

วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน

Mekong-Salween Civilization Studies Journal

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2560

Volume 8, No.2 July-December, 2017

ISSN 1906-7682

มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก

พ.ศ.2560

วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน
Mekong-Salween Civilization Studies Journal
ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2560
Volume 8, No.2 July-December, 2017
ISSN 1906-7682

หลักการและเหตุผล

มหาวิทยาลัยนเรศวรได้จัดตั้งกองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยนเรศวร โดยทำหน้าที่ศึกษาสืบค้น รวบรวม วิจัย พัฒนา อนุรักษ์ บ่มเพาะ และสร้างสรรค์ ตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูลองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างวิถีชีวิตที่มีคุณค่าเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลายทางวัฒนธรรม หล่อหลอม และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งร่วมกัน ดังนั้น เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผสมผสาน และต่อยอดภูมิปัญญาดังกล่าว มหาวิทยาลัยจึงได้มีนโยบายที่จะจัดทำวารสารทางวิชาการขึ้น ซึ่งใช้ชื่อว่า “วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน” ซึ่งได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2553 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ในมิติของศิลปวัฒนธรรม และอารยธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง-สาละวิน และเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ เป็นกลไกในการรังสรรค์ศิลปวัฒนธรรมให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง เหมาะสมกับยุคสมัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์และสร้างเสริมวิถีชีวิตที่มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดด้านศิลปวัฒนธรรม และอารยธรรมศึกษาในมิติต่าง ๆ ของคนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
2. เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ และเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านอารยธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
3. เพื่อส่งเสริมให้อาจารย์ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิจัย และวิชาการ นำไปสู่การสร้างสรรค์ ผสมผสาน และต่อยอดภูมิปัญญาให้เกิดคุณค่า แก่วิถีชีวิต และสังคมต่อไป

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน จัดทำโดยงานวิจัย สร้างสรรค์และเผยแพร่ กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร รับบทความจากผู้เขียนทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย บทความที่เสนอขอรับการพิจารณาอาจเขียนเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ แต่บทความต้องมีสองภาษา จัดพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม)

นโยบายการจัดพิมพ์ของวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ และเผยแพร่ผลงานวิจัยในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับอารยธรรม ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง-สาละวิน ได้แก่ ด้านสังคมวิทยา/ประวัติศาสตร์-ชาติพันธุ์-โบราณคดี ด้านศิลปศาสตร์/ปรัชญา-ศาสนา ด้านอักษรศาสตร์/ภาษา-วรรณกรรม ด้านศิลปกรรม-สถาปัตยกรรม ด้านการศึกษา/เศรษฐกิจ-สังคม-วัฒนธรรม ด้านนิเทศศาสตร์/สารสนเทศ-การสื่อสาร ด้านมนุษยศาสตร์/มานุษยวิทยา-จิตวิทยา ด้านรัฐศาสตร์/รัฐศาสนศาสตร์ ด้านเศรษฐศาสตร์/ศึกษาศาสตร์

วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน รับผิดชอบบทความวิจัย (Research Article) และบทความวิชาการ (Academic Article) โดยบทความดังกล่าวจะต้องไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อขอรับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการอื่น บทความทุกบทความจะต้องผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 2 ท่าน อนึ่ง การพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์หรือไม่ตีพิมพ์อยู่ที่ดุลยพินิจของบรรณาธิการถือเป็นอันสิ้นสุด

การเผยแพร่

วารสารฯ จะจัดส่งเล่มให้แก่ห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ของวารสารฯ <http://www.nuac.ac.th>

กำหนดออก

ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน) ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม)

ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา	เงารังษี
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีรธร	บุญยรัตพันธุ์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี	กรรพุมมาลย์
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศิน	ปัญญาวุธตระกูล
	มหาวิทยาลัยนเรศวร	
กองบรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์	สิรสุนทร
	มหาวิทยาลัยนเรศวร	
	รองศาสตราจารย์ ดร.ณฐพงศ์	จิตรนิรัตน์
	มหาวิทยาลัยทักษิณ	
	รองศาสตราจารย์ธโสธร	ตู้ทองคำ
	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา	ศรีพันธ์
	มหาวิทยาลัยนเรศวร	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีรธร	บุญยรัตพันธุ์
	มหาวิทยาลัยนเรศวร	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิสิทธิ์	เกษมผลกุล
	มหาวิทยาลัยมหิดล	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัชร	ศรีจองแสง
	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	
	ดร.วรัชต์	มัธยมบุรุษ
	มหาวิทยาลัยพะเยา	
	อาจารย์พิพัฒน์	กระแจะจันทร์
	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
	อาจารย์อนุวัต	เชื้อเย็น
	มหาวิทยาลัยแม่โจ้	

ฝ่ายจัดการวารสาร

นางสาวจรินทร์

เสโตบล

นางสุกมาศ

อ่ำทอง

ว่าที่ ร.ต.พิเชษฐ์

สิงห์เดช

นางสาวจารุวรรณ

แสงประทุม

ปกและรูปเล่ม

นายวชิรพงษ์

วงศ์ประสิทธิ์

นางสาวเยาว์ทัศน์

อรรณชาติ

ที่อยู่

งานวิจัย สร้างสรรค์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม

กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร

อาคารวิสุทธิกษัตริย์ ชั้น 3 เลขที่ 99 หมู่ 9 ตำบลท่าโพธิ์

อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

โทรศัพท์ : 0 5596 1204-5 โทรสาร : 0 5596 1148

เว็บไซต์ :

<http://www.nuac.nu.ac.th>

อีเมล :

mekong_salween@nu.ac.th

จำนวนที่พิมพ์ :

300 เล่ม

เจ้าของ :

กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร

ภาพจากปก :

ภาพวาดด้วยโปรแกรม CorelDRAW

โดยนายวชิรพงษ์ วงศ์ประสิทธิ์

จากภาพถ่าย : A gay couple hold hands during their symbolic wedding ceremony in central Rome

May 21, 2005. REUTERS/Max Rossi

พิมพ์ที่ : รัตนสุวรรณการพิมพ์ 30-31 ถนนพญาภิไทย อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

โทร. 055 258101

พระบรมราโชวาท

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

“การมีเสรีภาพนั้น เป็นของที่ดีอย่างยิ่ง แต่เมื่อจะใช้
จำเป็นต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง ตามความรับผิดชอบ
มิให้ล่วงละเมิดเสรีภาพของผู้อื่นที่เขามีอยู่เท่าเทียมกัน
ทั้งมิให้กระทบกระเทือนถึงสวัสดิภาพและ
ความเป็นปกติสุขของส่วนร่วมด้วย”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

พระราชทานแก่ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ ๙ กรกฎาคม ๒๕๑๔

ขอบคุณข้อมูลและภาพจาก : 1. <https://goo.gl/pZMk39> 2. <https://goo.gl/9R2Nrx>

อัญพนธ์ (Quotations)

積極人生，謙 虛滿分；
自我愈大，不 安愈多。

A positive life pivots on modesty;
the bigger the ego,
the greater the insecurity.

การมีชีวิตที่กระตือรือร้นและถ่อมตน

คือความสมบูรณ์ พูนสุข

การมีอัตตายุ่งมากยิ่งไม่เป็นสุข

ขอบคุณข้อมูลจาก : <http://www.96rangjai.com/108wisdom/>

สวัสดีครับท่านผู้อ่านที่เคารพรักทุกท่าน วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน ฉบับนี้เป็นฉบับส่งท้ายปีพ.ศ.2560 ซึ่งเป็นปีที่คนไทยทุกคนอยู่ในช่วงของการแสดงความอภิลกขณ์แด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร โดยในวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๐ จะมีพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพฯ ขึ้น คงเป็นอีกหนึ่งวันที่ปวงพสกนิกรชาวไทยจะได้น้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณตราบนิจนิรันดร์

การจัดพิมพ์วารสารฯ ยังคงมีนโยบายและเป้าหมายเดิมเช่นเดิม โดยมีการเปลี่ยนแปลงชื่อหน่วยงานที่รับผิดชอบจาก “สถานอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน” เป็น “กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม” เนื่องจากมีการปรับโครงสร้างภายในเพื่อยกฐานะให้สถานอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน มีภารกิจในการดูแลงานทางด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็น 1 ใน 4 พันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย สำหรับวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน ยังคงมุ่งเน้นรับตีพิมพ์บทความด้านศิลปวัฒนธรรมและอารยธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง-สาละวิน ตามกรอบนโยบายเดิม โดยผู้ส่งบทความทุกท่านสามารถส่งบทความเข้ามายังระบบวารสารออนไลน์ (ThaiJO2) แล้วพิมพ์ค้นหาวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน หรือทาง www.nuac.ac.th ได้อีกช่องทางหนึ่ง

สำหรับบทความในวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2560) ประกอบด้วยบทความวิจัย จำนวน 7 บทความ และบทความวิชาการ จำนวน 3 บทความ โดย 1 ในบทความวิจัย เป็นบทความที่คัดสรรมาจากการประชุมวิชาการนานาชาติด้านชาติพันธุ์ ในเอเชีย ครั้งที่ 1 เรื่อง “ชีวิต อำนาจ ชาติพันธุ์” ซึ่งเนื้อหาในบทความเล่มนี้มีความหลากหลาย น่าสนใจ และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ที่สนใจงานวิชาการทางด้านอารยธรรมพื้นถิ่น ทั้งนี้ทุกบทความได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) จำนวนอย่างน้อยบทความละ 2 ท่าน เพื่อให้บทความที่ดีมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งบทความทั้งหมดประกอบด้วย 1. อัตลักษณ์ทางเพศในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม พ.ศ.2516-2557 2. การวิเคราะห์พื้นที่บ้านชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดน่าน 3. คีตลักษณ์วิเคราะห์กลองยาวอีสาน ในอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น 4. อุปลักษณะเกี่ยวกับอารมณ์กลัวในรวมเรื่องสั้นและรายการโทรทัศน์ภาษาไทย 5. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคคาลกรเพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก 6. ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหว

และผู้สูงอายุของจังหวัดอุบลราชธานี 7. “MARK-KUB-KAB” in Isan Cultural Performing Arts
8. การเคลื่อนย้ายของนักศึกษาจีนสู่อาเซียน: กรณีนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
9. การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา: การวิจัยทางมานุษยวิทยาที่มากกว่าการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์
10. มโนทัศน์ “ความเป็นไทย” ในวิชาสังคมศึกษา: การเปลี่ยนผ่านบนพื้นที่เชิงอำนาจในสังคมยุคหลังสมัยใหม่

ในปี พ.ศ. 2559 ค่า Thai Journal Impact Factors ของวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน มีค่าเท่ากับ 0.029 สำหรับค่าเฉลี่ยตั้งแต่ปี 2557-2559 มีค่าเท่ากับ 0.033 ค่า Thai-Journal Immediacy Index มีค่าเท่ากับ 0.056 และค่า Thai-Journal Cited Half-life มีค่าเท่ากับ 3.5 สุดท้ายนี้ต้องขอขอบคุณผู้ที่ให้ความสนใจ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านอีกครั้งหนึ่ง ที่ทำให้วารสารฉบับนี้เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการเพิ่มมากขึ้น

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาสุตรตระกูล)

บรรณาธิการวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน

พระบรมราชาบาทพระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช	7
อัญพนัง	8
บทบรรณาธิการ	9

บทความวิจัย

อัตลักษณ์ทางเพศในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามพ.ศ.2516-2557 The Sexual Identity for (LGBT – Themed Novels) in Thailand B.E.2516-2557 บงกชกร ทองสุก <i>Bongkotchakon Thongsuk,</i> กาญจนา วิชญาปกรณ์ <i>Kanchana Vitchayapakon</i>	15
การวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดน่าน An Analysis of Hmong Folktales in Nan Province จงรักษ์ รัตนวิฑูรย์ <i>Chongrak Rattanawithun,</i> สนม ครูทเมือง <i>Sanom Krutmuang</i>	41
คีตลักษณ์วิเคราะห์กลองยาวอีสาน ในอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น A Musical Analysis of Klong Yao Drum of I-San Culture in Phol District, Khon Kaen Province ณัฐวุฒิ พฤกษะศรี <i>Natthawut Pruksasri,</i> ณัฐชยา นัจจนาวากุล <i>Nachaya Natchanawakul</i>	63
อุปลักษณ์เกี่ยวกับอารมณ์กลัวในรวมเรื่องสั้นและรายการโทรทัศน์ภาษาไทย Conceptual Metaphors of Fear in the Short Stories and Thai Broadcasting ณรงค์กรธร รอดทรัพย์ <i>Narongkan Rodsap,</i> อัญชลี วงศ์วัฒนา <i>Unchalee Wongwattana,</i> พัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์ <i>Patcharin Anansiriwat</i>	85

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก	109
--	-----

The Application of Iddhipath 4 for the men in management of
Sub-District Administrative Organization Watbost District,
Phitsanulok Province

พระธีรวัต จรณธมโม (คณิงทรัพย์)

Phra Teerawat Jaranathammo (Khanungsub)

ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวสำหรับผู้พิการ ทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุของจังหวัดอุบลราชธานี	131
--	-----

Recommendations to Develop the Tourism Potential for
People with Physical Disabilities and Seniors of Ubon
Ratchathani Province

สิริรัตน์ ขอบชาย Sirirat Chobkhay,

สันติภาพ คำสะอาด Santhipharp Khamsa-ard,

พิทักษ์ ศิริวงศ์ Phitak Siri Wong

“MARK-KUB-KAB” in Isan Cultural Performing Arts	159
---	-----

Noppon Chaiyason, Khomkrich Karin,

Suangsuda Singkhornart

บทความวิชาการ

การเคลื่อนย้ายของนักศึกษาจีนสู่ภูมิภาคเนย์: กรณีนักศึกษาจีน ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	173
---	-----

Mobility of Chinese Students to Southeast Asia: A Case Study
of Chinese Students in Chiang Mai University

นาริตา ชัยธิมา Narita Chaithima

การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา: การวิจัยทางมานุษยวิทยาที่มากกว่า
การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์

193

Ethnographic Research: The Anthropological investigation
that is more than the study of ethnic groups

จรียา โกเมนต์ *Jariya Koment,*

เฉลิมชัย ปัญญาดี *Chalermchai Panyadee,*

ปานแพร ชาวน์ประยูร *Parnprae Chaoprayoon*

มโนทัศน์ “ความเป็นไทย” ในวิชาสังคมศึกษา:

221

การเปลี่ยนผ่านบนพื้นที่เชิงอำนาจในสังคมยุคหลังสมัยใหม่

The Concept of Thainess in Social Studies Subjects:

Decentralization of Power in the Age of Postmodernity

อภิชนม์ สัจจะพัฒนกุล *Apaichon Sajjaphatanakul*

ระเบียบการเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน

247

ใบสมัครขอส่งบทความเพื่อตีพิมพ์วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน

260

ตัวอย่างแบบฟอร์มบทความวิจัย

262

ตัวอย่างแบบฟอร์มบทความวิชาการ

265

ขอบคุณภาพจาก <https://goo.gl/MxjKsH>

อัตลักษณ์ทางเพศในนวนิยายสะท้อนสังคม เพศที่สาม พ.ศ. 2516-2557

The Sexual Identity for (LGBT – Themed Novels) in Thailand B.E.2516-2557

บงกชกร ทองสุก¹

Bongkotchakon Thongsuk

E-mail :mod_bk@hotmail.com

กาญจนา วิชญापกรณ²

Kanchana Vitchayapakon

¹ นิสิตดุซงฎิบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

² อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้สรุปผลมาจากรายงานวิจัยโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางเพศของตัวละครเอกในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม ปีพ.ศ. 2516-2557 จากรูปเล่มและจากเว็บไซต์ โดยแบ่งนวนิยายสะท้อนสังคม เพศที่สามเป็น 2 ช่วงคือ ช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเอง พ.ศ.2516-2532 และช่วงเปิดเผยตนเอง พ.ศ.2533-2557 พัฒนาการอัตลักษณ์ทางเพศในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม พบอัตลักษณ์ทางเพศ 2 กลุ่ม คือเพศที่สามมองตนเองและคนอื่นมองเพศที่สามซึ่งปรากฏทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนี้ อัตลักษณ์ทางเพศที่เกิดจากกลุ่มเพศที่สามมองตนเอง ด้านบวก ได้แก่ ความภาคภูมิใจในเพศของตนเองและความยึดมั่นต่อความรัก ด้านลบ ได้แก่ ความผิดหวังจากคนทั่วไปในสังคมและความมากรัก อัตลักษณ์ทางเพศที่เกิดจากกลุ่มคนอื่นมองเพศที่สาม ด้านบวก ได้แก่ ความมีศักยภาพโดดเด่นกว่าเพศปกติ ในการทำงานและเป็นคนทั่วไปในสังคม ด้านลบ ได้แก่ การปิดกั้นทางครอบครัวต่อการไม่ยอมรับในพฤติกรรมทางเพศของลูก ความผิดหวังจากคนทั่วไปในสังคมและสังคมตีตราเพศที่สามเป็นสาเหตุแพร่เชื้อเอชไอวี อีกทั้งพบว่า อัตลักษณ์ของเพศที่สามในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเปิดเผยตนเองนั้นจะปรากฏเรื่องราวของเพศที่สามผ่านโลกอินเทอร์เน็ตเพื่อแสดงออกถึงตัวตนและความรู้สึกนึกคิดให้แก่คนในสังคมได้รับรู้และเข้าใจตนเอง

คำสำคัญ : อัตลักษณ์ทางเพศ, นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม

Abstract

This research mainly aimed to study the evolution of the LGBT-themed novels which reflected the transsexual's society through the proposition strategy and sexual identity of the main characters in the LGBT-themed novels during B.E. 2516-2557 both in-print and online versions. Hereby, the LGBT-themed novels were divided into two parts: one was the onset of make themselves known as LGBT during B.E. 2516-2532 and the other was the actual disclosure of LGBT states during B.E. 2533-2557.

From the sexual identity evolution in the LGBT-themed novels, it found two groups: transsexual who observe themselves and others who observe transsexual, and there were both positive and negative results as follows. The sexual identity of transsexual for themselves was both positively and negatively mentioned: the self-pride and love adherence opposite to the abnormality in society and polygamy. In others' view, the sexual identity of

transsexual in the positive side was being remarkably potential in working and being a normal person in the society. On the other hand, the native view was that they were not accepted in their families as they were different from other people in the society and they were stigmatized as AIDS transmitter. Furthermore, the sexual identity of transsexual in the onset of the LGBT-themed novels emerged through the Internet version for releasing the inner personality and feeling to be known and comprehensible among people in the society.

Keyword : Sexual Identity, LGBT – Themed Novels

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญกับสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคเท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้นกว่าในอดีต ดังนั้น เพศที่สามจึงเริ่มมีพื้นที่ในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมมากยิ่งขึ้น การนำเสนอเรื่องราวและแง่มุมชีวิตของเพศที่สามนั้น มีหลายช่องทางเช่น ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ การ์ตูน นิตยสาร หนังสือพิมพ์ หรือแม้แต่การจัดเวทีเพื่อให้คนกลุ่มนี้ได้แสดงออกที่กำลังเป็นที่ได้รับความสนใจจากบุคคลทั่วไป นอกจากนี้ยังมีนวนิยายซึ่งเปรียบดั่งกระจกเงาบานใหญ่ที่สะท้อนตัวตนของมนุษย์และสังคม ด้วยเหตุนี้นวนิยายจึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ปรากฏเรื่องราวของกลุ่มคนเพศที่สามและสื่อสารถึงตัวตนในระดับลึกของคนกลุ่มนี้ ทั้งนี้ตรีศิลป์ บุญจรรย์ (2547 : 54) ได้กล่าวถึงการเริ่มปรากฏนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในสังคมว่า “นวนิยายไทยได้เริ่มเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพฤติกรรมรักร่วมเพศอย่างชัดเจนตั้งแต่ พ.ศ.2516 เป็นต้นมา นักเขียนหลายคนนิยมนำเรื่องรักร่วมเพศเข้ามาใช้ในนวนิยาย โดยเฉพาะในการสร้างตัวละครนั้น อาจจะเรียกได้ว่าเป็นการปฏิบัติการสร้างตัวละครครั้งยิ่งใหญ่ เพราะแต่เดิมตัวละครในนวนิยายประกอบด้วยชายจริง หญิงแท้ ซึ่งการปรากฏตัวละครที่มีลักษณะเป็นคนรักร่วมเพศนอกจากจะสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางสังคม อย่างชัดเจนแล้วส่งผลทำให้นวนิยายเรื่องนั้นแสดงภาพได้ใกล้เคียงกับชีวิตจริงมากขึ้น”

นับจากปี พ.ศ.2516 เป็นต้นมาปรากฏนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามที่มีตัวละครเอกเป็นเพศที่สาม มากขึ้นและเริ่มได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในช่วง พ.ศ.2516-2532 ซึ่งจัดว่าเป็นช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตัวตน ของเพศที่สามพบนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามจำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ บัลลังก์ใบบัวและประตูที่ปิดตาย ของกฤษณา อโศกสิน เงาพระจันทร์ของโสภาค สุวรรณ ทางสายที่สาม ของกิริติ ชนา ไบไม้ที่ปลิดปลิว ของทมยันตี รูปทอง ของกฤษณา อโศกสิน และเก้าอี้ทอง ของสีฟ้า

หลังจากนั้นในช่วงปี พ.ศ.2533–2537 เป็นช่วงที่นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม ไม่มีผู้ใดประพันธ์อาจเนื่องจากสาเหตุทางการเมืองในช่วงนั้นทั้งเหตุการณ์รัฐประหารในปี 2534 และพฤษภาทมิฬในปี 2535 จึงอาจเป็นเหตุให้นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเวลานั้นได้รับผลกระทบตามไปด้วย เนื่องจากนวนิยายที่ปรากฏในช่วงเวลานั้นจะสรรสร้างผลงานที่สะท้อนเรื่องราวทางการเมืองเป็นจำนวนมาก จึงอาจเป็นเหตุให้ความนิยมในการประพันธ์เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเพศที่สามลดลงตามไปด้วย จนในเวลาต่อมาในปีพ.ศ. 2538 จึงเริ่มปรากฏนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามขึ้นอีกครั้งหนึ่งคือเรื่องซากดอกไม้ของวิวัฒน์ กนกนุเคราะห์ ซึ่งตีพิมพ์ลงในนิตยสารผู้หญิง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 – 2539 และได้รับความนิยมเป็นอย่างมากและได้รับตีพิมพ์รวมเล่มในปี 2540 ซึ่งปัจจุบันได้รับการตีพิมพ์ซ้ำจำนวน 19 ครั้ง และตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมานวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายอีกครั้ง นอกจากจะปรากฏ นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามมากขึ้นยังพบว่า นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามได้รับการเสนอเข้าชิงรางวัล “นายอินทร์ อะวอร์ด ประจำปี 2549” คือเรื่องสุดปลายสะพาน ของสุริศร วัฒนอุดมศิลป์ อีกทั้งตั้งแต่ช่วงปี 2550 เป็นต้นมา ยังมีช่องทางการเผยแพร่เรื่องราวของนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามของนักเขียนลงในเว็บไซต์ เช่น เรื่องอาติของผม Love sick Timelie เป็นต้น อีกทั้งมีผู้นิยามสร้างเป็นการตุนเรื่องสั้น และนวนิยายและได้รับการนำมาตีพิมพ์เผยแพร่เป็นรูปเล่มอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่านวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามได้รับความนิยมจากคนในสังคมเป็นอย่างมาก เพศที่สามจึงเริ่มเปิดเผยตนเองและมีบทบาทสำคัญภายในสังคมจากหลายสาขาอาชีพ ด้วยปัจจัยดังกล่าวจึงมีนักเขียนนำเรื่องราวของคนกลุ่มนี้มาประพันธ์เป็นนวนิยายเป็นจำนวนมาก ขึ้นตามไปด้วย

นอกจากนี้นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามมีเพียงแต่ได้รับความนิยมจากนวนิยายเท่านั้นแต่ในแวดวงวิชาการยังมีผู้สนใจนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามมาศึกษา ซึ่งจากการศึกษาและรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าผู้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของเพศที่สามทั้งจากวิทยานิพนธ์ งานวิจัยและบทความทางวิชาการดังตัวอย่างที่พบจากงานวิจัยของของ ธีระ บุชบกแก้ว (2553) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องกลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์ของตนเองในกลุ่มเกย์ออนไลน์ในประเด็นกลวิธีทางภาษาที่กลุ่มเกย์ออนไลน์ใช้ในการนำเสนออัตลักษณ์ของตนเองและอัตลักษณ์ของเกย์ ที่นำเสนอผ่านวาทกรรมกลุ่มเกย์ออนไลน์ โดยพบว่าเพศที่สามถูกสังคมมองว่าเป็นบุคคลชายขอบถูกปิดกั้นจากสังคมจึงสร้างอัตลักษณ์ของตนเองผ่านโลกอินเทอร์เน็ตเพื่อแสดงออกถึงตัวตนและความรู้สึกนึกคิดให้แก่คนในสังคมได้รับรู้และเข้าใจตนเอง นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของวิทยา พุ่มอัม (2550) ได้ศึกษาเรื่องภาพแทนของชายรักร่วมเพศในวรรณกรรมไทย พ.ศ.2544–2548 เพื่อหาอัตลักษณ์ทางเพศของชายรักร่วมเพศ

ส่วนในบทความเรื่องผิวดำหรือที่จะปรารถนา : ชนกลุ่มน้อยทางเพศในนวนิยายไตรภาค จากงานวิจัยของนันทนัย ประสานนาม (2553) ที่ได้ศึกษาไว้แล้ว พบว่าตั้งแต่ปีพ.ศ.2541-2557 พบนวนิยายไตรภาคอัตลักษณ์ทางเพศสะท้อนมุมมองของเพศที่สามฝ่ายชายทุกชนชั้น นวนิยายไตรภาคอันได้แก่เรื่องซากดอกไม้ (2540) ด้ายสีม่วง (2545) และห้วงจำแลง (2551) โดยเป็นนวนิยายที่สะท้อนเรื่องราวของสังคมเพศที่สามในระยะเปิดเผยตนเองได้อย่างชัดเจน ทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของการนำเสนอเรื่องราวของ นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม ในปัจจุบันที่มีความกล้าในการเสนอเรื่องราวและสร้างความแปลกใหม่ในวงการนักเขียนได้ ด้วยการนำเสนอเรื่องราวชีวิตรักที่โหดโผนของเพศที่สาม รวมถึงการนำเสนอเรื่องราวการสร้างพื้นที่ของเพศที่สาม ที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามช่วงเปิดเผยตนเอง

ดังนั้นการศึกษาอัตลักษณ์ทางเพศในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามจึงเป็นประเด็นหนึ่งซึ่งทำให้เห็นถึง อัตลักษณ์ของเพศที่สามที่อยู่ในสังคม โดยอัตลักษณ์ต่างๆของ คนกลุ่มนี้กำลังเข้ามามีบทบาทต่อสังคมในปัจจุบัน ซึ่งจะ ทำให้สามารถเข้าใจวัฒนธรรมทาง เพศที่หลากหลายในบริบททางสังคมไทยมากยิ่งขึ้นและเป็นแนวทางในการศึกษา มิติต่างๆ ของบุคคลกลุ่มนี้และบุคคลกลุ่มอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางเพศของนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม พ.ศ.2516-2557

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยข้อมูลที่นำมาใช้ในการ วิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลปฐมภูมิ ที่ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารงานประพันธ์ประเภทร้อยแก้ว และจากเว็บไซต์ โดยเลือกศึกษานวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามที่มีตัวละครเอกเป็นเพศที่ สาม ตั้งแต่ปี พ.ศ.2516 – 2557 โดยนวนิยายที่ตีพิมพ์เป็นรูปเล่มจะต้องได้รับการตีพิมพ์ จำนวน 4 ครั้งขึ้นไป และนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามจากเว็บไซต์ <http://www.tun-walai.com/> จาก 10 ลำดับที่ได้รับความนิยมสูงสุด มีขั้นตอนดังนี้

1. รวบรวมข้อมูล รวบรวมเอกสารและงานวิจัยสำหรับใช้ศึกษา ดังนี้

1.1 ศึกษาอัตลักษณ์ทางเพศของตัวละครตั้งแต่เริ่มปรากฏตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน รวมถึงแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยทั้งเอกสารภาษาไทยและต่างประเทศ

1.2 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่จะนำมาศึกษาจากนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามที่มีตัวละครเอกเป็น เพศที่สาม โดยผู้วิจัยกำหนดเวลาสำคัญในการศึกษานวนิยายเพศที่สามไว้ เป็น 2 ช่วง คือช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเอง พ.ศ.2516-2532 และช่วงเปิดเผยตนเอง พ.ศ.2533-2557

โดยสาเหตุที่แบ่งนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามเป็นสองช่วงเนื่องจากในช่วงเปิดเผยตนเองนั้นจะพบนวนิยายเพียง 7 เรื่อง และในช่วงนี้มีงานวิจัยเพียง 1 เรื่อง ที่ศึกษาเรื่องราวของเพศที่สาม ส่วนในช่วง พ.ศ.2533-2537 ไม่ปรากฏนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามที่มีตัวละครเอกเป็นเพศที่สาม แต่ใน ปีพ.ศ.2538 เป็นต้นมา จึงเริ่มมีผู้ประพันธ์นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามอีกครั้งหนึ่งและนวนิยายสะท้อนสังคม เพศที่สามได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นอย่างมาก อีกทั้งตั้งแต่ช่วง พ.ศ.2538-2557 เป็นต้นมามีผู้ศึกษาวิจัยเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเพศที่สามเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงได้แบ่งช่วงนวนิยายเป็น 2 ช่วง ตามที่กล่าวมาข้างต้น

2. วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลทุกประเภทตามกรอบและแนวคิดทฤษฎีนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์มาเขียนพรรณนาวิเคราะห์พร้อมยกตัวอย่างประกอบสรุปผลอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับอัตลักษณ์ทางเพศในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม หมายถึง ลักษณะเฉพาะของเพศที่สามในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม พ.ศ.2516-2557 ได้แก่เพศที่สามมองตนเองและคนอื่นมองเพศที่สามทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยพิศิษฐ์ คุณวโรตม์ (2545: 316-317) ได้มองว่า อัตลักษณ์ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่าฉันคือใคร ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตนเองและการที่คนอื่นมองเรา อัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (awareness) ในตัวเราและพื้นฐานของการแสดงตนก็คือการระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกับกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยเห็นสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวและได้นำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาอัตลักษณ์ทางเพศของนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามซึ่งผลการวิจัยจากการศึกษานวนิยายสะท้อนสังคม เพศที่สามทั้ง 2 ช่วงมีดังนี้

1. ช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเองพบนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม พ.ศ.2516-2532 จำนวน 7 ได้แก่เรื่อง บัลลังก์โยบัว (2516) ประตูปิดตาย (2519) เจาพระจันทร์ (2524) ทางสายที่สาม (2525) ไปไม้ที่ปลิดปลิว (2531) รูปทอง (2532) และเก้าอี้ทอง (2532)

2. ช่วงเปิดเผยตนเอง พ.ศ.2533-2557 พบนวนิยายแบบรูปเล่มจำนวน 18 เรื่อง ได้แก่ซากดอกไม้ (2541) ด้ายสีม่วง (2545) นางเอก (2547) Yes..รักนี้ใช่เลย (2547) ปิงฟ้าวิไลندا (2547) บ่ายวันหนึ่งเดือนมิถุนายน (2548) ดอกไม้เปลี่ยนสี (2549) ได้เงารัก (2550) สูดปลายสะพาน (2550) ห่วงจำแลง (2551) ดาวเที่ยงวันตะวันเที่ยงคืน (2550) ก็เพราะหัวใจเราผูกกัน (2552) ดอกไม้กับดอกไม้ (2554) สายลมกับดวงดาว (2555) คงเป็นเพราะเรารักกัน

(2557) ไม่มีสักวันที่ไม่รักเธอ (2553) พระจันทร์เป็นใจ (2557) และทางสายที่สาม (2557) นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามจากเว็บไซต์ 10 ลำดับที่ได้รับความนิยมสูงสุด ใน <http://www.tunwalai.com/> (สำหรับนวนิยายจากเว็บไซต์นั้น ไม่ปรากฏปีพ.ศ.ที่ประพันธ์นวนิยาย) ดังนี้ อาทิ ซองผม Love sick ซูลมุนหนุ่มนางเงิน องค์กรอันซ่อนรัก รักโครตๆ โหดอย่าง มึง รักเอ๋ย Bustop บอกว่าอย่าคือ Timelie ภารกิจร้ายพ่ายประตูล้าง และเรื่องอื่นๆ ในคืน ร้อน

จากการศึกษาผู้วิจัยพบอัตลักษณ์ทางเพศของเพศที่สามที่ปรากฏในนวนิยาย สามารถแบ่งได้เป็นสองกลุ่ม ดังนี้

อัตลักษณ์ทางเพศที่เกิดจากกลุ่มเพศที่สามมองเห็นเอง ด้านบวก ได้แก่ ความภาคภูมิใจในเพศของตนเองและความยึดมั่นต่อความรัก ด้านลบ ได้แก่ ความผิดหวังจากคนทั่วไปในสังคมและความมากรัก

อัตลักษณ์ทางเพศที่เกิดจากกลุ่มคนอื่นมองเพศที่สาม ด้านบวก ได้แก่ ความมีศักยภาพโดดเด่นกว่าเพศปกติในการทำงานและเป็นคนทั่วไปในสังคม ด้านลบ ได้แก่ การปิดกั้นทางครอบครัวต่อการไม่ยอมรับในพฤติกรรมทางเพศ ของลูก ความผิดหวังจากคนทั่วไปในสังคมและสังคมตีตราเพศที่สามเป็นสาเหตุแพร่เชื้อเอชไอวี

ผลการวิจัย

1. อัตลักษณ์ทางเพศในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเอง พ.ศ. 2516-2532 พบดังนี้

เพศที่สามมองเห็นเอง สำหรับอัตลักษณ์ทางเพศที่เพศที่สามมองเห็นเอง แบ่งได้ 2 ประเด็น คือ อัตลักษณ์ที่เพศที่สามมองเห็นเองด้านบวกและอัตลักษณ์ที่เพศที่สามมองเห็นเองด้านลบ ดังนี้

ตัวอย่างด้านบวก จากนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเอง พ.ศ. 2516-2532 พบอัตลักษณ์ภูมิใจในเพศของตนเองและยึดมั่นต่อความรัก ดังต่อไปนี้

อัตลักษณ์ภาคภูมิใจในเพศของตนเอง

นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเองที่ปรากฏอัตลักษณ์ภาคภูมิใจในเพศของตนเอง จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ทางสายที่สาม บัลลังก์ไยบัว และใบไม้ที่ปลิดปลิว ดังตัวอย่าง

นวนิยายเรื่องบัลลังก์ไยบัวของกฤษณา อโศกสิน

ในนวนิยายเรื่องบัลลังก์ไยบัว ตัวละครเอกชายคือปุตราได้แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความภาคภูมิใจของตนเองซึ่งเป็นเพศที่สาม โดยตัวละครมีความกล้าและมั่นใจในตนเองที่จะ

ยืนหยัดต่อสู้เพื่อที่จะดำเนินชีวิตรักกับเพศเดียวกัน ทั้งนี้ตัวละครต้องเผชิญกับการกีดกันจากคนในสังคมและครอบครัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ทำไมผมจะต้องแสดงเหตุผลด้วยว่า เพราะอะไร...ผมทำตามความพอใจของผม ไม่จำเป็นต้องให้คนอื่นพอใจ...

(บัลลังก์ไยบัว, 2516 : 495)

ครอบครัวของปุตราไม่สามารถยอมรับในตัวคนที่แท้จริงของปุตราได้ แต่ปุตราก็ได้ยืนยันที่จะเลือกทางเดินชีวิตในแบบของตนเอง โดยสละได้ซึ่งทรัพย์สินสมบัติและกิจกรรมของครอบครัวเพื่อให้ได้มีชีวิตในแบบที่ตนเองต้องการทำให้สามารถทราบได้ว่าการยืนยันต่อความต้องการภายในจิตใจของตัวละครว่าเป็นเกย์โดยไม่หวั่นเกรงต่ออุปสรรคใดๆนั้นเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงความภาคภูมิใจของตัวละครที่เกิดมาเป็นเพศที่สามถึงแม้จะไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัวและสังคม แต่การเป็นเพศที่สามสำหรับปุตรานั้นเป็นสิ่งที่อยู่ภายในเบื้องลึกของจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นต้องเผชิญกับเหตุการณ์ใดก็ตามปุตรายังยืนหยัดต่อความต้องการภายในจิตใจของตนเองหากปุตราต้องเปลี่ยนแปลงตามที่คนอื่นต้องการปุตราก็อาจต้องรู้สึกขัดแย้งภายในจิตใจของตนเองโดยการที่ชีวิตของมนุษย์ไม่ได้ดำเนินชีวิตตามที่ใจปรารถนาแล้วนั้นก็ย่อมไม่อาจพบกับความสุขที่แท้จริงในชีวิต

อัตลักษณ์ยึดมั่นต่อความรัก

นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเองที่ปรากฏอัตลักษณ์ยึดมั่นต่อความรัก จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ บัลลังก์ไยบัว ทางสายที่สามและใบไม้ที่ปลิดปลิว ดังตัวอย่าง

นวนิยายเรื่องทางสายที่สามของกิริติ ชนา

ในนวนิยายเรื่องทางสายที่สาม ตัวละครเอกชายคือแก้ว สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชายที่ผ่าตัดแปลงเพศ ที่ยึดมั่นต่อความรักในเพศเดียวกัน โดยใช้ความถูกต้องอยู่เหนือความรัก ดังตัวอย่าง

“...แก้วรักคุณนานวันค่ะ...” “ผมรู้ครับ...ผมรักคุณแก้วมานานแล้ว แต่ผมไม่กล้าแต่ผมไม่กล้าสารภาพกับตัวเอง”

แก้วใจจะขาดรอนๆ อยากจะพูดอยากจะบอกเขาว่า...แก้วทำร้ายคุณสุขาวดีไม่ได้... แต่แก้วพูดไม่ออก...

(ทางสายที่สาม, 2525 : 856)

อัตลักษณ์ยึดมั่นต่อความรักระหว่างแก้วกับาวินนั้นเป็นความรักที่ต่างถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน โดยต่างมิได้หวังผลตอบแทนซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุที่นาวินมีพันธะทางครอบครัวอยู่ก่อนหน้าที่จะมาพบแก้ว ความรักในลักษณะนี้จึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเพศที่สามเมื่อมีความรักแต่สามารถห้ามไม่ให้อารมณ์แห่งรักนั้นอยู่เหนือความถูกต้อง ย่อมจะไม่สร้างปัญหาหรือภาระทางจิตใจให้กับคนรอบข้าง ดังเช่นที่แก้วเลือกปฏิบัติยอมถอยออกมาจากคนที่ตนเองรักเพื่อรักษาความรักและความสัมพันธ์อันดีต่อทุกฝ่ายให้คงอยู่ตลอดไป เครื่องพิสูจน์ของการยึดมั่นต่อความรักของแก้วคือการรักโดยไม่จำเป็นต้องครอบครองการเห็นคนที่ตนเองรักมีความสุขนับว่าเป็นการเสียสละครั้งสำคัญในชีวิตแก้ว นวนิยายเรื่องนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการที่ตัวละครซึ่งเป็นเพศที่สามแม้สังคมจะมีอคติต่อเพศที่สามมากเพียงใด แต่ตัวตนเบื้องลึกภายในจิตใจของเพศที่สามอีกจำนวนมากก็ไม่ปล่อยให้ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีที่มีอิทธิพลเหนือความถูกต้องจึงเป็นอีกมุมมองหนึ่งที่จะทำให้สามารถเข้าใจในตัวตนแง่มุมความรักของเพศที่สามได้มากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างด้านลบ จากนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม ในช่วง พ.ศ.2516-2532 พบอัตลักษณ์เพศที่สามมองเห็นในด้านลบคือความผิดแผกจากเพศทั่วไปในสังคมและความรัก ดังต่อไปนี้

อัตลักษณ์ความผิดแผกจากคนปกติในสังคม

นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเองที่ปรากฏอัตลักษณ์ความผิดแผกจากคนปกติ ในสังคม จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ บัลลังก์ใบบัว ประตูปิดตาย เงาพระจันทร์ ทางสายที่สาม ใบไม้ที่ปลิดปลิว รูปทองและเก้าอี้ทอง ดังตัวอย่าง

นวนิยายเรื่องรูปทองของทมยันตี

อัตลักษณ์ความผิดแผกจากคนทั่วไปในสังคม ที่ตัวละครเอกฝ่ายชายจากนวนิยายเรื่องรูปทองสามารถสัมผัสได้คือตนเองเป็นคนผิดปกติที่อยู่ในสังคมซึ่งตัวละครก็พยายามที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อให้เป็นคนปกติในสังคม ตัวละครที่เขานั้นรู้ว่าตนเองมีความผิดปกติจากคนทั่วไปโดยความผิดปกติที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละครนั้นเป็นสิ่งที่พี่ชายของตัวละครก็สามารถรับรู้ได้และรู้สึกกว่าที่ตัวละครมีความแตกต่างจากเพศของตนเองและไม่เพียงแต่ความผิดปกติของตัวละครที่มีความแตกต่างจากเพศชายทั่วไปจะปรากฏให้เห็นในสายตาของคนใกล้ชิดเท่านั้น แต่คนในสังคมก็สามารถมองเห็นถึงความแตกต่างนั้นได้ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างสิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ตัวละครเลือกที่จะพยายามเปลี่ยนแปลงตนเองครั้งสำคัญด้วยการอยู่ก่อนแต่งกับหญิงคนรักเพื่อจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสามารถเยียวยาจิตใจให้หายขาดได้

...“เมื่อเมื่อไหร่หันมามองหนูมั่งนะ” อีกสาวหนึ่งยั่วแหย่ แต่แอบนินทา “วู้ย...ฉันไม่ชอบเลยผู้ชายหล่อขนาดนี้ ผิดยังกะถูหลาบ ขึ้นเอามาเดินคู่ ฉันก็ถูกค่อนข้างตายละซี” “ฉันชอบมาดแมน ไม่สนหรอกมากคุณเสือน่ะไม่มัน” ...

(รูปทอง, 2532 : 307)

ประการสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความผิดแผกจากคนปกติในนวนิยายเรื่องนี้คือการที่ตัวละครทราบว่าตนเองมีความแตกต่างจากคนทั่วไปและเลือกที่จะสนใจในความรู้สึกของคนรอบข้างรวมถึงคนในสังคมมากกว่าตนเองจึงพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองให้กลับมาเป็นเพศปกติให้ได้เพราะเพียงแค่นั้นก็พอไปมองเห็นเพียงรูปลักษณ์ของตนเองว่ามีลักษณะของเพศหญิงมากกว่าเพศชายแล้วก็ยังถูกมองว่าแตกต่างหากยิ่งรู้ว่าตนเองมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนชอบเพศเดียวกันคงยากที่จะอยู่ในสังคมได้เฉกเช่นคนปกติทั่วไป

อัตลักษณ์ความมารัก

นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเองที่ปรากฏอัตลักษณ์ความมารัก จำนวน 2 เรื่อง คือประตู่ที่ปิดตายและเงาพระจันทร์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่องประตู่ที่ปิดตายของกฤษณา อโศกสิน

อัตลักษณ์ความมารักของเพศสามที่พบในนวนิยายเรื่องประตู่ที่ปิดตาย โดยสะท้อนผ่านตัวละครนพิตัวละครเอกฝ่ายชาย พบดังตัวอย่างต่อไปนี้

...“อีจันทาล มาแย่งผัวกูทำไม แย่งผัวกูทำไม” เขาทั้งชวนทั้ง...พยายามจะกัณตี “กูจะฆ่ามึง กูจะฆ่ามึง” เขาคร่ำครวญราวกับหัวใจจะแตกดับไปในวินาทีนั้น เพราะรู้สึกพ่ายแพ้อย่างรุนแรง...

(ประตู่ที่ปิดตาย, 2519 : 51)

ตามตัวอย่างที่พบในนวนิยายแสดงให้เห็นถึงความมารักของนพิตั้งแต่เริ่มที่จะแต่งงานและมีครอบครัวแล้วแต่นพิตก็ยังคงมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันอยู่เสมอ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความมารักของตัวละครที่ไม่สามารถหยุดพฤติกรรมดังกล่าวได้ ทำให้บุคคลอื่นเกิดการทะเลาะเบาะแว้งกัน อันเนื่องมาจากความหึงหวงซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ภายในจิตใจทั้งต่อชายที่นพิตคบหาด้วยและตัวภรรยาของนพิตเองที่ต้องมารับชะตากรรมต่อความมารักของนพิต แต่นพิตก็ยังมิได้ตระหนักถึงสิ่งที่ตนเองทำลงไปยังคงมีความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับเพศเดียวกันต่อไปอย่างไม่จบสิ้น ความมารักของนพิตสะท้อนให้เห็นถึงการขาดความรักความอบอุ่นที่อยู่ภายในจิตใจนพิตได้รับโอกาสกำลังใจและความรักจากภรรยาและคนรอบข้าง แต่เสมือนว่าเดิมเต็มเท่าไรก็ไม่สามารถทดแทนความต้องการที่นพิตต้องการได้รับจากเพศชายในวัยเด็กได้ เมื่อนพิตโตเป็นผู้ใหญ่จึงมีความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับเพศ

ขายอย่างไม่จบสิ้น เพื่อทดแทนสิ่งที่ ขาดหายไปทั้งนี้พฤติกรรมของพนันเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความมั่งคั่งของเพศที่สามที่เป็นเกย์ โดยพฤติกรรมดังกล่าวส่งผลกระทบต่ออีกทั้งสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นตามมาอีกด้วย

คนอื่นมองเพศที่สามสำหรับอัตลักษณ์ทางเพศที่เพศที่สามมองตนเอง แบ่งได้ 2 ประเด็น คือ อัตลักษณ์ที่เพศที่สามมองตนเองด้านบวกและอัตลักษณ์ที่เพศที่สามมองตนเองด้านลบ ดังนี้

ตัวอย่างด้านบวก จากนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเอง พ.ศ.2516-2532 พบว่ามีศักยภาพโดดเด่นกว่าเพศทั่วไปในด้านการทำงาน ดังต่อไปนี้

อัตลักษณ์มีศักยภาพโดดเด่นกว่าเพศทั่วไปในด้านการทำงาน

นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเองที่ปรากฏอัตลักษณ์มีศักยภาพโดดเด่นกว่า เพศทั่วไปในด้านการทำงาน จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ประตูดุที่ปิดตาย ทางสายที่สาม ใบไม้ที่ปลิดปลิว รูปทองและเก้าอี้ทอง ดังตัวอย่าง

นวนิยายเรื่องใบไม้ที่ปลิดปลิวของทมยันตี

จากนวนิยายเรื่องใบไม้ที่ปลิดปลิวพบว่า นิราหรือชนนรัชต์ตัวละครเอกชายเป็นผู้ที่มีความสามารถในด้านของงานศิลปะและงานเสริมสวยที่โดดเด่นกว่าคนทั่วไป ดังตัวอย่าง

...“คุณน้าร้านนี้แต่งหน้าสวย”เท่านั้นลูกค้าก็จองตัวกันแน่นขนัด เวลานั้นจะผิดพลาดมิได้ “ไม่ฉันลูกค้ารายอื่นต้องเลื่อนหมดค่ะ”...ใหม่ๆ เจ้าของร้านก็หน้าแดง หากฝีมือและการทำงานที่ไม่หลบแบบช่างอีกหลายคนทำให้ผู้เป็นเจ้าของต้องยอมรับว่าสาวน้อยผู้นี้มีค่าควรแก่การทำงานจริงๆ...

(ใบไม้ที่ปลิดปลิว, 2531 : 90)

นอกจากนิราจะมีศักยภาพโดดเด่นทางด้านศิลปะแล้วนิรายังมีศักยภาพในด้านการเสริมสวยอย่างดีย่อมความสามารถที่แสดงถึงอัตลักษณ์ศักยภาพโดดเด่นกว่าคนอื่นในด้านการงานศิลปะของนิราเป็นสิ่งที่มีความสามารถเฉพาะตัวแม้ไม่ได้รับการฝึกฝนมาก่อนแต่อาจเป็นเพราะนิราเรียนรู้จากมารดาและคนรอบข้างมาตั้งแต่วัยเด็ก โดยตามนิสัยของมนุษย์แล้วหากเรารู้สึกชอบสนใจ ใส่ใจในสิ่งใดเราก็มักที่จะกระตือรือร้น แสวงหาและจดจำต่อสิ่งนั้นได้เป็นอย่างดี ดังนั้นแม้นิราจะไม่เคยเรียนทาง ด้านศิลปะหรือฝึกฝนทางด้านงานฝีมือมาก่อนแต่นิราก็สามารถสร้างศักยภาพที่โดดเด่นให้แก่ตนเองจนเป็นที่ยอมรับ

อัตลักษณ์ศักยภาพโดดเด่นกว่าคนอื่นในด้านการทำงานของนิราสามารถพิสูจน์ได้ว่าตัวละครนิราซึ่งเป็น เพศที่สามมีความสามารถทางด้านศิลปะและงานเสริมสวยจนสามารถยึดครองพื้นที่ในการประกอบอาชีพของเพศหญิงได้ ถึงแม้ว่าสภาพสังคมในช่วงเวลานั้นจะยังไม่สามารถเปิดใจยอมรับในตัวตนของเพศที่สามได้ก็ตาม แต่นิราก็สามารถพิสูจน์ความสามารถของตนเองเพื่อให้คนในสังคมเพิ่มพื้นที่ความเท่าเทียมกันต่อเพศของตนเองได้เป็นผลสำเร็จ

ตัวอย่างด้านลบ จากนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเอง พ.ศ.2516-2532 พบอัตลักษณ์การปิดกั้นทางครอบครัวต่อการไม่ยอมรับในพฤติกรรมทางเพศของลูกและผิดแผกแปลกแยกจากคนปกติ ในสังคม ดังต่อไปนี้

อัตลักษณ์การปิดกั้นทางครอบครัวต่อการไม่ยอมรับในพฤติกรรมทางเพศของลูก

นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเอง ที่ปรากฏอัตลักษณ์การปิดกั้นของครอบครัวต่อการไม่ยอมรับในพฤติกรรมทางเพศของลูกจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ บัลลังก์ยี่บัว ประตูปิดตาย เจาพระจันทร์ ใบไม้ที่ปลิดปลิว และรูปทอง ดังตัวอย่าง

นวนิยายเรื่องเจ้าพระจันทร์ของโสภาค สุวรรณ

อัตลักษณ์การปิดกั้นทางครอบครัวต่อการไม่ยอมรับในพฤติกรรมทางเพศของลูกในนวนิยายสะท้อนสังคม เพศที่สามเรื่องเจ้าพระจันทร์ พบตัวอย่างดังนี้

...“คุณแม่ที่พานี้ละคะ” “อยู่บนสวรรค์นูน พอรุ่นวายจัดการแต่งงานให้ไม่เท่าไรก็เก่งทั้งไม่ยากจะตายเสียก่อนไอ้งานแต่งงานบ้าๆ นั้นจะได้ไม่ต้องเกิด แก่กว่าแต่งงานแล้วจะเปลี่ยนใจ เปลี่ยนความรู้สึกของคนได้แก่ไม่เข้าใจ..,

(เจ้าพระจันทร์, 2524 : 314)

แม้ตัวละครพานี้จะถูกครอบครัวบังคับให้ต้องแต่งงานกับเพศชาย โดยคาดหวังว่าพานี้จะสามารถเปลี่ยนแปลงจิตใจกลับคืนสู่เพศปกติได้แต่จิตใจที่ฝังรากลึกมาตั้งแต่เด็กเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยากไม่ใช่โรคติดต่อที่จะมียารักษาหรือสามารถเยียวยาได้โดยง่าย วิธีการที่ครอบครัวของพานี้ใช้นั้นจึงเป็นการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้องโดยนวนิยายเรื่องนี้ได้นำเสนอให้เห็นถึงผลลัพธ์ของอัตลักษณ์การไม่ยอมรับในตัวตนของเพศที่สามจากครอบครัวมีผลเสียตามมามากกว่าผลดีกล่าวคือท้ายที่สุดแล้วพานี้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงจิตใจตนเองได้และครอบครัวก็ต้องแตกแยก บุตรของพานี้ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากพานี้บุตรของพานิจึงต้องจบชีวิตลงก่อนวัยอันควร ดังนั้นจึงสะท้อนให้เห็นถึง ความผิดพลาดต่อการที่ครอบครัวฝืนใจตัวละครให้ทำในสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ซึ่งการที่ต้องทำอะไรโดยขัดแย้งกับความรู้สึกของตนเองนั้นย่อมสร้างความทุกข์ความปวดร้าวภายในจิตใจของตัวละครจุดเริ่มต้น ในครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญที่สุดต่อการให้โอกาสและมีผลต่อการดำเนินชีวิตของเพศที่สามว่า

จะเป็นไปในทิศทางใดตั้งนั้นหากครอบครัวเปิดใจและมองเห็นคุณค่าในความเป็นคนมากกว่าจะใช้คำว่าเพศวิถีมาจำกัดและกีดกันความรู้สึกทางเพศของคนในครอบครัวแล้วนั้นเพศที่สามย่อมจะมีพื้นที่ยืนในสังคมและได้รับการให้ออกมาจากคนในสังคมมากขึ้นตามไปด้วย

อัตลักษณ์ความผิดแผกจากคนทั่วไปในสังคม (คนนอกมอง)

นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเอง ที่ปรากฏอัตลักษณ์ความผิดแผกจากคนทั่วไปในสังคม(คนนอกมอง) จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ บัลลังก์ยัยบัว ประตูปิดตาย เงาพระจันทร์ ทางสายที่สาม ใบไม้ที่ปลิดปลิว รูปทองและเก้าอี้ทอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่องทางสายที่สามของกิริติ ชนา

อัตลักษณ์ความผิดแผกจากคนทั่วไปในสังคมที่คนนอกมอง แก้วตัวละครเอกชายจากนวนิยายนั้นพบว่าในความคิดเห็นของคนในสังคมมองแก้วว่าแตกต่างจากคนทั่วไปในสังคม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...คุณรู้ไหมคะว่า คนแถวนี้เค้าพูดกันว่า ผู้หญิงที่ทำงานในบริษัททัวร์ที่คุณทำงานอยู่เนะ ไม่ใช่ผู้หญิงจริงๆ เป็นกระเทยผ่าตัด เป็นผู้หญิง มีหรือคะที่ผ่าตัดกันได้จริงๆ..."

(ทางสายที่สาม, 2525 : 544)

ในสังคมปัจจุบันเมื่อคนในสังคมมีค่านิยมที่ผิดแปลกไปจากเพศของตนเองย่อมได้รับความสนใจมากกว่าปกติ ดังนั้นเมื่อแก้วซึ่งเป็นเพศชายและได้รับการผ่าตัดแปลงเพศเป็นผู้หญิงด้วยสภาพสังคมในขณะนั้นที่เพศที่สามถือเป็นเพศใหม่ในสังคมและการผ่าตัดแปลงเพศเป็นวิวัฒนาการที่ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก จึงนับว่าสิ่งที่แก้วเป็นถือสิ่งที่คนทั่วไปยังไม่สามารถยอมรับและเปิดใจได้การมองเพศที่สามที่เป็นกะเทยนั้นจึงเป็นการมองที่เต็มไปด้วยอคตินอกจากนี้ยังมีมุมมองหนึ่งที่คนในสังคมที่ปรากฏให้เห็นจากนวนิยายคือการที่คนในครอบครัวตนเอง มารักกับเพศที่สามซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่คนในสังคมรับไม่ได้หากจะต้องรับเพศที่สามที่เป็นกะเทยเข้ามาร่วมครอบครัวจึงเห็นได้ว่าตามมุมมองของคนในสังคมนั้นมองว่าเพศที่สามเป็นเพศที่แปลกแยกจากคนปกติในสังคม ทั้งนี้เมื่อเพศที่สามไม่ได้รับการยอมรับให้มีที่ยืนอยู่ในสังคมนั้นการที่จะมี เพศที่สามมาอยู่ในครอบครัวย่อมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถรับได้ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกรงคำครหาและอคติที่อาจเกิดขึ้นจากคนในสังคม การพยายามกีดกันเพศที่สามให้ห่างจากคนในครอบครัวให้มากที่สุดจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่คนในสังคมขณะนั้นปฏิบัติต่อเพศที่สาม

2.อัตลักษณ์ทางเพศในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเปิดเผยตนเอง พ.ศ.2533-2557 พบดังนี้

เพศที่สามมองเห็นตนเองสำหรับอัตลักษณ์ทางเพศที่เพศที่สามมองเห็นตนเอง แบ่งได้ 2 ประเด็น คือ อัตลักษณ์ที่ เพศที่สามมองเห็นตนเองด้านบวกและอัตลักษณ์ที่เพศที่สามมองเห็นตนเองด้านลบ ดังนี้

ตัวอย่างด้านบวก จากนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเปิดเผยตนเองพ.ศ. 2533-2557 พบอัตลักษณ์ภูมิใจในเพศของตนเองและยึดมั่นในความรัก ดังต่อไปนี้

อัตลักษณ์ความภาคภูมิใจในเพศของตนเอง

นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเปิดเผยตนเอง ที่ปรากฏอัตลักษณ์ภาคภูมิใจในตนเองจำนวน 13 เรื่อง ได้แก่ ด้ายสีม่วง Yes...รักนี้ใช่เลย บ่ายวันหนึ่งในเดือนมีนา. สุดปลายสะพาน ซากดอกไม้ ดาวเที่ยงวันตะวันเที่ยงคืน ก็เพราะหัวใจเราผูกกัน ได้เงารัก สายลมกับดวงดาว พระจันทร์เป็นใจ คงเป็นเพราะเรารักกัน ไม่มีสักวันที่ฉันไม่รักเธอและห่วงจำแลง ส่วนนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามจากเว็บไซต์พบจำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ อาทิของผม Love sick (ซุลมุนหนุ่มกางเกงน้ำเงิน) รักโครตๆ โหดอย่างมึง รักเอย ongsaroonxonarรัก Timelie!เรื่องลับๆในคืนร้อน One Night Stand และ Bustop ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่ององศาอ่อน...ซ่อนรักของMono_Zero

ในนวนิยายจากเว็บไซต์เรื่ององศาอ่อน ซ่อนรัก ตัวละครเอกหญิงคือเพลินพินแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ ความภาคภูมิใจในตนเองของเพศที่สามที่เป็นเลสเบี้ยน ดังตัวอย่างต่อไปนี้
...ไม่ใช่แค่ชื่อเหมือนกะ แต่เค้าเป็นผู้หญิงเลยละ” ตอบเสริมก็ยิ้มอย่างภาคภูมิใจให้คนที่เคยินทำหน้าเหวอเหมือนโดนค้อนทุบเข้าที่กลางศีรษะ... “เพลินไม่มีรสนิยมตั้งแต่แรกแล้วกะพี่ชายแต่นับบอกได้คำเดียวว่า ‘ตัวจริง’ แน่นอนล้านเปอร์เซ็นต์...

(องศาอ่อนซ่อนรัก สืบค้นจาก <http://www.tunwalai.com/132000/>)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่าตัวละครมีความภาคภูมิใจในเพศของตนเอง ถึงแม้ว่าเพลินพินจะเคยชอบกับเพศชายมาโดยตลอดแต่เมื่อมาพบกับคนรักของตนเองที่เป็นเพศหญิงก็ก่อให้เกิดความรู้สึกดีต่อกันเรื่อยมาจนพัฒนาเป็นความรักและรู้หัวใจตนเองว่าแท้จริงแล้วรักเพศเดียวกัน

นอกจากนี้ตามสภาพสังคมของตัวละครนั้นเป็นสังคมชั้นสูงตัวละครมีฐานะและมีหน้าที่ในสังคม ฉะนั้นจาก นวนิยายจึงทำให้เห็นถึงพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงต่ออัตลักษณ์ทางเพศของเพศที่สามที่กล้าที่จะเปิดเผยตนเองอีกทั้งมีความภาคภูมิใจในตนเองที่จะบอกให้คนในสังคมได้รู้ว่าตนเองรักเพศเดียวกัน ทำให้เห็นถึงการตีความหมายของ คำว่า เพศทางเลือกที่มีพื้นที่ทางสังคมให้คนกลุ่มนี้มากยิ่งขึ้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งของความ

ภาคภูมิใจในเพศของตนเองที่เพศที่สามได้แสดงออกมาให้คนในสังคมได้รับรู้ นั่นยังเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าหากตัวละครบิดบังตนเองเมื่อมีความรักก็ได้เพียงแค่อยู่นับแบบหลายๆ ช่อนๆ ความภาคภูมิใจและการสร้างความเคยชินและการยอมรับให้แก่คนในสังคมย่อมจะไม่เกิดขึ้น การแสดงออกซึ่งตัวตนที่ชัดเจนจึงเป็นอีกหนึ่งความภาคภูมิใจของเพศที่สามเพราะหากเรามีความมั่นใจในตัวเราเองแล้วถึงแม้ว่าคนในสังคมจะเปิดใจให้หรือไม่ แต่ในเมื่อได้เลือกทำในสิ่งที่เป็นการปรารถนาที่แท้จริงของตนเองสักวันหนึ่งก็ย่อมต้องมีคนให้การยอมรับในตัวตนของเราตามไปด้วย

อัตลักษณ์ยึดมั่นต่อความรัก

นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเปิดเผยตนเอง ที่ปรากฏอัตลักษณ์ยึดมั่นต่อความรัก จำนวน 11 เรื่อง ได้แก่ ปิงฟ้าวิไลดา ดอกไม้เปลี่ยนสี Yes...รักนี้ใช่เลย สุดปลายสะพาน ดาวเที่ยงวันตะวันเที่ยงคืน ปิงฟ้าวิไลดา ก็เพราะหัวใจเราผูกกัน ได้เจอกัน สายลมกับดวงดาว พระจันทร์เป็นใจ คงเป็นเพราะเรารักกัน ไม่มีสักวันที่ดินไม่รักเธอและทางสายที่สาม ส่วนนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามจากเว็บไซต์พบจำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ อาต๋องผม Love sick (ซูลมุนหนุ่มกางเกงน้ำเงิน) รักโครตๆ โหดอย่างมึง รักเอ๋ย องค์กรอ่อนช้อนรัก เรื่องลับๆ ในคืนร้อน Timelie และ เรื่องลับๆ ในคืนร้อน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่องเรื่องลับๆ ในคืนร้อนของ nuphong

ในนวนิยายเรื่องเรื่องลับๆ ในคืนร้อน ตัวละครเอกชายคืออดิยะโดยตัวละครสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ การยึดมั่นต่อความรักของชายรักชายที่เคยมีความสัมพันธ์และมีคนรักเป็นเพศหญิงมาโดยตลอด แต่เมื่อได้มีความสัมพันธ์กับเพศเดียวกันจึงได้รู้หัวใจตัวเองว่าต้องการที่จะร่วมทางเดินชีวิตกับเพศเดียวกัน ดังตัวอย่าง

...ต้องขอบคุณคุณพิชิตมณีที่ทำให้เขามีวันนี้ วันที่รู้ว่ารัก รักตอนไหนไม่รู้ รู้แต่ว่าเขาขาดอนิษฐ์ไม่ได้...เพศกำหนดหญิงชายแต่หัวใจไม่มีใครกำหนด นอกจากตัวของเราเอง ชื่อสัตย์กับความรูสึกของตัวเองแล้วคุณจะพบความสุข...

(เรื่องลับๆ ในคืนร้อน สืบค้นจาก <http://www.tunwalai.com/122210/>)

อัตลักษณ์การยึดมั่นต่อความรักระหว่างตัวละครชายทั้งสองตัวจากนวนิยายเรื่องนี้ นั้นพบว่าเกิดจากรู้ใจตนเองว่ามีความรู้สึกพึงใจที่จะรักกับเพศเดียวกันมากกว่ารักกับเพศหญิง โดยก่อนหน้านี้ทั้งสองจะมีความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันตัวละครคบหากับเพศหญิงมาก่อน แต่ไม่เคยคิดจริงจังและคิดจะมีพันธะสัญญาใดๆต่อกัน แต่เมื่อได้รู้ใจตนเองแล้วจึงตัดสินใจที่จะทำให้ความรักครั้งนี้คงอยู่ยาวนานโดยการบอกให้คนในครอบครัวรับรู้ในความสัมพันธ์ ซึ่งตัวละครเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์การยึดมั่นต่อความรักของเพศที่สามหากไม่หวั่นเกรงต่ออุปสรรคใดๆ ที่จะมาขวางกั้นความรักและพร้อมจะจับมือร่วมทางกันโดยใช้หัวใจ

นำทางไปด้วยกัน ความรักที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นเพศใดก็สามารถไปสู่จุดหมายปลายทางร่วมกันได้ ดังนั้นคำว่าเพศที่สามจึงไม่มีความแตกต่างในเรื่องความยาวนานของการครองคู่เฉกเช่นหญิงชายทั่วไป

ตัวอย่างด้านลบ จากนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม ในช่วงพ.ศ.2533 – 2557พบ อັตลักษณ์เพศที่สาม มองตนเองด้านลบ คืออັตลักษณ์ความผิดแผกจากเพศปกติในสังคมและมากรัก ดังต่อไปนี้

อັตลักษณ์ความผิดแผกจากคนทั่วไปในสังคม

นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเปิดเผยตนเอง ที่ปรากฏอັตลักษณ์ความผิดแผกจากคนในสังคม จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ ซากดอกไม้ ด้ายสีม่วง นางเอก สุดปลายสะพาน ดอกไม้เปลี่ยนสี ดาวเที่ยงวันตะวันเที่ยงคืน ห่วงจำแลง สายลมกับดวงดาวและไม่มีสักวันที่ดินไม่รัก ส่วนนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามจากเว็บไซต์ไม่ปรากฏว่ามีอັตลักษณ์ความผิดแผกจากคนปกติในสังคม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่องไม่มีสักวันที่ดินไม่รักเธอของมน.มินา.

อັตลักษณ์ความผิดแผกจากคนปกติในสังคม ที่อยู่ภายในจิตใจของป็นนาตัวละครเอก ฝ่ายหญิงจากนวนิยายเรื่องไม่มีสักวันที่ดินไม่รักเธอ นั้นพบว่ากรอบทางสังคมมีส่วนสำคัญที่ทำให้ป็นนาเกิดความรู้สึกเช่นนี้ ดังตัวอย่าง

...ป็นนา...ทำไมเธอจะไม่รู้ว่าสิ่งที่เธอเลือกนั้นต้องจ่ายในราคาที่แพงมากกว่าคนอื่น ทั้งยังต้องใช้หัวใจที่เข้มแข็งอีกด้วย นึกถึงสายตาวายากู้อากเห็นของคนที่มีมอดูเธอกับอนินตอนพาหนูลงไปเที่ยวสวนสัตว์แค่นั้นเธอก็รู้แล้วว่ามันไม่ง่ายเลย ขณะชีวิตคู่กับคนย์ทำให้เธอสะอึกสับสนแทบทุกเรื่องมีแต่สายตาชื่นชมยินดีเวลาเธอกับคนย์พาลูกไปเที่ยวต่างถิ่นลบลับกับสายตาหลายคู่ที่เธอเห็นเมื่อบายที่ผ่านมาและป็นนาก็ยอมรับว่าเธอไหวสะเทือนไปกับมันไม่น้อย...

(ไม่มีสักวันที่ดินไม่รักเธอ, 2553 : 120)

ในการดำเนินชีวิตนั้น คนในสังคมนับว่าเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่คนที่เป็นเพศที่สามต้องสามารถยอมรับในท่าทีและการแสดงออกของคนเหล่านั้นทั้งในทัศนคติด้านบวกและด้านลบ ให้ได้ในส่วนของป็นนาเคยดำเนินชีวิตคู่กับเพศชายยังมีข้อเปรียบเทียบถึงสายตาและท่าทีที่คนอื่นมีต่อเธอ การดำเนินชีวิตคู่ตามวิถีของคนปกติที่อยู่ในสังคมนวมถึง การมีครอบครัวที่มีความสุขย่อมเป็นที่ชื่นชมยินดีต่อผู้พบเห็นแต่เมื่อมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งผิดปกติไปจากที่ควรจะเป็นคนในสังคมส่วนหนึ่งก็อาจจะตั้งข้อสังเกตและยังไม่สามารถเปิดใจยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ในทันที ดังตัวอย่างที่ปรากฏ ต่อไปนี้

...จากสายตาที่เธอมองอนินและท่าทีที่อนินสัมผัสเธอมีความอ่อนหวานอ่อนโยน
อบอวลอยู่ในบรรยากาศตรงนี้และมันก็ตามมาด้วยแววตาแปลกๆไม่เข้าใจจนแปลกกับความ
เสียตายผู้ชาย ที่มองเธออย่างเสียตาย ผู้หญิงอึ้งลูกที่มองเธอยังไม่เข้าใจเมื่อเห็นหนูนวลเกาะ
แจ็กบอนิน...

(ไม่มีสักวันที่ฉันไม่รักเธอ, 2553 : 146-147)

จากตัวอย่างพบว่าคนในสังคมเมื่อพบเห็นป็นนาและอนินโดยที่มีบุตรของป็นนาอยู่
ด้วยนั้นนับว่ากลายเป็น ข้อกังขาที่อาจมีคำถามขึ้นมาภายในใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างอนิน
และป็นนาว่าเป็นอะไรกันแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่าทั้งจากข้อเปรียบเทียบระหว่างที่ป็นนาไป
กับเพศชายกับป็นนาไปกับเพศหญิงที่มีลักษณะเป็นทอมดังที่ป็นนาได้กล่าวไว้ ผู้คนในสังคม
ต่างใช้สายตาและมีท่าทีในการมองที่ต่างกันสะท้อนให้เห็นได้ว่าอัตลักษณ์ของเพศที่สามถือเป็น
เป็นความผิดแปลกจาก คนปกติในสังคมในสายตาของคนในสังคมที่มองเข้ามา พื้นที่ของเพศที่
สามที่มีอยู่ในสังคมหากเห็นได้อย่างชัดเจนว่าคนคนนั้นมีบุคลิกลักษณะที่แตกต่างไปจากหญิง
ชายคนในสังคมก็คงไม่สามารถให้พื้นที่ของคนกลุ่มนี้ได้เท่าเทียมกับเพศปกติ

อัตลักษณ์ความมารัก

นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเปิดเผยตนเอง ที่ปรากฏอัตลักษณ์ความมาก
รัก จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ ซากดอกไม้ม่ายสืม่วง นางเอก Yes...รักนี้ใช่เลย บ่ายวันหนึ่งใน
เดือนมีนา. พระจันทร์เป็นใจ และห่วงจำแลง ส่วนนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามจากเว็บไซต์
พบจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ อาต๋ของผม Love sick (ซุลมุนหนุ่มกางเกงน้ำเงิน) One Night
sandและBustop

นวนิยายเรื่องซากดอกไม้ม่ายของวีรวัฒน์ กนกนุเคราะห์

อัตลักษณ์ความมารักของเพศที่สามที่พบในนวนิยายเรื่องซากดอกไม้ม่ายโดยสะท้อน
ผ่านตัวละครชาดิชาคริต ตัวละครเอกฝ่ายชาย พบดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ลิกๆ แล้ว ผมชอบลองติดกับผู้ชายที่หล่อ สำนาง คิดว่าตัวเองสวยเต็มประดายังมี
ลูกมีเมียหรือ มีคนรัก.. ผมยิ่งชอบเข้าไปใหญ่ นี่คือนิยาม'เกมทำทนาย' ที่ผมจะเอาตัวเข้าแลก เดิม
พันกับนั่งชเ็นรู้จ้ตวันด้วยชีวิต

(ซากดอกไม้ม่าย, 2540 : 40)

วิถีชีวิตของชาดิชาคริตเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของเพศที่สามที่เป็นเกย์
แม้ชาดิชาคริตจะแต่งงานมีครอบครัวแล้วแต่ก็ไม่สามารถทำให้ชาดิชาคริตเปลี่ยนแปลงจิตใจ
ของตนเองได้ ความมารักของชาดิชาคริตสร้างความปวดร้าวใจโดยตรงให้แก่หญิงที่เป็น
ภรรยาของตนเองส่งผลกระทบต่อครอบครัวลูกของเขากลายเป็นเด็กมีปัญหา ขาดความอบอุ่น

และผู้เป็นภรรยาได้ทุกอย่างอย่างสาหัส นั่นเป็น ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมเพศที่สาม แต่หากมองกลับกันประการหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการแต่งงานและแสวงหาความรักไม่สิ้นสุดก็คือความคาดหวังของสังคมตามมาตรฐานรักต่างเพศที่บังคับกดดันให้ชาติชาคริต์ต้องมีวิถีชีวิตดั่งเพศชายทั่วไปจึงเป็นบ่อเกิดของปัญหาทั้งหมด

ประเด็นสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความมารักของชาติชาคริต์จากนวนิยายเรื่องนี้คือเพศที่สามได้ สร้างพื้นที่ของตนเองอยู่ในสังคมมากยิ่งขึ้น คนในสังคมเปิดโอกาสและให้พื้นที่ในสังคมแก่เพศที่สามมากกว่าในอดีต ซึ่งแม้แต่เพศชายปกติก็สามารถที่จะเปลี่ยนใจจากเพศหญิงมารักและมีความสัมพันธ์กับเพศที่สามได้โดยไม่ปิดบังซ่อนเร้น สิ่งนี้จึงทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงไปของคนในสังคมต่อการยอมรับความหลากหลายทางเพศเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ตัวละครชาติชาคริต์ยังสามารถมีความสัมพันธ์กับเพศชายอย่างไม่ซ้ำหน้า ซึ่งเป็นการตีตราความมารักของเพศที่สาม จากนวนิยายเรื่องนี้ได้อย่างชัดเจนโดยชาติชาคริต์ใช้อัตลักษณ์ความมารักเพื่อแย่งชิงพื้นที่มาจากเพศหญิงได้เป็นผลสำเร็จโดยการยึดครองความรักของเพศหญิงมาเป็นของตนเอง อีกทั้งจากนวนิยายเรื่องนี้ทำให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความมารักของเพศที่สามที่เป็นเกย์ที่เปลี่ยนคู่นอนไม่ซ้ำหน้าชาติชาคริต์ตีค่าความสัมพันธ์ของคนที่นอนด้วยเป็นเพียงความสัมพันธ์แบบไม่คิดที่จะผูกพันหรือมีใจให้ใครอย่างแท้จริงจึงทำให้ท้ายที่สุดชาติชาคริต์ไม่สามารถพบกับความรักที่แท้จริงได้

คนอื่นมองเพศที่สาม สำหรับอัตลักษณ์ทางเพศที่เพศที่คนอื่นมองเพศที่สาม แบ่งได้ 2 ประเด็น คือ อัตลักษณ์ ที่เพศที่สามมองตนเองด้านบวกและอัตลักษณ์ที่เพศที่สามมองตนเองด้านลบ ดังนี้

ตัวอย่างด้านบวก จากนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเปิดเผยตนเอง พ.ศ. 2533-2557 พบอัตลักษณ์ มีศักยภาพโดดเด่นกว่าเพศปกติในด้านการงานและเป็นคนทั่วไปในสังคม ดังต่อไปนี้

อัตลักษณ์ศักยภาพโดดเด่นกว่าเพศทั่วไปในด้านการงาน

นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเปิดเผยตนเอง ที่ปรากฏอัตลักษณ์ศักยภาพโดดเด่นกว่าเพศทั่วไป ในด้านการงาน จำนวน 11 เรื่อง ได้แก่ ชากดอกไม้ ด้ายสีม่วง นางเอก สุดปลายสะพาน บ่ายวันหนึ่งในเดือนมิถุนายน ดาวเที่ยงวันตะวันเที่ยงคืน ก็เพราะหัวใจเราผูกกัน สายลมกับดวงดาว ได้เงารัก คงเป็นเพราะเรารักกันและห่วงจำแลง ส่วนนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามจากเว็บไซต์ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวของชีวิตนักเรียนมัธยมศึกษาจึงไม่ปรากฏศักยภาพ ที่โดดเด่นกว่าเพศปกติในการงาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ห้วงจำแลงของวีรวัฒน์ กนกนุเคราะห์

...งานหลักของผมคือ เป็นอาจารย์และนักวิจัยในคณะทันตแพทยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยรัฐชื่อดังแห่งหนึ่ง...งานรองของผมคือ รับรักษาคนไข้ที่รอคิวโรงพยาบาลไม่ไหว ผมชำนาญเป็นพิเศษใน “การรักษารากฟัน” ผมไม่มีคลินิกเป็นของตัวเองหรอกครับ อาศัยเครื่องมือเครื่องมือในคลินิกของรุ่นพี่ที่สนิทสนมกันดี...

(ห้วงจำแลง, 2551 : 90)

จากตัวอย่างพบว่าศักยภาพความโดดเด่นในการประกอบอาชีพของเขตพิภพนั้นมีความสามารถอันหลากหลาย นอกจากมีงานประจำเป็นอาจารย์ นักวิจัย และทันตแพทย์แล้วจากนวนิยายยังพบว่าตัวละครยังมีความสามารถโดดเด่นในด้านการเขียนหนังสือหลายหลากแนวอีกด้วย โดยเขตพิภพมีความสามารถหลายด้านที่คนปกติทั่วไปก็อาจไม่สามารถ มีได้ทั้งอาชีพทันตแพทย์ อาจารย์นักวิจัยและนักเขียน ซึ่งนับว่าเขตพิภพได้สร้างความเป็นมืออาชีพในหลายๆศาสตร์ให้แก่ตนเองได้เป็นที่ชื่นชอบและยอมรับ โดยพรสวรรค์ส่วนตัวที่มีติดตัวมาแต่กำเนิดตลอดจนการฝึกฝนทักษะเพื่อสร้างคุณค่าให้แก่ตนเอง พื้นที่ทางสังคมของเขตพิภพนั้นได้สร้างอัตลักษณ์ให้แก่ตนเองเพื่อให้หลีกเลี่ยงจากการเป็นคนชายขอบส่งผลให้ตนเองและกลุ่มคนเพศเดียวกันสามารถแทรกซึมเข้าสู่อาชีพในหลายๆอาชีพของคนทั่วไปได้ซึ่งเขตพิภพก็สามารถกระทำได้อย่างดีเยี่ยม จึงนับได้ว่าเขตพิภพสามารถประกอบสร้างความหมายของตนเองเพื่อให้บุคคลอื่นหยิบยื่นโอกาสให้มากยิ่งขึ้นส่งผลให้เพศที่สามได้รับการยอมรับอย่างสูงขึ้นจากคนในสังคม

อัตลักษณ์เป็นคนทั่วไปในสังคม

นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเปิดเผยตนเอง ที่ปรากฏอัตลักษณ์เป็นคนทั่วไปในสังคมจำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ Yes...รักนี้ใช่เลย บ่ายวันหนึ่งในเดือนมีนา. สุดปลายสะพาน ได้เงารัก ก็เพราะหัวใจเราผูกกัน พระจันทร์เป็นใจ คงเป็นเพราะเรารักกันและไม่มีสักวันที่ฉันไม่รักเธอ ดังตัวอย่าง

นวนิยายเรื่องคงเป็นเพราะเรารักกันของนิตา

อัตลักษณ์ความเป็นคนทั่วไปในสังคมของทั้งนิตาและวันสุขตัวละครเอกของเรื่องนั้นได้รับการสะท้อนออกมาผ่านตัวอย่างในนวนิยายดังนี้

...เมื่อประตูลิฟต์เปิดออก ผู้คนหลากหลายที่ร่วมเดินทางมาด้วยต่างแยกย้ายกระจัดกระจายแตกต่างกัน ด้วยจุดหมายที่แต่ละคนมี วันสุขกับนิตาก็เช่นกัน ทั้งคู่ก้าวเดินไปพร้อมกัน เพื่อจุดหมายเดียวกัน ด้วยความรู้สึกเป็นของกันและกัน นิตาจับมือวันสุขเอาไว้แทนความมั่นใจสัญญาได้ดีกว่าคำพูดใดๆ ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น เธอยินดีและเต็มใจที่จะ ก้าวไปกับคนคนนี้...

(คงเป็นเพราะเรารักกัน, 2557 :131)

จากตัวอย่างที่พบสะท้อนวิถีชีวิตของคนในสังคมของผู้คนที่ต่างก็ไม่ได้สนใจซึ่งกันและกันเพราะต่างก็มีวิถีชีวิตเป็นของตนเอง ทุกชีวิตต่างก็มีภาระหน้าที่และวิถีชีวิตที่ต่างกันไปคงไม่มีใครสามารถมาใส่ใจในเรื่องราวของคนอื่นได้ตลอดเวลา ทั้งนี้การเป็นเพศที่สามหญิงรักหญิงของคนสองคนนั้นเป็นความรักที่ก่อเกิดขึ้นภายในจิตใจไม่ได้เป็นการเบียดบังพื้นที่ทางสังคมของคนอื่นในสังคม อีกทั้งไม่ได้สร้างภาระหรือปัญหาทางสังคมให้แก่ใคร ทั้งนี้ภาละวันสุขจึงไม่ได้ ถูกคนในสังคมตีตราว่ามีความแปลกแยกจากเพศปกติ

อาจกล่าวได้ว่าพัฒนาการของนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในเรื่องนี้นั้นคนในสังคมสามารถมองความสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกันเป็นการทำความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางเพศคือการทำความเข้าใจบริบทของความสัมพันธ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยสามารถตีความได้สองแง่มุมคือมองว่าผู้หญิงสองคนจับมือกันอาจจะมองว่าเป็นเรื่องปกติในสังคมที่เพศหญิงพึงกระทำกันในฐานะเพื่อน พี่หรือน้องก็ได้อาจจะไม่ใช่ในฐานะคนรักเท่านั้นหรืออีกแง่มุมหนึ่งอาจจะมองว่าการที่เพศหญิงจะแสดงความรักต่อกันด้วยการจับมือในที่สาธารณะดังเช่นชายหญิงพึงกระทำ ก็ไม่ได้ถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดหรือคนในสังคมที่พบเห็นจะรับไม่ได้ พฤติกรรมของเพศที่สามที่ปรากฏอยู่ในสังคมจึงไม่ได้มี ความแตกต่างจากชายหญิงทั่วไปและถือว่าหากคนในสังคมเปิดใจมองเพศที่สามเป็นคนปกติเฉกเช่นคนทั่วไปในสังคมปกติ ทัศนคติและการเปิดพื้นที่ให้แก่เพศที่สามได้ยืนอยู่ในสังคมก็จะไม่ถูกปิดกั้นตามไปด้วย ทั้งนี้การเป็นเพศที่สามไม่ได้ทำให้ความอ่อนด้อยในความเป็นมนุษย์ลดน้อยลงไป แต่อยู่ที่ว่าเพศที่สามจะวางตัวอย่างไรเพื่อให้สามารถกลมกลืนกับคนในสังคมได้มากที่สุดและเมื่อเกิดความกลมกลืนแล้วคนในสังคมก็ค่อยๆเปิดใจยอมรับในตัวตนของเพศที่สามได้มากขึ้นเรื่อยๆ ดังเช่นตัวละครในเรื่องที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม

ตัวอย่างต้นฉบับ จากนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเอง พ.ศ.2533-2557 พบครอบครัวยังไม่ยอมรับในตัวตนของเพศที่สาม ผิดแผกแปลกแยกจากคนทั่วไปในสังคมและสังคมตีตราเพศที่สามเป็นสาเหตุแพร่เอดส์ ดังต่อไปนี้

อัตลักษณ์สังคมตีตราเพศที่สามเป็นสาเหตุแพร่เชื้อเอดส์

นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเปิดเผยตนเองที่ปรากฏอัตลักษณ์สังคมตีตราเพศที่สามเป็นสาเหตุแพร่เชื้อเอดส์ จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ซากดอกไม้วานที่เที่ยงคืนและห้วงจำแลง ส่วนนวนิยายสะท้อนสังคม เพศที่สามจากเว็บไซต์ไม่ปรากฏอัตลักษณ์สังคมตีตราเพศที่สามเป็นสาเหตุแพร่เชื้อเอดส์ ดังตัวอย่าง

นวนิยายเรื่องดาวเที่ยงคืนของตรีนิษฐา

อัตลักษณ์ที่สังคมตีตราเพศที่สามเป็นสาเหตุแพร่เชื้อเอดส์ของปวีณตัวละครเอกชาย พบได้ดังนี้

...ว่าแต่ที่เองเถอะระวังตัวเองบ้างหรือเปล่าอย่าให้ตัวเองเป็นโรคเสียเองละเพราะแค่นี้จะมีใครรู้ว่าผมมีพี่ชายเป็นเกย์ทั้งรังเกียจพี่มากกว่านี้นักยังงี้ก็เห็นแก่หน้าพ่อบ้างอย่าไปพ่อเค้าต้องอายุไปมากกว่านี้เลยที่มีลูกชายเป็นพวกวิปริตผิดเพศแถมยังส่าสอนเสียจนเป็นเอดส์อีก...

(ดาวเที่ยงวันตะวันเที่ยงคืน, 2550 : 75)

จากตัวอย่างทำให้เห็นถึงภาพสะท้อนของครอบครัวที่มองตัวละครปวีณซึ่งเป็นเพศที่สามด้วยอคติ ตีกรอบของคำว่าโรคเอดส์ว่ามีที่มาจากเพศที่สาม นอกจากนี้คนในสังคมก็ยังมิทัศนคติต่อตัวละครไม่ต่างจากที่คนในครอบครัวมองตัวละครปวีณ ดังนี้

...แต่คนจำพวกคุณกลับมาทำให้ธรรมชาติมันผิดปกติดีตีดกิดทางไปเสียหมดแล้วก็ไม่ใช่ว่าเพราะคนอย่างพวกคุณหรือหรือถึงทำให้โรคเอดส์มันระบาดเมือง...ไม่ใช่พวกคุณหรือหรือที่ขยันสร้างข่าวหน้าหนึ่งให้ใครๆ เขาดูแคลนกันมากขึ้น

(ดาวเที่ยงวันตะวันเที่ยงคืน, 2550 : 111-112)

จากตัวอย่างพบว่าคนในครอบครัวและคนในสังคมของตัวละครเข้าใจความคิดเกี่ยวกับโรคเอดส์แบบผิดๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข่าวที่พบสาเหตุของการที่โรคเอดส์เข้ามาในประเทศไทยครั้งแรกมาจากคนที่เป็นเพศที่สาม ดังปรากฏในข่าวว่า “ผู้ป่วยเอดส์รายแรกในประเทศไทยนั้น เป็นชายอายุ 28 ปี เดินทางไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกาและมีพฤติกรรมรักร่วมเพศ เริ่มมีอาการในพ.ศ.2526 แพทย์ลงความเห็นว่าป็นโรคเอดส์ จึงกลับมารักษาตัวที่ประเทศไทยและเสียชีวิตในเวลาต่อมา” (นิตยสารหมอชาวบ้าน, 2548 : 20) จึงสอดคล้องกับความคิดเห็นของคนในสังคมที่ยังยึดติดกับกรอบเดิมๆ ทางสังคมและเหมารวมว่าเพศที่สามทุกคนต้องเป็นพาหะของการแพร่เชื้อเอดส์ส่งผลให้เกิดผลความไม่เป็นธรรมกับตัวละครเพศที่สามมีซึ่งที่จริงแล้วตัวละครในนวนิยายเป็นบุคคลที่มีความสามารถและเป็นคนที่ดีคนหนึ่งคนในสังคมแต่ได้รับ การตีตราจากคนในสังคมด้วยอคติทำให้ขาดโอกาสในการทำประโยชน์ให้แก่หน่วยงานและสังคม

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาอัตลักษณ์ทางเพศในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม พ.ศ.2516-2557 พบอัตลักษณ์ทางเพศแบ่งเป็น 2 กลุ่มได้แก่ เพศที่สามมองตนเองและคนอื่นมองเพศที่สาม โดยมีทั้งด้านบวกและด้านลบเพศที่สามมองตนเอง ด้านบวก ได้แก่ ภูมิใจในเพศของตนเองและยึดมั่นต่อความรัก ด้านลบได้แก่ ความผิดแผกจากเพศปกติในสังคมและ มารักคนอื่นมองเพศที่สาม ด้านบวก ได้แก่ มีศักยภาพโดดเด่นกว่าเพศปกติในการทำงาน ด้านลบได้แก่ การปิดกั้นทางครอบครัวต่อการไม่ยอมรับในพฤติกรรมทางเพศของลูก และความผิดปกติจากคนในสังคม ดังต่อไปนี้

อัตลักษณ์ทางเพศในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม พ.ศ.2516-2557 พบว่าทั้ง 2 ช่วง มีอัตลักษณ์ทางเพศของตัวละครเพศที่สามที่สะท้อนออกมาแตกต่างกัน ดังนี้ สำหรับ อัตลักษณ์ทางเพศที่เพศที่สามมองเห็นเองด้านบวกพบว่าในช่วงเปิดเผยตนเอง พ.ศ.2533-2557 ทั้งจากรูปเล่มและจากเว็บไซต์พบว่าจำนวนนวนิยายอัตลักษณ์ความภาคภูมิใจต่อเพศของตนเองมีมากกว่าในช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเอง พ.ศ.2516-2532 แสดงให้เห็นว่าตัวละครเพศที่สามเริ่มกล้าที่จะเปิดเผยตนเองเนื่องจากสังคมให้การยอมรับมากยิ่งขึ้นเพศที่สามจึงรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองไม่ได้ถูกปิดกั้นทางเพศจึงเกิดความภาคภูมิใจ ต่อเพศของตนเองตามไปด้วย ส่วนอัตลักษณ์ที่เพศที่สามมองเห็นเองในด้านลบนั้นพบว่าพัฒนาการของนวนิยายช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเอง พ.ศ.2516-2532 นั้นเพศที่สามมองเห็นเองว่าผิดแผกจากคนทั่วไปในสังคมทั้งนี้อาจเป็นเพราะเพศปกติมักจะมองเพศที่สามว่าแตกต่างจากเพศของตนมักแสดงท่าทีต่อเพศที่สามไปในทางลบมากกว่าทางบวก เพศที่สามจึงเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจมองว่าตนเองผิดแผกแปลกแยกกว่าคนอื่นในสังคม แต่ในช่วงเปิดเผยตนเอง พ.ศ.2533-2557 นั้นพบว่าเพศที่สามรู้สึกว่าตนเองผิดแผกจากคนทั่วไปน้อยลง เริ่มมีพื้นที่ในการแสดงออกทางสังคมเพิ่มมากขึ้นตนเองจึงไม่รู้สึกถึงความแตกต่างทางเพศมากเกินไปในช่วงแรก โดยสามารถยืนยันได้จากนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามที่พบในช่วงนี้นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามแบบรูปเล่มจะแสดงถึงอัตลักษณ์ที่เพศที่สามมองว่าตนเองผิดแผกจากคนเพศปกติน้อยลง นอกจากนี้นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามจากเว็บไซต์ไม่ปรากฏว่าตัวละครเรื่องใดจะมองว่าตนเองผิดแผกไปจากคนในสังคมอีกทั้งนวนิยายจากเว็บไซต์ได้ใช้เทคโนโลยีมาสะท้อนให้เห็นถึงการแสดงออกทางพื้นที่ของเพศที่สามว่าเป็นเพศหนึ่งที่มีความปกติผ่านความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเทคโนโลยีกับการใช้มิติทางภาษาในการถ่ายทอดเรื่องราวของเพศที่สามได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น

ส่วนในอัตลักษณ์ที่คนอื่นมองเพศที่สามในด้านลบนั้นพบว่านวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในช่วงเปิดเผยตนเอง พ.ศ.2533-2557 ตัวละครเพศที่สามถูกมองว่าเป็นคนปกติในสังคมและไม่มีสิ่งใดที่จะแตกต่างไปจากเพศปกติโดยพบได้ทั้งจากนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามจากรูปเล่มและจากเว็บไซต์ซึ่งแตกต่างจากในช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเอง พ.ศ.2516-2532 ที่ตัวละครจากนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามที่ปรากฏในช่วงนั้นไม่มีเรื่องใดเลยที่คนในสังคมจะมองว่าเป็นคนทั่วไปจากความแตกต่างของพัฒนาการทั้งสองช่วงนี้สะท้อนให้เห็นว่าสังคมการกีดกันและการแบ่งแยกเพศ ส่งผลให้กลุ่มคนที่เป็นเพศที่สาม ได้แก่ เกย์ กะเทย เลสเบี้ยน หอมดี้ กลายเป็นคนชายขอบซึ่งทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันสังคม

นอกจากนี้อัตลักษณ์มีศักยภาพโดดเด่นกว่าเพศทั่วไปในการทำงานพบว่านวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามทั้งสองช่วงมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมากโดยในช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเองศักยภาพที่เพศที่สามแสดงออกมักจะเป็นด้านงานประดิษฐ์ประดิษฐ์ งานฝีมือและงานด้าน

ความสวยความงามซึ่งก็สามารถสร้างการยอมรับในฝีมือให้เป็นທີ່ประจักษ์แก่ เพศปกติ แต่ในช่วงเปิดเผยตนเองนั้นความหลากหลายอาชีพเริ่มเปลี่ยนไปมีทั้งอาชีพแพทย์ ทันตแพทย์ เกษตรกร นักธุรกิจ ศิลปิน ครู อาจารย์ เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเพศที่สามารถช่วงชิงพื้นที่ในการแสดงออกซึ่งศักยภาพในการประกอบอาชีพมาจากเพศทั่วไปได้มากยิ่งขึ้น สามารถสร้างปมด้อยที่อยู่ภายในจิตใจของตนเองออกมาเป็นปมเด่น เพื่อสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ทางเพศให้แก่ตนเอง และเพศของตน อีกทั้งจากอัตลักษณ์ในด้านนี้ยังสะท้อนให้เห็นอีกว่าความแตกต่างทางชนชั้นทางสังคมหากเป็นเพศที่สามารถมีฐานะทางสังคมอยู่ในชนชั้นสูงและชนชั้นกลางจะมีโอกาสได้รับการยอมรับจากทางสังคมได้มากกว่าเพศที่สามารถมีฐานะทางสังคมในระดับชนชั้นล่าง จึงทำให้เห็นมุมมองอีกประการหนึ่งของการแบ่งชนชั้นทางสังคมที่ยังมีอยู่ในสังคมไทย

สำหรับอัตลักษณ์ด้านลบที่คนอื่นมองเพศที่สามที่ในด้านการปิดกั้นทางครอบครัว ต่อการไม่ยอมรับในพฤติกรรมทางเพศของลูก ปรากฏอยู่ในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามทั้งสองช่วง โดยปัจจัยทางครอบครัวจากนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามทั้งสองช่วงมีผลต่อสภาพจิตใจของตัวละครเป็นอย่างยิ่ง ตัวละครเพศที่สามต้องฝ่าฝืนกับความรู้สึกขัดแย้งภายในจิตใจของตนเองกับการต้องทำตามความปรารถนาของครอบครัว อีกทั้งความไม่เข้าใจและกีดกันจากครอบครัวส่งผลต่อสภาวะทางจิตใจของตัวละครเป็นอย่างยิ่งทำให้เกิดความอัดอั้นใจ ไม่สบายใจและรู้สึกไม่เป็นสุขในการดำเนินชีวิต อย่างไรก็ตามแม้ตัวละครเพศที่สามจะต้องเผชิญกับการความไม่เข้าใจของครอบครัวมากสักเพียงใดแต่ตัวละครจาก นวนิยายของทั้งสองช่วงเกือบทุกตัวก็เลือกที่จะทำตามความปรารถนามิชีวิตเป็นของตนเองเพื่อให้ได้พบกับความสุขในแบบที่ตนเองได้เลือกแม้ความสุขนั้นจะยังยืนยันหรือไม่ก็ตาม มีเพียงนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามเรื่องรูปทอง จากนวนิยายสะท้อนสังคมช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตนเองเรื่องเดียวเท่านั้นที่เลือกจะเปลี่ยนตนเองตามความปรารถนาของครอบครัว ประการสำคัญของสิ่งที่สะท้อนให้เห็นจากอัตลักษณ์ที่ครอบครัวไม่ยอมรับในตัวตนของเพศที่สามนั้นคือ การตีตราปิดกั้นพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางเพศของเพศที่สามและเป็นเพียงกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในชอกหลืบหนึ่งในสังคมอยู่เรื่อยไปเพียงคนในสังคมและครอบครัวมีความเข้าใจในกันและกัน การเกิดมาเป็นอะไรก็คงไม่สำคัญเท่ากับ การเป็นคนดีของครอบครัวและของสังคม ถ้าทุกคนไม่เบียดเบียนซึ่งกันและ เห็นอกเห็นใจกัน แบ่งปันให้กัน น่าจะเป็นสิ่งที่ดีที่สุดไม่ว่าจะเป็นเพศใดก็ตามซึ่งเพศสภาพเป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ความรู้สึกที่อยู่เบื้องลึกภายในจิตใจก็เช่นกันเป็นสิ่งที่ค่อยๆ ฝังรากมาตั้งแต่วัยเยาว์และยากที่จะเปลี่ยนแปลง ดังนั้นหากจิตใจที่ผิวนหรือถูกบังคับให้ต้องฝืนทำในสิ่งที่ไม่ใช่ความปรารถนาของตนเองก็คงไม่สามารถกระทำได้นานและพบคงไม่อาจพบกับความสุขที่แท้จริงได้เช่นกัน

อีกอัตลักษณ์หนึ่งที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามช่วงเปิดเผยตนเอง

พ.ศ.2532-2557 ก็คือ การที่สังคมตีตราเพศที่สามเป็นสาเหตุแพร่เชื้อเอดส์เป็นสะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมตีตราอัตลักษณ์ความสาม่อง ทั้งการหาคู่นอน และเพศวิถีที่สิ้นไหลของเพศที่สามไปในด้านลบต่างๆ ที่พฤติกรรมดังกล่าวทั้งเพศหญิงและเพศชายก็กระทำไม่ต่างจากเพศที่สาม แต่ว่าทรากรมความสาม่อง ทางเพศกลับตีตราว่าเพศที่สามเป็นสาเหตุแพร่เชื้อเอดส์เพียงฝ่ายเดียวจึงทำให้เห็นถึงการตัดสินเพศที่สามด้วยความอคติที่ยังคงมีอยู่ในสังคม

จากพัฒนาการอัตลักษณ์ทางเพศในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามพ.ศ.2516-2557 พบว่ากลุ่มคนเพศที่สามที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็วนอกจากนี้พื้นที่ทางสังคมยังแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ความมีตัวตนของเพศที่สามที่ได้สร้างรูปแบบกิจกรรมทางสังคมโดยผ่านวาทกรรมต่างๆในสังคมไทยให้เกิดการยอมรับมากขึ้น การนำเสนออัตลักษณ์ทางเพศของเพศที่สามในแง่มุมต่างๆ ที่หลากหลายเปรียบดังภาพฉายชีวิตของเพศที่สามได้อย่างชัดเจนทั้งด้านบวกและด้านลบ ทำให้มองเห็นพัฒนาการอัตลักษณ์ทางเพศของนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าในช่วงเริ่มต้นการเปิดเผยตนเองตั้งแต่ปี พ.ศ.2516 – 2532 สังคมยังไม่ให้การยอมรับบุคคลกลุ่มนี้และคนกลุ่มนี้ยังเป็นบุคคลชายขอบของสังคม แต่ในช่วงเปิดเผยตนเอง พ.ศ.2533-2557 เมื่อสังคมให้สิทธิและเสรีภาพในการดำเนินชีวิตแก่บุคคลมากยิ่งขึ้นอัตลักษณ์ในการยอมรับเพศที่สามและการเปิดเผยตัวตนของคนกลุ่มนี้จึงมีมากขึ้นตามไปด้วยอย่างไรก็ตามแม้สังคมไทยจะเปิดกว้างกับกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ แต่การเปิดกว้างนั้นก็ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้กลุ่ม คนเหล่านี้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเท่าเทียมกับคนทั่วไปหรือได้รับสิทธิเท่าเทียมกับประชาชน คนอื่นๆ นอกจากนั้นคนบางส่วนในสังคมยังเห็นว่ากลุ่มคนเหล่านี้มีความผิดปกติและต้องได้รับการแก้ไข บางคนมีความรู้ ความสามารถ สามารถทำประโยชน์มากมายให้กับประเทศชาติ แต่ต้องกลับทนต่อการหยามเหยียดเนื่องจากเพศสภาพของตนดังนั้นคนสังคมจึงควรทำความเข้าใจว่าอัตลักษณ์ทางเพศนั้นมีความหลากหลาย และทุกคนๆไม่ว่าจะเป็นหญิง ชาย เกย์ กะเทย ทอมดีเลสเบียนไบเซ็กชวลแม้แต่คนข้ามเพศก็ควรมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันในฐานะมนุษย์คนหนึ่งที่อยู่ในสังคม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

สำหรับพัฒนาการของเพศที่สามยังมีแหล่งข้อมูลอื่นๆ ที่ปรากฏเรื่องราวของเพศที่สาม ได้แก่ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ เรื่องสั้น พ็อคเก็ตบุ๊ค และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเทอร์เน็ตมีสื่อที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการสะท้อนเรื่องราวของเพศที่สาม ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาพัฒนาการของเพศที่สามจากสื่อเหล่านี้ก็จะทำให้พบความหลากหลายในเรื่องราวของเพศที่สามตลอดจนคนทั่วไปที่มีต่อเพศที่สามได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา อโศกสิน. (2519). **ประตูปิดตาย**. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.
_____. (2532). **รูปทอง**. กรุงเทพฯ: ดับเบิ้ลนายน์.
_____. (2516). **บัลลังก์ไยบัว**. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ.
- กิริติ ชนา. (2525). **ทางสายที่สาม**. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์.
- ตรีษฐา. (2550). **ดาวเที่ยงวัน ตะวันเที่ยงคืน**. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2547). **นวนิยายกับสังคมไทย (2475-2500)**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทมยันตี (นามแฝง). (2531). **ใบไม้ที่ปลิดปลิว**. กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
- ธีระ บุชบกแก้ว. (2553). **กลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์ของตนเองในกลุ่มเกย์ออนไลน์**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (สาขาภาษาไทย) กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรวัฒน์ บุระวัฒน์. (2548, ธันวาคม). โรคเอดส์. **นิตยสารหมอชาวบ้าน**. 8(320): 20.
- นัทธนัย ประสานนาม. (2553). **แต่ศักดิ์ศรีเสมอกันทุกชั้นชนวรรณกรรมกับสิทธิมนุษยชนศึกษา**. กรุงเทพฯ: สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- พิศิษฐ์ คุณวโรตม์. (2545). **อัตลักษณ์และกระบวนการต่อสู้เพื่อชีวิตของผู้ติดเชื้อ HIV**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- มน.มีนา. (2553). **ไม่มีสักวันที่ฉันไม่รักเธอ**. กรุงเทพฯ: สะพาน.
- วิทยา พุ่มยิ้ม. (2550). **วรรณกรรมร่วมเพศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 – 2548**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(วรรณคดีไทย), กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วีรวัฒน์ กนกนุเคราะห์. (2540). **ซากดอกไม้**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
_____. (2551). **ห้วงจำแลง**. กรุงเทพฯ: ทอรุ่ง.
- ลีดา (นามแฝง). (2557). **คงเป็นเพราะเรารักกัน**. กรุงเทพฯ: สะพาน.
- สุริศร วัฒนอุดมศิลป์. (2550). **สุดปลายสะพาน**. กรุงเทพฯ: อรุณ.
- โสภาค สุวรรณ. (2524). **เงาพระจันทร์**. กรุงเทพฯ: บันลือสาส์น.
- Mono_Zeo. (นามแฝง). **องคร้าน ช่อนรัก**. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2560, จาก <http://www.tunwalai.com/132000/>.
- Nuphong. **เรื่องลับๆ ในคืนร้อน**. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2560, จาก <http://www.tunwalai.com/122210/>.

ขอบคุณภาพจาก <https://goo.gl/TxdQn>

การวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้ง ในจังหวัดน่าน

An Analysis of Hmong Folktales in Nan Province

จรงค์ รัตนวิฑูรย์¹

Chongrak Rattanawithun

E-mail : chongrakn@gmail.com

สนม ครุฑเมือง²

Sanom Krutmuang

¹ นิสิตปริญญาเอก ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

² รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้ง มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดน่าน ตามทฤษฎีของ เอกเซล โอลริก (Axel Olrik) และวิเคราะห์ความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดน่าน โดยศึกษาจากนิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้ง จำนวน 103 เรื่อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์นิทานโดยอาศัยหลักของเหตุผลแบบนิรนัย (Deductive Reasoning) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ การวิเคราะห์นิทานตามทฤษฎีของเอกเซล โอลริก พบว่า นิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดน่าน มีความเป็นสากลตามทฤษฎีของเอกเซล โอลริก ทุกกฎ โดยกฎที่พบในนิทานทุกเรื่อง คือกฎของการเริ่มเรื่องและจบเรื่อง รองลงมาได้แก่กฎของโครงเรื่องเดียว และกฎเอกภาพของโครงเรื่อง ตามลำดับ และกฎที่พบน้อยที่สุดคือ กฎของฝาแฝด ส่วนความเชื่อที่ปรากฏในนิทาน พบว่าปรากฏทุกความเชื่อ โดยพบมากที่สุด คือ ความเชื่อเรื่องค่านิยม รองลงมาได้แก่ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ วิญญาณ ภูตผีปิศาจ ผีบรรพบุรุษ และความเชื่อเรื่องประวัติความเป็นมาของลักษณะของคน สัตว์ สิ่งของและสถานที่ และความเชื่อเรื่องของวิเศษ ตามลำดับ ความเชื่อที่พบน้อยที่สุดได้แก่ความเชื่อเรื่องสรรพคุณของยากลางบ้าน และความเชื่อเรื่องบาปบุญซึ่งมีบทบาทในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: วิเคราะห์นิทานพื้นบ้าน, นิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้ง, ทฤษฎีของเอกเซล โอลริก, ความเชื่อ

Abstract

The purposes of this study were to examine the structure of Hmong folktales by applying Axel Olrik's theory and to explore the traditional Hmong beliefs as portrayed in those folktales. A total of 103 folktales of the Hmong in Nan province were analyzed using deductive reasoning method. The descriptive analysis was applied in the study. The results revealed that Hmong folktales shared universal characteristics as purposed in the theory of Axel Olrik. Among others, the most frequently occurring characteristic was the law of opening and closing of the stories, followed by the Law of the single strand and the law of the unity of plot. The least frequently occurring characteristic was the law of twin. In addition, it was found that a number of traditional Hmong beliefs were portrayed in the folktales. The most frequently portrayed belief was the value, followed by the beliefs in monster and the beliefs in history and the characteristics of humans.

The two least frequently portrayed belief were the property of house medicine and the belief in sin.

Keywords: Analysis of folktales, The folktales of Hmong, Theory of Axel Olrik, Belief

บทนำ

นิทานพื้นบ้านเป็นวรรณกรรมประเภทมุขปาฐะ เป็นเรื่องราวเล่าสู่กันมาตั้งแต่อดีตกาล จวบจนปัจจุบัน มีการเล่าสืบทอดกันมาปากต่อปากเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินบันเทิงใจใน ขณะเดียวกันก็อาจจะสะท้อนให้เห็นทัศนคติของบุคคลและกลุ่มคนในท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงไป ตามยุคสมัย ดังที่ ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ (2545 : 111) กล่าวว่า

“...มนุษย์รู้จักการเล่านิทานมาตั้งแต่สมัยโบราณ นิทานเหล่านี้ได้ถ่ายทอดปากต่อปาก สืบต่อกันมา

เมื่อมีตัวหนังสือแล้วจึงมีการเขียนบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษร นิทานทั้งที่ถ่ายทอดโดยทางปากที่เรียกว่า มุขปาฐะ และที่จดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของปัจเจกบุคคลและกลุ่มคนที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ...”

เนื้อหาสาระของนิทานในแต่ละท้องถิ่นได้สร้างสรรค์ความสนุกสนานให้กับผู้เล่าและผู้ ฟัง สร้างความสัมพันธ์ให้กับคนในสังคมได้อย่างดียิ่ง รวมทั้งสอดแทรกสรรพวิชานานาประการ โดยสะท้อนถึงสภาพสังคม แฝงไปด้วยข้อคิดข้อปฏิบัติที่ดีงาม ใช้เป็นสื่อในการอบรมสั่งสอนลูก หลานให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม นอกจากนี้นิทานยังถ่ายทอดให้เห็นถึง ความเชื่อของบุคคล และสังคมในแต่ละท้องถิ่น ดังที่ ประคอง นิมมานเหมินท์ (2546 : 110) กล่าวว่า

“...เนื้อหาของนิทานแต่ละท้องถิ่นนั้นน่าจะเป็นสิ่งที่น่าศึกษาเรียนรู้ เพราะนิทานมีความ สัมพันธ์กับทุกส่วนของสังคมเป็นกระจกเงาสะท้อนสภาพสังคมได้โดยปริยาย นิทานเป็นมรดก ภูมิปัญญาของตนเอง และในขณะเดียวกันก็ใช้เป็น การอบรมสั่งสอนลูกหลานให้ประพฤติปฏิบัติใน สิ่งที่ดีงาม ถ้าพิจารณาให้ละเอียดแล้ว นิทานไม่ใช่ให้ข้อคิดแต่เฉพาะผู้ฟังที่เป็นเด็กเท่านั้น นิทาน หลายเรื่องยังให้ข้อคิดแก่ผู้ใหญ่ในด้านความประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามของสังคม นิทานได้ชี้ ให้เห็นลักษณะของบุคคลที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ของสังคมอีกด้วย นอกจากนี้ยังทำให้ ทราบถึงความเชื่ออย่างหลากหลายของแต่ละท้องถิ่นแต่ละสังคมได้เป็นอย่างดี...”

นิทานท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ทั้งกลุ่มชนเผ่าหรือชนกลุ่มน้อยในแต่ละสถานที่ รวมถึง ประเทศและสังคมในโลก ล้วนแต่สร้างสรรค์ความสนุกสนานบันเทิงใจเพื่อความประเทืองปัญญา แก่ผู้เล่า ผู้ฟัง และผู้อื่นเสมอ นิทานของกลุ่มชนกลุ่มใดก็ตาม มักจะมีการนำเสนอเนื้อหาสาระ คล้ายคลึงกัน หรือทำนองเดียวกัน ทุกชนเผ่า ทุกประเทศรวมทั้งทุกทวีปที่มีการเล่านิทาน

เอกเซล โอลริค (Axel Olrix, 1985 : 11) นักคติชนชาวเดนมาร์ก ได้สรุปกฎเกี่ยวกับโครงสร้างของนิทานพื้นบ้านไว้ว่า “เนื้อหาสาระในนิทานไม่ว่าชาติใด ๆ ก็ตามจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเรียกว่า “Epic Laws of Folk Narrative”

ม้ง (Hmong) เป็นชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่มีประชากรมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในจังหวัดน่าน ประกอบด้วย ม้ง เมี่ยน ถิ่น หมู ลื้อ เซิน ลัวะ และมลาบรี ซึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ ม้งเป็นชนเผ่าที่ติดต่อกับคนไทยมากที่สุด มีวัฒนธรรมและความเชื่อสืบทอดมาแต่ครั้งบรรพบุรุษรวมทั้งติดต่อกับคนไทยในพื้นที่ราบทั้งในด้าน การค้าขาย การเกษตร การศึกษา และการแต่งงานกับคนไทย ความผูกพันสัมพันธ์กันดังกล่าวทำให้วัฒนธรรมตลอดจนความเชื่อดั้งเดิมตามบรรพบุรุษเปลี่ยนแปลงไปและอาจสูญหายไปในที่สุด ตามประวัติศาสตร์ชาวม้ง อพยพมาจากทางตอนใต้ของจีนถอยร่นมาประเทศลาวและเข้ามาทางตอนเหนือของประเทศไทย ม้งในจังหวัดน่านจำแนกเส้นทางการอพยพใหญ่ๆ ได้สองเส้นทาง คือ เส้นทางด้านทิศตะวันออกและเส้นทางด้านทิศตะวันตก เส้นทาง การอพยพด้านทิศตะวันออก ได้แก่ ม้งในตำบลปากกลาง บ้านสวนทราย บ้านถ้ำเวียงแก บ้านผาหมี บ้านปางหนอง บ้านผาแดง บ้านปางแก บ้านมณีพฤกษ์ บ้านผาหมี บ้านใหม่เจริญสุข บ้านโป่งอ่าง ส่วนเส้นทางอพยพทางด้านทิศตะวันตกได้แก่ บ้านสบเป็ด บ้านสองแคว บ้านน้ำสอ บ้านห้วยบ่อหอย และบ้านภักดีธรรม (องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน, 2558 : 60 - 61) ม้งเป็นชนเผ่าที่รักสงบมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ชอบอยู่ตามที่พื้นที่สูง มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ทั้งการแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม และการดำรงชีวิต ชาวเขาม้งที่อยู่ในประเทศไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือม้งขาวและม้งเขียว ในปัจจุบันม้งกระจายตัวอยู่ในหลายจังหวัด คือจังหวัดกำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก น่าน พิจิตรโลก เพชรบูรณ์ พะเยาแพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง สุโขทัย และจังหวัดเลย

ภาษาที่ใช้เป็นภาษาในตระกูลภาษาม้ง - เมี่ยน ในกลุ่มภาษาจีน -ธิเบต ภาษา ม้งเป็นภาษาที่มีเสียงก้องและเป็นคำโดดๆ ต่างกับภาษาจีนทั้งคำและการออกเสียงมีคำศัพท์จำนวนมากที่ยืมมาจากภาษาจีน ไทย ลาว และชนชาติอื่นๆ ที่ชนเผ่าม้งมีความสัมพันธ์ด้วย ในประเทศไทยชาวเขาม้งมักพูดภาษาที่มีความคล้ายคลึงกับภาษาที่ใช้อยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน และจะใช้ภาษาไทยเป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสารกับชนเผ่าหรือกลุ่มคนอื่นๆ

การตั้งถิ่นฐานส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานเป็นแบบหมู่บ้านขนาด 20 - 30 หลังคาเรือน การขยายหมู่บ้านมักจะขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของดินและความกว้างของพื้นที่

ม้งเป็นชนเผ่าที่มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่จึงมีนิทานเล่าเพื่อความสนุกสนานและสั่งสอนลูกหลาน นิทานพื้นบ้านชาวเขาม้งมีลักษณะเป็นมุขปาฐะที่เล่าต่อกันมาและมีการรวบรวมเป็นลายลักษณ์อักษร ลักษณะของนิทานเน้นให้เกิดความสนุกสนาน แทรกคติสอนใจเพื่ออบรมสั่งสอนให้ฟัง เนื้อหาเป็นเรื่องของคน สัตว์และประวัติ

ความเป็นมาของคน สัตว์และสถานที่ มีโครงเรื่องที่สนุกสนานเพลิดเพลินบันเทิงใจตลอดจน สะท้อนความเชื่อ วิถีชีวิต สอดแทรกข้อคิดคติธรรม และสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในอดีต ของชนเผ่า ให้ความสุขให้แง่คิดและคติสอนใจ ทำให้ผู้ฟังมีความสุข การเล่านิทานของชนเผ่าม้ง จะเล่าในทุกโอกาส ทุกเวลา ทุกสถานที่ ไม่มีวาระ และไม่กำหนดเวลา แต่จะเล่านิทานทุกครั้ง เมื่อลูกหลานญาติพี่น้องมารวมกันเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน และสอดแทรกคติสอนใจเป็นการ สั่งสอนลูกหลานให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญในวิถีชีวิตของชนเผ่าต่าง ๆ ในจังหวัดน่าน ซึ่งชนเผ่า หลายเผ่ายังแยกตัวเป็นกลุ่มๆ อิสระซึ่งกันและกัน ไม่ค่อยใกล้ชิดกับคนไทยในพื้นที่ราบเท่าใดนัก ยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้อย่างมั่นคง สำหรับกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งได้รับอิทธิพลทั้งวัฒนธรรม ล้านนา วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมตะวันตกในรูปแบบต่างๆ หากไม่ได้รวบรวมข้อมูลนิทาน และวิเคราะห์นิทานไว้เป็นบรรทัดฐาน วิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งก็จะสูญหายไปตามกาลเวลา ใน การศึกษาวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งได้มีผู้ศึกษาไว้แล้ว ในส่วนการศึกษานิทานตามทฤษฎีของเอก เซล โอลริก สำหรับสำหรับชาวเขาเผ่าต่างๆ ยังไม่มีการศึกษาอย่างเป็นระบบ ด้วยแนวคิดของเอก เซล โอลริกที่เชื่อว่า ทุกชาติ ทุกภาษา ทุกชาติพันธุ์ ย่อมมีนิทานประจำถิ่น มีลักษณะคล้ายคลึง กันเป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมนิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้ง ซึ่งเริ่มจะสูญหายไปตามสภาพ ความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลง มาวิเคราะห์ตามทฤษฎี ของเอกเซล โอลริก และวิเคราะห์ความเชื่อใน วิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าม้ง ว่าเป็นไปตามทฤษฎีของเอกเซล โอลริก และสะท้อนถึงความเชื่อของ ชาวเขาเผ่าม้งอย่างไร เพื่อเข้าใจวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งสะท้อนถึงภูมิปัญญา ซึ่งจะนำสู่การ พัฒนาคุณภาพชีวิตและเป็นข้อมูลให้ชุมชน หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ใน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งให้สอดคล้องกับบริบทต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดน่าน ตามทฤษฎีของเอกเซล โอลริก (Axel Olrik)
2. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้ง ในจังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

- 1.ขั้นเตรียมการ

1.1 ศึกษาและรวบรวมเอกสารเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านของชาวเขาเผ่าม้งใน
จังหวัดน่านและในประเทศไทย

1.2 ศึกษาประวัติความเป็นมา บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเขา
เผ่าม้งในจังหวัดน่าน

1.3 ศึกษาทฤษฎี “Epic Laws of Folk Narrative” ของเอกเซล โอลริค

1.4 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับ
นิทานพื้นบ้านที่วิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีของเอกเซล โอลริค

1.5 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อ

2. ขั้นรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลนิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งที่บันทึกเป็นลายลักษณ์ จาก
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดน่าน ศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดน่าน และสถานศึกษาที่เป็นชุมชน
ชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดน่าน ได้นิทานมาทั้งหมด 184 เรื่อง นำมาศึกษาและตัดเรื่องที่มิใช่เนื้อ
ซ้ำซ้อนกันออก เหลือ 103 เรื่อง ดังนี้

1. กัญชา	2. ก้าวคู่เพื่อนรัก
3. การเลือกหัวหน้าหมู่บ้าน	4. ก้าวน้อกกับแม่วัว
5. กำเนิดทิศทั้งสี่	6. แก้วจ้วยี่งกับจ้วยี่
7. แก้วบั้งข้ง	8. เกิดมาชาตินี้ไม่มีบุญ
9. ชีลิม	10. เข้าใจผิด
11. คนเก็บลูกผีมาเลี้ยง	12. คนปราบเสือ
13. แจมอแจ้....แจมอแจ้	14. จั้วห้ผู้อาภัพ
15. เจ้ากบ	16. เจ้าชายคางคกมาบังเกิด
17. ใจไปเป็นเสือ	18. ข้างกับราชสีห์
19. ชายแก่ตัดขอนไม้	20. ชายขี้เกียจ
21. ชายตัดฟันกับจระเข้	22. ชายผู้เฉลียวฉลาด
23. ชายหนุ่มนู้ล้ง	24. ชาวก้าวคู่
25. ชื่อเพ่งกี้	26. เด็กกำพร้า
27. เด็กจับเสือ	28. เด็กฉลาดกว่าผี
29. เด็กหญิงฟักทอง	30. กำเนิดคนชาวเขาเผ่าม้ง
31. ต้นข้าววิเศษ	32. ตำนานคู่ปรับไ่กับคน
33. ตำนานผี	34. ตูจ้วยี่

35. ทำไมคนจึงตาย	36. ทำไมชาวม้งชอบปลูกชา
37. ทำไมคนไม่สามารถมองเห็นผี	38. ทำไมม้งยังปีนเวลาฝนตก
39. นกแก้วกับยักษ์	40. นกฮูกจอมแสบ
41. นกฮูกหลอกแก๊ง	42. น่งไฟรั้
43. นางไข่ฟ้า (หมาเก้าหาง)	44. นางอุเปียมและสามลอ
45. นายยะกะนายจ้อ (นายเสือ)	46. นายยะเจ้าเล่ห์
47. น้ำท่วมโลก	48. นิทานเกี่ยวกับการรักษาโรค
49. นูไฟรั้กับเจ้อ	50. นูไฟล์
51. บ้านบวกจัน	52. บ้านบวกเต้ย
53. ปะติมิง	54. ปิศาจหนู
55. ปู่ปางแซ่	56. ผิดตัว
57. ผีกินคน	58. ผีดิบ
59. ผีประจำต้นไม้	60. ผีพอกินลูก
61. ผีเล่นไข่	62. ผีเสื้อสาว
63. ผีอ้วนนิ่ง	64. ผู้ตั้งกฎเกณฑ์ของโลก
65. ผู้พิชิตนาค	66. ผู้ไม่ถือคำพูด
67. ผู้หญิงเบื่อสามี	68. พ่อตากับลูกเขย
69. พิสุจน์	70. พี่กับน้องไปเป็นนก
71. พี่สะใภ้กับน้องสามี	72. พี่สะใภ้ใจร้าย
73. เพื่อนผี	74. ฟามแปะ อินต้อย
75. มนุษย์กับปู	76. มรดกเมตติคมะขาม
77. มูยา	78. แมวป่า
79. แมวป่ากับหมี	80. ย้อนุนจ้าว
81. ย้อเล่าฉั่ว	82. เยาะจั่วๆ สะเต้อ
83. ลีเห่ง	84. โลก
85. สามีและภรรยา	86. เสือตัวแรก
87. เสือแมวเพื่อนยาก	88. หงอนไก่อวิเศษ
89. หน่มดงห์	90. หน่มนู้ซั่ว
91. หมอดูดาทิพย์	92. หมอผี
93. หมีฮะกั่ว	94. หมูบ้านร้าง

95. หลุมสมบัติ	96. หลูจั่วมั่ง หลูจั่วมั่ง
97. หิ้งห้อยกับตักแตนใบไม้	98. เหล็กานอ
99. เหล้า	100. เหตุที่มั่งปลุกข้าวและข้าวโพด
101. โอโหยผู้นำสงสาร	102. ฮ้องเต็กกับผีฟ้า
103. ฮู่กู่	

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. วิเคราะห์เนื้อหาของนิทานตามทฤษฎีของเอกเซล โอลริค โดยอาศัยหลักของเหตุผลแบบนิรนัย (Deductive Reasoning) แล้วสรุปข้อมูลตามทฤษฎีของเอกเซล โอลริค 13 กฎ (กิ่งแก้ว เพ็ชรราช, 2543 : 15 - 17) ดังนี้

- 1.1 กฎของการเริ่มเรื่องและจบเรื่อง (The Law of Opening and Closing)
- 1.2 กฎของการซ้ำ (The Law of Repetition)
- 1.3 กฎของจำนวนสาม (The Law Three)
- 1.4 กฎของตัวละครสองตัวในหนึ่งฉาก (The Law of Two to a Scene)
- 1.5 กฎของความตรงกันข้าม (The Law of Contrast)
- 1.6 กฎของฝาแฝด (The Law of Twins)
- 1.7 ความสำคัญของตำแหน่งต้นกับตำแหน่งท้าย (The Importance of

Initial and Final Position)

- 1.8 กฎของโครงเรื่องเชิงเดี่ยว (The Law of the Single Strand)
- 1.9 กฎแบบอย่าง (The Law Patterning)
- 1.10 กฎแห่งภาพ (The Law of Tableaux Scenes)
- 1.11 กฎของความสมเหตุสมผลในเรื่อง (The Logic of Sage)
- 1.12 กฎเอกภาพของโครงเรื่อง (The Unity of Plot)
- 1.13 การเพ่งจุดสนใจที่ตัวละครเอกเพียงตัวเดียว (The Concentration on

a Leading Character)

2. วิเคราะห์ความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดน่าน โดยการวิเคราะห์ภาษาในนิทานโดยอาศัยหลักเหตุผลแบบนิรนัย (Deductive Reasoning) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับประเภทความเชื่อของ ภิญโญ จิตต์ธรรม(2516 : 46-47) แบ่งความเชื่อเป็น 6 ประเภท ขำนาญ รอดเหตุภัยและบุญยงค์ เกศเทศ (2516 : 93) แบ่งความเชื่อเป็น 11 ประเภท อานนท์ อาภาภิรม (2519 : 52-53) แบ่งความเชื่อออกเป็น 5 ประเภท

มณี พะยอมยงค์ (2525 : 4-5) แบ่งความเชื่อออกเป็น 12 ประเภท และจิราภรณ์ ภัทรภาณุ ภัทร์ (2528 : 12-22) แบ่งความเชื่อออกเป็น 8 ประเภท จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวผู้วิจัย ได้แบ่งความเชื่อออกเป็น 9 ประเภท สอดคล้องกับวรรณศิริ เพชรเกรี (2539) และอภิญา ด่อนดี (2558) ดังนี้

- 2.1 ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ภูตผีปิศาจ วิญญาณ บรรพบุรุษ
- 2.2 ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ การดูฤกษ์ยาม การทำนายฝัน การพยากรณ์
- 2.3 ความเชื่อเรื่องสรรพคุณยากลางบ้าน
- 2.4 ความเชื่อเรื่องบาปบุญซึ่งมีบทบาทในชีวิตประจำวัน
- 2.5 ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ความกตัญญูรู้คุณ
- 2.6 ความเชื่อเกี่ยวกับนรก สวรรค์ ชาติ ภพ ตายแล้วเกิดใหม่
- 2.7 ความเชื่อเรื่องของวิเศษ
- 2.8 ความเชื่อเรื่องประวัติความเป็นมาของลักษณะของคน สัตว์ สิ่งของ และ

สถานที่

- 2.9 ความเชื่อเรื่องค่านิยมต่างๆ

3. นำเสนอและอภิปรายผลแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์นิทานตามกรอบทฤษฎีของเอกเซล โอลริค พบว่า นิทานพื้นบ้าน ชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดน่าน มีโครงสร้างนิทานตามทฤษฎีของเอกเซล โอลริค ทุกกฎตามลำดับดังนี้

กฎที่พบมากที่สุด คือกฎของการเริ่มเรื่องและจบเรื่อง พบในนิทานร้อยละ 100 ซึ่งการเริ่มเรื่องจะเริ่มเรื่องอย่างง่าย ๆ แล้วเพิ่มความสนุกสนานตื่นเต้นในตอนกลางเรื่อง และเมื่อคลี่คลายปัญหาได้เรื่องก็จะจบลง ดังตัวอย่าง เรื่อง “หนู่มนุชัว” เริ่มเรื่องโดยการแนะนำตัวละคร ดังข้อความ

“...กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วมีชายหนุ่มคนหนึ่งชื่อว่า หนู่มนุชัว หนู่มนุชัวเป็นหนุ่มรูปงาม ใครพบใครเห็นก็ชอบกันทั้งนั้น” และนำไปสู่ความปมปัญหาที่ตื่นเต้นสนุกสนานในตอนกลางเรื่อง และจบเรื่องอย่างมีความสุข ดังข้อความว่า “จนในที่สุดเจอก็ตาย หนู่มนุชัวจึงได้อยู่กับภรรยาของเขากับลูกของเขาอย่างมีความสุข หนู่มนุชัวมาอยู่กับภรรยาของเขาแล้วทั้งสองก็ช่วยกันทำมาหากินจนในที่สุดทั้งสองก็มั่งมีเงินทอง ชาวบ้านต่างชมว่าหนู่มนุชัวมีเงินมีทองมากมาย และชม

ว่ามีผู้ชมคนเดียวที่หล่อและรวยมากที่สุด นู๋ชัวกับภรรยาจึงได้มาอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สุกทัยทั้งสองก็ได้เป็นมหาเศรษฐีและอยู่กันอย่างสุขสบาย...”

(เรื่อง นู๋มู๋ชัว)

รองลงมาได้แก่กฎของโครงเรื่องเดียวคิดเป็นร้อยละ 80.58 ซึ่งนิทานส่วนใหญ่มีโครงเรื่องไม่สลับซับซ้อน ดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่ย้อนกลับจึงมีลักษณะเป็นโครงเรื่องเดี่ยว กฎเอกภาพของโครงเรื่องพบในนิทานร้อยละ 62.14 ซึ่งนิทานมีโครงเรื่องสำคัญเพียงจุดเดียว ลักษณะโครงเรื่องไม่สลับซับซ้อน ดังตัวอย่าง

“...มีครอบครัวหนึ่งมี ปู่ ย่า พ่อ แม่และลูกตัวเล็กๆ กำลังชน พ่อและแม่มีอาชีพทำไร่ทำสวนและมักจะไปไร่ไปสวนทุกวัน โดยปกติจะมีปู่กับย่าเฝ้าหลาน แต่หลานเป็นเด็กชอบร้องไห้งอแง อยู่มาวันหนึ่ง ปู่ ย่า ไปธุระจึงให้แม่เฝ้า โดยปกติคนสมัยก่อนแม่จะมีปีก พอเห็นว่าลูกร้องไห้งอแง ไม่ฟังเสียงแม่ แม่สุดปัญญาที่จะปลอบลูก แม่จึงเอาปิกมาใส่ แล้วบินไปบินมา เพื่อให้ลูกหยุดร้อง ลูกเห็นแม่บินไปรอบๆ ก็หัวเราะชอบใจ แม่บินไปมาหลอกล่อลูก จนบินออกจากปล่องหน้าต่างมุดตานโดยไม่รู้ตัว แม่บินออกไปแล้วไม่กลับมา เมื่อพ่อกลับจากไร่สวน พ่อไม่เห็นแม่ พ่อถามลูกว่า แม่ไปไหน ลูกก็ร้องไห้เล่าให้ฟังตามเหตุการณ์ พ่อนึกรู้ว่าแม่อยู่ไหน พ่อจึงออกตามหาแม่ จนพบที่ถ้ำแห่งหนึ่ง พ่อถามแม่ว่าทำไมไม่เฝ้าลูก แม่บอกว่าลูกจะกลับบ้านไม่ได้ แต่ถ้าลูกหยุดร้องไห้แม่ก็จะกลับไปได้ พ่อกลับบ้านไปบอกลูก ลูกจึงหยุดร้องไห้ ไม่ร้องไห้อีกแล้วแม่ทำตามทีพูด กลับมาที่บ้าน แม่บอกลูกว่าต่อไปอย่าร้องไห้อีก ไม่งั้นนั้นแม่ก็จะบินไปอีกและจะไม่กลับมา ตั้งแต่นั้นมาลูกก็ไม่ร้องไห้ ตั้งใจฟังคำอบรมสั่งสอนของพ่อแม่เป็นอย่างดี...”

(เรื่องหลู่จู้มั่ง)

กฎของตัวละครสองตัวในหนึ่งฉากพบในนิทานร้อยละ 60.19 ซึ่งนิทานส่วนใหญ่มีตัวละครที่มีบทบาทสำคัญต่อกัน 2 ตัวซึ่งถ้าเป็นนิทานเรื่องสั้นๆ จะมีเพียงฉากเดียวเป็นส่วนใหญ่ แต่ถ้าเป็นนิทานเรื่องยาวๆ จะมีหลายๆ ฉาก สูงสุดที่พบในนิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งมีถึง 7 ฉาก ตัวละครสองตัวที่ปรากฏในฉากพร้อมๆ กันมักจะมี ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เช่น เป็นสามีและภรรยา เป็นพี่และน้อง เป็นเพื่อนกัน ซึ่งมีความสำคัญในนิทานเรื่องนั้นๆ เท่าๆ กัน

กฎของความสมเหตุสมผลในเรื่อง พบในนิทานร้อยละ 51.46 มีลักษณะตามกฎหมาย ซึ่งสิ่งประหลาดและมหัศจรรย์ที่ปรากฏจะมีความสมเหตุสมผลในด้นนิทาน ผู้เล่าอาจต้องการให้ผู้ฟังตื่นตาสงูสนาน เกิดอรรถรสในการฟังยิ่งขึ้น และถ้านำมาเปรียบเทียบกับความเป็นจริงในปัจจุบันจะเป็นเรื่องที่เหลือเชื่อและเป็นไปไม่ได้

การเพ่งจุดสนใจที่ตัวละครเอกเพียงตัวเดียว พบในนิทานร้อยละ 40.78 คือจะมีการบรรยายตัวละครเอกโดยเน้นให้มีลักษณะเด่นเป็นพิเศษกว่าตัวละครอื่นๆ โดยเฉพาะ

พฤติกรรมต่างๆ ที่ปรากฏชัดเจนกว่าตัวละครอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรัก ความกล้าหาญ ความเฉลียวฉลาด ความกตัญญู ความขยัน ความซื่อสัตย์

กฎของความตรงกันข้ามพบในนิทานร้อยละ 29.13 ซึ่งลักษณะตรงกันข้ามของตัวละครที่พบเป็นการสอนให้ผู้ฟังให้เห็นความแตกต่างระหว่างความโง่กับความฉลาด คนที่ฉลาดจะได้รับการยอมรับ ส่วนลักษณะตรงกันข้ามระหว่างความดีกับความชั่ว ผู้ที่ทำความดีในท้ายที่สุดจะได้รับผลดีตอบแทน มีความสุข ร่ำรวยเงินทอง ส่วนผู้ทำชั่วจะได้รับสิ่งที่ไม่ดี มีความทุกข์ ถูกฟ้าดินลงโทษ และความจนกับความรวย คนจนถ้าขยัน เป็นคนดีก็จะกลายเป็นคนร่ำรวย

กฎของการซ้ำพบในนิทานร้อยละ 26.21 ซึ่งการซ้ำที่พบเป็นการซ้ำเหตุการณ์มากที่สุด และมีการซ้ำคำบ้างแต่ไม่มากนัก การซ้ำในแต่ละเรื่องเป็นการเน้นให้เห็นลักษณะเด่นของตัวละครในด้านความประพฤติ ความฉลาด ความสามารถ และความโง่ การซ้ำในลักษณะดังกล่าวทำให้น้ำเรื่องมีความสมบูรณ์หนักแน่นยิ่งขึ้น

กฎแห่งภาพพบในนิทานร้อยละ 14.56 มีลักษณะตามกฎแห่งภาพ ซึ่งแสดงถึงความรู้สึกของผู้เล่าที่พยายามให้ผู้ฟังได้เห็นภาพประทับใจและภาพที่สำคัญของนิทานที่เล่าเพื่อให้ผู้ฟังตื่นเต้น มีความสนุกสนาน และทำให้นิทานน่าสนใจยิ่งขึ้น

ความสำคัญของตำแหน่งต้นกับตำแหน่งท้ายพบในนิทานร้อยละ 13.59 ซึ่งการจัดลำดับของตัวละคร จะกล่าวถึงตัวละครตัวแรกก่อน แล้วจึงเน้นความสำคัญของละครสุดท้าย ตัวละครสุดท้ายจึงมีความสำคัญและได้รับความเห็นอกเห็นใจมากที่สุด

กฎของจำนวนสามพบในนิทานร้อยละ 11.65 คือมีการกล่าวถึงโดยเฉพาะที่เป็นการซ้ำจำนวน ซ้ำเวลา ซ้ำตัวละคร ซ้ำเหตุการณ์และตามลักษณะความเชื่อในทางศาสนา

กฎแบบอย่างพบในนิทานร้อยละ 9.71 ซึ่งมีจำนวนน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการเล่าเรื่องซ้ำๆ เดิม เมื่อเล่าต่อกันมาอาจมีการหลงลืมหรือตกหล่นไปบ้างจึงปรากฏในนิทานน้อยมาก

และกฎของฝาแฝดพบในนิทานร้อยละ 2.91 ซึ่งไม่พบลักษณะเป็นคู่แฝดจริง แต่มีลักษณะแฝดอย่างอื่นคือตัวละครที่มีบทบาทเหมือนกันและตกอยู่ในชะตากรรมเดียวกัน

2. การวิเคราะห์ความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดน่านพบว่าปรากฏความเชื่อทั้ง 9 ประเภท ตามลำดับดังนี้

ความเชื่อด้านค่านิยมปรากฏในนิทานมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.43 ค่านิยมที่ปรากฏเป็นค่านิยมที่สืบทอดกันมาจนถึงเป็นแนวปฏิบัติ ได้แก่ค่านิยมในด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านประเพณี และศิลปวัฒนธรรมต่างๆ และค่านิยมด้านอาชีพ ที่เห็นได้ชัดเจนได้แก่ด้านประเพณีและวัฒนธรรมที่แสดงออกเป็นเอกลักษณ์ของชาวม้ง คือ ประเพณี ปีใหม่ ม้งที่แต่งกายเต็มยศ ด้วยเสื้อใหม่ประดับเครื่องเงินอย่างสวยงาม มีการละเล่นต่างๆ คือ การ

โยนลูกช่วง การตีลูกข้าง การเป่าแคน และการแสดงต่างๆ ดังปรากฏในนิทาน เรื่องชื่อเพงก์
“...เมื่อปีใหม่มาถึงมีการทำพิธีกินข้าวใหม่ ทำขนมโจ้ว มีการฆ่าหมู ฆ่าไก่ เพื่อทำพิธี
เรียกขวัญ และบางบ้านมีการทำพิธีปิดเป่าความเจ็บไข้ได้ป่วย ทุกคนต่างหัวเราะรับประทาน
อาหารแบ่งปันผัก มีการแลกเปลี่ยนข้าวกันอย่างมีความสุข ขณะที่ทุกคนกำลังมีความสุขชื่อ
เพงก์มองดูภาพนั้นแล้วก็คิดน้อยใจที่ตนเองเกิดมาเป็นคนร่ำร้อนไม่มีฐานะ แต่เขาชินแล้วกับ
ภาพนั้นเพราะเฝ้ามองตั้งแต่เขายังเด็ก จากนั้นชื่อเพงก์ก็เดินทางไปเก็บกระถินต่อ เมื่อทุกคนอิ่ม
หน้าสำราญกันช่วงบ่ายมีการโยนลูกช่วง การตีลูกข้างของเด็กๆ และการเป่าแคนมั่งของเด็ก
และผู้ใหญ่...”

(เรื่อง ชื่อเพงก์)

รองลงมาได้แก่ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ภูตผีปิศาจ วิญญาณ ผีบรรพบุรุษ ปรากฏ
ในนิทานร้อยละ 46.60 และยังแสดงให้เห็นว่า ผีหมายถึงรวมถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพ นับถือซึ่งมี
หลายระดับ คือ ผีฟ้า หมายถึง พระเจ้า เทวดา ผีป่า ผีหมอ และในทุกหมู่บ้านจะต้องมีหมอผี
ดังปรากฏในนิทานเรื่องลิเหน่ง

“...นายเปา และ นางหล้า แต่งงานกันมีลูกขึ้นมา ต่อมาก็เกิดสงคราม นายเปาก็
ไปเป็นทหารคุมทหารไปรบ เมื่อก็กำลังท้อง แต่คอยมา 1 ปีแล้ว ลูกก็ยังไม่เกิดครั้นพอครบ 2 ปี
ลูกนายเปาก็เกิดออกมา พอเกิดมาได้ 3 วันก็ตั้งชื่อตามประเพณี มีไก่ 1 คู่ และเรียกขวัญ เลี้ยง
พ่อเกิด แม่เกิด และตั้งชื่อว่า “ลิเหน่ง”...”

(เรื่องลิเหน่ง)

ความเชื่อเรื่องประวัติ ความเป็นมาของลักษณะของคน สัตว์ สิ่งของและสถานที่
ปรากฏในนิทานคิดเป็นร้อยละ 27.18 โดยปรากฏความเป็นมาทั้งของคน สัตว์ สิ่งของ และ
สถานที่และส่วนใหญ่ที่ปรากฏในนิทานจะเป็นประวัติความเป็นมาของสัตว์ และสถานที่

ความเชื่อเรื่องของวิเศษ ปรากฏในนิทานคิดเป็นร้อยละ 26.21 ของวิเศษที่ปรากฏ
เป็นทั้งพืช สัตว์ และสิ่งของ เช่น พักทอง ต้นข้าว วัว ไก่ ไช้ไม้ใช้เป็นชีวิตาย หมวกวิเศษ หงอน
ไก่อวิเศษ

ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ความกตัญญูรู้คุณมาก ปรากฏใน
นิทาน คิดเป็นร้อยละ 24.27 ทั้งในด้านกฎแห่งกรรม การทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว และด้านความ
กตัญญูรู้คุณ

ความเชื่อเกี่ยวกับนรก สวรรค์ ชาตภพ ตายแล้วเกิดใหม่ ปรากฏในนิทานคิดเป็น
ร้อยละ 19.42 โดยมีความเชื่อเรื่องสวรรค์ มากกว่าเรื่องอื่นๆ และเชื่อว่ามีเทวดาอยู่บนสวรรค์
คอยช่วยเหลือมนุษย์

ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ การดูฤกษ์ยาม การทำนายฝัน การพยากรณ์ ปรากฏใน

นิทานคิดเป็นร้อยละ 7.77 และส่วนใหญ่ที่ปรากฏในนิทานจะเป็นความเชื่อด้านโหราศาสตร์ ส่วนความเชื่อที่พบน้อยที่สุดได้แก่ความเชื่อเรื่องสรรพคุณของยากลางบ้านคิดเป็นร้อยละ 1.94 มีความเชื่อเรื่องยากลางบ้านเป็นเรื่องของการมีประสบการณ์ในการรักษาได้ลองผิดลองถูกจนสามารถนำสิ่งต่างๆ มารักษาโรคต่างๆ ได้ผล แล้วจดจำนำมาใช้กันต่อๆ มาจนกลายเป็นยากลางบ้าน

และความเชื่อเรื่องบาปบุญซึ่งมีบทบาทในชีวิตประจำวันและเทศกาลคิดเป็นร้อยละ 1.94 และสิ่งที่ปรากฏในนิทานจะเป็นเรื่องบาปบุญคุณโทษที่เกิดขึ้นในครอบครัว

อภิปรายผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดน่านตามทฤษฎีของเอกเซล โอลริค พบว่า การนำเอาทฤษฎีของเอกเซล โอลริค มาวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้ง ทำให้มองเห็นความเป็นสากลของ นิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดน่าน นอกจากนี้ยังพบว่านิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งเป็นไปตามทฤษฎีของเอกเซล โอลริค ทุกกฎ และกฎที่พบมากที่สุดคือกฎของการเริ่มต้นและจบเรื่อง การเริ่มต้นและจบเรื่องของนิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดน่านมีลักษณะคล้ายกันและเป็นไปตามกฎของการเริ่มเรื่องและจบเรื่อง คือเริ่มต้นจากความสงบไปสู่ความตื่นเต้น และจบเรื่องจากความตื่นเต้นไปสู่ความสงบ การเริ่มต้นส่วนใหญ่จะเริ่มต้นด้วยการแนะนำตัวละคร หรือเริ่มจากตัวละคร นอกจากนี้ยังพบว่ามี การเริ่มต้นด้วยเวลาโดยใช้คำว่า “กาลครั้งหนึ่ง” ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจพื้นฐานก่อนการเริ่มเรื่องซึ่งไม่ได้เริ่มเรื่องในทันทีทันใด การเริ่มเรื่องจะค่อย ๆ เริ่มจากความสงบไปสู่เหตุการณ์ที่เป็นปัญหา การแก้ปัญหาของตัวละครเป็นการสร้างความตื่นเต้นให้กับผู้ฟัง เมื่อแก้ปัญหาจบเหตุการณ์ก็คลี่คลายสู่ความสงบ เป็นการจบเรื่องที่เริ่มจากความตื่นเต้นแล้วคลี่คลายไปสู่ความสงบ

การเริ่มเรื่องและจบเรื่องเช่นนี้จะพบในนิทานเรื่องยาว ๆ ส่วนนิทานที่มีเรื่องสั้น ๆ มักจะจบในทันทีทันใด ซึ่งไม่แตกต่างจากนิทานพื้นบ้านโดยทั่วไปที่มีการเริ่มต้นเรื่องอย่างเรียบง่าย แล้วเพิ่มความสุขสนุกสนานตื่นเต้นในตอนกลางเรื่อง และจบเรื่องแบบไม่ให้ค้างคาในจิตใจของผู้ฟังอาจจบแบบความสุข หรือจบแบบเศร้าและแฝงแนวคิดแนวปฏิบัติให้กับผู้ฟัง ดังที่สมพงษ์ ช่วยนิยม (2531 : 105) ได้กล่าวถึงลักษณะของนิทานไว้ว่าดำเนินเรื่องง่ายๆ กล่าวคือมีลีลาในการดำเนินเรื่องคล้ายคลึงกันแทบทุกเรื่องเมื่อเปิดเรื่องก็มักจะกล่าวถึงตัวละครเอก การพบปะสังสรรค์ และการแก้ปัญหาอุปสรรคจนเป็นผลสำเร็จ จุดสุดยอดของเรื่องมักอยู่ที่ฉากองสุดท้าย หรือฉากสุดท้าย เมื่อคลี่คลายอุปสรรคได้เรื่องก็จะจบลง

นอกจากนี้นิทานของชาวเขาเผ่าม้งยังมีลักษณะเป็นโครงเรื่องเดียวไม่สลับซับซ้อนเป็นเรื่องเกี่ยวกับความฉลาด ความดี ความรัก และความโง่ของตัวละคร ซึ่งสอดคล้องกับ

ข้อค้นพบของThi Hang Troun (2553) ที่วิเคราะห์นิทานพื้นบ้านเวียดนามและวไลวรรณ เข้มขัน (2558) ที่วิเคราะห์ตำนานในเขตภาคเหนือ พบว่านิทานพื้นบ้านเวียดนาม และตำนานในเขตภาคเหนือ มีความเป็นสากล สอดคล้องตามกฎวรรณกรรมพื้นบ้านอย่างน้อย 2 กฎขึ้นไป ได้แก่กฎการเริ่มเรื่องและจบเรื่อง และกฎโครงเรื่องเดียว นอกจากนี้ กิ่งแก้ว เพ็ชรราช (2543) ได้วิเคราะห์นิทานลุ่มน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ ตามกฎวรรณกรรมพื้นบ้านของเอกเซล โอลริค และนกลินธุ์ แผลงศร (2552) ที่วิเคราะห์นิทานพื้นบ้านญี่ปุ่น พบว่า นิทานลุ่มน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ และนิทานพื้นบ้านญี่ปุ่น มีความสอดคล้องกับกฎวรรณกรรมพื้นบ้านของเอกเซล โอลริค อย่างน้อย 2 กฎ เช่นกัน คือ กฎโครงเรื่องเดียวและกฎเอกภาพของโครงเรื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่านิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งมีลักษณะเป็นสากลตามทฤษฎีของเอกเซล โอลริค

ส่วนกฎที่พบน้อยที่สุดในนิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้ง คือกฎของฝาแฝดพบในนิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งร้อยละ 2.80 เท่านั้น และลักษณะคู่แฝดที่พบเป็นคู่แฝดที่เป็นตัวละครมีบทบาทเหมือนกันและตกอยู่ในชะตากรรมเดียวกัน ได้แก่ คู่ที่เป็นพี่น้อง คู่ที่เป็นเพื่อนกัน ซึ่งแตกต่างจาก กิ่งแก้ว เพ็ชรราช (2543) นกลินธุ์ แผลงศร (2552) และThi Hang Troun (2553) ที่พบว่ากฎที่พบน้อยที่สุดในนิทานลุ่มน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ นิทานพื้นบ้านญี่ปุ่น และนิทานพื้นบ้านเวียดนาม คือกฎแบบอย่าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งได้แสดงถึงสภาพความเป็นอยู่ในสังคมของชนเผ่าม้งที่มีคู่แฝดจริงในสังคมน้อยมากในขณะที่เดียวกันคู่แฝดที่มีลักษณะหรือบทบาทเดียวกันก็มิให้เห็นน้อยมากเนื่องจาก โครงสร้างทางสังคมชนเผ่าม้งจะมีลักษณะครอบครัวขยายเป็นครอบครัวใหญ่อยู่ร่วมกันหลายคนตั้งแต่ปู่ย่า จนถึงลูกหลาน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน, 2558) ส่วนกฎแบบอย่าง พบในนิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งร้อยละ 10.28 เป็นกฎที่พบมากกว่ากฎฝาแฝด ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยกิ่งแก้ว เพ็ชรราช (2543) นกลินธุ์ แผลงศร (2552) และThi Hang Troun (2553) ที่พบว่ากฎที่พบน้อยที่สุดในนิทานลุ่มน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์นิทานพื้นบ้านญี่ปุ่น และนิทานพื้นบ้านเวียดนาม คือกฎแบบอย่าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการเล่าเรื่องซ้ำๆ เดิม เมื่อเล่าต่อ ๆ กันมา อาจมีการหลงลืมหรือตกหล่นไปในเรื่องของแบบอย่างที่เป็นระเบียบที่ต้องรักษาไว้ มีคุณค่าและความสวยงามในตัวของมันเอง เมื่อเล่าต่อๆ กันมา ผู้เล่าอาจข้ามหรือตกหล่นหรือไม่เห็นความสำคัญจึงเล่าข้ามๆ ไป อีกประการหนึ่งก็คือชนเผ่าม้งจะมีลักษณะเด่นคือเชื่อผู้นำ จึงปรากฏกฎแบบอย่างมากกว่ากฎฝาแฝด

ดังนั้นในการนำทฤษฎีของเอกเซล โอลริค ซึ่งเป็นกฎสากลเป็นกรอบในการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้ง ทำให้เห็นความเป็นลักษณะสากลของนิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งและยังชี้ให้เห็นความต้องการและพฤติกรรมของคนในสังคมอย่างเด่น โดยเฉพาะลักษณะ

เด่นของนิทานที่นิทานทุกเรื่องจะต้องมีการเริ่มต้นและจบเรื่อง และนิทานส่วนใหญ่เป็นนิทานที่มีโครงเรื่องเดียว ไม่สลับซับซ้อน ลักษณะโครงเรื่องจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความฉลาด ความดี ความกตัญญู ความรัก และความโง่ของตัวละคร

2. การวิเคราะห์ความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดน่าน ในด้านความเชื่อพบว่าชาวเขาเผ่าม้งมีความเชื่อเรื่องค่านิยมต่างๆ มากที่สุด ความเชื่อในด้านนี้เป็นความเชื่อที่ชาวเขาเผ่าม้งใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันซึ่งความเชื่อที่ยึดมั่นและยอมรับ อาจมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลแต่เห็นว่าเป็นแนวปฏิบัติที่ดี จึงปฏิบัติสืบทอดกันมา ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะว่าชาวเขาเผ่าม้ง เป็นเผ่าที่อนุรักษ์และยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณีของตน มีระบบครอบครัวที่มั่นคง และมีความภาคภูมิใจในความเป็นชนเผ่า จึงสืบทอดความเชื่อในเรื่องค่านิยมต่างๆ จากรุ่นสู่รุ่นจนกลายเป็นแนวปฏิบัติให้กับชนเผ่ารุ่นหลัง เป็นความเชื่อที่ดีที่หล่อหลอมให้ชาวเขาเผ่าม้งเป็นคนที่มีสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และยังสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต วัฒนธรรม สามารถอนุรักษ์ให้คงอยู่ได้เป็นอย่างดี โดยไม่รู้สึกรัดขัดแย้ง แต่กลับผสมกลมกลืนกับยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ซึ่งสะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ของชาวเขาเผ่าม้งอย่างชัดเจน ในด้านวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอภิญา ตอนติ (2558) ที่วิจัยเรื่องการวิเคราะห์จริยธรรมและความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ตำบลคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านชาวไทยภูเขาเผ่าม้งมากที่สุดคือ ความเชื่อเรื่องค่านิยมต่างๆ รองลงมาได้แก่ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ภูตผีปิศาจ วิญญาณ ผีบรรพบุรุษ

ในด้านครอบครัวชาวเขาเผ่าม้ง มีความเชื่อเรื่องค่านิยมในครอบครัวว่า ผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคน ซึ่งการจะมีภรรยาได้หลายคนนั้นต้องได้รับความยินยอมจากภรรยาคนแรกก่อน และจะต้องจ่ายสินสอดทุกครั้งที่ตั้งงาน ภรรยาต้องทำงาน และมีลูกไว้สืบสกุลโดยต้องมีลูกชาย ลูกชายจะต้องอยู่กับพ่อแม่ ซึ่งชาวเขาเผ่าม้งจะอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น มีระบบเครือญาติที่มั่นคง เป็นอัตลักษณ์ที่รักษาและปฏิบัติกันมาถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน (2558) ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของชาวเขาเผ่าม้งในระบบครอบครัวและเครือญาติว่าความสัมพันธ์แบบครอบครัวเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนเริ่มจาก พ่อ แม่ และลูก บางครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย ความสัมพันธ์ทางเครือญาติจึงขยายขอบเขตออกไปเป็นความสัมพันธ์แบบปู่ย่า พ่อแม่ ลูกหลาน พี่เชย พี่สะใภ้ เป็นต้น ครอบครัวชาวม้งเป็นครอบครัวขยาย เพศชายเป็นใหญ่กว่าเพศหญิงและสืบสกุลทางฝ่ายชาย ชายผู้มีความสูงที่สุดคือผู้มีอำนาจเต็มในครอบครัวความผูกพันระหว่างพ่อ กับลูกชายถือเป็นเรื่องสำคัญต้องอยู่ร่วมกันจนกระทั่งพ่อตายจึงสามารถแยกครอบครัวออกไปได้ นอกจากนี้ชาวม้งยังถือว่าลูกผู้ชายจะเป็นที่พึงได้ และเมื่อตายลงลูกชายจะต้องเป็นผู้นำ

ศพไปฝัง ผู้หญิงมั่งเมื่อแต่งงานแล้วจะต้องมาอยู่บ้านของฝ่ายชาย เลี้ยงดูบิดามารดาของฝ่ายชาย ทำงานบ้านทุกอย่าง ซึ่งฝ่ายชายอาจมีภรรยาเพิ่มอีก ก็จะนำมาอยู่ร่วมกันและต้องมีลูกไว้สืบสกุล บทบาทของชายและหญิงในครอบครัว ผู้ชายจะเป็นใหญ่ การปกครองและการตัดสินใจต่างๆ เป็นสิทธิของผู้ชาย ส่วนผู้หญิงเมื่อแต่งงานแล้วต้องมาอยู่บ้านฝ่ายชายการสืบตระกูลก็จะยึดสายทางบิดา (พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติน่าน, มปป.)

ชาวเขาเผ่าม้งเป็นชนเผ่าที่มีประเพณีและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม ประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นสิ่งที่ตั้งามที่ยังคงรักษากันไปปรากฏในนิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งหลายๆ ด้านและที่ปรากฏชัดเจน คือการแต่งงาน งานศพและวันปีใหม่ม้ง ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ เหล่านี้แสดงถึงอัตลักษณ์ที่ชัดเจนของชาวเขา

ในการแต่งงาน ในการประกอบพิธีในแต่ละงานจะแตกต่างกัน ในการแต่งงานผู้ประกอบพิธีจะมี 2 ฝ่าย คือฝ่ายเจ้าบ่าวเรียกว่า “แม่ไก่ง” ฝ่ายเจ้าสาว เรียกว่า “ป้อมัน” การแต่งงานของชาวม้ง เป็นวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมา มีข้อห้ามที่สำคัญที่สุดคือ ห้ามแต่งงานกับคนที่เป็เพื่อนหรือเครือญาติเดียวกันหรือคนที่ใช้นามสกุล “แซ่” เดียวกันแต่งงานกัน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน, 2558 : 62) ในการเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาวชาวม้งนั้นชาวม้งมีข้อห้ามคือห้ามเกี่ยวพาราสีกันในบ้าน ช่วงเวลาหาคู่ของหนุ่มสาวม้งจะเริ่มอย่างจริงจังตอนเทศกาลปีใหม่ ในส่วนการแต่งงาน ฝ่ายชายก่อนออกจากบ้านไปสู่ขอฝ่ายหญิงจะต้องบอกกล่าวผีบรรพบุรุษที่บ้านว่าจะไปสู่ขอลูกสะใภ้มาเพิ่มด้วยการเซ่นไหว้ด้วยหมู 1 ตัว ฝ่ายหญิงก่อนออกจากบ้านจะต้องมีการบอกกล่าวผีบรรพบุรุษก่อนเข้าไปอยู่บ้านฝ่ายชาย ส่วนงานศพ เป็นประเพณี วัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความกตัญญู กตเวทิต์ของลูกหลาน คนที่เป็นเจ้าภาพคือลูกชายคนโต งานจะจัดที่วันขึ้นอยู่กับเจ้าภาพและญาติพี่น้อง พิธีกรรมในงานศพที่สำคัญของม้งจะมีอยู่ 3 วัน คือ

1. คืนก่อนวันลงสุดท่าย เรียกว่า “มอ ไฮ จิ ไทร” เป็นคืนที่ลูกหลานจะมารวมกัน คำนับเพื่อจะขอพรจากผู้ตายโดยมีผู้อาวุโสสองคนจะบอกกลอนให้ลูกหลานจำและปฏิบัติโดยมีคนอีกกลุ่มหนึ่งนั่งในงานเพื่อรับรู้

2. วันลงสุดท่ายที่เรียกว่า “นัง อัว คัว จื่อ” ซึ่งถือเป็นวันสำคัญของงานใน เป็นวันที่ญาติพี่น้อง พี่ น้องร่วมตระกูลร่วมเครือญาติไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนจะมาพร้อมเพรียงกัน

3. ส่วนวันสุดท่ายจะมีพิธีกรรมมากมาย พิธีกรรมก่อนนำศพออกจากบ้าน พิธีกรรมฆ่าวัว พิธีกรรมฝังศพ ซึ่งผู้ทำพิธีกรรมทั้งหมดคือ หมอแคน ซึ่งในงานศพหนึ่งๆ จะมีหมอแคนไม่ต่ำกว่า 3 คน

นอกจากนี้ชาวเขาเผ่าม้งมีความเชื่อว่าเมื่อฝังศพแล้วห้ามเดินแบกจอบแบกเสียมกลับมาบ้าน และหากนำของไปทิ้งหลุมฝังศพเวลากลับบ้านต้องคว่ำทุกอย่างลง เนื่องจากเชื่อ

ว่าถ้าแบกของกลับบ้านจะมีคนตายอีก หลังจากฝังศพเรียบร้อยแล้วจะต้องทำพิธีสังฆวง วิญญานและใช้กระดิ่งเสียงทวยโดยนำกระดิ่งมากลึงหากกระดิ่งหงายขึ้นแสดงว่าวิญญาน ยังไม่ไป ต้องกลึงจนกว่ากระดิ่งจะคว่ำลง

วันปีใหม่ม้ง เป็นวัฒนธรรมที่ชาวม้งอนุรักษ์และภาคภูมิใจ เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป และ จะจัดพร้อมกันในทุกกลุ่มในประเพณีปีใหม่ม้งจะมีอัตลักษณ์ของชาวม้งปรากฏให้เห็นหลายอย่าง ที่ชัดเจน คือการแต่งกาย จะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าชุดใหม่ ประดับด้วยเครื่องเงินงดงาม มีการ เล่นต่าง ๆ คือ การโยนลูกช่วง การเป่าแคน การโยนลูกช่วง และการเล่นล้อเลื่อน มีการทำ ขนมหั้ว มีพิธีการกินข้าวใหม่ และการทำขวัญ ประเพณีปีใหม่ม้ง ชาวม้งจะเรียกว่า “น่อเปี โ้วว้ย” ซึ่งแปลว่า “กินสามสิบ” สืบเนื่องมาจากชาวม้งจะนับช่วงเวลาตามจันทรคติโดยจะ เริ่มนับ 1 ค่ำไปจน 30 ค่ำจึงนับเป็น 1 เดือน ดังนั้นในวันสุดท้าย (30 ค่ำ) ของเดือน 12 ซึ่งเป็นเดือนสุดท้ายของปีจึงถือว่าเป็นวันส่งท้ายปีเก่า ช่วงวันปีใหม่ม้งส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงเดือน พฤศจิกายน ถึงเดือนธันวาคม ดังปรากฏในนิทาน เรื่องชื่อเพ็งกี

พิธีกรรมของชาวเขาเผ่าม้งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พิธีกรรมที่ประกอบพิธีโดย หมอผี ได้แก่พิธีสะเดาะเคราะห์ เป็นพิธีที่ทำแยกกันในแต่ละตระกูลมีกำหนดวันไม่ตรงกัน ในแต่ละปีจะหมุนเวียนกันทำพิธีตามบ้านของคนในตระกูลและการทำผี (เปยเหย่ง) เป็นการ อัญเชิญผีมาดูแลยามเจ็บป่วย พิธีกรรมที่ประกอบพิธีโดยไม่ใช้หมอผี ได้แก่ พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด หลังจากเด็กเกิด 3 วันจะต้องมีพิธีทำขวัญเด็กเกิดใหม่โดยผู้อาวุโสในหมู่บ้าน เพื่อ เป็นการขอบคุณวิญญานที่ส่งเด็กมาเกิด หลังจากทำพิธีแล้วจึงตั้งชื่อให้ทารก

ความเชื่อที่พบบรองลงมา ได้แก่ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ภูตผีปิศาจ วิญญาน ผี บรรพบุรุษ ชาวเขาเผ่าม้งจะนับถือวิญญาน ผีบรรพบุรุษ ซึ่งมีหลายประเภททั้งเป็นสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และที่เป็นวิญญานของบรรพบุรุษ และมักจะใช้คำ เรียกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือว่า “ผี” ซึ่งแบ่งเป็นหลายระดับ คือผีฟ้าเป็นเทพเจ้า (โซ่ว) ผีป่า คือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติที่อยู่ในป่า ภูเขา ต้นไม้ ไร่ นา ฯลฯ ผีน้ำ เป็นผีที่คอยช่วยเหลือ ผู้คนยามเจ็บป่วยและ ผีเรือน (กั้ง) ซึ่งได้แก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบ้าน 5 แห่ง ได้แก่ ประตูหน้าบ้าน เสากลางบ้าน ฝาผนังตรงข้ามประตูบ้านซึ่งเป็นที่ตั้งของหิ้งบูชา เตาไฟใหญ่ และเตาไฟเล็ก ซึ่งในแต่ละปีชาวเขาเผ่าม้งจะต้องเซ่นไหว้ปีละครั้ง สอดคล้องกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด น่าน (2558 : 63) ที่กล่าวว่า ม้งจะมีความเชื่อแบบนับถือผีหรืออำนาจเหนือธรรมชาติ ผสม กับการบูชาบรรพบุรุษโดยสิ่งเหนือธรรมชาติ ตามระบบความเชื่อของม้งสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้ เหย่อโซ่ว เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทวดา หย่งหลา เป็นผู้สร้างสรรพสิ่งต่างๆ ยัว้วตั่วเต่ง เป็นผู้ดูแลให้มนุษย์ปฏิบัติตามกฎระเบียบ เปรียบเหมือนพระยมผู้มีหน้าที่ตัดสินให้วิญญาน ผู้ตายเกิดใหม่ ถือเซ่งถือตี่หรือเซ่งเต้เซ่งเซอ เป็นผีเจ้าที่เจ้าทาง โง้วก้าแย่ง เป็นผีฟ้าผู้ใหญ่

แก่มนุษย์ที่ต้องการและร้องขอ เน้ง เป็นผีฝ่ายที่คอยต่อสู้กับผีร้าย มีบทบาทมากในการดูแลรักษาผู้ป่วยที่เชื่อกันว่าวิญญาณออกจากร่างไป ผีเน้งจะรักษาผู้ป่วยโดยผ่านร่างทรง

ผีที่ให้คุณเป็นผีที่อยู่ในบ้าน คือ ผีบรรพบุรุษ สีกั้ง ผีประจำเสากลางบ้าน ผีประตู ผีเตาไฟใหญ่ ผีเตาไฟเล็ก ทำหน้าที่ปกป้องคนในครัวเรือน ให้ความรู้ร่ำรวย และปกป้องสัตว์ เลี้ยง ส่วนผีที่ให้โทษหรือผีร้ายเป็นผีที่อยู่นอกบ้านหรือตามป่าตามเขา ซึ่งมักจะก่อให้เกิดภัย พิบัติแก่มนุษย์ จึงต้องมีการเซ่นไหว้ หรือทำพิธีขับไล่ อย่างไรก็ตามผีที่ให้คุณก็อาจจะให้โทษ แก่มนุษย์ได้หากขาดการเซ่นไหว้หรือลบหลู่ ดังนั้นในทุกๆ ปีชาวเขาเผ่าม้งจะต้องทำพิธีบูชา ผีฟ้า ผีป่า และผีบ้าน ที่ให้ความคุ้มครอง และดูแลความสุข ตลอดจนให้ผลผลิตต่าง พร้อม กันนั้นจะขอพรจากสิ่งศักดิ์นั้นด้วย โดยจะทำในวันปีใหม่ม้ง เอกลักษณะของชาวเขาเผ่าม้ง อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอภิญา ดอนดี (2558) ที่วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ จริยธรรมและความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ตำบลคลองลาน จังหวัด กำแพงเพชร พบว่า ความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านชาวไทยภูเขาเผ่าม้งที่พบรองลงมา ได้แก่ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ภูตผีปิศาจ วิญญาณ ผีบรรพบุรุษ และผลการวิจัยของวรรณ ศิริ เพชรเกรี (2539) ที่วิจัยเรื่องวิเคราะห์ความเชื่อในนิทานท้องถิ่นเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่าความเชื่อที่พบรองลงมาคือความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ภูตผีปิศาจ วิญญาณ ผีบรรพบุรุษ

นอกจากนี้ชาวเขาเผ่าม้งจะไม่กล่าวถึงสิ่งที่ไม่ดีและประพฤติไม่ดีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ใน ส่วนด้านไสยศาสตร์ก็จะมีมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องผีเช่นกัน เช่น การไปขอลูกจากเทวดา หรือ การไปอ้อนวอนขอให้เทพเจ้าช่วยขอให้ได้ตำราวิชากลับคืนมา เป็นการไปขอจากผีฟ้า การ ดูแลรักษาคานป่วยก็จะมีผีเน้งคอยดูแลรักษา นอกจากนั้นยังพบว่าภูตผี ปิศาจที่พบในนิทานมี ทั้งผีดีและผีร้าย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของผีในแต่ละระดับว่ามีความแตกต่างกัน เหมือน กับมนุษย์ในสังคมที่มีทั้งคนดีและคนชั่ว ดังนั้นชาวเขาเผ่าม้งจึงต้องมีหมอผีเป็นผู้ติดต่อกับผี ต่างๆ โดยการเข้าทรงติดต่อหรือสื่อสารกับผี ประกอบพิธีต่างๆ เช่น การเรียกขวัญตอนเจ็บ ป่วย พิธีสะเดาะเคราะห์ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน, 2558 : 64)

ส่วนความเชื่อที่พบน้อยที่สุดคือ ความเชื่อเรื่องสรรพคุณของยากลางบ้านและความ เชื่อเรื่องบาปบุญซึ่งมีบทบาทในชีวิตประจำวัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าชาวเขาเผ่าม้งมีความเชื่อ ในด้านไสยศาสตร์ ภูตผีปิศาจ ผีบรรพบุรุษ เมื่อมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้นก็จะเชื่อว่าการกระทำของผีหรือวิญญาณก็จะทำพิธีไล่ผี โดยหมอผีประจำหมู่บ้าน ชาวเขาเผ่าม้งมีความเชื่อ ว่าพิธีทางไสยศาสตร์จะช่วยให้อาการเจ็บป่วยได้ถูกต้อง และทำการรักษาตามเหตุ เพราะเชื่อ ว่าความเจ็บป่วยเกิดจากการผิดผี จึงต้องทำพิธีกรรมต่างๆ ในการรักษาซึ่งผีที่ดูแลรักษาคาน ป่วยโดยผ่านคนทรงคือเน้ง จึงรักษาโดยการอ้วเน้งจึงไม่นิยมใช้ยาสมุนไพรในการรักษา ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณศิริ เพชรเกรี (2539) ที่วิจัยเรื่องวิเคราะห์นิทานท้องถิ่นเขต

ภาคเหนือตอนล่าง พบว่าความเชื่อที่พบน้อยที่สุดได้แก่ความเชื่อเรื่องยากลางบ้าน และภาค
ภูมิ สุขเจริญ (2547) ที่พบว่าความเชื่อที่พบจากเรื่องเล่าจากโบราณสถานน้อยที่สุด คือเรื่อง
สรรพคุณยากลางพบเพียง 7 แห่ง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของอภิญญา ต่อน
ติ (2558) ที่พบว่าความเชื่อเรื่องยากลางบ้าน จากนิทานพื้นบ้านชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ตำบล
คลองลาน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบน้อยที่สุด คือ ไม่ปรากฏในนิทานเลยคือ
ความเชื่อเรื่องสรรพคุณของยากลางบ้าน และผลการวิจัยของภาคภูมิ สุขเจริญ (2547) ที่วิจัย
เรื่องวิเคราะห์ความเชื่อเกี่ยวกับโบราณสถานบูรณะแล้วของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย พบ
น้อยที่สุดคือความเชื่อเรื่องสรรพคุณยากลางบ้าน

นอกจากนี้ยังพบว่าความเชื่อเรื่องบาปบุญซึ่งมีบทบาทในชีวิตประจำวันพบในนิทาน
น้อยที่สุดเช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าชาวเขาเผ่าม้งมีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์นับถือผีซึ่งมี
หลายระดับทั้งผีฟ้า ผีป่า ผีไร่ ผีบ้าน ผีบรรพบุรุษ ซึ่งเชื่อผีในแต่ละระดับจะช่วยดูแลรักษาทั้ง
ตนเอง บ้านเรือนตลอดจนผลผลิตในการประกอบอาชีพต่างๆ ในแต่ละปีจะมีการเซ่นไหว้ ถ้า
ประพฤติดิปฏิบัติไม่ดีจะคอยดูแลรักษา แต่ถ้าประพฤติดิปฏิบัติไม่ดีผีก็จะลงโทษ ชาวเขาเผ่า
ม้งจะให้ความสำคัญกับผีบรรพบุรุษมาก จะทำอะไร จะไปที่ไหนต้องบอกกล่าวทุกครั้ง จึงไม่
เชื่อเรื่องบาปบุญ ซึ่งมีบทบาทในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของอภิญญา ต่อน
ติ (2558) ที่พบว่าความเชื่อเรื่องบาปบุญซึ่งมีบทบาทในชีวิตประจำวันจากนิทานพื้นบ้านชาว
ไทยภูเขาเผ่าม้ง ตำบลคลองลาน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบน้อยที่สุด คือ ไม่
ปรากฏในนิทานเลยเช่นเดียวกับความเชื่อเรื่องสรรพคุณยากลางบ้าน

จากการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งโดยใช้ทฤษฎีของเอกเซล โอลริก และ
การวิเคราะห์ความเชื่อ สรุปได้ว่านิทานชาวเขาเผ่าม้งมีความเป็นสากลเช่นเดียวกับนิทาน
ทั่วไปในด้านโครงสร้างแต่สิ่งที่เด่นชัดกว่านิทานทั่วไปคือเนื้อหาสาระในนิทานที่เน้นให้เห็น
วิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่และสะท้อนให้เห็นความเชื่ออย่างชัดเจน มีความสนุกสนานและ
สอดแทรกแนวคิด คติสอนใจ ใช้เป็นกลอุบายในการสั่งสอนผู้ฟัง และยังชี้ให้เห็นความต้องการ
และพฤติกรรมของคนในสังคมอย่างเด่นชัด มีลักษณะเด่นคือนิทานทุกเรื่องจะต้องมีการเริ่ม
ต้นและจบเรื่องและสรวนใหญ่จะเป็นนิทานที่มีโครงเรื่องเดียว

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดน่านจำนวน 103 เรื่อง ทำให้
ทราบ่านิทานเป็นเครื่องมือสำคัญในการสั่งสอนโดยสอดแทรกสิ่งต่างๆ ที่ต้องการถ่ายทอด
ในเนื้อหาของนิทาน และให้ความเพลิดเพลินกับกลุ่มคนในสังคมของตนเอง และยังสะท้อน
ให้เห็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิมของชนเผ่าที่ชาวเขาเผ่าม้งปฏิบัติสืบต่อกัน

มา สามารถอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่ นอกจากนี้นิทานพื้นบ้านเป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อดั้งเดิมของคนในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นสื่อสำคัญในการนำความคิด ความเข้าใจระหว่างคนในสังคมในประเทศชาติให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุขผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรนำนิทานพื้นบ้านใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้โดยสอดแทรกสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียน เรียนรู้ วิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีในนิทาน

2. ควรนำนิทานพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้งจัดทำเป็นหนังสือส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชน เผ่าม้งได้ตรงกับบริบทและความต้องการ

4. ควรมีการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านของชนเผ่าอื่นๆ ในประเทศไทย

5. ควรศึกษาการแพร่กระจายความเชื่อและวัฒนธรรมของชนเผ่าม้งในภูมิภาคอื่นๆ และในประเทศแถบอาเซียนว่ามีจุดร่วม จุดเด่นและมีข้อแตกต่างกันอย่างไร

บรรณานุกรม

- กิ่งแก้ว เพ็ชรราช. (2543). **วิเคราะห์นิทานลุ่มน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์**. อุดรดิตถ์: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- ชำนาญ รอดเหตุภัย และบุญยงค์ เกศเทศ. (2519). **ความเชื่อในคติชนวิทยา**. กรุงเทพฯ: หน่วยงานนิเทศก กรมการฝึกหัดครู.
- นภสินธุ์ แผลงศร. (2552). **วิเคราะห์นิทานพื้นบ้านญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประคอง นิมมานเหมินท์. (2545). **นิทานและแนวคิดทฤษฎีของเอกเซล โอลริค**. กรุงเทพฯ: มิตรภาพการพิมพ์.
- ประคอง นิมมานเหมินท์. (2546). **นิทานพื้นบ้านศึกษา**. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์.
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. (2545). **มานุษยวิทยากับการศึกษาคิตาชาวบ้าน** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภาคภูมิ สุขเจริญ. (2547). **การวิเคราะห์ความเชื่อเกี่ยวกับโบราณสถานของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย**. พิษณุโลก: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ภิญโญ จิตต์ธรรม. (2516). **ขนบธรรมเนียมประเพณีในคิตาชาวบ้าน อันดับ 12**. สงขลา: มงคลการพิมพ์.

- มณี พยอมยงค์. (2525). **วัฒนธรรมล้านนาไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- วรรณศิริ เพชรเกีรี. (2539). **การวิเคราะห์ความเชื่อในนิทานท้องถิ่นภาคเหนือตอนล่าง**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิไลวรรณ เข้มขัน. (2558). **ตำนานในเขตภาคเหนือ : การวิเคราะห์ตามทฤษฎีของเอกเซล โอลริก**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมพงษ์ ช่วยเนียม. (2531). **การศึกษาวัฒนธรรมในนิทานพื้นบ้าน อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อภิญา ดอนดี. (2558). **การวิเคราะห์จริยธรรมและความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ตำบลคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน. (2558). **สารานุกรมจังหวัดน่าน**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- อานนท์ อาภาภิรม. (2519). **สังคมวัฒนธรรมและประเพณีไทย**. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- Thi Hang Troung. (2553). **การวิเคราะห์นิทานเวียดนามตามทฤษฎีเอกเซล โอลริก**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Axel Olrix. (1985). **Epic law of folk narrative**. Great Britain: Cambrige University.

ขอบคุณภาพจาก <https://goo.gl/Q6wpam>

คีตลักษณ์วิเคราะห์กลองยาวอีสาน ในอำเภอฟล จังหวัดขอนแก่น

A Musical Analysis of Klong Yao Drum of I-San
Culture in Phol District, Khon Kaen Province

ณัฐวุฒิ พฤกษ์ศรี¹

Natthawut Pruksasri

E-mail : natthawut.pruksasri@gmail.com

ณัฐชยา นัจจนาวกุล²

Nachaya Natchanawakul

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาดนตรีวิทยา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีไทยและดนตรีตะวันตก วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องคีตลักษณ์วิเคราะห้กลองยาวอีสาน ในอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติกลองยาวอีสานและวิเคราะห้คีตลักษณ์ของวงกลองยาวอีสานดั้งเดิม วงกลองยาวอีสานดั้งเดิมผสมประยุกต์และวงกลองยาวอีสานประยุกต์ในเขตอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ดำเนินการวิจัยโดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร สัมภาษณ์ สังเกตแล้วนำมาศึกษาวิเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห้ พบว่ากลองยาวอีสานในอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น มีการเริ่มนำกลองยาวอีสานดั้งเดิมมาจากจังหวัดมหาสารคาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 จากนั้นชาวอำเภอพลจึงเริ่มพัฒนารูปการแสดง ก่อตั้งเป็นวงกลองยาวอีสานดั้งเดิมผสมประยุกต์ และวงกลองยาวอีสานประยุกต์ กลองยาวทั้ง 3 ประเภท เริ่มแรกมีบทบาทในงานประเพณีแห่ ประเพณีบุญฮีตสิบสองและงานมงคลของหมู่บ้านเท่านั้น เมื่อศึกษาคีตลักษณ์วิเคราะห้ของวงกลองยาวอีสานแต่ละประเภท พบว่ามีความแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์การใช้งาน แต่มีการใช้จังหวะพื้นฐานเดียวกัน คือ ลายกินปันกุ่ม และมีความแตกต่างไปตามการดัดแปลงให้เข้ากับท่ารำและลีลาการบรรเลงของวงแต่ละประเภท จากการศึกษารูปแบบการบรรเลงวงกลองยาวอีสานดั้งเดิม มีเพียงกลองยาวอีสานผสมกับเครื่องประกอบจังหวะเท่านั้น เน้นการตีเฉพาะจังหวะกลองสลับกับการฟ้อน รูปแบบจังหวะเรียบง่าย ไม่สลับซับซ้อน ใช้ลายไหว้ครูบรรเลงนำก่อนการแสดง ในขณะที่วงกลองยาวอีสานดั้งเดิมผสมประยุกต์มีการใช้เครื่องดนตรีไฟฟ้า เช่น พิณไฟฟ้า พิณเบส คีย์บอร์ด และกลองชุดเพิ่มเติม เน้นบรรเลงประกอบฟ้อนเป็นหลักเพื่อใช้แข่งขัน รูปแบบเพลงที่ใช้ จึงมีการจัดเรียง โดยลายต่างๆ แบ่งการบรรเลงเป็น 2 ช่วง ช่วงที่ 1 บรรเลงในแบบดั้งเดิม มีการฟ้อนประกอบ ลักษณะทำนองไม่ซ้ำหรือเร็วเกินไป สามารถประดิษฐ์ทำฟ้อนประกอบจังหวะได้ตามความสามารถของแต่ละวง และช่วงที่ 2 เป็นการบรรเลงประยุกต์ โดยบรรเลงเข้ากับเครื่องดนตรีสมัยใหม่ในการทำนอลายลำเพลิน ถือเป็นการแสดงทักษะของผู้บรรเลงเครื่องดนตรีกลุ่มดำเนินทำนอง มีการบรรเลงกระสวนจังหวะกลองต่างๆ ประกอบการฟ้อนที่สนุกสนาน และสุดท้ายคือมีการผสมวงเช่นเดียวกับวงกลองยาวดั้งเดิมผสมประยุกต์ ลักษณะการบรรเลงจะบรรเลงแบบประยุกต์เฉพาะทำนองดนตรีเท่านั้น ไม่นิยมบรรเลงแบบดั้งเดิม บทเพลงที่นำมาใช้นั้นอยู่กับความนิยมของผู้ฟังเป็นหลัก ตัดตอนเฉพาะส่วนทำนองขึ้นต้นแล้วจึงดัดด้วยลายลำเพลิน ซึ่งมีจังหวะและลีลาที่เร้าใจ กลองยาวอีสานและเครื่องกำกับจังหวะทำหน้าที่เพียงตีจังหวะหลักเท่านั้น โดยมีกลองชุดทำหน้าที่บรรเลงแทน ปัจจุบันวงกลองยาวทั้ง 3 ประเภท ยังคงมีบทบาทในอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น แต่สังคมที่เปลี่ยนไปทำให้การใช้วงกลองยาวในงานบุญประเพณีลดน้อยลงลงเหลือไว้ซึ่งบทบาทการให้ความบันเทิงในขบวนแห่ และใช้ในการแข่งขันโดยรูปแบบการแสดงมีการปรับเปลี่ยนไปตามค่านิยมของคนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: ลาย, กลองยาวอีสาน, วงกลองยาวอีสาน

Abstract

This research focused on studying history and beat analysis of Klong Yao Drum of I-San culture in Phol district, Khon Kaen province, which the drum bands consist of three types: a traditional band, traditional-applied band, and applied band. The research was conducted based on standard research methodology including gathering documents, interviewing, observing, analysis and descriptive analysis presentation.

The results of the research showed that Klong Yao Drum in Phol district, Khon Kaen province was adopted from the traditional Klong Yao Drum band from Mahasarakham province since 1991. After that, local folks in Phol district have developed playing the traditional-applied band and applied band respectively. At the beginning, all the band types have been played in celebrating customs and ceremonies for a period of twelve months. The musical analysis of each Klong Yao I-San band type showed that it was played for different purposes of performance, but the basic rhythms are the same that is called Lai Kin Pon Kung. However, each drum types differ in the adaptation of dancing and performance. Based on the study, the playing pattern of the traditional band was the combination between Klong Yao I-San Drum and accompaniments. It emphasized on the drum rhythm and dancing with a simple pattern and uses Lai Wai Kru to pay homage before the performance. Meanwhile, the traditional-applied band included electrical music instruments such as I-San lute, bass, keyboard, and drum set into the band and focused on dancing style because it can be used for competitions. Therefore, the pattern for playing the traditional-applied band was then arranged into two parts. First, the traditional playing was performed using normal tempo, which is not too slow or too fast. Dancing style can be applied based on the playing skill of the band. Second, the applied playing will be performed together with I-San lute and keyboard using Lai Lum Plearn to show playing skill of the musician as well as the entertaining dancer. Finally, the applied band arrangement was similar to the traditional-applied band, but it only played the applied rhythm. The playing songs depended on the audience, with cut at the beginning of the pattern

then followed with stimulating Lai Lum Plearn. The percussions were only used to control the rhythm while the drum set to play the melody instead. Recently, all the bands play important role in Phol district, Khon Kaen province. However, the change of the community decreases the role of the Klong Yao Drum band in celebrating cultures, but it remains its role as entertainment in the procession and it is also uses for competitions. The playing style was changed based on the popularity of local people.

Keywords: Lai, Klong Yao I-San drum, Klong Yao I-San band

Introduction

In the past 100 years, “Drums” called “Klong” in the Northeastern of Thailand (“I-San” called in Thai) had found the evidences presented using Klong on the mural paintings at I-San Buddhist temples, called “Sim I-San” which presented the background of using the percussion instruments, Klong, to perform and play a prelude in many of ceremony. For the mural paintings or called “Hoob Tam” in Thai, they were tempera paintings with cool tone, focusing on colors of indigo, green, yellow, brown, red and black. The almost mural paintings narrated about “the Story of Vessantara” and an I-San literature entitled “the Story of Sang Sin Chai” using Klong appearance on the mural painting of “Sang Sin Chai” on the walls of I-San Buddhist temple, Wat Chai Sri built in 1917.

Picture 1: “Hoob Tam” presenting about playing Klong instruments, at Wat Chai Sri, Sawati Village, Meuang district, Khon Kaen province.

By the evidences founded in Hoob Tam aged 100 years ago, it presented that the former people used the Klong in their ways of lives over 100 years ago. And, it also showed the modification developments on the drum shapes to varieties such as Klong Toom, Klong Seng, and Klong Eo or Klong Yao. As their different purposes on using, some made flourish and some accompanied the rituals.

Furthermore, there were varies of Klong very important to the ways of I-San people's lives. Some their beats were used to signal sent to the battling warriors. The signals for fights against the enemy such as Klong King or Klong Seng. The legend of Klong Seng in I-San region was also like Klong Suek or War Drum used to signal different commands in the battlefield. Besides, the importance of the beats also represented to tell the times the present by onomatopoeic words from the classifier of time in Thai style like Klong Pel. "Tum" was defined from a Klong beat and "Mong" was defined from a gong or bell beat, like telling a time in Thai style as "Neung Tum" (19.00 hrs.) or "Sib Mong" (10.00 hrs.). Many types of Klong used in the ways of people's lives for telling the time and sending the signals to the battling warriors in the former times were changed by the times. Once the country was secure and peaceful, many shapes and sizes of klongs were changed newly to play for fun such as Klong Yao, Klong Rammanna, and Klong Tum.

I-San Klong Yao was the one of I-San folk musical instruments. By its identity and play characteristics, the rhythms and the music ensembles are combined by I-San's local wisdom transmitted from generations to generations until now, as the plays of I-San's heritage. I-San Klong Yao is the musical instrument with unspecified the originated time, but very popular in the areas of these provinces; Mahasarakham, Roi Et, and Khon Kaen. The researcher had studied about I-San Klong Yao in Phol district, Khon Kaen province and founded that there were 3 band types of I-San Klong Yao; Traditional I-San Klong Yao, Traditional – Applied I-San Klong Yao and Applied I-San Klong Yao Bands.

This research entitled with rhythm analysis of I-San Klong Yao in Phol district, Khon Kaen province is aimed to study the background and analyze the form apparently in a band of Traditional I-San Klong Yao, a band of Traditional - Applied I-San Klong Yao, and a band of Applied I-San Klong Yao in Phol district, Khon Kaen province which are different in pattern, identity and play. Due to study as mentioned, it would help on collecting and paper recordings before being vanished by the society changes. Besides that, this research will keep up and maintain the value of arts, cultures, traditions and I-San idyllic lifestyles to transmit from generations to generations forever.

Objectives

1. To study the historical records, the background and the actual situation of I-San Klong Yao band in Phol district, Khon Kaen province
2. To analyze the beat form of traditional I-San Klong Yao band, traditional-applied I-San Klong Yao band and applied I-San Klong Yao band in Phol district, Khon Kaen province

Research Methodology

1. Data collection - Collecting data related to this research is aimed to practice in field data collection; divided the data source into 3 sources;

1.1 Data collection from documents

1.2 Data collection from practicing in the filed

1.3 Data collection from face to face interviewing the experts, the specialists, or the relevant person

2. Data organization - Organizing the data as followings;

2.1 Klong Yao's background in Phol district classified by the issues studying

2.2 The rhythmic drumbeats data of 3 types by recording and making transcription as Thai musical notation with 8 bars and the new musical symbols within created within this research by investigator; following the ethnomusicology process.

3. Data analysis

3.1 Background analysis and I-San Klong Yao development in community

Proceeding on the content analysis which obtains from the informal interview to search for the background data of I-San Klong Yao in the local and community more creditably

3.2 Form and analysis of I-San Klong Yao

Proceeding on the musical form analysis in accordance with 3 types of I-San Klong Yao by analyzing the form of rhythmic patterns and the special techniques and actions during playing including the musical instrument ensembles and the arrangement of bands

3.3 Musical instruments analysis

To analyze data on physical features, size and shape of I-San Klong Yao (Long drum in I-San style) which is classified to 2 types by purposes on using; flourish purpose and competition purpose and randomized from popularity, times of employments, members of band and prizes or awards from competitions in Phol district, and to study the physical features, constructions, and drumheads of Klong Yao.

To serve the purpose of this study, the collected data gained both from documentary and practical evidences are going to be analyzed based on Ethnomusicology principle. The discussion will be divided into two main aspects as follows.

History and Development Analysis of I-San Klong Yao (Long Drum) in the Local Area

Documentary evidences will be gained and analyzed from an informal interview conducted with I-San local people in the area of Pol district, Khon Kaen. With a view to acquire more understanding and increase reliability of I-San Klong Yao information, the interview topics include the background knowledge and how I-San Klong Yao is used in local or traditional events from local people' views.

Music Form Analysis of I-San Klong Yao (Long Drum)

After the qualitative data previously mentioned are gathered, music form analysis of I-San Klong Yao will be discussed. The discussion includes rhythm analysis, tempo analysis, physical movement analysis and how instruments are mixed in the band and its pattern.

Conclusion

Based on the study of the background of Phol District, Khon Kaen Province. the music indicated the identity of Phol District is I-San Klong Yao, northeastern traditional drum. There are three kinds of I-San Klong Yao which are the traditional I-San Klong Yao, traditional-applied I-San Klong Yao, and applied I-San Klong Yao (in Thai: Klong Yao Pra Yuk). (Cultural Center of Phol district, 2004) These three kinds of Klong Yao recently found in Heetsibsong (northeastern twelve-month tradition) and auspicious ceremony. (Promdao Bhromma, 1996) The traditional I-San Klong Yao continually fades away since there is no inheritance of I-San music. Also, new generation tends to pay more attention on traditional-applied Klong Yao and applied I-San Klong Yao. This caused the neglect to conserve traditional I-San Klong Yao and that will be extinct owing to the transformation of social environment.

In the past 100 years, there was the use of Klong (drum) in northeastern mural painting, locally called Hoob Tam, in Sim I-San (I-San temple) in Phol District and nearby. Hoob Tam displayed the background of music instruments, especially Klong that was used in ritual and marching prelude. Most of Hoob Tam was related to PhraVessandorn and I-San literature, namely Sang Sinxay. For instance, Klong was found in I-San literature, namely Sang Sinxay, in Sim I-San at Sanuanwareepatanaram Temple, Hua Nong Sub-district, Ban Phai District, Khon Kaen Province. Klong found at Sanuanwareepatanaram Temple preserved complete and explicit Sim I-San and Hoob Tam. Hoob Tam in Sim I-San was related to I-San literature named Sang Sinxay from marching prelude in the episode titled as “The journey of Sinxay, Sangthong, Seeho to Anorat through divers barriers. The first barrier was NgooSaung, naga. Sinxay won the fight.

(Klangprasee Sanong, 2007) At the following barrier, Sang Thong became a boat cross the river. The marching prelude was in the form to celebrate Sang Thong's triumph with the applaud and dancing in the procession.

Based on the evidence, shape of Klong has been developed and transformed differently such as Klong Toom, Klong Seng, Klong Aew or Klong Yao. Since there are different forms of Klong, the purposes are also different. There can be used for marching prelude or religious ritual. I-San Klong Yao is the local music instrument which is made based on identity, playing methods, rhythm, and the combination of band based on local wisdom. The local wisdom is inherited from the ancestors as I-San heritage which has been found in Thai annals, part 1. (Weesapen Weena, 1982) The annals has mentioned on I-San music instruments, especially Klong which was stated in the past annals.

In the past, Klong has been used to notify the time. The sound of Klong and pong mostly came from village headman. In addition, Klong pen (a big drum in Buddhist temple) was used in the temple situated at a center of the village. Also, Klong, in the past, was used to be the signal to remind the beginning of war. Likewise, the sound of Klong is recently used to notify the time divided by the period of time, an hour. The sound of Klong was used to indicate night time (toom) while the sound of gong or bell was used to indicate day time (mong). (Pathumsin Songsak. Personal Interview, 2015 February 3rd) During armistice, different kinds of Klong were used for entertaining, especially I-San Klong Yao. I-San Klong Yao has various forms of rhythm which is innovated from the invention of previous generations after new kind of music has generated for the time such as "Klong Teung" (a short drum, its drumhead is larger than Klong Yao) and Klong Rammana. Moreover, Chang (clash cymbals) and gong were later included. The band of Klong Yao consequently called as "Traditional Klong Yao band or Bo Ran (ancient) Klong Yao".

Currently, other music instruments have included in I-San Klong Yao band to be more entertaining. Also, the music instruments are added to blend with the audiences' needs. The band has been promoted to be favorable by organizing the contest and parade in several traditional festivals. This kind of

band is called "traditional-applied Klong Yao" which is the combination of traditional Klong Yao and applied Klong Yao. The performance will be divided into two parts. The first part highlights on the rhythm of Klong that shows traditional rhythm and new rhythm. The band is able to initiate and develop few rhythms. The second part includes the combination of applied rhythm and dancing with different forms of deployment based on Klong Yao performing. Electric music instruments, amplifier, and colorful costumes are included such as guitar or Phin (I-San plucked string instrument), bass guitar, electone or keyboard.

However, the rhythm of Klong Yao has altered to be harmonized with the rhythm of performed music such as lukthung (thai folk songs), morlum (I-San local songs), and western songs. Klong Yao is also able to perform western rhythm such as cha-cha-cha. Another kind of I-San Klong Yao band highlights on the melody of the instruments produced from Phin or keyboard. These kind of instruments gained more highlighted than Klong Yao since Klong Yao is performed in one rhythm, i.e. Hae rhythm (marching). Some rhythms have been initiated from the short round of song which was harmonized with the rhythm of Morlum and Puea Chee wit (song for life), or familiar song. This is called applied Klong Yao band.

Picture 2: The traditional Klong Yao of Ya Kha Band.

The traditional I-San Klong Yao of Ya Kha Band has established in 1991. The establishment was from the gathering of people in Nong Ya Kha community, Tha Laung Sub-district, Phol District, Khon Kaen Province in order to be the band of the village for traditional festivals and auspicious events. Especially, Klong Yao band was mostly used in Bun Pha Wet and Heetsibsong. Mr. Somboon Samorbaan, Nong Ya Kha's headman at that time, is the founder of the band. He has developed the traditional Klong Yao band which was firstly performed by men and the elders in the village who has gathered for practice. Since there was high weight of Klong Yao which needed more strength, Klong Yao tended to be more suitable to men than women. The traditional Klong Yao of Nong Ya Kha band consisted of 9-10 performers. the traditional rhythm without percussion instruments which mainly used for parade . Its beat is Lai Wai Kru (pay respect to the teacher), Lai Pra Sat Hwai, Lai Ma Yong, and Lai Kin Pon Kung. (Samorbaan Somboon. Personal Interview, 2015 March 2nd)

Picture 3: Furthermore, the Klong Yao of Tao Kum Ploy band.

Furthermore, the Klong Yao of Tao Kum Ploy band employs the traditional-applied I-San Klong Yao which was established in 2013. The band was firstly a traditional Klong Yao, then added the applied music instruments about two years ago. The band's founders are Mr. Thanongsak Keowroo and Mr. Sila Chanthavong. The difficulty of Klong Yao establishment is the age of the performers. Since most of performers are the elders, the band is to find the inheritors to preserve the band. Therefore, the performer application is open for the teenagers in the village and nearby. There are a number of

applicants who interested to apply due to the wage and personal interest. Teenagers can earn some money during term ending. For some who have personal interest of playing Klong Yao will be the main performer and the inheritor of the band. (Chantawong Sila. Personal Interview, 2015 March 25th)

Previously, traditional rhythm was performed and developed to be applied Klong Yao band for competition and increasing the income. The modification of Klong Yao band was based on the needs of community and outsiders. Klong Yao band later included percussion instruments: Phin or electric guitar, bass guitar, keyboard, and drum for solo while the original band consisted only Klong Yao, Klong Rum Ma Na, Phin Prong, KHae n (I-San mouth organ), and cymbal. The sound of Klong will drown out the sound of percussion. Klong Yao band then added amplifier and altered to use electric guitar or electric Phin instead of Phin prong. In addition, keyboard is used instead of Khaen. Solo drum is used for applied rhythm. The traditional rhythm still uses cymbal as a signal of rhythm.

Recently, traditional-applied Klong Yao has been developed for diverse rhythm. The rhythm of Klong Yao is applied from other bands which reveal the identity of traditional-applied I-San Klong Yao. The traditional-applied Klong Yao of Tao Kum Ploy Klong Yao band consisted of 30 performers who performed the applied rhythm mixed with percussion rhythm. This kind of band can attend the contest in any traditional festivals which mainly performs in the marching prelude. The beat includes Pat Cha, Mha Noi Yeab Fai, Ta Lung, Sao Noi Pa Plean, Rum Wong Bo Ran and Hae.

Picture 4: Applied I-San Klong Yao of Jod Nong Kae Band.

Applied I-San Klong Yao of Jod Nong Kae Band was established in 2008 – 2009 by Mr. Buaphan Rachasaeng. The main purpose is to be the band for the events in the village. Most of performers are the elders. Teenagers mostly prefer dancing followed Klong Yao rhythm. For this reason, Jod Nong Kae Klong Yao band consequently has a few performers with old ages. In the future, the band might be vanished if there is no inheritance. (Rachasaeng Buapan. Personal Interview, 2015 March 29th)

Jod Nong Kae band was mainly established for marching prelude with pleasant rhythm. According to the development of applied Klong Yao of Jod Nong Kae band, there was the traditional rhythm in the past with the melody of Kin Pon Kung. Even though Jod Nong Kae band did not admire to play traditional Klong Yao nowadays, the performers still accurately remember the rhythm of traditional Klong Yao. The applied Klong Yao of Jod Nong Kae band consisted of 10 performers which mainly emphasized on the combination of percussion. This is mainly used in marching prelude which has similar beat to traditional band and traditional-applied Klong Yao band, the beat of Kin Pon Kung, Hae, and pised.

According to the division of Klong Yao, it can be concluded that financial factors, needs of employer concerned on the proper events, and the purposes of Klong Yao were only performed in the village. Some kinds of Klong Yao could be developed for other purposes such as to compete and to satisfy the audiences. Meanwhile, the inheritance of Klong Yao rhythm is situated as the oral history, inherited by experiences. The main rhythm that is easily recognized, understandable, and able to modify is depended on the particular capability of Klong Yao band.

For the dynamic of three kinds of Klong Yao, the traditional Klong Yao has altered from man performers into woman performers. The previous performance only tended to gain vibrant sound while present performance has performed by women to improve the attractiveness and gesture or movement which provides new pattern of Klong Yao. Based on social transformation, the traditional Klong Yao tends to find the way to preserve and alter the band in order to survive and maintain identity.

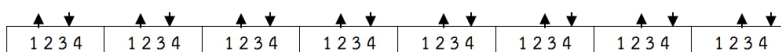
Besides that, the dynamic of traditional-applied Klong Yao appeared from the development of traditional form to be mixed since the traditional Klong Yao band was saturated. There were a small number of rhythmic patterns; therefore, the performance was transformed. Different music instruments were included in the band rely on the needs of northeastern audiences such as Phin, guitar or Khaen. The performance consequently applied the music, performing methods, and performed song which has been supported by government sectors. There was the contest of traditional and traditional Klong Yao. The traditional-applied Klong Yao mostly originated due to its entertaining and pattern. The performance of Klong Yao has been extend to education field. The instruction of Klong Yao has spread to the schools in Phol District which is able to preserve and maintain I-San music.

Consequently, the dynamic of applied I-San Klong Yao was taken place to perform in the marching prelude, entertaining and dancing. The role of applied I-San Klong Yao is merely different from the traditional Klong Yao. However, the beat of applied Klong Yao did not highlight on the rhythm of Klong. It highlighted on the melody of Pin and Keyboard Instruments. Moreover, the manner of band organization is similar to the traditional Klong Yao band but it emphasizes on some modification: the form of symbol for rhythmic pattern and the emphasis of solo drum. In the meantime, the melody of Hae satisfies the audience with different new songs. So, the dynamic of applied I-San Klong Yao has been changed over time.

In term of beat relations, all kind of Klong Yao gains the same manner and basic beat, i.e. the melody of Kin Pon Kung, which reveals the internal relations. The variation of rhythm or the innovation of dancing will rely on the expertise and performer's capability which aims to improve Klong Yao band in order to satisfy the audience in specific period. The traditional Klong Yao tends to emphasize the sound for marching prelude which has only percussion instruments. The traditional-applied Klong Yao band performed traditional beat in the first period and later applied with the percussion instruments. The traditional beat has added more rhythm based on the performers' ability and

the adaptation from other bands. The traditional-applied beat are able to develop into several melodies due to the instrument and music movement. In addition, applied I-San Klong Yao band mainly focuses on the marching prelude which has the same instrument as traditional-applied band. This is because of the audiences' desirability and the size of Klong Yao band.

The researcher principally used Thai music notation system which was divided to 8 bars by arranging the rhythms of music instruments assembled in the band; 1 bar with 4 notes.

In each bar, there were 2 notes representing the rising-falling rhythm; the 2nd note as a rising rhythm and the 4th note as a falling rhythm.

The meter on music notation

The researcher used the meters on music notation as 1 bar per 1 beat so as to the tempo depended on the music and the adjustment of each band.

Tones apparently on music notation

I-San Klong Yao' Tones; *Poeng* (/peing/) sound was characterized by half-hands beating on the 2/4 of the drumhead and then rising the hands up suddenly, to make the drumhead's sound reverberantly as a sound called "*Poeng*". The researcher used the symbol representing for "*P*" sound as "*Poeng* (/peing/)".

Klong Rammana, giving a "*Teung* (/tûng/)" sound", was characterized by drumstick tip tied with fabric beating on the drumhead in order to make the main sound as a sound called "*Teung*". The researcher used the symbol representing for "*T*" sound as "*/Teung* (/tûng/)".

Cymbals, giving a "*Chab* (/Chæe/)" sound and beatings in 2 patterns; beating to control the rhythms instead of the small cymbals, in Thai called "*Ching*" and beating to break or accompany with the rhythms in the meantime. It was characterized by controlling the rhythms with striking two cymbals in

the left-right hands to give a sound called “/Ĉhæ/” or striking and pushing them together to give a sound called “/Ĉhəb/”. So, that would break-accompany with “Klong Rammana” sounds. The cymbals would be stroked to play more colorful in the music as a sound called “/Ĉhəb/”. The researcher used the symbols representing for “/Ĉhæ/” sound for rising rhythms as “O” and “/Ĉhəb/” sound for falling rhythms as “X”

The 1st line:

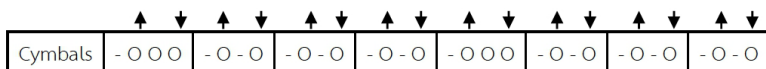
	↑	↓	↑	↓	↑	↓	↑	↓	↑	↓
Cymbals	- O O O	- O - O	- O - O	- O - O	- O O O	- O - O	- O - O	- O - O	- O - O	
Klong Yao	- P P P	- P - P	- P - P	- P - P	- P P P	- P - P	- P - P	- P - P	- P - P	
Klong Rammana	- - - -	- - - T	- T - -	- T - T	- - - -	- - - T	- T - -	- T - T	- T - T	

The 2nd line:

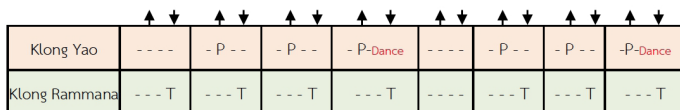
	↑	↓	↑	↓	↑	↓	↑	↓	↑	↓
Cymbals	- O O O	- O - O	- O - O	- O - O	- O O O	- O - O	- O - O	- O - O	- O - O	
Klong Yao	- P P P	- P - P	- P - P	- P - P	- P P P	- P - P	- P - P	- P - P	- P - P	
Klong Rammana	- - - -	- - - T	- T - -	- T - T	- - - -	- - - T	- T - -	- T - T	- T - T	

On The 1st line and the 2nd line of “Lai Kin Pon Koong” pattern, there was a repeated play pattern. In each repeated, the cymbals would act as

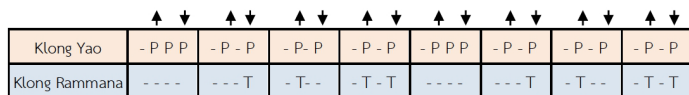
“Lai Chab” and “Lai Kin Pon Koong” played in the traditional-applied pattern.

“Lai Kin Pon Koong” played in the traditional I-San Klong Yao bands

“Lai Kin Pon Koong” played in the traditional – applied I-San Klong Yao bands and the applied I-San Klong Yao bands.

Result

Based on the study, it revealed the background of rhythm modification and I-San Klong Yao pattern in each kind as well as the popularity of Klong Yao band in Phol District, KhonKaen Province. The findings informed the importance of Klong Yao which will be the basis of value, acceptance, and suitable adaptation of Klong Yao for further era. It is also essential to promote and maintain Klong Yao in the northeast.

According to the form analysis of I-San Klong Yao in Phol District, Khon Kaen Province, it found that there were the difficulties to inherit and preserve I-San Klong Yao. The problem was revealed from the decreasing of Heetsibsong participation due to the development of human being. In society, there were various forms of music which human can select and find one that satisfy their personal needs. Consequently, I-San Klong Yao, the wisdom in music of the local artist, has been neglected with less favorable. This factor led to no inheritance of Klong Yao. Thus, in order to preserve Klong Yao, there should be the cooperation among all sector. In preserving I-San Klong Yao, the research notices on the study of the modification of I-San Klong Yao band which recently alters into various kinds, i.e. music, band pattern and mixed performers or singers. This can promote the value of the music instrument used in Heetsibsong among I-San people.

In addition, the collaboration of preserving I-San Klong Yao's identity can be a campaign for people in community, municipality and village headman to recognize the essential of local music instrument, I-San Klong Yao. The promotion will support the cooperation in the service of knowledge, positive attitude among teenagers in community. Teenagers should view Klong Yao as the modern instrument, not that out-of-date. Conversely, Klong Yao deserves to preserve for next generations and should be published to different kinds of media such as radio, television, and internet. Everyone has the opportunity to experience and understand this kind of local music instrument, academic and

financial resources for community activities. The activities can be promoted and exchanged culture of three kinds of Klong Yao in order to establish interpersonal relationship as well as to enhance

Recommendations

From the results of studying the musical form and analysis on I-San Klong Yao in Phol district, Khon Kaen province, there is the problem about transmission and keeping up I-San Klong Yao which could be found from the participation in “Heetsibsong” traditions. In the past, I-San Klong Yao was very majorly component in this tradition. Differently to nowadays, there some the factors changed the popularity less, and the values of listening the music are various such as “Look Toong String-Band”, “Mor Lum Band”, “Western Music Band”, etc. By these factors, I-San Klong Yao Band is going to be less importance for “Heetsibsong” traditions. With various music choices and searching for their needs responding to the individual’s need, I-San Klong Yao Bands, the local wisdom of folk music artists on arts of music, are neglected and less popularity than before. Cause of these factors, the people in the community did not get transmission on I-San Klong Yao seriously. Therefore, to maintain I-San Klong Yao Bands remain, it needs the co-operations form all relevant sections and the researcher would suggest some recommendations on maintaining I-San Klong Yao Band as followings;

1) There should be a studying about the factors and the contexts related to the changes, and the adjustments of I-San Klong Yao Band nowadays such as music, musical ensembles, and traditional dance performances.

2) There should have the supports more on I-San Klong Yao in order that I-San people realize the values, music played and accompanied in “Heetsibsong” tradition, and other ceremonies in the northeastern, and helping on maintaining I-San Klong Yao rhythms for preserving and transmitting the music played in I-San traditions as well as making the people in the community understanding it sensibly.

3) As the society changing every day, it reflects to the relationships of the people in the community differently from before. Therefore, it should promote I-San Klong Yao to be the activity to build a good relationship for the next generation in the community. Also, it would make the harmony and strong community through music, traditions, and ceremony.

4) There should have the supports, making a positive attitude, and educating the values of folk traditions to the children and teenagers in the community as well as recognizing on the local arts and cultures.

5) There should publicize the knowledge of folk music; I-San Klong Yao, through the medias such as mass medias, radio, and internet for that the people interested in I-San Klong Yao could ably understand about it.

6) There should have the supports the artisans of “Klong Maker” by training in both of formal and non-formal education for building a career and keeping up the form of making I-San Klong Yao remain.

7) There should have the lists of I-San Klong Yao bands and I-San Klong Yao artists in the northeastern as the data base for searching the knowledge from the local philosophers as well as building the network of the local philosophers in the future.

8) There should study and do a research to compare the musical forms and the diffusion of I-San Klong Yao; particularly studying in term of the cultural diffusion, for approving and seeking the background of Klong Yao in the northeastern about it influenced from anywhere or not.

9) There should study and do a research to compare I-San Klong Yao bands apparently in the northeastern for seeking the exists, the changes in term of music ensembles, present musical forms and rhythms which is a variety of them for each area.

References

- Chantawong, Sila. Head of Tao Kam Ploi Klong Yao Band. Interviewed on March 25, 2015.
- Cultural Center of Phol District. (2004). **The 90th Anniversary Commemoration Book of Phol district, Khon Kaen.** Khon Kaen. Khon Kaen Printing.
- Klangprasee, Sanong. (2007). **Pheun Meuang Chonlabot** . Kalasin: Prasarn Printing.
- Pathumsin, Songsak. Senior Professional Instructor, Mahasarakham University. Interviewed on February 3, 2015.
- Promdao, Bhromma. (1996). Heet Baan- Klong Wat. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University (n.p.).
- Rachasaeng, Buapan. Head of Jod Nong Kae Klong Yao Band. Interviewed on March 29, 2015.
- Samorbaan, Somboon. Head of Baan Nong Ya Ka Traditional Klong Yao Band. Interviewed on March 2, 2015.
- Weesapen, Weena et al., (1982) .**The report of Preserving I-San Performing Arts Project.** Mahasarakham: Mahasarakham Campus, Srinakharinwirot University.

ขอบคุณภาพจาก <https://goo.gl/dr5d5m>

อุปลักษณเกี่ยวกับอารมณ์กลัว ในรวมเรื่องสั้นและรายการโทรทัศน์ภาษาไทย¹

Conceptual Metaphors of Fear in the Short Stories and Thai Broadcasting

ณรงค์กรณ รอดทรัพย์²

Narongkan Rodsap

E-mail : aranyikaram@gmail.com

อัญชลี วงศ์วัฒนา³

Unchalee Wongwattana

พัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์⁴

Patcharin Anansirawat

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์สาขาวิชาภาษาศาสตร์เรื่อง อุปลักษณเชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์กลัวในภาษาไทย

² นิสิตดุขุภักดิ์บัณฑิตสาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

³ รศ.ดร.ประจักษ์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

⁴ รศ.ดร.ประจักษ์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ถ้อยคำที่เป็นอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์แสดงอารมณ์กลัวในภาษาไทยและวิเคราะห์ระบบมนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาไทยจากอุปลักษณ์ตามทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน โดยศึกษาข้อมูลการใช้ภาษาไทยจากรายการโทรทัศน์ 2 รายการ ได้แก่ Killer Karaoke Thailand ช่วง "บ่อ พัก ใจ" และ "ขน หัว ลุก" ที่ออกอากาศระหว่าง มกราคม – ธันวาคม พ.ศ.2557 และ คนอวดผี ช่วง "ล่าท้าผี" ซึ่งออกอากาศระหว่าง มกราคม – ธันวาคม พ.ศ.2558 และหนังสือรวมเรื่องสั้น 10 เล่ม ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกระหว่าง พ.ศ.2551 – 2556 ผู้วิจัยคัดเลือกคำแสดงอารมณ์กลัวด้วยวิธีการหาคุณสมบัติซึ่งเป็นต้นแบบและวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ตามของ Lakoff, G. & Kövecses, Z. (1987) และ Kövecses, Z. (2002) (2005) (2006) ผลการวิจัยพบว่าถ้อยคำที่เป็นอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์แสดงอารมณ์กลัว มี 9 ประเภท ได้แก่ อุปลักษณ์ผู้มีอำนาจเหนือกว่า อุปลักษณ์การทำเกษตรกรรม อุปลักษณ์ปรากฏการณ์ธรรมชาติ อุปลักษณ์อาหาร อุปลักษณ์สิ่งมีค่า อุปลักษณ์สงคราม อุปลักษณ์วัตถุ อุปลักษณ์สัตว์ และอุปลักษณ์มนุษย์ อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ในงานวิจัยนี้ซึ่งคนไทยมีทัศนคติอย่างหลากหลายประการต่อความกลัวผ่านมนทัศน์มนุษย์ ได้แก่ มโนทัศน์ความกลัวเป็นโรคซึ่งต้องได้รับการเยียวยารักษา มโนทัศน์ความกลัวเป็นประสาทสัมผัสทางผิวหนัง ปรากฏใช้มากกว่าประสาทสัมผัสอื่น หรือมนทัศน์ขวัญเป็นสิ่งสำคัญยิ่งของร่างกายจำเป็นต้องให้ขวัญธำรงอยู่เพื่อเป็นศรีแก่คนผู้นั้น นอกจากนั้นยังปรากฏมนทัศน์สุนัขคือสัตว์ที่คนไทยจดจำได้มากกว่าสัตว์อื่น มโนทัศน์ต่างๆ ดังกล่าวนี้นี้สะท้อนประสบการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมผ่านภาษาอุปลักษณ์

คำสำคัญ: อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์, ทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน, อารมณ์กลัว

Abstract

This article aims to analyze the conceptual metaphors of fear in the Thai language in the framework of Cognitive Linguistics Theory. Data are from 2 selected Thai Broadcastings that were broadcasted between January 2014 – December 2015; namely, Killer Karaoke Thailand “Bor Pak Jai” and “Kon Hua Look” and Kon Uat Phee “La Tha Phee”. In addition, ten edited short stories published between 2008 - 2013. Words and phrases indicated Fear were selected through qualification searching which was the prototype and the analysis of conceptual metaphor according to Lakoff, G. & Kövecses, Z. (1987)

and Kövecses, Z. (2002) (2005) (2006). The finding of study reveals that there are 9 types of conceptual metaphors of fear in Thai language: Superior, Agriculture, Natural phenomenon, Food, Resource, War, Animal, Human and Material metaphors. The highest frequency of conceptual metaphors is Human, especially body parts. The conceptual metaphors in this study indicate various attitudes of Thai people toward Fear through Human metaphor, that is, Fear of Illness. Furthermore, it is found that conceptual metaphor of Fear from Sense of Touch is more frequently used than other kinds of senses. Besides, conceptual metaphor of Kwan is considered to be maintained. Finally, according to the conceptual metaphor of Animal, Dog is considered to be remembered by Thai people more than other kinds of animals. Therefore, these conceptual metaphors reflect social and cultural experiences through language.

Keywords : Conceptual Metaphor, Cognitive Linguistics, Fear

ความนำ

มนุษย์ทุกชาติทุกภาษามีความสามารถเพื่อการสื่อสารเข้าใจกันได้ภายในกลุ่มของตนด้วยถ้อยคำอันจำกัดตามลักษณะธรรมชาติของภาษา อย่างไรก็ตามถ้อยคำอันจำกัดดังกล่าว นั้นมิได้เป็นอุปสรรคใดๆ เพื่อการอธิบายความหมายของสรรพสิ่งต่างๆ อันยากแก่ความเข้าใจ ด้วยเหตุผลหลากหลายประการ อาทิ มีลักษณะทางไวยากรณ์ เช่น “คือ” “เป็น” นอกจากนี้ในทุกๆ ภาษาก็ปรากฏถ้อยคำซึ่งเป็นนามธรรม เช่น ความดี ความไม่แน่นอน การคิด การดำรงชีวิต และอื่นๆ มนุษย์สามารถสื่อสารเข้าใจเหตุผลดังแสดงนี้ได้ด้วยความสามารถทางภาษา แม้ว่าจะมีคำอยู่อย่างจำกัด ทั้งในลักษณะการให้นิยามความหมาย หรือในลักษณะการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งข้ามหมวดหมู่ไปสู่อีกสิ่งหนึ่งที่เรียกว่า “อุปลักษณ์”

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาอุปลักษณ์ (Metaphor) กระทำอย่างแพร่หลาย ทั้งในด้านวรรณคดี และด้านภาษาศาสตร์ ประเด็นที่เหมือนกันของการศึกษาเรื่องอุปลักษณ์ในศาสตร์ทั้งสองนั้นคือ การนำคำซึ่งมีอยู่เดิมในภาษาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงเปรียบเทียบ และเป็นการขยายความหมายออกไปจากเดิม ในทางวรรณคดีจะเป็นการใช้ภาษาซึ่งทำให้เกิดภาพพจน์ ทำให้ผู้อ่านได้รับรสวรรณคดีและก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจตามความหมายที่ผู้เขียนต้องการสื่อ (ชัชวดี ศรลัมพ์, 2546 และ 2548) ตัวอย่างเช่น บทเพลง “หัวใจกระดาษ” ของรพีพันธุ์ พาลกะวงศ์ ณ อยุธยา ได้ใช้อุปลักษณ์เพื่อเปรียบเทียบความรู้สึกของหญิงคนรักไว้ว่า

“เธอ...หัวใจระคาย เบาๆ ก็ขาด เบาๆ ก็ปลิว.....”

จากตัวอย่างที่ยกมานี้ ผู้ประพันธ์เปรียบเทียบอารมณ์ความรู้สึกของหญิงคนรักว่าเหมือนกระดาษ อุปลักษณ์ในตัวอย่างนี้ก็คือกระดาษ เป็นการเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งเพื่อสร้างสุนทริยะแก่ผู้ฟัง

นักภาษาศาสตร์ก็สนใจศึกษาเกี่ยวกับอุปลักษณ์ด้วยเช่นกัน Lakoff, G. และ Johnson, M. (1980) กล่าวว่าอุปลักษณ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับระบบความคิด และเกิดขึ้นกับการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน เรียกว่า “อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์” (Conceptual metaphor) ซึ่งสัมพันธ์กับระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา การใช้ภาษาที่อยู่ในรูปของอุปลักษณ์เกิดขึ้นในลักษณะที่เป็นธรรมชาติ และได้จากประสบการณ์ของผู้ใช้ภาษานั้น

แนวทางการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เป็นการศึกษาอุปลักษณ์ในแง่มุมใหม่ และได้รับความสนใจจากนักภาษาศาสตร์ปัจจุบันเป็นอย่างมาก Lakoff, G. และ Johnson, M. (1980 : 4) เสนอความเห็นว่ามีมโนทัศน์หนึ่งสามารถกำหนดอีกมโนทัศน์หนึ่งในถ้อยคำที่เป็นอุปลักษณ์ได้ด้วยการถ่ายโยงความหมาย (Mappings) จากหมวดหมู่ความหมายต้นทาง (Source domain) ไปยังหมวดหมู่ความหมายปลายทาง (Target domain) โดยทั่วไปแล้วหมวดหมู่ความหมายต้นทางมักจะเป็นรูปธรรม และหมวดหมู่ความหมายปลายทางมักจะเป็นนามธรรม (Kövecses, Z., 2000 : 4)

Kövecses, Z. (1986 : 12) เสนอว่าภาษาที่แสดงอารมณ์สามารถสะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาได้ และเรียกอุปลักษณ์ในลักษณะนี้ว่า “อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์” ดังตัวอย่างการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาอังกฤษมีมโนทัศน์เกี่ยวกับอารมณ์โกรธเป็นไฟ (ANGER IS FIRE) ดังนี้ (Kövecses, Z., 1986 : 19)

She was doing a slow burn. (หล่อนกำลังสร้างความขุ่นเคือง)

What you said inflamed him. (สิ่งที่เธอพูดทำให้เขาเดือดจัด)

He was breathing fire. (เขากำลังโกรธจัด)

Boy. Am I burned up! (ไอ้หนู ข้าโดนยั่วนะ)

He was consumed by his anger. (เขาถูกความโกรธกลืนกิน)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาได้นำเอาถ้อยคำที่เกี่ยวกับไฟมาใช้กับอารมณ์โกรธของมนุษย์ซึ่งหมายความว่าอารมณ์โกรธสามารถที่จะจุดให้ลุกเป็นไฟ หรือสามารถที่จะเผาไหม้ และคุกรุ่นขึ้นมาได้เช่นเดียวกันกับการเผาไหม้ของไฟ อนึ่งจากการที่ได้สำรวจเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์ต่าง ๆ ในภาษาไทย

ผู้เขียนพบว่ามีการศึกษาอุปลักษณะเชิงมนทัศน์แสดงอารมณ์ทางบวกหลายชิ้น ได้แก่ เช่น อุปลักษณะแสดงอารมณ์รักในบทเพลงไทยสากลสำหรับวัยรุ่นไทยของสินีนาฏ วัฒนสุข (2549) การศึกษาอุปลักษณะความรักจากบทเพลงไทยสากลของ Pattra Ngamjitwongsakul (2003) อุปลักษณะเชิงมนทัศน์ในบทความความรักที่ประพันธ์โดยนิติพงษ์ ห่อนาค ของทัศนาลัย บุรพาชีพ และอันธกาศ ดิษฐกิจ (2555) การเปรียบเทียบอุปลักษณะความรักในเพลงไทยลูกทุ่ง กับเพลงไทยสากลของกรรณก รัมมะอัทธ์ (2556) อุปลักษณะความสุขในบล็อกไทยของ รัชนิยา กลิ่นน้ำหอม (2556) ขณะที่พบการศึกษาอุปลักษณะเชิงมนทัศน์ในภาษาไทยแสดงอารมณ์ทางลบในจำนวนหนึ่ง คือ อุปลักษณะเชิงมนทัศน์แสดงอารมณ์โกรธในภาษาไทยของ ศุภชัย ต๊ะวิชัย (2549) การศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณะเชิงมนทัศน์ของความทุกข์ ความโกรธ และความเศร้าในภาษาไทยและภาษาอังกฤษของ Nannapat Yooprayong (2010) อุปลักษณะเชิงมนทัศน์แสดงอารมณ์โศกเศร้าในภาษาไทยของณรงค์กรณ รอดทรัพย์ (2555) อุปลักษณะเกี่ยวกับอารมณ์เบื่อในภาษาไทยของณรงค์กรณ รอดทรัพย์ (2557) คำแสดงอารมณ์พื้นฐานที่มาจากปฏิกิริยากายภาพในภาษาไทยของ ศุภชัย ต๊ะวิชัย (2558) แต่ยังไม่มีการศึกษาอุปลักษณะเชิงมนทัศน์แสดงอารมณ์กลัวในภาษาไทยไว้โดยเฉพาะ ซึ่งแสดงอารมณ์ทางลบอีกอารมณ์หนึ่ง การศึกษาดังกล่าวจะทำให้ได้ผลการวิจัยที่แตกต่างจากอารมณ์เศร้า อารมณ์โกรธ หรืออารมณ์ลบอื่นๆ ทั้งในแง่การใช้ภาษาอุปลักษณะ ตลอดจนจะช่วยเติมเต็มให้การศึกษาอุปลักษณะเชิงมนทัศน์แสดงอารมณ์ทางลบในภาษาไทยสมบูรณ์ขึ้นได้

อารมณ์กลัวเป็นการตอบสนองทางอารมณ์ต่อการถูกคุกคามหรือภัยอันตราย นับเป็นกลไกพื้นฐานในการเอาตัวรอดต่อสิ่งกระตุ้นหนึ่ง ๆ ที่จำเพาะ เช่น การกลัวต่อความเจ็บปวดหรือสิ่งก่อให้เกิดความเจ็บปวด นักจิตวิทยาให้ความเห็นว่าความกลัวเป็นหนึ่งในอารมณ์พื้นฐานแต่กำเนิดซึ่งรวมถึงความสุข ความเศร้า และความโกรธ การอธิบายความหมายและลักษณะของ “ความกลัว” ให้ชัดเจน จึงมีความซับซ้อน และแตกต่างหลากหลายซึ่งอาจมีปัจจัยมาจากความคิดที่แตกต่างกันของคนต่างวัฒนธรรมและสังคม การศึกษานี้จะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของการใช้อุปลักษณะและวัฒนธรรม กล่าวคือ การใช้อุปลักษณะเป็นสิ่งที่ได้มาจากระบบวิถีคิดของผู้ใช้ภาษาซึ่งมาจากประสบการณ์พื้นฐานของมนุษย์และสังคม วัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษานั้น ๆ น่าสนใจว่าแนวคิดดังกล่าวนี้หากนำมาวิเคราะห์การใช้ถ้อยคำอุปลักษณะของผู้ใช้ภาษาไทยจะทำให้ทราบวิถีคิดหรือมุมมองที่มีต่อความกลัวซึ่งเป็นเรื่องนามธรรมและซับซ้อนได้

วัตถุประสงค์

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อุปลักษณะเชิงมนทัศน์แสดงอารมณ์กลัวในภาษาไทย โดยมีความสำคัญของการศึกษาว่าอุปลักษณะอารมณ์กลัวในรายการโทรทัศน์ภาษาไทยคือภาพสะท้อนระบบความคิดต่างๆ ของผู้ใช้ภาษาไทยเกี่ยวกับความกลัว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชานตามแนวคิดของ Lakoff, G. และ Johnson, M. (1980), Lakoff, G. (1987) และ Kövecses, Z. (2002, 2006) เพื่อวิเคราะห์ถ้อยคำที่เป็นอุปลักษณะเชิงมนทัศน์ ส่วนข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้จากรายการโทรทัศน์ไทยจำนวน 2 รายการที่ออกอากาศในเดือนมกราคม พ.ศ. 2557 – ธันวาคม 2558 และหนังสือรวมเรื่องสั้น 10 เล่ม ซึ่งตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ.2551 – 2556 ผู้วิจัยคัดเลือกคำแสดงอารมณ์กลัว ด้วยวิธีการหาคุณสมบัติซึ่งเป็นต้นแบบ โดยพิจารณาจากสถานการณ์ต้นแบบและปฏิกิริยาต้นแบบของอารมณ์กลัว ตามแนวคิดของ Lakoff, G. (1987) และ Wierzbicka, A. (1996) และพิจารณาคุณสมบัติทางความหมาย (attribute) ซึ่งคำต่างๆ มีร่วมกันตามความหมายจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) พจนานุกรมฉบับมติชน (มติชน, 2547) คลังคำ (นววรรณ พันธเมธา, 2553) Lakoff, G. & Kövecses, Z. (1987) และ Kövecses, Z. (2002) (2006) สถานการณ์ต้นแบบและปฏิกิริยาต้นแบบของคำว่า “กลัว” ตามแนวคิดของ Lakoff, G. (1987) และ Wierzbicka, A. (1996) มีดังนี้

“เขารู้สึกกลัว =

บางครั้งเขาก็คิดอะไรไปว่า :

อะไรที่ไม่ดีอาจเกิดขึ้นได้

ฉันไม่อยากได้สิ่งนั้น

ฉันไม่อยากทำอะไรๆ ก็เพราะสิ่งนั้น

ฉันไม่ทราบเลยว่าอะไรบางอย่างที่ฉันสามารถทำได้

ก็เพราะไอ้เจ้าสิ่งนั้นนั่นเอง เขาจึงรู้สึกไม่ดีบางอย่าง”

แปลจาก Wierzbicka (1996: 161)

2. ผู้วิจัยวิเคราะห์อุปลักษณะเชิงมนทัศน์เกี่ยวกับอารมณ์กลัวจากถ้อยคำอุปลักษณะตามแนวคิดของ Lakoff & Kövecses (1987) และ Kövecses (2002) (2006) โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1. แสดงอุปลักษณะเชิงมนทัศน์เกี่ยวกับความกลัวแต่ละประเภท พร้อมยกตัวอย่างถ้อยคำอุปลักษณะประกอบกับการอ้างอิงแหล่งที่มา โดยระบุปีที่ตีพิมพ์และเลขหน้าที่ใช้เป็นแหล่งข้อมูล ถ้อยคำอุปลักษณะพิจารณาจากสิ่งที่นำมาเปรียบหรือหมวดหมู่ความหมายต้นทางซึ่งใช้เพื่อกล่าวเกี่ยวกับคำว่ากลัว เช่น คำว่าปอดแตก ขวัญผวา ขวัญบิน เสียขวัญ ขวัญหาย ใจหาย จัดอยู่ในอุปลักษณะเชิงมนทัศน์ **ความกลัวคืออวัยวะร่างกาย** ดังต่อไปนี้

“ก็ข้าเป็นห่วงเอ็งนะสิไอ้วิน มาทำงานเป็นคนเฝ้าห้องเก็บศพวันแรก **จะปอดแตก**ได้ยินเสียงนั้นเสียงนี้แล้ววิ่งเตลิดหนีไปไม่ทำงานทำการแบบนั้นหรือเปล่า.....”

(บันระกุ หน้ากาฆาตกรรม, 2554: 12)

นอกจากอวัยวะร่างกายแล้ว ผู้ใช้ภาษาไทยอาจเปรียบเทียบความกลัวเป็นสัตว์ ในถ้อยคำว่าวิ่งหนีหางจุกตูด จัดอยู่ในอุปลักษณะเชิงมนทัศน์ **ความกลัวคือพฤติกรรมของสุนัข** ดังตัวอย่าง

หากดวงวิญญาณมาทักทายเขาเป็นตัวเป็นตนไม่รู้ว้าไ้อ้ความคิดเรื่องการรักษาหน้าที่การงานยิ่งซึ้นนั้นจะยังอยู่หรือเปล่า ซี้คร้านจะ**วิ่งหนีหางจุกตูด**ละสิไม่ว่า

(บันระกุ หน้ากาฆาตกรรม, 2554 : 13)

หรือความกลัวก็อาจเป็นการรับรู้ประสาทสัมผัสต่างๆ คำว่าหนาว หนาวเยือก จัดอยู่ในอุปลักษณะเชิงมนทัศน์ **ความกลัวคือประสาทสัมผัสทางผิวหนัง** ดังตัวอย่าง

“ลู่ออย่าชุ่มผมสิ แค้นผมก็**หนาว**จนไม่รู้จะ**หนาว**ยังไงแล้ว” วินบอกพลางกรอกตามองรอบตัวอย่างหวาดระแวง

(บันระกุ หน้ากาฆาตกรรม, 2554: 13)

2.2 วิเคราะห์มนทัศน์จากถ้อยคำอุปลักษณะ

3. การศึกษาอุปลักษณะตามแนวทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาณผู้ศึกษาจะต้องทำความเข้าใจถึงกระบวนการการถ่ายโยงความหมาย ซึ่งพิจารณาจากถ้อยคำที่ปรากฏใช้ในภาษาปัจจุบันมักจะมีการเปรียบเทียบทั้งที่อาศัยโครงสร้างทางภาษาที่มีคำเชื่อม และไม่อาศัยโครงสร้างเป็นตัวเชื่อม ซึ่งประเด็นแรกนั้นสามารถตัดปัญหาไปได้เพราะสามารถเข้าใจได้โดยดูจากโครงสร้างของอุปลักษณะจากคำเชื่อมที่แสดงถึงการเปรียบเทียบ แต่ส่วนหลังซึ่งไม่ปรากฏโครงสร้างอุปลักษณะที่แสดงการเปรียบเทียบ ดังนั้น ต้องอาศัยกระบวนการถ่ายโยงทางความ

หมายเข้ามาช่วยในการอธิบายและการตัดสินว่าเป็นอุปลักษณะหรือไม่ องค์ประกอบทั้งสองนี้มีการถ้อยทางความหมาย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

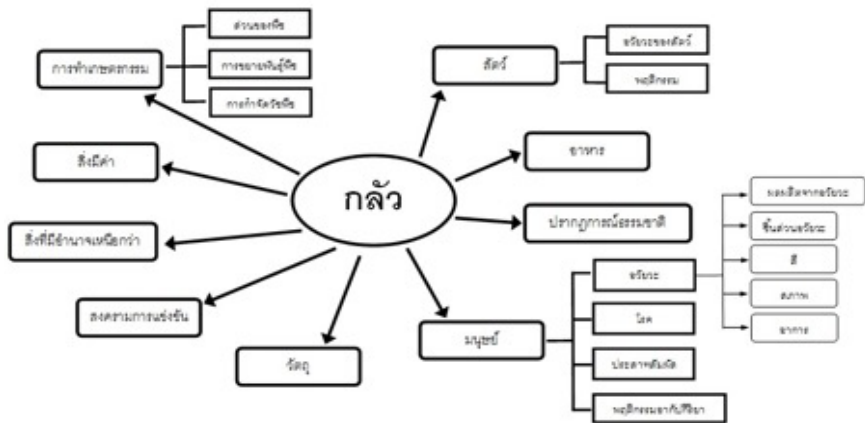
Kövecses, Z. (2002: 252) ได้อธิบายความหมายของหมวดหมู่ความหมายต้นทางว่า หมวดหมู่ความหมายต้นทาง (Source domain) เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเข้าใจของหมวดหมู่ความหมายปลายทาง กล่าวคือ ลักษณะทั่วไปของหมวดหมู่ความหมายปลายทางมักจะเป็นสิ่งที่มีลักษณะนามธรรมซึ่งยากต่อความเข้าใจ และหมวดหมู่ความหมายต้นทางนั้นมักจะเป็นสิ่งที่มีลักษณะรูปธรรม ดังนั้นหมวดหมู่ความหมายต้นทางจึงสามารถลดความซับซ้อนและสร้างความเข้าใจหมวดหมู่ความหมายปลายทางได้ นอกจากนี้หมวดหมู่ความหมายต้นทางมักจะเป็นแนวคิดเชิงเปรียบเทียบ เช่น เวลาเป็นสิ่งที่มีความค่า จากประโยคนี้เป็นอุปลักษณะซึ่งกล่าวถึง เวลา โดยการเปรียบเทียบเวลาเป็นสิ่งที่มีความค่า ในที่นี้ สิ่งที่มีความค่า จัดเป็นมโนทัศน์ของเวลา เป็นต้น

ส่วนหมวดหมู่ความหมายปลายทางเป็นศัพท์เทคนิคทางด้านภาษาศาสตร์ปริชาณมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Target domain ธรรมชาติของภาษาเมื่อมนุษย์กล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมมักจะยากต่อความเข้าใจ ถ้อยคำที่เป็นอุปลักษณะส่วนใหญ่จะมีลักษณะดังกล่าวคือ กล่าวถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม จะเข้าใจได้จึงต้องเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม ทำให้รับรู้และการสื่อสารได้ดีอีกแนวทางหนึ่ง

ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับแวดวงทางความหมายปลายทางมักจะเป็นการอ้างถึงมโนทัศน์ (described concept) เช่น ประโยคภาษาไทยที่ว่า “...ใช้แต่แรงใจอย่างเดียว แรงใจที่จะต่อสู้กับความกลัวรอบด้านล่ะ!” จากประโยคนี้เป็นอุปลักษณะแสดงอารมณ์กลัวเป็นสงคราม โดยพิจารณาจากการปรากฏร่วมของคำว่ากลัวคือ ต่อสู้ ดังนั้น หมวดหมู่ความหมายปลายทางในที่นี้คือ ความกลัวซึ่งแสดงมโนทัศน์ของความกลัวเป็นสงคราม เนื่องจากคำว่า ต่อสู้ นั้นจัดอยู่ในถ้อยคำที่อยู่ในหมวดหมู่ความหมายของสงคราม

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์กลัวในหนังสือรวมเรื่องสั้นและรายการโทรทัศน์ภาษาไทย พบว่าสามารถจัดกลุ่มอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ได้ 9 ประเภท ได้แก่ อุปลักษณะผู้มีอำนาจเหนือกว่า อุปลักษณะการทำเกษตรกรรม อุปลักษณะปรากฏการณ์ธรรมชาติ อุปลักษณะอาหาร อุปลักษณะสิ่งมีค่า อุปลักษณะสงคราม อุปลักษณะวัตถุ อุปลักษณะสัตว์ และอุปลักษณะมนุษย์ ซึ่งแสดงด้วยแผนภูมิอนุกรมวิธานความกลัว ซึ่งแสดงด้วยอนุกรมวิธานความกลัว ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 อนุกรมวิธานอารมณ์กลั้วในรวมเรื่องสั้นและรายการโทรทัศน์ภาษาไทย

อนุกรมวิธานอารมณ์กลั้วมีรายละเอียดแต่ละประเภท ดังต่อไปนี้

1. อุปลักษณ์อาหาร

วิธีการถ่ายทอดทางความหมายอุปลักษณ์แสดงอารมณ์กลั้วเป็นอาหารสามารถแบ่งลักษณะการถ่ายทอดทางความหมายตามสัมพันธ์ในที่นี้หมวดหมู่ความหมายต้นทางประกอบ ด้วยหมวดหมู่ความหมายมากกว่าหนึ่งหมวดหมู่ความหมายซึ่งมีความสัมพันธ์กันภายในก่อนที่จะเกิดการถ่ายทอดความหมายกล่าวคือ การรับประทานอาหาร แล้วจึงถ่ายทอดความหมายไปเป็นหมวดหมู่ความหมายปลายทางคืออารมณ์กลั้วที่อุบัติขึ้นในใจมีรายละเอียดดังนี้

(1) ความกระวนกระวายเกาะกินใจผม

(the death of lover รักหลอนซ่อนอาฆาต, 2556 : 123)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้ใช้ภาษานำคำว่า “เกาะกิน” และ “ใจ” มาใช้แสดงอารมณ์กลั้ว เป็นการเปรียบเทียบอารมณ์กลั้วคือการรับประทานอาหารอันสัมพันธ์กับอวัยวะร่างกาย ในที่นี้เกิดจากกระบวนการถ่ายทอดความหมายจากหมวดหมู่ความหมายต้นทางคือ “เกาะกิน” และ “ใจ” ไปยังหมวดหมู่ความหมายปลายทางคือ “อารมณ์กลั้ว” เมื่อเกิดการถ่ายทอดความหมายกัน ทำให้ “เกาะกิน” และ “ใจ” ถ่ายทอดความหมายเป็น “อารมณ์กลั้วที่เกิดขึ้น” เนื่องจากหมวดหมู่ความหมายต้นทางและหมวดหมู่ความหมายปลายทางมีความหมายตรงกันคือ “การกินอาหาร” ดังแสดงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาว่าอารมณ์กลั้วเป็นการรับประทานอาหารอันสัมพันธ์กับอวัยวะร่างกายคน ดังนี้

หมวดหมู่ความหมายต้นทาง :

การกินอาหาร

เกาะกิน ใจ

(การกินอาหาร) (อวัยวะ)

หมวดหมู่ความหมายปลายทาง :

อารมณ์กลัว

มีความกลัว

(ร่างกายตอบสนองต่อสิ่งเร้าเกิดความกลัว)

2. อุปสรรคของการทำเกษตรกรรม

วิธีการถ่ายโยงทางความหมายอุปสรรคแสดงอารมณ์กลัวเป็นการทำเกษตรกรรมสามารถแบ่งลักษณะการถ่ายโยงทางความหมายออกเป็น 2 แบบ คือ การถ่ายโยงแบบภวสัมพันธ์ และการถ่ายโยงแบบญาณสัมพันธ์ มีรายละเอียดดังนี้

(2) มีวิธีถอน “ความกลัว” ในช่วงสั้นๆ ไหมครับ?

(The Death of Hater เงื่อนตายของความเกลียด, 2556: 181)

จากตัวอย่างประโยคดังกล่าวนี้สามารถถ่ายโยงทางความหมายแบบภวสัมพันธ์ของอุปสรรคเชิงมนทัศน์แสดงอารมณ์กลัวได้ดังนี้

หมวดหมู่ความหมายต้นทาง

หมวดหมู่ความหมายปลายทาง

กำจัดวัชพืช

ปราศจากความกลัว

นอกจากนี้ยังปรากฏการถ่ายโยงความหมายแบบญาณสัมพันธ์ ในที่นี้หมวดหมู่ความหมายต้นทางประกอบด้วยหมวดหมู่ความหมายมากกว่าหนึ่งหมวดหมู่ความหมายซึ่งมีความสัมพันธ์กันภายในก่อนที่จะเกิดการถ่ายโยงความหมายกล่าวคือ การกำจัดวัชพืช แล้วจึงถ่ายโยงความหมายไปเป็นหมวดหมู่ความหมายปลายทางคืออารมณ์กลัวที่ยังปรากฏอยู่ตลอดดังนี้

(3) โทเหตุเจียหู่ฟังอย่างตั้งใจ แต่เสียงหัวใจที่เต้นโครมครามเพราะความตื่นกลัว ของเขาดังกลบจนมิด

(Fate เวอร์กรรม, 2556: 88)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้ใช้ภาษานำคำว่า “กลบ...มิด” และ “เสียงหัวใจ...ดัง” มาใช้แสดงอารมณ์กลัว เป็นการเปรียบเทียบอารมณ์กลัวคือการกำจัดศัตรูพืชซึ่งสัมพันธ์กับอวัยวะร่างกาย ในที่นี้เกิดจากกระบวนการถ่ายโยงความหมายจากหมวดหมู่ความหมายต้นทางคือ “กลบ...มิด” และ “เสียงหัวใจ...ดัง” ไปยังหมวดหมู่ความหมายปลายทางคือ “อารมณ์กลัว” เมื่อเกิดการถ่ายโยงทางความหมายกัน ทำให้ “กลบ...มิด” และ “เสียงหัวใจ...ดัง” ถ่ายโยง

ความหมายเป็น “มีอารมณ์ตื่นกลัว” เนื่องจากหมวดหมู่ความหมายต้นทางและหมวดหมู่ความหมายปลายทางมีความหมายตรงกันคือ “การกำจัดวัชพืช” ดังแสดงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาว่าอารมณ์กลัวเป็นการทำเกษตรกรรมซึ่งสัมพันธ์กับอวัยวะร่างกายคน ดังนี้

หมวดหมู่ความหมายต้นทาง :

การกำจัดวัชพืช

กลบ...มิด เสียง...ดัง

หมวดหมู่ความหมายปลายทาง :

อารมณ์กลัว

มีอาการตื่นกลัว

(การกำจัดวัชพืช) (ผลผลิตจากอวัยวะ) (อวัยวะ) (ร่างกายตอบสนองต่อสิ่งเร้าเกิดความกลัว)

3. อุปลักษณ์ปรากฏการณ์ธรรมชาติ

การถ่ายโยงแบบภวสัมพันธ์ของมโนทัศน์อารมณ์กลัวเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติในเรื่องสั้นภาษาไทย ได้แก่

- (4) ความกังวลก่อตัวขึ้นราวเมฆหมอกยามฤดูฝน หากหญิงอันเป็นที่รักต้องตกเป็นของชายอื่นโดยไม่ยินยอม

(fate เวอร์กรรม, 2556: 102)

จากตัวอย่างประโยคดังกล่าวนี้สามารถถ่ายโยงทางความหมายแบบภวสัมพันธ์ของมโนทัศน์ปรากฏการณ์ธรรมชาติได้ดังนี้

หมวดหมู่ความหมายต้นทาง

หมวดหมู่ความหมายปลายทาง

หมอก

ความกลัว

4. อุปลักษณ์สิ่งที่มีอำนาจเหนือกว่า

วิธีการถ่ายโยงทางความหมายอุปลักษณ์แสดงอารมณ์กลัวเป็นสิ่งที่มีความอำนาจเหนือกว่าสามารถแบ่งลักษณะการถ่ายโยงทางความหมายออกเป็น 2 แบบ คือ การถ่ายโยงแบบภวสัมพันธ์ และ การถ่ายโยงแบบญาณสัมพันธ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- (5) สำหรับภายในบ้านของข้าราชการสาวสวยประหนึ่งถูกครอบงำด้วยม่านหมอกนำพรันพริ้งตลอดเวลา

(เสียงเพรียกจากวิญญาน, 2552: 114)

- (6) แม้ว่าความหวาดหวั่นจะเข้ามาครอบงำทุกพื้นที่ของจิตใจ แต่ถ้า “กลัว” คำตอบ...

(คน – ผี – ปีศาจ, 2555: ปกหลัง)

จากตัวอย่างประโยคดังกล่าวนี้สามารถถ่ายทอดทางความหมายแบบภวสัมพันธ์ของ มโนทัศน์สิ่งที่อำนาจเหนือกว่าได้ดังนี้

หมวดหมู่ความหมายต้นทาง

หมวดหมู่ความหมายปลายทาง

ครอบงำ

ทำให้เกิดความกลัว

ส่วนการถ่ายทอดความหมายแบบภวสัมพันธ์ในที่นี้หมวดหมู่ความหมายต้นทาง ประกอบด้วยหมวดหมู่ความหมายมากกว่าหนึ่งหมวดหมู่ความหมายซึ่งมีความสัมพันธ์กัน ภายในก่อนที่จะเกิดการถ่ายทอดความหมายกล่าวคือ ควบคุมไม่ได้ แล้วจึงถ่ายทอดความหมาย ไปเป็นหมวดหมู่ความหมายปลายทางคืออารมณ์กลัวที่เกิดขึ้นในใจ ดังนี้

(7) “ไม่น่าเชื่อครับว่าสิ่งที่รอคอยภาวอยู่โงศพจะน่ากลัวจนทำเอาภากริดร้อจจน แทบควบคุมสติอารมณ์เอาไว้ไม่อยู่เลยทีเดียวน

(สุสานวิญญูณหลอน ในรายการคนอวดผี ออกอากาศวันที่ 23 กันยายน 2558)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้ใช้ภาษานำคำว่า “ควบคุม...ไม่อยู่” และ “สติอารมณ์” มา ใช้แสดงอารมณ์กลัว เป็นการเปรียบเทียบอารมณ์กลัวคือการควบคุมอันสัมพันธ์กับส่วนหนึ่ง แห่งอวัยวะร่างกาย ในที่นี้เกิดจากกระบวนการถ่ายทอดความหมายจากหมวดหมู่ความหมาย ต้นทางคือ “ควบคุม...ไม่อยู่” และ “สติอารมณ์” ไปยังหมวดหมู่ความหมายปลายทางคือ “อารมณ์กลัว” เมื่อเกิดการถ่ายทอดความหมายกัน ทำให้ “ควบคุม...ไม่อยู่” และ “สติ อารมณ์” ถ่ายทอดความหมายเป็น “อารมณ์กลัวที่เกิดขึ้น” เนื่องจากหมวดหมู่ความหมาย ต้นทางและหมวดหมู่ความหมายปลายทางมีความหมายตรงกันคือ “ควบคุมไม่ได้” ดังแสดง มโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาว่าอารมณ์กลัวเป็นการควบคุมไม่ได้อันสัมพันธ์กับบางส่วนของอวัยวะ ร่างกายคน ดังนี้

หมวดหมู่ความหมายต้นทาง :

หมวดหมู่ความหมายปลายทาง :

การควบคุมไม่ได้

อารมณ์กลัว

ควบคุม...ไม่อยู่ สติ อารมณ์

มีความกลัว

(การควบคุมไม่ได้) (อวัยวะ) (อวัยวะ)

(ร่างกายตอบสนองต่อสิ่งเร้าเกิดความกลัว)

5.อุปลักษณะสิ่งมีค่า

วิธีการถ่ายทอดความหมายอุปลักษณะแสดงอารมณ์กลัวเป็นสิ่งมีค่าสามารถแบ่ง ลักษณะการถ่ายทอดความหมายออกเป็น 2 แบบ คือ การถ่ายทอดแบบภวสัมพันธ์ และการถ่ายทอดแบบภวสัมพันธ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(8) ทำให้แม่น้ำกลายเป็นผีที่ร้าย สร้างความพรั่นพรึงสองขวัญให้แก่ชาวบ้าน
พระโขนงอยู่นานทีเดียวว่าจะหายสูญไป

(เสียงเพรียกจากวิญญาณ, 2552: 117)

จากตัวอย่างประโยคดังกล่าวนี้สามารถถ่ายโยงทางความหมายแบบภวสัมพันธ์ของ
มโนทัศน์สิ่งมีค่าได้ดังนี้

ขณะที่การถ่ายโยงความหมายแบบภวสัมพันธ์คือ หมวดหมู่ความหมายต้นทาง
ประกอบด้วยหมวดหมู่ความหมายมากกว่าหนึ่งหมวดหมู่ความหมายซึ่งมีความสัมพันธ์กัน
ภายในก่อนที่จะเกิดการถ่ายโยงความหมายกล่าวคือ ใช้จ่ายไม่เหลือสิ่งมีค่า แล้วจึงถ่ายโยง
ความหมายไปเป็นหมวดหมู่ความหมายปลายทางคืออารมณ์กลัวที่เกิดขึ้นในใจ ดังนี้

(9) เป็กัลจวนหมดสติไป และเมื่อตื่นขึ้นมาก็คิดว่าเป็นฝันร้าย

(karma ตัตกรรมต่อตาย, 2555: 236)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้ใช้ภาษานำคำว่า “หมด” และ “สติ” มาใช้แสดงอารมณ์กลัว
เป็นการเปรียบเทียบอารมณ์กลัวคือการใช้จ่ายไม่เหลือสิ่งมีค่าซึ่งสัมพันธ์กับส่วนหนึ่งแห่ง
อวัยวะร่างกาย ในพื้นที่เกิดจากกระบวนการถ่ายโยงความหมายจากหมวดหมู่ความหมายต้นทาง
คือ “หมด” และ “สติ” ไปยังหมวดหมู่ความหมายปลายทางคือ “อารมณ์กลัวสุดขีด” เมื่อ
เกิดการถ่ายโยงทางความหมายกัน ทำให้ “หมด” และ “สติ” ถ่ายโยงความหมายเป็น “อารมณ์
กลัวสุดขีด” เนื่องจากหมวดหมู่ความหมายต้นทางและหมวดหมู่ความหมายปลายทางมีความ
หมายตรงกันคือ “ใช้จ่ายไม่เหลือสิ่งมีค่า” ดังแสดงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาว่าอารมณ์กลัว
เป็นการใช้จ่ายไม่เหลือสิ่งมีค่าอันสัมพันธ์กับบางส่วนของอวัยวะร่างกายคน ดังนี้

(การใช้จ่ายไม่เหลือสิ่งมีค่า) (บางส่วนของอวัยวะ) (ร่างกายตอบสนองต่อสิ่งเร้าเกิดความกลัว)

6. อุปลักษณ์สงคราม

วิธีการถ่ายโยงทางความหมายอุปลักษณ์แสดงอารมณ์กลัวเป็นสงครามประเภทการ
ถ่ายโยงแบบภวสัมพันธ์ มีรายละเอียดดังนี้

(10) พระบุญล้อมชะงักงันหยุดยั้ง **ความหวาดหวั่นพรันพรึงจุใจ**เข้ามาอย่างช่วยไม่ได้

(เสียงเพรียกจากวิญญาณ, 2552: 25)

(11) ความตกใจและ**หวาดกลัว**เข้าเล่นงานทันทีที่นึกขึ้นได้ว่าตัวการสำคัญที่ทำให้เกิด...

(fate เวอร์กรรม, 2556: 89)

จากตัวอย่างประโยคดังกล่าวนี้สามารถถ่ายโยงทางความหมายแบบภวสัมพันธ์ของ มโนทัศน์สงครามได้ดังนี้

หมวดหมู่ความหมายต้นทาง

จุใจ

หมวดหมู่ความหมายปลายทาง

เกิดความกลัวทันทีทันใด

7.อุปลักษณะวัตถุ

วิธีการถ่ายโยงทางความหมายอุปลักษณะแสดงอารมณ์กลัวเป็นวัตถุสามารถแบ่ง ลักษณะการถ่ายโยงทางความหมายออกเป็น 2 แบบ คือ การถ่ายโยงแบบภวสัมพันธ์ และการถ่ายโยงแบบญาณสัมพันธ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(12)...หญิงสาวได้แต่อ้าปากค้าง **ความกลัวแล่นปราด**ไปทั่วร่าง

(อาถรรพ์บริษัทสยอง horror company, 2555: 51)

จากตัวอย่างประโยคดังกล่าวนี้สามารถถ่ายโยงทางความหมายแบบภวสัมพันธ์ของ มโนทัศน์สิ่งที่อำนาจเหนือกว่าได้ดังนี้

หมวดหมู่ความหมายต้นทาง

วัตถุเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว

หมวดหมู่ความหมายปลายทาง

เกิดความกลัวฉับพลัน

ส่วนการถ่ายโยงความหมายแบบญาณสัมพันธ์คือ หมวดหมู่ความหมายต้นทาง ประกอบด้วยหมวดหมู่ความหมายมากกว่าหนึ่งหมวดหมู่ความหมายซึ่งมีความสัมพันธ์กัน ภายในก่อนที่จะเกิดการถ่ายโยงความหมายกล่าวคือ ทำให้วัตถุผิดรูปร่างไปจากเดิม แล้วจึงถ่ายโยงความหมายไปเป็นหมวดหมู่ความหมายปลายทางคืออารมณ์กลัวที่เกิดขึ้นในใจ

(13) “ต้องบอกคุณผู้ชมครับว่าการกินหน้า**มีความน่ากลัว**และ**บิ๊บหัวใจ**เป็นอย่างมาก”

(สุสานวิญญาณหลอน ในรายการคนอวดผี ออกอากาศวันที่ 23 กันยายน 2558)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้ใช้ภาษานำคำว่า “บิ๊บ” และ “หัวใจ” มาใช้แสดงอารมณ์กลัว เป็นการเปรียบเทียบอารมณ์กลัวคือการทำให้วัตถุผิดรูปร่างจากเดิมซึ่งสัมพันธ์กับอวัยวะร่างกาย ในที่นี้เกิดจากกระบวนการถ่ายโยงความหมายจากหมวดหมู่ความหมายต้นทางคือ “บิ๊บ” และ “หัวใจ” ไปยังหมวดหมู่ความหมายปลายทางคือ “อารมณ์กลัว” เมื่อเกิดการถ่ายโยงทางความหมายกัน ทำให้ “บิ๊บ” และ “หัวใจ” ถ่ายโยงความหมายเป็น “อารมณ์กลัวที่เกิดขึ้น” เนื่องจากหมวดหมู่ความหมายต้นทางและหมวดหมู่ความหมายปลายทางมีความหมายตรงกันคือ “ทำให้วัตถุผิดรูปร่างจากเดิม” ดังแสดงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาว่าอารมณ์กลัวเป็นการทำให้วัตถุผิดรูปร่างจากเดิมซึ่งสัมพันธ์กับอวัยวะร่างกายคน ดังนี้

หมวดหมู่ความหมายต้นทาง :	หมวดหมู่ความหมายปลายทาง :
ทำให้วัตถุผิดรูปร่างจากเดิม	อารมณ์กลัว
บิ๊บ หัวใจ	⇒ มีความกลัว
(วัตถุผิดรูปร่างจากเดิม) (อวัยวะ)	(ร่างกายตอบสนองจึงเกิดความกลัว)

8. อุปลักษณีสัตว์

การถ่ายโยงแบบภวสัมพันธ์ของมโนทัศน์อารมณ์กลัวเป็นสัตว์ในเรื่องสันสกฤตไทยได้แก่

(14) อีกฝ่ายหนึ่งกลับกลัวจนหัวหดไม่อยากให้มาปรากฏตัวให้เห็น

(รวมเรื่องสั้นขนหัวลุก ปิงปิตา, 2551: 17)

จากตัวอย่างประโยคดังกล่าวนี้สามารถถ่ายโยงทางความหมายแบบภวสัมพันธ์ของมโนทัศน์สัตว์ได้ดังนี้

หมวดหมู่ความหมายต้นทาง	หมวดหมู่ความหมายปลายทาง
พฤติกรรมของเต่า	⇒ มีความกลัว

การถ่ายโยงทางความหมายแบบภวสัมพันธ์ของอุปลักษณเชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์กลัวสามารถอธิบายกระบวนการถ่ายโยงทางความหมายว่าเกิดจากการถ่ายโยงความหมายจากหมวดหมู่ความหมายต้นทางคือ พฤติกรรมผิดปกติของหมา ซึ่งเป็นถ้อยคำที่มีลักษณะรูปธรรม โดยถ่ายโยงทางความหมายไปสู่ถ้อยคำที่มีลักษณะนามธรรมหรือหมวดหมู่ความหมายปลายทางคือ เกิดความกลัว ซึ่งลักษณะการถ่ายโยงทางความหมายนี้แสดงได้ดังตัวอย่างที่ (15) – (16)

(15) หากดวงวิญญาณมาทักทายเขาเป็นตัวแทนตนไม่รู้ว่ไ้ความคิดเรื่องการรักษาหน้าที่การงานยิ่งพิ้นนั้นจะยังอยู่หรือเปล่า ชีคร้านจะวังหนีทางจุกตุลละสิม่ว่า

(บันรฤ หน้ากาฆาตกรรม, 2554: 13)

(16) ข้าหลวงรักธัชชนนที่ตั้งแต่แรกเจอ...ก็เลยทำแบบนั้นลงไปด้วย**จนตรอก** เพราะในเมื่อตนเองไม่ได้ ไอ้ซึกก็ไม่มีทางได้เหมือนกัน

(สื่อแรงปรารถนา, 2554: 54)

9. อุปลักษณมนุษย์

ปรากฏ 5 ลักษณะ ได้แก่ อวัยวะร่างกายมนุษย์ ผลผลิตจากอวัยวะร่างกายมนุษย์ โรค ประสาทสัมผัส และอาการปฏิกิริยามนุษย์ มีรายละเอียดดังนี้

1) อวัยวะร่างกายมนุษย์

การนำเอาคำที่อยู่ในหมวดหมู่ความหมายของมนุษย์มาเปรียบเทียบกับอารมณ์กลัวนั้นอาจจะเป็นสภาพของอวัยวะร่างกายมนุษย์ อาการของอวัยวะร่างกายมนุษย์ และสีของอวัยวะร่างกายมนุษย์ซึ่งสภาพ อาการ และสี จะต้องมีส่วนเกิดมาจากอารมณ์กลัวหรือปรากฏร่วมกับคำแสดงอารมณ์กลัวเท่านั้น อุปลักษณอวัยวะร่างกายมนุษย์ อาทิ

(17) แท็ก ภริญญ “ผม**ขลุ**ตั้งแต่ที่พี่ทักละ”

เจ้าหน้าที่มูลนิธิร่วมกตัญญู “แล้วน้องที่อยู่ในท้องเป็นน้องแฝดครับ แผลหญิงทั้งคู่”

เจน ญาณทิพย์ “**ขลุ**คะพี่”

(เรื่องดวงวิญญาณตายทั้งกลมทวงหนี้แค้น ในคนอวดผี ออกอากาศวันที่ 19 สิงหาคม 2558)

การถ่ายโยงความหมายแบบญาณสัมพันธ์ซึ่งหมวดหมู่ความหมายต้นทางและหมวดหมู่ความหมายปลายทางมีความหมายตรงกันคือ “อาการของอวัยวะ” ดังแสดงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาว่าอารมณ์กลัวเป็นอาการของอวัยวะร่างกายคน ดังนี้

หมวดหมู่ความหมายต้นทาง :

อาการของอวัยวะ

ขลุ ลุก

(อวัยวะ) (อาการ)

2) ผลผลิตจากอวัยวะร่างกายมนุษย์

อุปลักษณผลผลิตจากอวัยวะร่างกายมนุษย์ที่ปรากฏ ได้แก่ เหื่อ เสียง ปัสสาวะ ดังตัวอย่าง

(18) “พอออกมาข้างนอกก็ทหารคนนั้นก็เรียกว่า**เหงื่อแตก**ตัวซิดผมตั้ง แล้วถามเขาก็เลยบอกว่า” “มึงไม่เห็นหรือ เห็นมังกรคาบถ้วย ตาห้อยลูกเป็นไฟ ตัวอย่างกับลำต้นตาล”

(เรื่องเขตหวงห้ามของวิญญาณ ในคนอวดผี ออกอากาศวันที่ 12 สิงหาคม 2558)

การถ่ายโยงความหมายแบบญาณสัมพันธ์ซึ่งหมวดหมู่ความหมายต้นทางและหมวดหมู่ความหมายปลายทางมีความหมายตรงกันคือ “สภาพของผลผลิตจากอวัยวะ”

ดังแสดงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาว่าอารมณ์กลัวเป็นสภาพของผลผลิตจากอวัยวะคน ดังนี้
หมวดหมู่ความหมายต้นทาง : อารมณ์ของอวัยวะ **หมวดหมู่ความหมายปลายทาง : อารมณ์กลัว**

เหงื่อ แดก ⇨ มีความกลัว
 (ผลผลิตจากอวัยวะ) (สภาพ) (ร่างกายตอบสนองต่อสิ่งเร้าเกิดความกลัว)

3) อากัปกริยามนุษย์

อุปลักษณะอากัปกริยามนุษย์ ที่ปรากฏ ดังตัวอย่าง

(19) ชาคริต....ครวที่แล้วก็โดนไปแบบดั่งๆ เทียวนี้เดี๋ยวมาดูกัน ว่าจะส่งยายแหว
 ของเราดังข้ามปีไปอีกปีเลยรีบเล่าว่า

ยายแหว ดันดารา.....(แก่งทำท่าสั่น) และคราง

ชาคริต.....หนาว?

ยายแหว ดันดารา.....**สั่น**ค่ะ

(Killer Karaoke Thailand Champion Part 2 ออกอากาศเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2557)

จากตัวอย่างประโยคดังกล่าวนี้สามารถถ่ายทอดทางความหมายแบบภวสัมพันธ์ของ
 มโนทัศน์อากัปกริยามนุษย์ได้ดังนี้

หมวดหมู่ความหมายต้นทาง	⇨	หมวดหมู่ความหมายปลายทาง
สั่น		มีความกลัว

4) ประสาทสัมผัส

ถ้อยคำอุปลักษณะประสาทสัมผัส อาทิ ประสาทสัมผัสทางผิว จากตัวอย่างประโยคนี้

(20) แท็ก ภรัญญู “ท่านผู้ชมครับ ตอนนี้นะครับ ผมอยู่ชั้นเจ็ดนะครับ” “ซึ่งตอน
 นี้ผมกับคุณเจนะครับ” “รู้สึกเย็นแล้วก็ขนลุกไปทั้งตัวนะครับ”

(เล่าทำผิ ในคนอวดผี ออกอากาศวันที่ 7 มกราคม 2558)

จากตัวอย่างประโยคดังกล่าวนี้สามารถถ่ายทอดทางความหมายแบบภวสัมพันธ์ของ
 มโนทัศน์ประสาทสัมผัสทางผิวหนังได้ดังนี้

หมวดหมู่ความหมายต้นทาง	⇨	หมวดหมู่ความหมายปลายทาง
เย็น		มีความกลัว

5) อุปลักษณะโรค

ถ้อยคำอุปลักษณะโรค อาทิ หัวใจ...วาย จับไข้ เป็นลม เป็นบ้า สติแตก ดังตัวอย่าง

(21) “นี่คือเรื่องราวคำสาปแห่งถ้ำมรณะที่ใครก็ตามที่หยิบของมีค่าออกจากถ้ำจะต้องพบเจอความน่ากลัวที่ถ้ำโถมเข้าใส่จนแทบเป็นบ้าจนไม่มีใครกล้าย่างกรายเข้ามาในถ้ำมรณะแห่งนี้”

(เรื่องเขตหวงห้ามของวิญญาณ ในคนอวดผี ออกอากาศวันที่ 12 สิงหาคม 2558)

จากตัวอย่างประโยคดังกล่าวนี้สามารถถ่ายทอดโยนทางความหมายแบบภวสัมพันธ์ของมโนทัศน์โรคได้ดังนี้

หมวดหมู่ความหมายต้นทาง

เป็นบ้า

หมวดหมู่ความหมายปลายทาง

มีอาการกลัวสุดขีด

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์กลัวในเรื่องสั้นและรายการโทรทัศน์ภาษาไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถ้อยคำที่ใช้เป็นอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์กลัวในหนังสือรวมเรื่องสั้นและรายการโทรทัศน์ภาษาไทยและเพื่อศึกษาระบบมโนทัศน์ของคนไทยจากถ้อยคำที่นำมาใช้เป็นอุปลักษณะ

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลคือวรรณกรรมร่วมสมัยประเภทหนังสือรวมเรื่องสั้นทั้งหมด 10 เล่ม และรายการโทรทัศน์ 2 รายการ ได้แก่ Killer Karaoke Thailand ช่วง “บ่อ พัก ใจ” และ “ชน หัว ลูก” ที่ออกอากาศระหว่างมกราคม – ธันวาคม พ.ศ.2557 และคนอวดผี ช่วง “ล่าท้าผี” ซึ่งออกอากาศระหว่างมกราคม – ธันวาคม พ.ศ.2558

ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานเบื้องต้นว่า การใช้ภาษาแสดงอารมณ์กลัวปรากฏอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์มนุษย์มากที่สุดเพื่อสะท้อนระบบความคิดหรือระบบมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาไทย

ผลที่ได้จากการวิจัยนี้ แสดงให้เห็นสิ่งที่นำมาใช้ในการเปรียบเทียบนั้นมาจากประสบการณ์ของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ที่มาจากสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ทางร่างกายมนุษย์ ประสบการณ์จากประสาทสัมผัส ประสบการณ์ทางสังคม และประสบการณ์ทางวัฒนธรรม

อภิปรายผล

อุปลักษณะที่มีบทบาทมากที่สุดคืออุปลักษณะมนุษย์ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาอื่นๆ ชัยวัติ ศรีลัมพ์ (นาฏยภาษา, 2549 : บทคัดย่อ) สินีนาฏ วัฒนสุข (รัก, 2549 : บทคัดย่อ)

ศุภชัย ตีระวิชัย (โกรธ, 2550 : 229 และ 2558 : 184) ทศนาลัย บุรพาชีพและอันธิกา ดิษฐกิจ (เพลงรัก, 2555 : บทคัดย่อ) กรรณก รัมมะอัคร์ (รัก, 2556 : บทคัดย่อ) ณรงค์กรณ รอดทรัพย์ (เศร้า, 2555 : 244) (เปื้อ, 2557 : 557) นครินทร์ นาคนาวา (อวัยวะร่างกาย, 2558 : บทคัดย่อ) Pattra Ngamjitwongsakul (Love, 2003 : abstract) และ Nannapat Yooprayong (Happiness, 2010 : abstract) ที่สรุปสอดคล้องกันว่าผู้ใช้ภาษามักโยงความสัมพันธ์ของอารมณ์ด้านบวกและลบต่างๆ ที่เป็นนามธรรมยากแก่การเข้าใจให้เห็นภาพได้ด้วยประสบการณ์ร่างกายอันเกี่ยวกับอวัยวะ อากัปกริยา โรคภัย ตลอดจนผลิตผลจากร่างกาย

การนำเอาปฏิกิริยาทางร่างกายที่มีสาเหตุมาจากการอารมณ์กลั้วมาเป็นอุปลักษณ์อาทิ ตาเหลือก หน้าซีด และอื่นๆ โดยพบว่าอวัยวะร่างกายที่นำมาเป็นอุปลักษณ์มักจะเป็น “ใบหน้า” ไม่ว่าจะเป็นสีหน้า ตลอดจนอาการต่างๆ เป็นต้น สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจาก ใบหน้าเป็นอวัยวะที่สังเกตได้ง่าย

อารมณ์กลั้วมีการเปลี่ยนแปลงออกทางหน้า สภาพของหน้าบอกรู้ว่าอารมณ์มีการเปลี่ยนแปลงเป็นอารมณ์กลั้ว ดังนั้นเมื่อเกิดอารมณ์กลั้วขึ้น และผู้ใช้ภาษาต้องการถ่ายทอดความคิดและอารมณ์ความรู้สึกแล้ว จึงโยงความสัมพันธ์ระหว่างอวัยวะร่างกายกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพหน้าไปยังอารมณ์กลั้ว และเลือกใช้ถ้อยคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับอวัยวะร่างกายเพื่อแสดงถึงอารมณ์กลั้ว ดังนั้นจึงแสดงว่าอารมณ์กลั้วกับอวัยวะร่างกายสัมพันธ์กันอันแสดงให้เห็นทัศนคติของผู้ใช้ภาษาว่าอารมณ์กลั้วเป็นมนุษย์

ประสาธน์สมศักดิ์เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่ปรากฏมากเพื่อใช้เป็นอุปลักษณ์ความกลั้ว อย่างไรก็ตามคนไทยเชื่อมโยงประสบการณ์สัมผัสทางผิวหนังมากที่สุดเพื่อแสดงอารมณ์กลั้วทั้ง “เย็น” “หนาว” “เย็นเยือก” “หนาวสะท้าน” “ร้อน” และอื่นๆ ส่วนสัมผัสทางตา และกลิ่นปรากฏน้อยมากเพียงเฉพาะในบริบทนวนิยาย

โรคภัยไข้เจ็บตลอดจนพยาธิสภาพต่างๆ ของโรค คนไทยก็นำเอาประสบการณ์ดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับแสดงความเข้มข้นของความกลั้ว ในคำว่า “เป็นบ้า” ซึ่งปรากฏในสำนวนภาษาปากว่า “กลั้วเป็นบ้า” หรืออื่นๆ ได้แก่ “เสียสติ” “บิ๋นหัวใจ” “ซี้กั๊ว” “ปอดแตก” หรือ “หัวใจวาย” เป็นต้น

มนุษย์พยายามเชื่อมโยงประสบการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนสิ่งรอบตัวต่างๆ ดังกล่าวนี้อยู่โดยตลอดในลักษณะถ้อยคำอุปลักษณ์ ย่อมแสดงว่าอุปลักษณ์นั้นนอกจากจะทำหน้าที่เพื่อการสื่อความหมายทางภาษาแล้วยังสามารถอธิบายระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาซึ่งสะท้อนออกมาจากถ้อยคำที่เป็นอุปลักษณ์ได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาเกี่ยวกับอุปลักษณะความกลัว ในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาภาษาสมัยเดียวคือภาษาปัจจุบัน ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาภาษาต่างสมัย อาทิ ภาษาไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน เป็นต้น ก็จะเป็นการขยายภาพองค์ความรู้เรื่องปริชานเกี่ยวกับอารมณ์กลัวของผู้ใช้ภาษาไทย ทั้งนี้ผลการวิจัยแต่ละสมัยอาจแตกต่างกันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงด้านระบบคิดของคนในสังคม เหล่านี้เป็นต้น

2. การศึกษาเกี่ยวกับอุปลักษณะอารมณ์เชิงลบในภาษาไทยยังปรากฏน้อยขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับอารมณ์เชิงบวก ผู้วิจัยเห็นว่าควรสนับสนุนให้ศึกษาอารมณ์ทางลบอื่นๆ อาทิ อารมณ์เกลียด อารมณ์หึง อารมณ์โกรธ และอื่นๆ ก็จะเป็นการขยายภาพองค์ความรู้อย่างครอบคลุมเรื่องปริชานเกี่ยวกับอารมณ์ของผู้ใช้ภาษาไทย

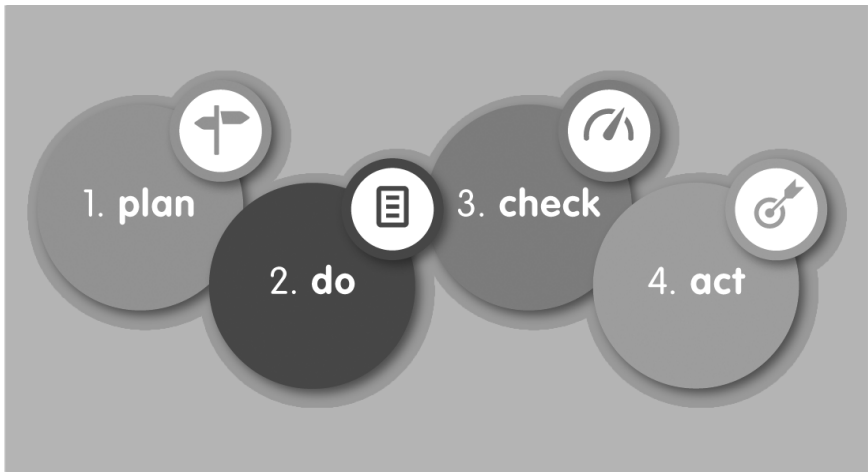
เอกสารอ้างอิง

- กรกนก รัมมะอัคร์. (2556). **การเปรียบเทียบอุปลักษณะความรักในเพลงไทยลูกทุ่งกับเพลงไทยสากล**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาศาสตร์การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ซ์ชวดี ศรีลัมพ์. (2546). **ทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา ภ.603 ระบบความหมายในภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2548, ม.ค.-มิ.ย.). **อุปลักษณะตามแนวคิดของทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน. วารสารศิลปศาสตร์. 5(1): 1-16.**
- _____. (2549). **รายงานการวิจัยเรื่องอุปลักษณะเชิงมนทัศน์ในนาฏยภาษา**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณรงค์กร รอดทรัพย์. (2555). **อุปลักษณะเชิงมนทัศน์แสดงอารมณ์โศกเศร้าในภาษาไทย. ใน เอกสารการประชุมสัมมนา เครือข่ายนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาล้านช้าง และมหาวิทยาลัยราชภัฏครั้งที่ 11 ปีการศึกษา 2554. หน้า 237-247. สงขลา: คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.**
- _____. (2557). **อุปลักษณะเกี่ยวกับอารมณ์เบื่อในภาษาไทย. ในเอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 24 ประจำปีการศึกษา 2557. หน้า 552-559. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.**

- ต้องตา ตั้งชูวงษ์ (บรรณาธิการ). (2555). Horoscope คน – ผี – ปีชง. กรุงเทพฯ: ก้าวกระโดด. _____ . (2556). Fate เวอร์กรรม. กรุงเทพฯ: ก้าวกระโดด.
- นครินทร์ นาคนาวา. (2558). อุปลักษณ์โนทัศน์อวัยวะร่างกายจากรูปภาษาแสดงอารมณ์ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาศาสตร์การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นที ลานโพธิ์. (2552). เสียงเพรียกจากวิญญาณ. กรุงเทพฯ: ทีบีเค มีเดีย พับลิชชิง.
- นวรรธน์ พันธเมธา. (2553). คลังคำ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- ทัศนาลัย บุรพาชีพ และ อันธิกา ดิษฐกิจ. (2555). อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ในบทเพลงความรักที่ประพันธ์โดย นิติพงษ์ ห่อนาค. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- เบญจวรรณ วรกี (บรรณาธิการ). (2555). อาถรรพ์บริษัทสยอง = Horror Company. กรุงเทพฯ: Kaokradod. _____ . (2556). The Death of Hater เงื่อนตายของความเกลียด. กรุงเทพฯ: ก้าวกระโดด. _____ . (2556). The Death of Lover รักหลอนซ่อนอาฆาต. กรุงเทพฯ: ก้าวกระโดด.
- ปองวุฒิ (นามแฝง). (2555). Karma ตัดกรรมต่อตาย. กรุงเทพมหานคร : ก้าวกระโดด
- ภาคินัย (นามแฝง). (2554). บันระกู่ หน้ากากฆาตกรรม. กรุงเทพฯ: โซฟา.
- มติชน. (2547). พจนานุกรมฉบับมติชน. กรุงเทพฯ: พินเณศ พรินติ้ง เซ็นเตอร์.
- รัชนิญญา กลิ่นน้ำหอม. (2556, มกราคม-มิถุนายน). อุปลักษณ์ความสุขในบล็อกไทย. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ. 14(2(28)): 132-138.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- ศุภชัย ต๊ะวิชัย. (2549). อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์แสดงอารมณ์โกรธในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร. _____ . (2550). อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์แสดงอารมณ์โกรธในภาษาไทย. วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 29 (พิเศษ): 209-232. _____ . (2558, ก.ค.-ธ.ค.). คำแสดงอารมณ์พื้นฐานที่มาจากปฏิกิริยาภายในภาษาไทย. วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 37(2): 182-221.

- ส. ปทุมวารินันท์ (นามแฝง). (2551). **รวมเรื่องสั้นชนหัวลูก บึงปีศาจ**. กรุงเทพฯ: ไทยควอลิตี้ บู้คส์ (2006).
- สินีนาง วัฒนสุข. (2549). **อุปลักษณ์แสดงอารมณ์รักในเพลงไทยสากลสำหรับวัยรุ่นไทย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- muggle (นามแฝง). (2551). **สื่อแรงปรารถนา**. กรุงเทพฯ: ทูบีเลิฟ.
- Kövecses, Zoltán. (1986). **Metaphor of Anger, Pride, and Love : A Lexical Approach to the Structure of Concepts**. Amsterdam: John Benjamins.
- _____. (2000). **Metaphor and Emotion : Language, Culture, and Body in Human Feeling**. Cambridge: Cambridge University Press.
- _____. (2002). **Metaphor : A Practical Introduction**. Oxford: Oxford University Press.
- _____. (2005). **Metaphor in Culture : Universality and Variation**. Cambridge: Cambridge University Press.
- _____. (2006). **Language, Mind, and Culture : A Practical Introduction**. Oxford: Oxford University Press.
- Lakoff, George. (1987). **Women, Fire, and Dangerous Things : What categories reveal about the mind**. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Lakoff, George and Johnson, Mark. (1980). **Metaphor We Live By**. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Lakoff, G., & Kövecses, Z. (1987). The cognitive model of anger inherent in American English. **Cultural models in language and thought**. Dorothy Holland and Naomi Quinn (Eds.). pp. 195-221. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nannapat Yooprayong. (2010). **The Comparative Study of Conceptual Metaphors of Happiness, Anger and Sadness in Thai and English**. Thesis, M.A. (English and Communication). Ubon Ratchathani: Graduate School Ubon Ratchathani University. Photocopied.

- Pattra Ngamjitwongsakul. (2003). **A Study of Love Metaphor in Modern Thai Songs**. Thesis, M.A. (Linguistics). Nakorn Prathom: Graduate School, Mahidol University. Photocopied.
- Wierzbicka, Anna. (1996). **Semantics, Culture and Cognition: Universal human Concepts in culture-specific configurations**. New York: Oxford University Press.
- โมเดิร์นไนน์ทีวี (ผู้อำนวยการผลิต). (30 มิถุนายน 2557). บ่อพักใจ. **Killer Karaoke Thailand Champion Part 2**. [รายการโทรทัศน์]. กรุงเทพฯ: สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 เอ็มคอตเอชดี.
- เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ (ผู้อำนวยการผลิต). (7 มกราคม 2558). ลำพาลี. **คนอวดผี**. [รายการโทรทัศน์]. กรุงเทพฯ: บริษัทเวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน).
- เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ (ผู้อำนวยการผลิต). (12 สิงหาคม 2558). เขตหวงห้ามของวิญญาณ. **คนอวดผี**. [รายการโทรทัศน์]. กรุงเทพฯ: บริษัทเวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน).
- เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ (ผู้อำนวยการผลิต). (19 สิงหาคม 2558). ดวงวิญญาณตายทั้งกลมทวงหนี้แค้น. **คนอวดผี**. [รายการโทรทัศน์]. กรุงเทพฯ: บริษัทเวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน).
- เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ (ผู้อำนวยการผลิต). (23 กันยายน 2558). สุสานวิญญาณหลอน. **คนอวดผี**. [รายการโทรทัศน์]. กรุงเทพฯ: บริษัทเวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน).

ขอขอบคุณภาพจาก <https://goo.gl/XPhBAP>

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากร เพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก

The Application of Iddhipath 4 for the men in management
of Sub-District Administrative Organization Watbost District, Phitsanulok Province

พระธีรวัต จรณธมโม (คณิงัทรพัย)¹

Phra Teerawat Jaranathammo (Khanungsub)

E-mail : tkhnungthraphy@gmail.com

¹ นิสิตปริญญาโทสาขาวิชาพุทธศาสนา คณะบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ตามทัศนะของบุคลากร 2) เพื่อเปรียบเทียบทัศนะของบุคลากรต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งและรายได้ต่อเดือน 3) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก

จากการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน คือ ด้านฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา พบว่าการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ผลการเปรียบเทียบทัศนะของบุคลากรต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า บุคลากรที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งและรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมทัศนะของบุคลากรต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยปัญหาและอุปสรรคในการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 พบว่ามีปัญหาและอุปสรรค คือ 1. ด้านฉันทะ บุคลากรที่ปฏิบัติงานไม่มีการยอมรับการติชมของผู้มาใช้บริการว่าดีหรือไม่ดี อีกทั้งไม่พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตัวเองสูงต่อความสามารถ 2. ด้านวิริยะ บุคลากรไม่มีความพยายามในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเร่งด่วน และไม่มีเวลาเพื่ออุทิศประโยชน์ของส่วนรวม 3. ด้านจิตตะ เมื่อมอบหมายงานต่างๆแล้ว บุคลากรไม่เอาใจใส่ในงานนั้น เพื่อเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงานและผู้มาติดต่องาน 4. ด้านวิมังสา การทำงานทุกครั้งนั้นมักมีอุปสรรคนานาประการ เพราะฉะนั้น บุคลากรควรปรับปรุงให้เข้ากับสถานการณ์อยู่เสมอ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อเป็นที่ตั้งในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ : การประยุกต์ใช้, หลักอิทธิบาท 4, การบริหารจัดการ

Abstract

The main objectives of this research are 1) To study the application of Iddhipath 4 for the men In Management of Sub-Distrie Administrative Organization Watbost District, Phitsanulok Province Perceived by Staff 2) To compare the views of the staff on the application of Iddhipath 4 the men In Management of Sub-Distrie Administrative Organization Watbost District, Phitsanulok Province By personal factors with gender, age, education, location. and monthly income. 3) To study the problems and difficulties in the application of Iddhipath 4 for the men In Management of Sub-Distrie Administrative Organization Watbost District, Phitsanulok Province. The research is Quantitative Research. The samples used in the study is the personnel Performance of Sub-District Administrative Organization Watbost District, Phitsanulok Province. The research results revealed that ; The application of the influence of Iddhipath 4 of the personnel for used for management development Sub-District Administrative Organization Watbost District, Phitsanulok overall high level. When considering the details of each side. Side Chanda Viriya Citta and Vimamsa found the application of the influence of Iddhipath 4 of the personnel for Used for management development Sub-District Administrative Organization Watbost District, Phitsanulok In all aspects.

The results compare the personnel for used for management development Sub-District Administrative Organization Watbost District, Phitsanulok Province by data showed that personal factors. People with gender, age, education, location. and monthly income. Overview no different statistically significant at the 0.05 level. Therefore, the research hypothesis.

the problem and difficulties in the application for Iddhipath 4. Found work, 1. Chanda. Personnel should have accepted the criticism users of the service as good or bad. Should improve in any. Ready to perform at their maximum capacity. 2. Viriya. Personnel should attempt to perform the duties assigned urgently. The time devoted to the good of the whole. 3. Citta . When assigning tasks. People should focus on the job. To be recognized by my colleagues and work contacts. 4.. Vimamsa. Works every time it is usually a

range of obstacles. Therefore personnel should always update to the situation. For the common good. The location of the operation

Keywords : Application, Iddhipath 4, Management

บทนำ

พระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งของสังคมไทย “เป็นรัตนที่มีค่าสูงยิ่ง โดยมีหลักพุทธธรรมซึ่งเป็นคำสั่งสอนอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธองค์ที่นำมาพัฒนาให้มนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าและจัดสรรความเป็นอยู่ของมนุษย์”(อรศรี งามวิทย์พงศ์, 2543 : 7) เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุกในสังคมไทยเพราะโลกทัศน์ของพระพุทธศาสนา มองว่า “สังคมในฐานะที่เป็นตัวเชื่อมสำคัญที่ให้สมาชิกในสังคมมีปฏิสัมพันธ์กันหรือมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆร่วมกัน ถ้าหากสังคมมีความเจริญ มีความถูกต้อง มีความเหมาะสมและเป็นธรรมสังคมจะเป็นเสมือนเครื่องมือหรือเป็นองค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญในกระบวนการพัฒนามนุษย์ เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่มีความรู้มีคุณธรรมและมีศักยภาพในอนาคตนำไปสู่การพัฒนาสังคมอีกระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”(จรูญโรจน์ ปาโส, 2545 : 9) ที่สำคัญที่สุดของประเทศชาติ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยเพื่อดำเนินชีวิตและปฏิบัติงานให้สำเร็จจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคคลหรือผู้ปฏิบัติงานควร จะเลือกเฟ้นหัวข้อธรรมหรือหลักธรรมที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต และการปฏิบัติงานให้ ประสพผลสำเร็จ ด้วยเหตุนี้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็น เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินการให้บริการสาธารณะแก่ ประชาชนในท้องถิ่นจึง ควรมีหลักธรรมประจำใจในการปฏิบัติงานให้ประสพผลสำเร็จ ซึ่งหลักพุทธธรรมที่ทำให้ผู้ ปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จในการปฏิบัติงานได้นั้นต้องมีคุณสมบัติทั้ง 4 ประการ ที่เรียกว่าอิทธิ บาท 4 หรือ มูลฐานแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติงาน 4 อย่าง ประกอบด้วย ฉันทะ (ความ พอใจรักใคร่ ในสิ่งนั้น) วิริยะ (ความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น) จิตตะ (การเอาใจใส่ในสิ่ง นั้น) และวิมังสา (การพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น) อิทธิบาททั้ง 4 ประการนี้จึงเป็น เสมือนเครื่องมือที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดการบรรลุถึงผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน ดังนั้นในการปฏิบัติ งานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีความมุ่งหมายให้เกิดผลสำเร็จในการปฏิบัติ งานจึงควรยึดหลักอิทธิบาท 4 นี้ไว้เป็นหลักประจำใจในการปฏิบัติงานซึ่งช่วยให้การปฏิบัติ งานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น

องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก นั้น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลวัดโบสถ์ องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม องค์การบริหารส่วนตำบล คันไช้ องค์การบริหารส่วนตำบลท้อแท้ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยางและองค์การบริหาร

ส่วนตำบลหินลาด องค์การบริหารส่วนตำบล มีทั้งหมดรวมเป็น 6 องค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารพัฒนาท้องถิ่นในด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมและให้บริการสาธารณะแก่ ประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละแห่งนั้นมีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติงานและจะต้องมีรูปแบบในการปฏิบัติงานที่หลากหลายเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลกนั้นเป็นชาวไร่ ชาวนาประกอบด้วยความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันเป็นเหตุผลให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลกับประชาชนในแต่ละพื้นที่ที่รับผิดชอบนั้นจะต้องมีการปรับตัว ปรับพฤติกรรม ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของตนเองตลอดทั้งวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานร่วมกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้นๆ ด้วยเหตุนี้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก จึงต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆในการปฏิบัติงานบนพื้นฐานความแตกต่างที่หลากหลายของแต่ละชุมชนในพื้นที่ที่รับผิดชอบ ตลอดทั้งในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลยังต้องมีการพบปะกับประชาชนที่เป็นประชาชนทั่วไปและตัวแทนหรือผู้นำชุมชนต่างๆที่เข้าไปติดต่อขอรับบริการในเรื่องต่างๆหรือการให้บริการสาธารณะต่างๆของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานและต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการให้บริการสาธารณะและสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อการพัฒนาและการบริหารงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบล

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละพื้นที่ที่รับผิดชอบในเขตอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลกนั้น ผู้ปฏิบัติงานสามารถนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานซึ่งหลักอิทธิบาท 4 นี้มีลักษณะเป็นแรงจูงใจใฝ่รู้แบบหนึ่งที่สอนและฝากให้เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลต้องปฏิบัติงานด้วยความอดทน เพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของตนเอง เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความเจริญก้าวหน้าขององค์การบริหารส่วนตำบลและเพื่อประชาชนในท้องถิ่น โดยสร้างความพอใจให้เกิดขึ้นกับตัวเจ้าหน้าที่เอง ซึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่มีความพอใจแล้ว ความเพียรพยายาม ความอดทน ความเอาใจใส่ รับผิดชอบต่อและการพิจารณาไตร่ตรองด้วยเหตุผลตามรูปแบบการปฏิบัติงานจะเกิดขึ้นกับตัวเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเองซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในการให้บริการสาธารณะที่เป็นประโยชน์และตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคคลากรเพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นวิธีการที่จะทำให้ได้ทราบถึงการนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ใน

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลว่ามีการนำมาใช้ในระดับใดตลอดทั้งมีความมุ่งมั่น เพื่อการบรรลุผลสำเร็จของการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ที่มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผลและบรรลุผลสำเร็จในการปฏิบัติงานเช่นไร รวมทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล เนื่องจากหน้าที่ความรับผิดชอบในงานการบริการสาธารณะนั้นเป็นงานที่ต้องอาศัยความพอใจ ความอดทน ความเพียร ความรับผิดชอบและการพิจารณาไตร่ตรองตามเหตุและผลอย่างรอบคอบ ด้วยเหตุนี้การนำหลักพุทธธรรมโดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่จะสามารถทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถบรรลุผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดุสิต จังหวัดพิษณุโลก ตามทัศนะของบุคลากร
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนะของบุคลากรต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดุสิต จังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งและรายได้ต่อเดือน
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดุสิต จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดุสิต จังหวัดพิษณุโลก” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1.1 แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งและรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของ

งบุคคลากรเพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดำรงวิทยะ จังหวัด พิษณุโลก ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ ด้านวิมังสา โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถาม จะต้องแสดงทัศนคติต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหาร ส่วนตำบลในอำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดพิษณุโลก ได้กำหนดระดับทัศนคติให้มีลักษณะเป็น มาตรฐานส่วนประมาณค่า (Numerical Rating Scales) (ชุดิ ะบอบ และคณะ, 2552 : 108) แบ่งระดับในการวัดออกเป็น 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 5 หมายถึง ทัศนคติของบุคคลากร อยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง ทัศนคติของบุคคลากร อยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง ทัศนคติของบุคคลากร อยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง ทัศนคติของบุคคลากร อยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง ทัศนคติของบุคคลากร อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะเป็นแบบสอบถามที่เป็นปลายเปิด (Open ended Question) แยกออกเป็น 4 ด้านคือ 1. ด้านฉันทะ 2. ด้านวิริยะ 3. ด้าน จิตตะ และ 4. ด้านวิมังสา ให้เลือกตอบแบบเสรี

1.2 แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหาร จัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดพิษณุโลก

2) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทาง สังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

2.1) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของ กลุ่มตัวอย่างและพรรณนาระดับทัศนคติของบุคคลากรต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อ การบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดพิษณุโลก สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบทักษะของบุคลากรต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดพิษณุโลก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่มและการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (OneWay ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไปเมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheff') เกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ย ดังนี้

เกณฑ์ที่ใช้แปลผลข้อคำถามที่ได้จากการประเมินผล		
ระดับทักษะของบุคลากร	ระดับคะแนน	ช่วงค่าเฉลี่ย
มากที่สุด	5	4.51-5.00
มาก	4	3.51-4.50
ปานกลาง	3	2.51-3.50
น้อย	2	1.51-2.50
น้อยสุด	1	1.00-1.50

(ชูศรี วงศ์รัตน์, 2541: 75)

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยการเขียนเป็นความเรียงและจัดกลุ่ม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

2.2) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการนำเนื้อหาที่สัมภาษณ์มาสรุป

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดพิษณุโลก ปี พ.ศ.2558 ได้แก่ ข้าราชการประจำและลูกจ้าง เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 120 คน โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 ฉบับ ซึ่งเป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดพิษณุโลก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งและรายได้ต่อเดือน

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งและรายได้ต่อเดือน

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	52	43.30
หญิง	68	56.70
รวม	120	100
อายุ		
30 - 18 ปี	27	22.50
40 - 31 ปี	25	20.80
50 - 41 ปี	32	26.70
51 ปีขึ้นไป	36	30.00
รวม	120	100
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	93	77.50
ปริญญาตรี	19	15.80
ปริญญาโท	8	6.70
รวม	120	100
ตำแหน่ง		
ข้าราชการประจำ	16	13.30
ลูกจ้างตามภารกิจ	56	46.70
ลูกจ้างชั่วคราว	18	15.00
ลูกจ้างเหมางาน	16	13.30
อื่นๆ.....	14	11.70
รวม	120	100
รายได้ต่อเดือน		
ไม่เกิน 5,000 บาท	-	-
5,001 – 10,000 บาท	78	65.00
15,000 - 10,001 บาท	18	15.00
15,001 บาทขึ้นไป	24	20.00
รวม	120	100

จากตารางที่ 1 พบว่า ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง“การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก” จำแนกได้ดังนี้

เพศ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิงจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 56.70 และเป็นชาย จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 43.30

อายุ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป มีจำนวน 36 คน คิดเป็น ร้อยละ 30.00 รองลงมาคืออายุ 41-50 ปี มีจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 26.70 และน้อยที่สุดคือผู้มีอายุ 31-40 ปีปี มีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 20.80

ระดับการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมีจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 77.50 รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี มีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 15.80 และน้อยที่สุดมีการศึกษาระดับปริญญาโท มีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 6.70

ตำแหน่ง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างตามภารกิจมีจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 46.70 รองลงมาคือ ลูกจ้างชั่วคราวมีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 และน้อยที่สุดคือ ตำแหน่งอื่นๆที่นอกเหนือจากที่กล่าวไว้ มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 11.70

รายได้ต่อเดือน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ 5,001-10,000 บาท ต่อเดือน มีจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 65.00 รองลงมา คือ มีรายได้ 15,001 บาทขึ้นไป ต่อเดือน มีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และน้อยที่สุดคือ มีรายได้ 10,001-15,000 บาทต่อเดือน ขึ้นไป มีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 ส่วนผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือนนั้น ไม่มีบุคลากรใดมีเงินเดือนที่น้อยกว่านี้ตอบคำถาม

ตอนที่ 2 เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับทักษะของบุคลากรต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับทักษะของบุคลากรเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดุสิต จังหวัดพิษณุโลกโดยภาพรวม

ข้อที่	การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดุสิต จังหวัดพิษณุโลก	ระดับทักษะ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านฉันทะ	4.10	0.366	มาก
2	ด้านวิริยะ	4.01	0.391	มาก
3	ด้านจิตตะ	4.07	0.400	มาก
4	ด้านวิมังสา	4.08	0.343	มาก
	รวม	4.07	0.306	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าทักษะของบุคลากรต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดุสิต จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D = 0.306) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าทักษะของบุคลากรด้านฉันทะ มีระดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.366) รองลงมาคือด้านวิมังสา ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.343) รองลงมาคือ ด้านจิตตะ ($\bar{X} = 4.07$,S.D. = 0.400) และ ด้านวิริยะ มีระดับทักษะของบุคลากรน้อยที่สุดคือ ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.391) ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับทักษะของบุคลากรเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดุสิต จังหวัดพิษณุโลก ด้านฉันทะ

ข้อที่	การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ	ระดับทักษะ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ท่านปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจและมุ่งหวังในผลสำเร็จของงานเหนือสิ่งอื่นใด	4.07	0.546	มาก
2	ท่านยินดีรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานและพร้อมปฏิบัติตาม	4.14	0.507	มาก
3	ท่านรัก สนุกและจริงจังกับงานที่ปฏิบัติอยู่เสมอแม้งานจะมีปัญหาอย่างมาก	4.17	0.690	มาก
4	ท่านมีความเต็มใจในการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในหน่วยงาน	4.07	0.764	มาก
5	ท่านสมัครใจที่จะปฏิบัติงานอย่างสุดความสามารถแม้งานนั้นจะเหนือความสามารถ	4.08	0.729	มาก
6	ท่านพอใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มที่โดยไม่หวังผลตอบแทน	4.07	0.683	มาก
	รวม	4.10	0.366	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าทักษะของบุคลากรต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดพิษณุโลก ด้านฉันทะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, $S.D. = 0.366$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ท่านรัก สนุก และจริงจังกับงานที่ปฏิบัติอยู่เสมอแม้งานจะมีปัญหาอย่างมากมีระดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.17$, $S.D. = 0.690$) รองลงมาคือ ท่านยินดีรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน และพร้อมปฏิบัติตาม ($\bar{X} = 4.14$, $S.D. = 0.507$) รองลงมาคือ ท่านสนใจที่จะปฏิบัติงานอย่างสุดความสามารถ แม้งานนั้นจะเหนือความสามารถ ($\bar{X} = 4.08$, $S.D. = 0.729$) และที่อยู่ในระดับสุดท้ายคือ ท่านปฏิบัติงานด้วยความสนใจ และมุ่งหวังในผลสำเร็จของงานเหนือสิ่งอื่นใด ($\bar{X} = 4.07$, $S.D. = 0.546$) ท่านมีความเต็มใจในการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในหน่วยงาน ($\bar{X} = 4.07$, $S.D. = 0.764$) และ ท่านพอใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มที่โดยไม่หวังผลตอบแทน ($\bar{X} = 4.07$, $S.D. = 0.683$) ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับทักษะของบุคลากรเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดพิษณุโลก ด้านวิริยะ

ข้อที่	การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะ	ระดับทักษะ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ท่านเพียรปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้ต่อเนื่องยาวนาน ไม่เบื่อหน่าย	3.97	0.704	มาก
2	ท่านเพียรปฏิบัติงานได้สม่ำเสมอจนกว่างานจะสำเร็จโดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยาก	4.03	0.647	มาก
3	ท่านเพียรปฏิบัติงานหนักที่ได้รับมอบหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและไม่ละทิ้งงาน	4.02	0.686	มาก
4	ท่านเพียรปฏิบัติงานแม้งานนั้นจะมีอุปสรรคและต้องใช้ระยะเวลายาวนาน	3.95	0.696	มาก
5	ท่านเพียรมานะ บากบั่น ไม่เกียจคร้าน ต่อการปฏิบัติงานโดยยึดหลักความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง	4.02	0.679	มาก
6	ท่านเพียร อดทนและตั้งใจฝึกฝน เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือให้เกิดความชำนาญ	4.07	0.724	มาก
รวม		4.01	0.391	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่าทักษะของบุคลากรต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดพิษณุโลก ด้านวิริยะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, $S.D. = 0.391$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ท่านเพียร

อดทนและตั้งใจฝึกฝน เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือให้เกิดความชำนาญ มีระดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.07$, S.D.= 0.742) รองลงมา คือ ท่านเพียรปฏิบัติงานได้สมำเสมอจนกว่างานจะสำเร็จโดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D.= 0.647) ท่านเพียรปฏิบัติงานทันที ที่ได้รับมอบหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและไม่ละทิ้งงาน ($\bar{X} = 4.02$, S.D.= 0.686) ท่านเพียรมานะ บากบั่น ไม่เกียจคร้าน ต่อการปฏิบัติงานโดยยึดหลักความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง ($\bar{X} = 4.02$, S.D.= 0.679) ซึ่งมีระดับเท่ากัน ท่านเพียรปฏิบัติงานแม้งานนั้นจะมีอุปสรรค และต้องใช้ระยะเวลา ยาวนาน ($\bar{X} = 3.97$, S.D.= 0.704) และที่อยู่ในระดับสุดท้ายคือ ท่านเพียรปฏิบัติงานแม้งาน นั้นจะมีอุปสรรคและต้องใช้ระยะเวลายาวนาน ($\bar{X} = 3.95$, S.D.= 0.696) ซึ่งอยู่ในระดับมาก เช่นกัน

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับทัศนคติของบุคลากรเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 เพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดำป้อม จังหวัด พิษณุโลก **ด้านจิตตะ**

ข้อที่	การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 ด้านวิริยะ	ระดับทัศนคติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ท่านเพียรปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้ต่อเนื่องยาวนาน ไม่เบื่อหน่าย	3.97	0.704	มาก
2	ท่านเพียรปฏิบัติงานได้สมำเสมอจนกว่างานจะสำเร็จโดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยาก	4.03	0.647	มาก
3	ท่านเพียรปฏิบัติงานทันทีที่ได้รับมอบหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและไม่ละทิ้งงาน	4.02	0.686	มาก
4	ท่านเพียรปฏิบัติงานแม้งานนั้นจะมีอุปสรรคและต้องใช้ระยะเวลายาวนาน	3.95	0.696	มาก
5	ท่านเพียรมานะ บากบั่น ไม่เกียจคร้าน ต่อการปฏิบัติงานโดยยึดหลักความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง	4.02	0.679	มาก
6	ท่านเพียร อดทนและตั้งใจฝึกฝน เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือให้เกิดความชำนาญ	4.07	0.724	มาก
รวม		4.01	0.391	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่าทัศนคติของบุคลากรต่อการประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 เพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดำป้อม จังหวัดพิษณุโลก ด้านจิตตะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.400) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ท่านมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย มีระดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.13$, S.D.= 0.681) รองลงมา คือ ท่านจิตใจแน่วแน่มั่นคงต่องาน หรือภารกิจไม่คิดเรื่องอื่นจนกว่างานจะสำเร็จ

($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.722) ท่านใส่ใจ ใฝ่รู้ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอยู่เป็นนิตย ทั้งใน และนอกเวลา
งาน ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.707) ท่านเอาใจใส่ในงาน และเพื่อนร่วมงาน เมื่อพบปัญหาที่พร้อมที่
จะแก้ไข ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.670) ซึ่งมีระดับเท่ากัน ท่านสนใจรับรู้ และรับผิดชอบในงานอย่าง
เต็มที่ แม้งานจะมีอุปสรรค ($\bar{X}$ = 4.05, S.D. = 0.708) และที่อยู่ในระดับสุดท้ายคือ ท่านเอาใจใส่
ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน ในขณะที่ปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 0.715) ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน
ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ระดับทักษะของบุคลากรเกี่ยวกับการประยุกต์
ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัด
พิษณุโลก **ด้านวิม้งสา**

ข้อที่	การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ด้านวิม้งสา	ระดับทักษะ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ท่านไตร่ตรอง หาข้อดี ข้อด้อย ในการปฏิบัติงานทุกครั้งเพื่อ เป็นแนวทางครั้งต่อไป	4.04	0.726	มาก
2	ท่านไตร่ตรอง และตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงาน อยู่ตลอดเวลา	4.16	0.661	มาก
3	ท่านไตร่ตรองพิจารณาแผนการปฏิบัติงานเพื่อสร้างระบบ และขั้นตอนที่ชัดเจน	4.02	0.722	มาก
4	ท่านค้นคว้า และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มพูนความสามารถใน การปฏิบัติงาน	4.18	0.594	มาก
5	ท่านไตร่ตรองตรวจสอบ/ทดสอบคุณภาพ และประสิทธิภาพ ของผลงานที่ได้รับ	4.07	0.676	มาก
6	ท่านไตร่ตรองคิดค้นแนวทางการปรับปรุงงาน และแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุและผล	4.02	0.654	มาก
	รวม	4.08	0.343	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่าทักษะของบุคลากรต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อ
การบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ด้านวิม้งสา
โดยรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = 0.340) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ท่านค้นคว้า
และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงาน มีระดับสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.18,
S.D. = 0.594) รองลงมา คือ ท่านไตร่ตรอง และตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานอยู่
ตลอดเวลา ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.661) ท่านไตร่ตรองตรวจสอบ/ทดสอบคุณภาพ และ
ประสิทธิภาพของผลงานที่ได้รับ ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.676) ท่านไตร่ตรอง หาข้อดี ข้อด้อย
ในการปฏิบัติงานทุกครั้งเพื่อเป็นแนวทางครั้งต่อไป ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 0.726) และที่อยู่ใน

ระดับสุดท้ายคือ ท่านได้ตรวจสอบพิจารณาแผนการปฏิบัติงานเพื่อสร้างระบบ และขั้นตอนที่ชัดเจน ($\bar{X}=4.02$, $S.D.=0.722$) และท่านได้ตรวจสอบคัดค้านแนวทางการปรับปรุงงาน และแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุ และผล ($\bar{X}=4.02$, $S.D.=0.654$) ซึ่งมีระดับเท่ากัน และอยู่ในระดับ มากเช่นกัน

ตอนที่ 3 เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบสมมติฐานของบุคลากร ตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งและรายได้ต่อเดือน

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบสมมติฐานของบุคลากร ตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งและรายได้ต่อเดือน

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่าทดสอบ	ระดับนัยสำคัญ	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการจัดการจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 4 ด้าน	t - test	0.05		P
2	อายุ	การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการจัดการจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 4 ด้าน	F - test	0.05		P
3	ระดับการศึกษา	การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการจัดการจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 4 ด้าน	F - test	0.05		P
4	ตำแหน่ง	การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการจัดการจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 4 ด้าน	F - test	0.05		P
5	รายได้ต่อเดือน	การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการจัดการจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 4 ด้าน	F - test	0.05		P

จากตารางที่ 7 สรุปได้ว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการจัดการจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

บุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

บุคลากรที่มีตำแหน่งต่างกัน มีทัศนคติต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

บุคลากรที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีทัศนคติต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

การเปรียบเทียบทัศนคติของบุคลากรเพื่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งและรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สรุปผลการสัมภาษณ์บุคลากรที่ทำงานในองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ดังนี้

1. ด้านฉันทะ บุคลากรทุกท่านจะพอใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มที่โดยไม่หวังผลตอบแทน รัก สนุกและจริงจังกับงานที่ปฏิบัติอยู่เสมอแม้งานจะมีปัญหาอย่างมาก ปฏิบัติงานด้วยความสนใจและมุ่งมั่นในผลสำเร็จของงานเหนือ สิ่งอื่นใด มีความเต็มใจในการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในหน่วยงาน สนับสนุนให้เพื่อนปฏิบัติงานอย่างสุดความสามารถแม้งานนั้นจะเหนือความสามารถ ส่วนจุดอ่อนของบุคลากรนั้น จะมีเฉพาะ บุคลากรใหม่ๆที่ยังปรับตัวกับงานไม่ได้ แต่เมื่อทำไปสักพักก็จะชินและรักงานไปเอง

2. ด้านวิริยะ บุคลากรทุกท่านจะปฏิบัติงานแม้งานนั้นจะมีอุปสรรคและต้องใช้ระยะเวลายาวนาน ไม่เกียจคร้าน ต่อการปฏิบัติงานโดยยึดหลักความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง ไม่เบื่อหน่าย ปฏิบัติงานได้สม่ำเสมอจนกว่างานจะสำเร็จโดย จะปฏิบัติงานทันทีที่ได้รับมอบหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและไม่ละทิ้งงาน ส่วนจุดอ่อนของบุคลากรนั้น จะมีเฉพาะบุคลากรที่ยังไม่เข้าใจกับงาน เลยมีความท้อถอยงาน แต่เมื่อมีการอธิบายแล้วจึงเลิกท้อ จึงพยายามทำงานจนงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

3. ด้านจิตะ บุคลากรทุกท่านจะเอาใจใส่และจดจ่อต่องานที่ทำ ใฝ่รู้ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอยู่เป็นนิตย์ จิตใจแน่วแน่ มั่นคงต่องาน เอาใจใส่ในงาน และเพื่อนร่วมงาน เมื่อพบปัญหาที่พร้อมที่จะแก้ไข ส่วนจุดอ่อนของบุคลากรนั้น บางครั้ง บางคนก็ไม่เอาใจใส่ในื่องานของตน โดยเฉพาะบุคลากรที่เข้างานใหม่ ไม่เคยทำงานที่อื่นมาก่อน และยังชอบที่จะสนุกสนานอยู่จึงต้องมีการปรับตัวสักระยะหนึ่ง

4. ด้านวินัยสา บุคลากรทุกท่านจะไตร่ตรอง หาข้อดี ข้อด้อย ในการปฏิบัติงาน ตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานและคิดค้นแนวทางการปรับปรุงงานคิดค้นแนวทางการปรับปรุงงาน ส่วนจุดอ่อนของบุคลากรนั้น จะเป็นเฉพาะตอนที่งานรีบเร่ง จะเป็นกันทุกหน่วยงาน งานทำไม่สำเร็จตามเวลาจะต้องรีบทำงาน รีบส่งงาน แต่เมื่อทำงานเสร็จแล้วรีบส่ง ขาดการเช็ค เมื่อไม่ได้เช็ค แสดงว่าตอนที่ทำงานขาดการไตร่ตรอง เพราะฉะนั้นจึงเป็นที่ดำนิของทางผู้บริหาร

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก บุคลากรมีทัศนคติต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.07

2. ผลการเปรียบเทียบทัศนคติของบุคลากรเพื่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งและรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหาและอุปสรรคในการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 พบว่ามีปัญหาและอุปสรรค คือ 1) ด้านฉันทะ บุคลากรที่ปฏิบัติงานไม่มีการยอมรับการติชมของผู้มาใช้บริการว่าดีหรือไม่ดี อีกทั้งไม่พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างสุดความสามารถ 2) ด้านวิริยะ บุคลากรไม่มีความพยายามในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเร่งด่วน และไม่มีความเพียรพยายาม 3) ด้านจิตตะ เมื่อมอบหมายงานต่างๆแล้ว บุคลากรไม่เอาใจใส่ในงานนั้น เพื่อเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงานและผู้มาติดต่องาน 4) ด้านวินัยสา การทำงานทุกครั้งนั้นมักมีอุปสรรคนานาประการ เพราะฉะนั้น บุคลากรควรปรับปรุงให้เข้ากับสถานการณ์อยู่เสมอ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อเป็นที่ตั้งในการปฏิบัติงาน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก” มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

จากผลการวิจัย การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งบุคลากรส่วนใหญ่มีทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.07 แสดงว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบล ถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลกซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุวิทย์ สิริวฑฺฒโน (พรหมเกิด) (พระมหาสุวิทย์ สิริวฑฺฒโน (พรหมเกิด), 2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตาม หลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พนักงานมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานในการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลพบว่าพนักงานที่มี เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและรายได้รวมต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ด้านฉันทะ พบว่าบุคลากรมีทัศนคติ ด้านฉันทะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่าบุคลากรของ องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก มีความต้องการที่จะทำในสิ่งที่ทำให้ใจรักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำได้ผลดียิ่งๆขึ้นไป ซึ่งได้สอดคล้องกับหลักธรรมที่กล่าวไว้ของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2542 : 842-844) กล่าวไว้ว่า ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำและพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นๆให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นหรือ สิ่งนั้นบรรลุ พุดง่าย ๆ ว่ารักงานและรักจุดหมายของงาน พุดให้ลึกลงไป ในทางธรรมว่า ความรักความใฝ่ใจปรารถนาต่อภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นจุดหมายของสิ่งที่กระทำหรือซึ่งจะเข้าถึงได้ด้วยการทำงานนั้น อยากให้สิ่งนั้นๆ เข้าถึงหรือดำรงอยู่ใน

ภาวะที่ดีที่ตรงตามที่ประณิตที่สมบูรณ์ที่สุดของมันหรืออยากให้อาการดีขึ้นเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้นๆ ของงานนั้นและสอดคล้องกับหลักธรรมของ พิฑูร มลิวลย์ (พิฑูร มลิวลย์, 2540 : 19-20) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ฉันทะ คือ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น นั่นคือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความพอใจด้วยความรักในสิ่งนั้นทำสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจไม่เบื่อง่ายในกิจที่ทำ (เต็มใจ) และยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระยงยุทธ ติกขญาโณ (สุดตา) (พระยงยุทธ ติกขญาโณ (สุดตา), 2556 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตบางกอกน้อยกรุงเทพมหานคร” พบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านวิริยะ พบว่าบุคลากรมีทัศนะ ด้านวิริยะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่าบุคลากรของ องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก มีความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ซึ่งได้สอดคล้องกับหลักธรรมที่กล่าวไว้ของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ที่กล่าวว่า วิริยะ หมายถึง ความอาจหาญ แก่กลัวล่า บากบั่น ก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้ว แม้ได้ยืมว่าจุดหมายนั้นจะลุล่วงได้ยากนัก มีอุปสรรคมาก หรืออาจใช้เวลายาวนานเท่านั้นปีเท่านั้นเดือนเขาก็ไม่ทอดทิ้ง กลับเห็นเป็นสิ่งที่ท้าทายที่เขาจะเอาชนะให้ได้ ทำให้สำเร็จและสอดคล้องกับหลักธรรมของ วิเชียร ขาบุตรบุญชริก (วิเชียร ขาบุตรบุญชริก, 2535 : 126) ที่ได้กล่าวไว้ว่า วิริยะ หมายถึง ความพยายาม ความเพียรหรือความกล้าที่จะทุ่มเทชีวิตจิตใจให้กับภาระงานนั้นๆ โดยไม่มีคำว่าท้อแท้หรือเบื่อง่ายและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุวิทย์ สิริวัฑโน (พรหมเกิด) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่าพนักงานมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านวิริยะ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านจิตตะ พบว่าบุคลากรมีทัศนะ ด้านจิตตะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่าบุคลากรของ องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก มีความคิดมุ่งไป หมายถึง ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาจิตผูกใจ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลือนลอบไป อุทิศกายอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ ซึ่งได้สอดคล้องกับหลักธรรมที่กล่าวไว้ของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ที่กล่าวว่า จิตตะ หมายถึง ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจผูกพัน ได้แก่ ความมีจิตผูกพัน จดจ่อเผื่อคิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน

ถ้าจัดระเบียบไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรืองานอย่างใดอย่างหนึ่ง คนผู้นั้นจะไม่สนใจไม่รับรู้เรื่องอื่นๆ ใครพูดอะไรเรื่องอื่นๆ ไม่สนใจและสอดคล้องกับหลักการของ แสงอรุณ โปรงธรรม (แสงอรุณ โปรงธรรม, 2539 : 228-229) ที่ได้กล่าวไว้ว่า วิริยะ หมายถึง เอาใจใส่ คือตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน เลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อยๆ เสมอๆ และยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญฐยา ราชสมบัติ (ญฐยา ราชสมบัติ, 2556 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ของ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์” พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่และนิสิต ต่อการศึกษการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ของวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ด้านจิตตะ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านวิมังสา พบว่าบุคลากรมีทัศนะ ด้านวิมังสา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่าบุคลากรของ องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอดุสิต จังหวัดพิษณุโลก มีความไตร่ตรอง หรือทดลอง หมายถึง หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตรา หาเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ยังหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง ซึ่งได้สอดคล้องกับหลักการที่กล่าวไว้ของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ที่กล่าวไว้ว่า วิมังสา หมายถึง การสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ยังหย่อน เกินเลย บกพร่องหรือขัดข้อง เป็นต้น ในกิจที่ทำ รู้จักทดลอง และคิดค้นหาทางแก้ไขและปรับปรุง ข้อนี้เป็นการใช้ปัญญาชักนำสมาธิซึ่งจะเห็นได้ไม่ยากคนมีวิมังสาเป็นพวกชอบคิด ค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลอง เมื่อทำอะไร ก็คิดพิจารณาทดสอบไปและสอดคล้องกับหลักการของ พิฑูร มลิวัลย์ (พิฑูร มลิวัลย์, 2540 : 20-21) กล่าวไว้ว่า วิมังสา หมายถึง ความหมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้นเมื่อทำสิ่งใดทำด้วยความรู้จักไตร่ตรองรู้จักพิจารณาใคร่ครวญรู้จักพินิจพิเคราะห์ ทดลอง ทดสอบ (เข้าใจ) และยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุวิทย์ สิริวัฑโน (พรหมเกิด) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่าพนักงานมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช วิมังสา อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

ควรสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรทุกคนมีความรักความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย โดยการณรงคิให้บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล ใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานภายในองค์กรอย่างจริงจัง

2. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

ควรนำผลการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลในการวางแผนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

ควรศึกษาการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลอื่นๆ เพื่อจะได้เปรียบเทียบความแตกต่าง หรือความสอดคล้องกันในระดับของการบริหาร

บรรณานุกรม

- เจริญโรจน์ ปาโส. (2545). การประยุกต์ใช้พุทธธรรมกับการทำกิจกรรมในชุมชนของพระสงฆ์กลุ่มเสขิยธรรม. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2541). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร. เทพเนรมิตร.
- ณฐยา ราชสมบัติ. (2556). ศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ของวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิฑูรย์ มลิวัลย์. (2540). แบบเรียนวิชาธรรมและนักธรรมชั้นตรี. กรุงเทพมหานคร. กรมการศาสนา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุวิทย์ สิริวฑฺฒโน (พรหมเกิด). (2553). การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหาร ส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระยงยุทธ ดิग्ฆญาโณ (สุดตา). (2556). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนมัธยม ศึกษาในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิเชียร ชาบุดรบุญทวี. (2535). **พุทธศาสน์**. กรุงเทพมหานคร. โอ.เอส. พรีนติ้งเฮ้าส์.
แสงอรุณ โปร่งธนะ. (2539). **พุทธศาสน์**. กรุงเทพมหานคร. ฝ่ายเอกสารดาราสำนักรส่งเสริม
วิชาการสถาบันราชภัฏธนบุรี.
อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2543) . **ธรรมะและพระดีที่คนไทยควรรู้จัก**. กรุงเทพมหานคร.
โรงพิมพ์ธนัช.

ขอบคุณภาพจาก <https://goo.gl/8jyc3g>

ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว สำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหว และผู้สูงอายุของจังหวัดอุบลราชธานี¹

Recommendations to Develop the Tourism Potential for People
with Physical Disabilities and Seniors of Ubon Ratchathani Province

สิริรัตน์ ขอบขาย²

Sirirat Chobkhay

E-mail: s.chobor@gmail.com

สันติภาพ คำสะอาด³

Santhipharp Khamsa-ard

พิทักษ์ ศิริวงศ์⁴

Phitak Siriwong

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุของจังหวัดอุบลราชธานี”

² นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

⁴ รองศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษา ประเมินและวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และ 2) เพื่อศึกษา ประเมิน วิเคราะห์และเปรียบเทียบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อการพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุ ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยว และผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสำรวจ แบบประเมิน และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีระดับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและมีความคาดหวังต่อองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับที่มาก สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบสิ่งอำนวยความสะดวกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานและการสื่อสาร กลุ่มสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างอาคาร และกลุ่มสิ่งอำนวยความสะดวกพิเศษที่เกี่ยวข้องกับเครื่องจักร

ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 13 แห่ง พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมระดับสูง 5 แห่ง มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในระดับพอใช้ จำนวน 2 แห่ง ภาพรวมมาตรฐานการบริการทางการท่องเที่ยวอยู่ในระดับต้องปรับปรุง ศักยภาพขององค์ประกอบของการท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับสูง

คำสำคัญ: นักท่องเที่ยว, ผู้พิการทางการเคลื่อนไหว, ผู้สูงอายุ, ข้อเสนอแนะ

Abstract

The objectives of this study were 1) to study, evaluate and analyze the physical disability and senior tourists' requirement, and 2) to study, evaluate, analyze and compare the potential of tourism destination within Ubon Ratchathani Province in order to promoting to be a destination for physical disability and senior tourists. Mixed method was employed. The sample was indicated into the physical disability and elderly people, general tourists, tourism entrepreneurs and officially responsible staffs in the travelling places. The data were gathered by using a questionnaire, surveying form, assessment

form, and interviewing form. The statistical software program was used to analyze data.

In findings, it found that the tourists required any facilities and expectation to any factors of tourism was in high level. Moreover, the factors of tourist facility were categorized into three notions namely 1) general facility and communication device, 2) the facility linking among buildings, and 3) the extra facility concerning some machines.

By the study and readiness assessment of the total 13 travelling places, there were 5 travelling places met fully completed. Consideration into the preparedness of tourist facility, there were only 2 travelling places met at a fair level. In the overview of tourism service, it needed to be improved because there were only 3 travelling places met a fair level. The tourism attribution revealed into a high level.

Keywords: Tourist, People with physical disability, Senior, Recommendation,

บทนำ

ปัจจุบัน การท่องเที่ยวของประเทศไทยมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และส่งผลให้เกิดกิจกรรมและก่อประโยชน์ด้านต่างๆ ต่อการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างรายได้ การสร้างอาชีพ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม การประชาสัมพันธ์ในระดับต่างๆ การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่ง การสร้างอาคารที่พักโรงแรม ศูนย์ประชุม ตลอดจนการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (ดอน นาครทรรพ, 2558) จึงนับได้ว่าการท่องเที่ยวของประเทศไทยนับเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญของประเทศ ที่ไม่สามารถละเลยได้เลย อีกทั้งในปัจจุบัน การท่องเที่ยวจึงนับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญอีกกิจกรรมหนึ่งของทุกคน ที่เปิดโอกาสให้คนทุกคน อันหมายถึง คนทุกเพศ ทุกวัย คนปกติ คนพิการ หญิงตั้งครรภ์ ฯลฯ สามารถที่จะท่องเที่ยวภายในประเทศ ระหว่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม (พิทักษ์ ศิริวงศ์ และ ปัทมอร เสี่ยงแดง, 2554) ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัว นักท่องเที่ยวกลุ่มแบกเป้ นักท่องเที่ยวเชิงการศึกษา นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ตลอดจนนักท่องเที่ยวผู้พิการ ที่มีความต้องการประสบการณ์ในการท่องเที่ยวเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นความท้าทาย การเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือกันและกัน ซึ่งสามารถสร้างประสบการณ์กับโลกภายนอก พร้อม ๆ กับเรียนรู้ตัวตนและความรู้สึกตัวเองไปด้วย (จิตต์ปภัสสรณ์ บัตรประโคน, 2553)

จากการทบทวนผลงานวิจัยทั้งจากประเทศไทยและต่างประเทศหลายเรื่องในระยะ 10 ปีที่ผ่านมาพบว่า จำนวนของนักท่องเที่ยวผู้พิการและผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับภูมิภาคเอเชียและในระดับโลก (Lee, Agarwal, และ Kim, 2012; Alén, Domínguez และ Losada, 2012) ซึ่ง Darcy และ Pegg (2011) ได้กล่าวถึงการประมาณการจำนวนผู้พิการทั่วโลกของ World Health Organization (WHO) ซึ่งคาดการณ์ว่าจะมีจำนวนผู้พิการทั้งสิ้นประมาณ 650 ล้าน และได้รับการกระตุ้นทางเศรษฐกิจเพื่อการท่องเที่ยวของผู้พิการในหลายกลุ่มประเทศ เช่น ยุโรป อเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับยุทธพล ดำรงชินสกุล (2554) ได้คาดการณ์ว่า นักท่องเที่ยวคนพิการและคนสูงอายุเป็นฐานประชากรที่มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มมากขึ้นทุกปี ซึ่งนับเป็นอีกหนึ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ ซึ่งนักท่องเที่ยวผู้พิการและผู้สูงอายุเริ่มมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของท่องเที่ยวในแต่ละประเทศ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะปรากฏสถิติหรือแนวโน้มการเติบโตของกลุ่มผู้พิการและผู้สูงอายุ แต่ปัจจุบันยังพบว่าการท่องเที่ยวของผู้พิการและผู้สูงอายุยังประสบปัญหาหลายด้าน เช่น ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวที่ยังขาดความพร้อมในด้านการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น Shalini Sanmargaraja และ Seow Ta Wee. (2014) ได้รายงานผลเปรียบเทียบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวสำหรับผู้พิการในอุทยานแห่งชาติทั้ง 4 แห่งในประเทศมาเลเซีย พบว่า อุทยานแห่งชาติมีการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่พอให้นักท่องเที่ยวผู้พิการใช้งานได้ แต่ยังไม่ได้มาตรฐานของการออกแบบที่เป็นธรรม เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีไว้บริการที่จำเป็น เช่น ทางลาด รววจัปบันได รววจัป บันได และที่จอดรถ ประกอบกับปัญหาข้อจำกัดต่อการเดินทาง ซึ่งกลุ่มผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุของประเทศไทยยังคงถูกจำกัดสิทธิ เนื่องจากระบบขนส่งสาธารณะของประเทศไทยยังคงมีปัญหาและข้อจำกัดต่อการเดินทางของผู้พิการเป็นอย่างมาก เช่น การไม่มีลิฟท์หรือบันไดเลื่อนสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหว ขนาดความกว้างของประตูรถประจำทางหรือรถไฟฟ้าที่แคบเกินไป ทำให้ผู้พิการไม่สามารถขึ้นรถประจำทางหรือรถไฟฟ้าได้ สถานีรถไฟฟ้าหรือรถไฟใต้ดินบางแห่งไม่มีลิฟท์บริการ แม้กระทั่งสายการบินบางสายการบินก็ปฏิเสธการให้บริการแก่นักเดินทางผู้พิการด้วย (จันทกานต์ ฉายะพงศ์, 2556; พิทักษ์ ศิริวงศ์ และ ปัทมอร เสี่ยงแดง, 2554)

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้เห็นความสำคัญและจำเป็นของการวิจัยเพื่อศึกษาและประเมินความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุ เพื่อนำเอาผลลัพธ์ที่ได้มานำ

เสนอเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกรวมถึงบริการต่างๆ ให้มีความพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ตลอดจนเพื่อการสร้างหลักประกันด้านความปลอดภัย เพิ่มความเชื่อมั่นและสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ รวมทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้สาธารณะชนเข้าใจความต้องการและเกิดทัศนคติใหม่ต่อนักท่องเที่ยวผู้พิการ ที่เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าศักยภาพของผู้พิการนั้น ไม่ได้ด้อยไปกว่าคนปกติทั่วไปแต่อย่างใด ตลอดจนเตรียมความพร้อมให้กับการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่กำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา ประเมินและวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษา ประเมิน วิเคราะห์และเปรียบเทียบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อการพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

สำหรับประเด็นความต้องการของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยมุ่งศึกษาประเด็นแรงจูงใจ (Motivations) ปัจจัยที่กำหนดความต้องการ (Determinants) ตามทฤษฎีพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง รวมถึงระดับความต้องการของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ตามแนวทางของการออกแบบที่เป็นธรรม และสำหรับการศึกษา ประเมิน วิเคราะห์ และเปรียบเทียบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อการพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ผู้วิจัยมุ่งเน้นประเด็น 1) ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในประเด็นการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และบริการอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียง (3As) 2) รายการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้พิการและผู้สูงอายุ 23 รายการ ที่กำหนดโดยกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 3) มาตรฐานการบริการการท่องเที่ยวสำหรับผู้พิการ ที่กำหนดโดยกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และ 4) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีโดยเน้นประเด็นศักยภาพด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งดึงดูดใจของสถานที่ท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านธุรกิจที่พัก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการบริการโปรแกรมการท่องเที่ยว ด้านบริการต่างๆ

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากรในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ นักท่องเที่ยว ผู้สูงอายุ และนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหว ผู้รับผิดชอบหรือผู้ที่มีบทบาทในการดูแลแหล่งท่องเที่ยว ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สมาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี นักวิชาการทางการท่องเที่ยว ตัวแทนจากภาคเอกชน ได้แก่ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรมจังหวัดอุบลราชธานี หอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี และผู้ประกอบการธุรกิจทางการท่องเที่ยว
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวรวมถึงผู้ดูแลนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการผู้ประกอบการธุรกิจทางการท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัยคือ แหล่งท่องเที่ยวตลอดจนธุรกิจที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี โดยคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวมีระยะทางไม่เกิน 50 กิโลเมตรจากใจกลางตัวเมืองจังหวัดอุบลราชธานี ได้ทั้งหมด 13 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี พิพิธภัณฑ์บ้านก้านเหลือง วัดมหาวนาราม วัดหนองป่าพง วัดศรีอุบลรัตนาราม วัดสุปัฏนารามวรวิหาร วัดมณีวนาราม แก่งสะพือ หาดคุศโศก ทุ่งศรีเมือง วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์ (ธรรมมาสน์สิ่งทศิลปะญวนบ้านชีทวน) สวนสัตว์อุบลราชธานี และแหล่งท่องเที่ยวตามรอยเล็กซานเดอร์มหาราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพตามหลักการของการวิจัยนโยบาย (Policy Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ สามารถแบ่งประชากรตามวิธีการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการศึกษาประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ นักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว และผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แต่เนื่องจากปัจจุบัน ยังไม่สามารถระบุจำนวนนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ รวมทั้งจำนวนประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง

เพื่อเป็นตัวแทนประชากรในการศึกษาในครั้งนี้ ตามการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง สามารถคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุจำนวน 323 คน ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 323 คน และตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 126 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) โดยใช้เทคนิคการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ที่มีการเลือกตัวอย่างตามที่พบและยินดีให้ความร่วมมือหรืออยู่ในสถานที่ที่มีการเก็บข้อมูล และเมื่อได้ข้อมูลจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จำนวน 35 ราย ผู้ที่มีตำแหน่ง บทบาทหรือหน้าที่ในการดูแลแหล่งท่องเที่ยว 13 แห่ง ตัวแทนสถานประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 12 ราย รวมทั้งตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจำนวน 8 หน่วยงาน โดยใช้เทคนิคการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive selection) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากที่สุด ผ่านเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อย โดยมีการสร้างแนวคำถามสำหรับการสนทนาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลอื่น ได้แก่ การสังเกตการณ์ รวมทั้งการศึกษาจากเอกสารต่างๆ ร่วมด้วย เมื่อได้ข้อมูลจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้รวบรวมข้อมูลผ่านเครื่องมือหลัก 3 ประเภท ได้แก่

1. แบบสอบถาม ใช้สำหรับการรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวในประเด็นพฤติกรรม การท่องเที่ยว ความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยว รวมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในประเด็นความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยว และความพร้อมขององค์ประกอบด้านการท่องเที่ยว
2. แบบสัมภาษณ์ ใช้สำหรับการรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวในประเด็นปัญหาด้านการท่องเที่ยว ความต้องการของนักท่องเที่ยว ตลอดจนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุของจังหวัดอุบลราชธานีจากตัวแทนผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว
3. แบบสำรวจและแบบประเมิน ใช้สำหรับการประเมินความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และมาตรฐานด้านการบริการของผู้พิการและผู้สูงอายุในแหล่งท่องเที่ยว

ผลการวิจัย

1. การศึกษา การประเมินและการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 323 คน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ร้อยละ 69.7 รองลงมาได้แก่ ผู้ติดตามนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหว ร้อยละ 16.7 และนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหว ร้อยละ 13.6 ตามลำดับ ทั้งนี้ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวเพศชาย ร้อยละ 52.3 อายุเฉลี่ย 58 ปี มีระดับการศึกษาสูงสุดที่ระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 35.7 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป/รับจ้างอิสระ ร้อยละ 41.2 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท สำหรับพฤติกรรมการท่องเที่ยวพบว่า เป็นนักท่องเที่ยวที่เคยมีประสบการณ์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดอุบลมากกว่า 1 ครั้ง นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยตัวเองกับครอบครัวหรือญาติประมาณ 4-5 คน นิยมสืบค้นข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวผ่านสื่อโทรทัศน์ มีการเดินทางมาท่องเที่ยวที่จังหวัดอุบลราชธานีด้วยรถส่วนตัว มีค่าใช้จ่ายสำหรับการท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อวันต่ำกว่า 1,000 บาท และไม่นิยมค้างคืน อย่างไรก็ตามสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีการค้างคืนที่จังหวัดอุบลราชธานีส่วนใหญ่เลือกพักที่บ้านญาติหรือบ้านเพื่อน และมีความตั้งใจในการกลับมาเที่ยวซ้ำอีกครั้งในอนาคต ทั้งนี้แรงจูงใจหลักในการเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานีคือความสวยงามของธรรมชาติ และความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาท่องเที่ยว คือ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และกิจกรรมการท่องเที่ยวหลัก คือการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

ตารางที่ 1 ระดับความต้องการรายการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

รายการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	Mean	SD	ระดับความต้องการ
1. ที่นั่งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุหรือพื้นที่สำหรับจอดรถเข็นคนพิการและผู้สูงอายุ	4.30	0.843	มากที่สุด
2. ทางลาดสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	4.17	0.879	มาก
3. พื้นผิวทางสัมผัสสำหรับคนพิการทางการมองเห็น	4.18	0.831	มาก
4. บันไดเลื่อนสำหรับคนพิการสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	4.11	0.923	มาก
5. ทางลาดเลื่อนหรือทางเลื่อนในแนวราบ	4.09	0.925	มาก
6. รวากันตกหรือผนังกันตก	4.16	0.993	มาก

รายการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	Mean	SD	ระดับความต้องการ
7. ถังขยะแบบยกเคลื่อนที่ได้	3.81	1.044	มาก
8. สถานที่ติดต่อหรือประชาสัมพันธ์สำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	4.17	0.882	มาก
9. โทรศัพท์สาธารณะสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	3.88	1.020	มาก
10. จุดบริการน้ำดื่มสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	3.92	0.995	มาก
11. ตู้บริการเงินค่านสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	3.74	1.049	มาก
12. ประตูสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	4.05	0.941	มาก
13. ห้องน้ำสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	4.35	0.935	มากที่สุด
14. ลิฟต์สำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	4.07	0.949	มาก
15. ที่จอดรถสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	4.19	0.883	มาก
16. สัญญาณเสียงและสัญญาณแสงขอความช่วยเหลือสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	4.21	0.923	มากที่สุด
17. ป้ายแสดงอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	4.23	0.839	มากที่สุด
18. ทางสัญจรสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	4.13	0.857	มาก
19. ตู้ไปรษณีย์สำหรับคนพิการ	3.78	1.038	มาก
20. พื้นสำหรับหนัถของคณพิการ	4.05	0.981	มาก
21. การประกาศเตือนภัยสำหรับคนพิการทางการเห็น และตัวอักษรไฟวิ่งหรือสัญญาณเตือนไฟสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย	4.11	0.952	มาก
22. การประกาศข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับคนพิการทางการเห็น และตัวอักษรไฟวิ่งหรือสัญญาณเตือนไฟสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย	4.13	0.918	มาก
23. เจ้าหน้าที่ซึ่งผ่านการฝึกอบรมและมีคุณสมบัติตรงกับความต้องการของคนพิการแต่ละประเภทอย่างน้อยหนึ่งคนเพื่อให้บริการคนพิการและผู้สูงอายุ	4.26	0.882	มากที่สุด

นักท่องเที่ยมมีระดับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในภาพรวมอยู่ในระดับที่มาก โดยสามารถเรียงลำดับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกมากที่สุด จำนวน 5 รายการ ได้แก่ 1) ห้องน้ำสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ 2) ที่นั่งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุหรือพื้นที่สำหรับจอดรถเข็นคนพิการและผู้สูงอายุ 3) เจ้าหน้าที่ซึ่งผ่านการฝึกอบรมและมีคุณสมบัติตรงกับความต้องการของคนพิการแต่ละประเภทอย่างน้อยหนึ่งคนเพื่อให้บริการคนพิการและผู้สูงอายุ 4) ป้ายแสดงอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ และ 5) สัญญาณเสียงและสัญญาณแสงขอความช่วยเหลือสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ อีกทั้งยังพบว่า รายการสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการน้อยที่สุด 5 รายการ ได้แก่ 1) ตู้บริการเงินด่วนสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ 2) ตู้ไปรษณีย์สำหรับคนพิการ 3) ถังขยะแบบยกเคลื่อนที่ได้ 4) โทรศัพท์สาธารณะสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ และ 5) จุดบริการน้ำดื่มสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ และสามารถวิเคราะห์หองค์ประกอบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวจากรายการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว จำนวน 23 ตัวแปร มาทำการสกัดตัวแปร สรุปได้เป็น 3 กลุ่มหลัก ดังตารางที่ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยวิธีหมุนแกนแปรแมกซ์ (Varimax Rotation)

รายการสิ่งอำนวยความสะดวก	องค์ประกอบ		
	1	2	3
สัญญาณเสียงและสัญญาณแสงขอความช่วยเหลือสำหรับคนพิการ	0.769		
การประกาศเตือนภัยสำหรับคนพิการทางการเห็นและตัวอักษรไฟวิ่งหรือสัญญาณเตือนไฟสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย	0.742		
เจ้าหน้าที่ซึ่งผ่านการฝึกอบรมและมีคุณสมบัติตรงกับความต้องการของคนพิการแต่ละประเภทอย่างน้อยหนึ่งคนเพื่อให้บริการคนพิการและผู้สูงอายุ	0.741		
การประกาศข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับคนพิการทางการเห็นและตัวอักษรไฟวิ่งหรือสัญญาณเตือนไฟสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย	0.727		
ป้ายแสดงอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ	0.710		
พื้นที่สำหรับหนีภัยของคนพิการ	0.699		
ที่จอดรถสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	0.586		
ห้องน้ำสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	0.585		
ราวกันตกหรือผนังกันตก	0.584		
ลิฟต์สำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	0.582		

รายการสิ่งอำนวยความสะดวก	องค์ประกอบ		
	1	2	3
ทางสัญจรสำหรับคนพิการ	0.512		
ทางลาดสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ		0.784	
ที่นั่งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุหรือพื้นที่สำหรับจอดรถขึ้นคนพิการและผู้สูงอายุ		0.783	
บันไดเลื่อนสำหรับคนพิการสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ		0.704	
พื้นผิวทางสัมผัสสำหรับคนพิการทางการมองเห็น		0.704	
ทางลาดเลื่อนหรือทางเลื่อนในแนวราบ		0.598	
สถานที่ติดต่อหรือประชาสัมพันธ์สำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ		0.551	
ประตูสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ		0.541	
ตู้บริการเงินต้นสำหรับคนพิการ			0.821
โทรศัพท์สาธารณะสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ			0.809
จุดบริการน้ำดื่มสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ			0.737
ตู้ไปรษณีย์สำหรับคนพิการ			0.731
ถังขยะแบบยกเคลื่อนที่ได้			0.631

จากตารางที่ 2 พบว่ารายการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว จำนวน 23 ตัวแปร สามารถสรุปได้เป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่

1) กลุ่มสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานและการสื่อสาร ซึ่งเป็นกลุ่มสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวต้องการอยู่ในระดับสูงสุด ประกอบด้วย 11 รายการ ได้แก่ สัญญาณเสียงและสัญญาณแสงขอความช่วยเหลือสำหรับคนพิการ การประกาศเตือนภัยสำหรับคนพิการทางการเห็น และตัวอักษรไฟวิ่งหรือสัญญาณเตือนไฟสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย เจ้าหน้าที่ซึ่งผ่านการฝึกอบรมและมีคุณสมบัติตรงกับความต้องการของคนพิการแต่ละประเภทอย่างน้อยหนึ่งคนเพื่อให้บริการคนพิการและผู้สูงอายุ การประกาศข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับคนพิการทางการมองเห็น และตัวอักษรไฟวิ่งหรือสัญญาณเตือนไฟสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ป้ายแสดงอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ พื้นที่สำหรับhiniยของคนพิการ ที่จอดรถสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ห้องน้ำสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ราวกันตกหรือผนังกันตก ลิฟต์สำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ และทางสัญจรสำหรับคนพิการ

2) กลุ่มสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างอาคาร ประกอบด้วย 7 รายการ ได้แก่ ทางลาดสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ที่นั่งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุหรือพื้นที่สำหรับจอดรถขึ้นคนพิการและผู้สูงอายุ บันไดเลื่อนสำหรับคนพิการสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ พื้นผิวทางสัมผัสสำหรับคนพิการทางการเห็น ทางลาดเลื่อนหรือทางเลื่อนใน

แนวราบ สถานที่ติดต่อหรือประชาสัมพันธ์สำหรับคนพิการและผู้สูงอายุและประตูสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ

3) กลุ่มสิ่งอำนวยความสะดวกพิเศษที่เกี่ยวข้องกับเครื่องจักร (Machine) ซึ่งเป็นกลุ่มสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวต้องการอยู่ในระดับน้อยที่สุด ประกอบด้วย 5 รายการ ได้แก่ ตู้บริการเงินด่วนสำหรับคนพิการ โทรศัพท์สาธารณะสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ จุดบริการน้ำดื่มสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ตู้โปรชนีย์สำหรับคนพิการ และถังขยะแบบยกเคลื่อนที่ได้

เมื่อศึกษาระดับความคาดหวังต่อองค์ประกอบของการท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังในภาพรวมอยู่ในระดับที่มาก และมีความคาดหวังระดับมากในด้านสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว (Attraction) ด้านทัศนคติของคนในท้องถิ่น (Attitude of local People) ด้านการบริการต่างๆ (Ancillary Service) ด้านการเข้าถึง (Accessibility) และด้านกิจกรรม (Activity) นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังมีความคาดหวังระดับปานกลางในด้านการบริการโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) และด้านที่พัก (Accommodation) อย่างไรก็ตาม ปัญหาหรืออุปสรรคสำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหว ได้แก่ ข้อจำกัดด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ห้องน้ำและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สายตาหรือทัศนคติของคนทั่วไปที่มีต่อผู้พิการทางการเคลื่อนไหว สำหรับปัญหาหรืออุปสรรคสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ได้แก่ ระยะในการเดินทางท่องเที่ยว ข้อจำกัดด้านเวลาและสุขภาพของตนเอง และความแออัดของนักท่องเที่ยว

2. การศึกษา การประเมิน การวิเคราะห์และการเปรียบเทียบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อการพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาจากเกณฑ์ระยะทางของแหล่งท่องเที่ยว โดยเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีระยะทางไม่เกิน 50 กิโลเมตร จากใจกลางตัวเมืองจังหวัดอุบลราชธานี สามารถคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวได้ทั้งหมด 13 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานี พิพิธภัณฑสถานบ้านก้านเหลือง วัดมหาวนาราม วัดหนองป่าพง วัดศรีอุบลรัตนาราม วัดสุปัฏนารามวรวิหาร วัดมณีวนาราม แก่งสะพือ หาดคูเต่าทุ่งศรีเมือง วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์ (ธรรมมาสน์สิงห์ศิลปะญวนบ้านชีทวน) สวนสัตว์อุบลราชธานี และแหล่งท่องเที่ยวตามรอยเล็กซานเดอร์มหาราช สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ผลการศึกษาและการประเมินความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 13 แห่งใน 3 ด้าน (3As) ได้แก่ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่ง

ท่องเที่ยว และด้านสิ่งบริการรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมระดับสูง จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ คือ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี วัดมหายานาราม ทุ่งศรีเมือง สวนสัตว์อุบลราชธานี และวัดหนองป่าพง และแหล่งท่องเที่ยวที่เหลือมีความพร้อมระดับพอใช้

2.2 ผลศึกษาและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 13 แห่ง พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในระดับพอใช้ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ สวนสัตว์อุบลราชธานี และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี โดยพบว่ามียาการสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีบริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ถังขยะแบบยกเคลื่อนที่ได้ ทางลาดสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ราวกั้นตกหรือผนังกันตก ห้องน้ำสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ บริการที่นั่งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ หรือพื้นที่สำหรับจอดรถขึ้นคนพิการและผู้สูงอายุ สถานที่ติดต่อหรือประชาสัมพันธ์สำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ที่จอดรถสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ พื้นผิวทางสัมผัสสำหรับคนพิการทางการเห็น ทางสัญจรสำหรับคนพิการ ป้ายแสดงอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ลิฟต์สำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ และเจ้าหน้าที่ซึ่งผ่านการฝึกอบรมและมีคุณสมบัติตรงกับความต้องการของคนพิการแต่ละประเภทอย่างน้อยหนึ่งคนเพื่อให้บริการคนพิการและผู้สูงอายุ

2.3 ผลการศึกษาและประเมินภาพรวมมาตรฐานการบริการทางการท่องเที่ยวสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยว ที่มีมาตรฐานการบริการทางการท่องเที่ยวระดับพอใช้ จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี สวนสัตว์อุบลราชธานี และวัดมหายานาราม

ดังนั้น จากผลการศึกษาดังกล่าวจึงสามารถกล่าวได้ว่า ภาพรวมความพร้อมของการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุอยู่ในระดับปรับปรุง

นอกจากนี้ เมื่อศึกษาและประเมินความพร้อมของธุรกิจการท่องเที่ยวในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวผู้พิการและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม รองลงมาคือ ธุรกิจที่พัก ธุรกิจอื่นๆ (รถรับจ้าง สปา ฯลฯ) ธุรกิจร้านขายของที่ระลึก และบริษัทนำเที่ยว โดยธุรกิจส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการประกอบธุรกิจเฉลี่ยที่ 5 ปี และเคยมีประสบการณ์ในการให้บริการนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามธุรกิจส่วนใหญ่ยังไม่มีกำหนดพันธกิจและขอบเขตของการให้บริการไว้ในนโยบาย สำหรับประเด็นการวางแผน

ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่มีการจัดอบรม และ ไม่ส่งบุคลากรเข้ารับการอบรม แต่ในอนาคตคาดว่าจะดำเนินการ นอกจากนี้ธุรกิจส่วนใหญ่ไม่มีการจัดการข้อร้องเรียน แต่ในอนาคตคาดว่าจะดำเนินการ ทั้งนี้รายการอุปสรรคสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเพื่อให้คนพิการและผู้สูงอายุสามารถเข้าถึง ได้แก่ ถึงขยะแบบยกเคลื่อนที่ได้ ทางลาดสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ที่นั่งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุหรือพื้นที่สำหรับจอดรถเข็นคนพิการและผู้สูงอายุ รวากันตกหรือผนังกันตก อีกทั้ง ผู้ประกอบการธุรกิจทางการท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าจังหวัดอุบลราชธานีมีความพร้อมขององค์ประกอบของการท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในระดับสูงประกอบด้วย ด้านสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว (Attraction) ด้านทัศนคติของคนในท้องถิ่น (Attitude of local People) ด้านการบริการต่างๆ (Ancillary Service) ด้านกิจกรรม (Activity) และด้านการเข้าถึง (Accessibility) นอกจากนี้ ยังมีความคิดเห็นว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวด้านการบริการโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) และด้านที่พัก (Accommodation) มีความพร้อมในระดับปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโดยเปรียบเทียบระหว่างความพร้อมขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีจากมุมมองของผู้ประกอบการและความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ มีความคิดเห็นต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีแตกต่างกันกับผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงผลในตารางที่ 3 โดยนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีระดับความความต้องการต่อองค์ประกอบของท่องเที่ยวสูงกว่าระดับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 8 ด้าน จึงสามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานี ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบด้านที่พักที่มีระดับความแตกต่างของความต้องการและความพร้อมในการให้บริการสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ องค์ประกอบด้านกิจกรรม องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก องค์ประกอบด้านการบริการโปรแกรมการท่องเที่ยว องค์ประกอบด้านการบริการต่างๆ องค์ประกอบด้านการเข้าถึง องค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว และองค์ประกอบด้านทัศนคติของคนในท้องถิ่น ตามลำดับ

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว	ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว		ความต้องการของนักท่องเที่ยว		t	df	P Value
	Mean	S.D	Mean	S.D			
ด้านสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว (Attraction)	3.89	0.666	4.16	0.643	-4.019	833	0.000*
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)	3.29	0.873	3.80	0.748	-6.967	753.687	0.000*
การเข้าถึง (Accessibility)	3.58	0.832	3.95	0.758	-5.354	833	0.000*
ที่พัก (Accommodation)	3.21	0.827	3.84	0.714	-8.531	781.502	0.000*
กิจกรรม (Activity)	3.52	0.847	4.07	0.681	-7.561	759.914	0.000*
ด้านการบริการโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package)	3.40	0.887	3.91	0.671	-5.613	784.746	0.000*
ด้านการบริการต่างๆ (Ancillary Service)	3.62	0.819	4.07	0.623	-7.438	792.999	0.000*
ทัศนคติของคนในท้องถิ่น (Attitude of local People)	3.83	0.858	4.08	0.737	-2.815	741.138	0.004*
ภาพรวมศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว	3.54	0.609	3.98	0.561	-7.639	738.514	0.000*

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สรุปผลและอภิปรายผล

1. การศึกษา การประเมินและการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

จากผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวเช่นเดียวกันกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ เช่น วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว แรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว รูปแบบการเดินทาง กิจกรรมที่เลือกทำระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว เป็นต้น จากข้อมูลดังกล่าวสามารถแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าคนทุกคนมีประสบการณ์และความต้องการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่สำคัญอีกกิจกรรมหนึ่งของทุกคน ที่เปิดโอกาสให้คนทุกคน อันหมายถึง คนทุกเพศ ทุกวัยไม่ว่าจะเป็นวัยเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน ผู้สูงอายุ คนปกติ คนพิการ หญิงตั้งครรภ์ ฯลฯ สามารถที่จะท่องเที่ยวภายในประเทศ ระหว่างประเทศ รวมทั้งสถานที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมพิเศษที่คนเหล่านั้นต้องการที่

จะไปเยี่ยมชม ไม่ว่าจะเป็นเด็ก คนชรา ผู้พิการ หรือบุคคลทั่วไปก็ตามโดยมีวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม (พิทักษ์ ศิริวงศ์ และ ปัทมอร เสี่ยงแดง, 2554; เกษวดี พุทธภูมิพิทักษ์, 2554)

เมื่อศึกษาความคาดหวังและความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวที่เฉพาะเจาะจงมากกว่านักท่องเที่ยวทั่วไป เนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวมีข้อจำกัดบางประการที่ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมเพื่อการเดินทางท่องเที่ยวที่ราบรื่นและได้รับประสบการณ์ที่ดี แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารายการสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวต้องการในระดับสูงที่สุดแล้วพบว่า นักท่องเที่ยวต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านกายภาพพื้นฐานและด้านบุคลากรที่สามารถตอบสนองความต้องการได้ตามมาตรฐานที่ควรจะเป็นเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ เพราะผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวมีระดับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในภาพรวมอยู่ในระดับที่มาก โดยสามารถเรียงลำดับความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกมากที่สุด จำนวน 5 รายการ ได้แก่ 1) ห้องน้ำสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ 2) ที่นั่งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุหรือพื้นที่สำหรับจอดรถเข็นคนพิการและผู้สูงอายุ 3) เจ้าหน้าที่ซึ่งผ่านการฝึกอบรมและมีคุณสมบัติตรงกับความต้องการของคนพิการแต่ละประเภทอย่างน้อยหนึ่งคนเพื่อให้บริการคนพิการและผู้สูงอายุ 4) ป้ายแสดงอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ และ 5) สัญญาณเสียงและสัญญาณแสงขอความช่วยเหลือสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ อีกทั้งยังพบว่า รายการสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการน้อยที่สุด 5 รายการ ได้แก่ 1) ตู้บริการเงินด่วนสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ 2) ตู้ไปรษณีย์สำหรับคนพิการ 3) ถังขยะแบบยกเคลื่อนที่ได้ 4) โทรศัพท์สาธารณะสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ และ 5) จุดบริการน้ำดื่มสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ โดยผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของชุกกลิน อนุวิจิตร ญาณท์ ศิริสาร และไพรัช โรงสะอาด (2557) ที่รายงานว่า คนพิการต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกแทบทุกอย่างโดยเฉพาะห้องน้ำ ที่นั่งพัก ที่จอดรถ ผู้ดูแลความปลอดภัย ทางลาด รววจับ ป้ายสัญลักษณ์ และผู้ช่วยเหลือคนพิการที่ควรคัดเลือกผู้มีความรู้และมีความเห็นอกเห็นใจคนพิการอย่างแท้จริง อีกทั้ง ยังมีความใกล้เคียงกับผลการศึกษาของสาวิตรี ศรีสกุลเดียว (2557) ได้เรียงความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสูงสุดไปน้อยสุด คือ ทางเข้าอาคาร/ทางเดิน ทางลาดสำหรับรถเข็น ความกว้างพิเศษของทางเดิน รววจับในห้องน้ำ รววจับบริเวณทางเดิน ป้ายและสัญลักษณ์บอกทาง ทางเท้าเอียงบันไดที่มีความสูงน้อยกว่าปกติ พื้นผิวสัมผัส บานประตูที่สามารถเปิด-ปิดเองได้ อ่างล้างมือที่มีความ

สูงน้อยกว่าปกติ การเชื่อมระหว่างอาคาร รถเข็นและไม้เท้าที่สามารถยึดได้ในขณะท่องเที่ยว หรือพักผ่อน ที่นั่งสำหรับอาบน้ำ การขนส่ง/ยานพาหนะที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ เช่น รถ เรือ เครื่องบิน เาะรองโถส้วม และปั๊มเรียกผู้ช่วยฉุกเฉินตามจุดสำคัญในแหล่งท่องเที่ยวหรือที่พักแรม ตามลำดับ ทั้งนี้ ผลการสัมภาษณ์พบว่านักท่องเที่ยวขาดความเชื่อมั่นในประเด็นความสะอาดและสุขอนามัยของน้ำดื่มที่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของนักท่องเที่ยวโดยตรง ดังนั้น นักท่องเที่ยวจึงนิยมเลือกใช้น้ำดื่มในบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานและมีบริการ ณ ร้านค้าทั่วไปมากกว่าการเติมน้ำจากจุดบริการน้ำดื่มตามแหล่งท่องเที่ยวที่จัดเตรียมไว้ให้ ประกอบกับในปัจจุบัน โทรศัพท์เคลื่อนที่ส่วนบุคคลหรือรู้จักกันดีในนามของ โทรศัพท์มือถือ กลายเป็นอุปกรณ์สื่อสารพื้นฐานของประชาชนทุกคนซึ่งความสามารถของโทรศัพท์มือถือในปัจจุบันเป็นได้มากกว่าการสื่อสารทางเสียง แต่ยังสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้เป็นอย่างดี จึงทำให้นักท่องเที่ยวเห็นว่าโทรศัพท์สาธารณะไม่มีความจำเป็นสำหรับการเดินทางท่องเที่ยวเทียบเท่ากับอดีต

จากผลการศึกษาระดับความต้องการของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวแสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุ พยายามที่จะลดข้อจำกัดหรืออุปสรรคของสถานที่ท่องเที่ยวที่ยังขาดความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ลงโดยพยายามมองหาอุปกรณ์หรือสิ่งที่สามารถทดแทนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้สะดวกและง่ายมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ห้องน้ำที่มีขนาดกว้างกว่าปกติ และตั้งอยู่ในระนาบเดียวกันกับพื้นผิวทางเดิน ยังคงเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวผู้พิการและผู้สูงอายุให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก เนื่องจากเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญและจำเป็นที่ไม่สามารถหาอุปกรณ์อย่างอื่นมาทดแทนได้ เช่นเดียวกันกับเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ และผ่านการฝึกอบรมการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ผู้พิการอย่างถูกต้องยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการในอันดับต้นๆ เนื่องจากการท่องเที่ยวหรือการบริการนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้แต่สามารถรู้สึกได้ ดังนั้น หน่วยงานบริการทางการท่องเที่ยวต่างๆ จึงจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรในการนำเสนอสินค้าหรือบริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความชื่นชอบ ประทับใจ นำมาซึ่งความพึงพอใจและส่งผลให้เกิดโอกาสในการสร้างลูกค้าที่จงรักภักดีต่อองค์กรได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกันกับผลการศึกษาของจารุณี ศรีบุรี (2556) ที่รายงานว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษมีความต้องการพนักงานที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน บุคลิกภาพดี มีมนุษยสัมพันธ์ ยิ้มแย้ม พุดจาให้เกียรติแก่นักท่องเที่ยว มีทัศนคติที่ดี ควบคุมอารมณ์ได้ดี และสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

นอกจากนี้ การวิเคราะห์องค์ประกอบหรือปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว สามารถสรุปได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และการสื่อสาร กลุ่มสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างอาคาร และกลุ่มสิ่งอำนวยความสะดวกพิเศษที่เกี่ยวข้องกับเครื่องจักร (Machine) ซึ่งเป็นการนำเสนอกลุ่มสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น ผลการวิจัยของ จารุณี ศรีบุรี (อ้างแล้ว) ที่แบ่งกลุ่มสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ด้านกายภาพ และด้านประชากร ตลอดจนองค์ประกอบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ยังสามารถเชื่อมโยงกับระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุได้อย่างชัดเจน โดยองค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และการสื่อสาร นับเป็นกลุ่มสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีระดับความต้องการสูง เนื่องจากเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกจำเป็นพื้นฐานในการใช้ชีวิตประจำวัน และความต้องการความเข้าใจมากกว่าความเห็นใจจากคนในสังคม เพราะหากคนในสังคมหรือคนในแหล่งท่องเที่ยวมีความเข้าใจก็จะสามารถสร้างบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี อีกทั้งผลการศึกษายังรายงานว่า กลุ่มสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุมีความต้องการเป็นกลุ่มสุดท้าย คือ กลุ่มสิ่งอำนวยความสะดวกพิเศษที่เกี่ยวข้องกับเครื่องจักร (Machine) ได้แก่ 1) ตู้บริการเงินด่วนสำหรับคนพิการ และผู้สูงอายุ 2) ตู้ไปรษณีย์สำหรับคนพิการ 3) ถังขยะแบบยกเคลื่อนที่ได้ 4) โทรศัพท์สาธารณะสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ และ 5) จุดบริการน้ำดื่มสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นรายการสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความยุ่งยากในการใช้งาน รวมทั้งความกังวลต่อความสะอาดของน้ำดื่มซึ่งส่งผลลดภัยด้านสุขอนามัย ทำให้นักท่องเที่ยวมีระดับความต้องการที่น้อยกว่าสิ่งอำนวยความสะดวกกลุ่มอื่น และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และคณะ (2548) ที่ได้รายงานว่า ผู้สูงอายุต้องการใช้อุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความปลอดภัย และไม่ยุ่งยากในการใช้งาน นอกจากนี้ เมื่อทำการทบทวนข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกทั้ง 5 รายการ ไม่ปรากฏระดับความต้องการหรือไม่ปรากฏผลการศึกษานักท่องเที่ยวกลุ่มผู้พิการหรือผู้สูงอายุมีความต้องการหรือไม่ อาจกล่าวได้ว่า สิ่งอำนวยความสะดวกทั้ง 5 รายการนั้น เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่มีความสำคัญและจำเป็น ซึ่งจะมีหรือไม่มีให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวก็ไม่มีผลกระทบต่อนักท่องเที่ยว ดังนั้น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงไม่มีผลที่ชัดเจนเกี่ยวกับรายการสิ่งอำนวยความสะดวกทั้ง 5 รายการ

และเมื่อศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นความคาดหวังของนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุต่อองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ผลการศึกษาแสดง

ให้เห็นว่าทัศนคติของคนทั่วไปมีอิทธิพลต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยวในระดับสูงและใกล้เคียงกับสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่สามารถกระตุ้นและผลักดันให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการที่จะท่องเที่ยว เหตุผลประการสำคัญคือ ทัศนคติหรือมุมมองของคนทั่วไปเมื่อมองมายังผู้พิการทางการเคลื่อนไหวแล้วให้ความหมายเชิงคำถามหรือดูถูกย่ำแย่ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจและความมั่นใจของผู้พิการเป็นอย่างยิ่ง ถึงแม้ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวหลายคนสามารถก้าวข้ามในประเด็นของสายตาคคนทั่วไปได้ แต่ยังคงประสบกับคำถามที่บั่นทอนจิตใจ เช่น “เดินทางท่องเที่ยวแบบนี้สนุกหรือ” “มาเที่ยวกันยังไ้ มาเองหรือ ทำไม่ได้” เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาจังหวัดอุบลราชธานีนิยมเดินทางท่องเที่ยวกับครอบครัว ซึ่งจะคอยเป็นกำลังใจและคอยสร้างความมั่นใจให้อยู่ตลอดเวลา

ทั้งนี้ ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่านักท่องเที่ยวมีความคาดหวังต่อองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับที่มาก และมีความคาดหวังระดับมากในด้านสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว (Attraction) ด้านทัศนคติของคนในท้องถิ่น (Attitude of local People) ด้านการบริการต่างๆ (Ancillary Service) ด้านการเข้าถึง (Accessibility) และด้านกิจกรรม (Activity) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกศรา สุกเพชร และ วาริชต์ มัธยมบุรุษ (2555) พบว่า ผู้สูงอายุต้องการความสะดวกสบายในการเดินทางในสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งการเดินทางด้วยทางเท้าและทางรถยนต์ ต้องการบริการที่ดีจากผู้ให้บริการ ที่ทางผู้สูงอายุยินดีจ่ายเงินมากกว่าปกติเพื่อแลกต่อการบริการที่สูงขึ้น มากกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ผู้สูงอายุต้องการได้รับข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวที่ลึกกว่าปกติ ระยะทางในการเดินทางชมไม่ควรเกินครึ่งชั่วโมง ต่รอบ เส้นทางในการเดินชมในแหล่งท่องเที่ยว ควรมีความลาดชันน้อย และควรมีราวจับตลอดเส้นทางเดินท่องเที่ยว พื้นของเส้นทางเรียบ และสามารถไ้รถเข็นได้ ต้องการห้องพยาบาล หรือจุดบริการด้านสุขภาพในสถานที่ท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่ชอบสถานที่ที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ระยะเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละจุดไม่ควรเกิน 30 นาที และผลการศึกษาของ จารุณี ศรีบุรี (2556) ที่รายงานสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวต้องการตามแหล่งท่องเที่ยว คือ มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม ขนาดประตูกว้างพอให้รถเข็นเข้า มีราวจับภายในอาคาร มีทางลาดสำหรับรถเข็น ลิฟท์ที่มีอักษรเบรลล์และมีระดับต่ำ มีทางหนีไฟ มีลิฟท์รางเลื่อน เมื่อพิจารณาผลการศึกษาระดับความต้องการในการเข้าใช้ระบบอารยสถาปัตย์ในโรงแรม พบว่า ในด้านกายภาพ นักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษมีความต้องการอารยสถาปัตย์ที่มีความพร้อมก่อนการเลือกใช้บริการโรงแรม สำหรับด้านบุคลากรพบว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษมีความต้องการพนักงานที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน บุคลิกภาพดี มีมนุษยสัมพันธ์ ยิ้มแย้ม พุดจาให้เกียรติแก่นักท่องเที่ยว มีทัศนคติที่ดี ควบคุม

อารมณืได้ดี และสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

2. การศึกษา การประเมิน การวิเคราะห์และการเปรียบเทียบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อการพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุ

เมื่อศึกษาความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 13 แห่ง ตามแนวคิดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และด้านสิ่งบริการรองรับการท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียง ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีมีความพร้อมภาพรวมในระดับพอใช้ เนื่องจากผลการศึกษาและการประเมินความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวรายงานว่า มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมระดับสูง จำนวน 5 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวอีก 8 แห่งอยู่ในระดับพอใช้ อีกทั้งแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งบริการรองรับการท่องเที่ยว เนื่องจากผลการศึกษาและการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 13 แห่ง พบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวอีก 11 แห่งมีความพร้อมในระดับปรับปรุง โดยมีเพียงสวนสัตว์อุบลราชธานี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานีที่มีความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับพอใช้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มาโนช พรหมปัญโญ และคณะ (2556) ที่รายงานว่า จุดอ่อนที่สำคัญของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัดอุบลราชธานี คือ วัดส่วนใหญ่มีระบบสาธารณูปโภคห้องน้ำ ที่จอดรถ ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ตลอดจนไม่มีการให้ข้อมูล แนะนำกิจกรรมการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวยังไม่สอดคล้องกับวิถีของวัด วัดส่วนใหญ่ไม่มีเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับวัด ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดระดับน้อย เช่นเดียวกับผลการศึกษาของกรวรรณ สังขรณ์ และคณะ (2555) ที่ได้สรุปไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่สำหรับผู้สูงอายุยังขาดการเตรียมความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น ห้องสุขาเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ทางลาดและราวสำหรับพยุงตัว ป้ายเตือน ป้ายสื่อความหมายที่ผู้สูงอายุอ่านได้สะดวก ที่นั่งพักผ่อน รวมทั้งไม่ได้จัดเตรียมกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเพื่อดึงดูดความสนใจและเพื่อขยายเวลาในการท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ให้นานขึ้นด้วย โดยผลการศึกษาพบว่า รายการสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีบริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวได้แก่ ถึงขยะแบบยกเคลื่อนที่ได้ ทางลาดสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ราวกันตกหรือผนังกันตก ห้องน้ำสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ บริการที่นั่งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุหรือพื้นที่สำหรับจอดรถเช่นคนพิการและผู้สูงอายุ สถานที่ติดต่อหรือประชาสัมพันธ์สำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ที่จอดรถสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ พื้นผิวทางสัมผัสสำหรับคนพิการ

ทางการเห็น ทางสัญจรสำหรับคนพิการ ป้ายแสดงอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ลิฟต์สำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ และเจ้าหน้าที่ซึ่งผ่านการฝึกอบรมและมีคุณสมบัติตรงกับความต้องการของคนพิการแต่ละประเภทอย่างน้อยหนึ่งคนเพื่อให้บริการคนพิการและผู้สูงอายุ

นอกจากนี้ ผลการศึกษาภาพรวมมาตรฐานการบริการทางการท่องเที่ยวสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีอยู่ในระดับปรับปรุง เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีมาตรฐานการบริการทางการท่องเที่ยวระดับพอใช้จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี สวนสัตว์อุบลราชธานี และวัดมหาพนาราม และที่เหลืออีก 10 แห่งคือมีระดับของมาตรฐานการบริการทางการท่องเที่ยวในระดับปรับปรุง เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ขาดมาตรฐานด้านการบริหารจัดการ ด้านการให้บริการ และด้านสิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่โดยผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษาของจามรี ชูศรีโหม ปุณยวีร์ ศรีรัตน์ และ นิภาพร แซ่เจ๋น (2558) รายงานผลการประเมินมาตรฐานหลักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ ของอุทยานบ่อน้ำร้อน ไม่ผ่านเกณฑ์คุณสมบัติทั้ง 5 เกณฑ์ ดังนั้นผลการประเมินคือ ต้องปรับปรุงการให้บริการเนื่องจากยังขาดคุณภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับรองรับการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ เมื่อศึกษาความพร้อมของธุรกิจทางการท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ในภาพรวมมีความพร้อมของธุรกิจในระดับพอใช้ เนื่องจากธุรกิจส่วนใหญ่ยังขาดการวางแผนการดำเนินธุรกิจที่ชัดเจนเกี่ยวกับกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุ ประกอบกับผลการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม อาคาร และสถานที่ที่มีความพร้อมในระดับพอใช้ ทั้งนี้ ธุรกิจทางการท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีส่วนใหญ่ไม่มีการกำหนดพันธกิจและขอบเขตของการให้บริการไว้ในนโยบาย สำหรับประเด็นการวางแผนด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่มีการจัดอบรม และ ไม่ส่งบุคลากรเข้ารับการอบรม แต่ในอนาคตคาดว่าจะดำเนินการ นอกจากนี้ ธุรกิจส่วนใหญ่ไม่มีการจัดการข้อร้องเรียน แต่อนาคตคาดว่าจะดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Babaita (2012) ที่รายงานว่า ผู้จัดการโรงแรมส่วนน้อย เพียงร้อยละ 12 มีข้อมูลการให้บริการผู้พิการในระยะ 2 ปีย้อนหลัง ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายถึงการให้ผู้จัดการโรงแรมให้ความสำคัญต่อกลุ่มลูกค้าผู้พิการที่น้อย รวมทั้งไม่มีความมั่นใจว่าสามารถจัดเตรียมการให้บริการต่อลูกค้ากลุ่มดังกล่าวได้อย่างเพียงพอ ถึงแม้ว่าจะมีการออกแบบและการเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกโรงแรมที่รองรับการบริการผู้พิการได้ เช่น ที่จอดรถผู้พิการ ทางลาด พื้นที่ห้องอาหารที่กว้างขวาง ลิฟท์สำหรับผู้พิการ ห้องพักและห้องน้ำสำหรับผู้พิการ เป็นต้น ไว้แล้วก็ตาม อีกทั้งยังสอดคล้อง

กับผลการศึกษาของ จารุณี ศรีบุรี (2556) ที่รายงานผลการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพและความพร้อมทางอารยสถาปัตย์ของโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษว่า โรงแรมส่วนใหญ่มีอารยสถาปัตย์พื้นฐานที่ยังไม่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษ แต่ทางโรงแรมก็พยายามให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างเต็มประสิทธิภาพ เช่น คัดเลือกห้องพักที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษให้มากที่สุด ทั้งนี้ รายการอุปกรณีสั่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้คนพิการและผู้สูงอายุสามารถเข้าถึง ได้แก่ ถังขยะแบบยกเคลื่อนที่ได้ ทางลาดสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ที่นั่งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุหรือพื้นที่สำหรับจอดรถขึ้นคนพิการและผู้สูงอายุ ราวกันตกหรือผนังกันตก

ผลการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวผ่านองค์ประกอบของการท่องเที่ยวพบว่า ความพร้อมขององค์ประกอบของการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในระดับสูงประกอบด้วย ด้านสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว (Attraction) ด้านทัศนคติของคนในท้องถิ่น (Attitude of local People) ด้านการบริการต่างๆ (Ancillary Service) ด้านกิจกรรม (Activity) และด้านการเข้าถึง (Accessibility) นอกจากนี้ ยังมีความคิดเห็นว่าองค์ประกอบของการท่องเที่ยวด้านการบริการโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) และด้านที่พัก (Accommodation) มีความพร้อมในระดับปานกลาง ทั้งนี้ ผลการศึกษาดังกล่าวมีความใกล้เคียงกับมาโนช พรหมปัญญา และคณะ (2556) ที่รายงานศักยภาพการท่องเที่ยวว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีศักยภาพด้านการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากมีวัดเก่าแก่ มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีสถาปัตยกรรม ประเพณีและวัฒนธรรมที่โดดเด่น ด้านการเข้าถึง เนื่องจากสามารถเดินทางมาได้หลายวิธี ทั้งทางรถยนต์ รถไฟ เครื่องบิน และรถโดยสาร ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่หลากหลายเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว ด้านการรองรับ พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี และจุดอ่อนที่สำคัญของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธ คือ วัดส่วนใหญ่มีระบบสาธารณูปโภค ห้องน้ำ ที่จอดรถ ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ตลอดจนไม่มีการให้ข้อมูล แนะนำกิจกรรมการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวยังไม่สอดคล้องกับวิถีของวัด วัดส่วนใหญ่ไม่มีเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับวัด ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดระดับน้อย ประกอบกับมีความคล้ายคลึงกับผลการศึกษาของ Rhona J. Pelasol, et al. (2012) ที่ได้รายงานไว้ว่า Igcabugao มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม ที่กลายมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวหลักของเมือง เนื่องจากจังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สวยงาม อุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลาย สามารถ

นำมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างดีนั่นเอง และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกศรา สุขเพชร และ วารินทร์ มัธยมบุรุษ (2555) ที่รายงานผลการศึกษาด้านศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในบริเวณโดยรอบเมืองแม่เมาะว่า ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมี 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 2) เส้นทางคมนาคมขนส่ง การเข้าถึง และ 3) สิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐาน และด้านความปลอดภัยที่เป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวทุกคน แต่ในขณะที่วัดกันผลการศึกษากลับตรงกันข้ามกับผลการศึกษาของ Rhona J. Pelasol, et al. (อ้างแล้ว) เนื่องจากที่ Igcabugao มีเพียงจุดเด่นในประเด็นของ สิ่งดึงดูด (attraction) เท่านั้น แต่ประเด็นอื่นๆ ยังคงประสบปัญหา ได้แก่ ด้านการเข้าถึงที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยรถจักรยานยนต์เท่านั้น อีกทั้ง ยังไม่มีบริการที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการด้านอื่นๆ ในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งยังไม่มีการจัดกิจกรรมสำหรับการท่องเที่ยวด้วย อีกทั้งยังขัดแย้งกับผลการศึกษาของ European Network for Accessible tourism (2007) ที่รายงานว่า โรงแรมส่วนใหญ่ยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งและสถานที่ท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าถึงได้สำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุจำนวนมาก นอกจากนี้ยังขาดข้อมูลที่ถูกต้องและเข้าถึงได้เกี่ยวกับลักษณะการเข้าถึงของจุดหมายปลายทางและสถานที่ต่างๆ อีกทั้งยังขาดบุคลากรในสถานที่ท่องเที่ยวที่จะได้รับการฝึกอบรมในวิธีการต้อนรับและบริการคนที่มีความพิการ ประกอบกับการขาดนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สามารถเข้าถึงได้ในบางประเทศอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ภาคเอกชนบางส่วนขาดการพัฒนาในด้านนี้

อีกทั้ง ผลการเปรียบเทียบของคํประกอบทางการท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ มีความคิดเห็นต่อศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีแตกต่างกันกับผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของด้านการเข้าถึง (Accessibility) และด้านกิจกรรม (Activity) ที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการในประเด็นการเข้าถึงสูงกว่าด้านกิจกรรม เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ European Network for Accessible tourism (2007) ที่รายงานว่า นักท่องเที่ยวชาวยุโรปในกลุ่มอายุ 55 ปีขึ้นไป คนพิการและครอบครัว มีการตัดสินใจท่องเที่ยวจากประเด็นความพร้อมของสถานที่ท่องเที่ยวที่มีคุณสมบัติการเข้าถึงขั้นพื้นฐานเป็นมาตรฐาน ความพร้อมใช้งานของสถานที่และบริการที่สามารถเข้าถึงได้เป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของราณี อิศัยกุล (2555) ที่รายงานว่า นักท่องเที่ยวสูงอายุชาวยุโรปมีความพึงพอใจมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ ความปลอดภัยของเมืองท่องเที่ยว ที่ตั้งของที่พัก แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ตามลำดับ รองลงมา ได้แก่ ราคาของที่พัก ความหลากหลายและความเหมาะสมของอาหารและเครื่องดื่ม แหล่งท่องเที่ยวทาง

ประวัติศาสตร์ ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงประเทศ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การเดินทางภายในประเทศ การอำนวยความสะดวกในพิธีการตรวจคนเข้าเมืองและศุลกากร โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกทางการแพทย์ คุณภาพการบริการของตัวแทนท่องเที่ยว คุณภาพการบริการของผู้นำเที่ยวและมัคคุเทศก์ อุปกรณ์ช่วยเหลือผู้สูงอายุในโรงแรม เทศกาลและงานประเพณี และกิจกรรมเรียนรู้เพื่อการพักผ่อน เช่น การฝึกทำอาหารไทย เป็นต้น ตามลำดับ

นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังมีความคาดหวังต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะสามารถสร้างประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี แต่ในขณะที่ผู้ประกอบการกลับมามองเห็นว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย สามารถสะท้อนถึงวิถีชีวิตและความเป็นชาวอุบลราชธานีได้เป็นอย่างดี อีกทั้ง กิจกรรมต่างๆ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้โดยไม่มีอุปสรรค อนึ่ง แหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดอุบลราชธานีในแต่ละจุดมีระยะทางที่ห่างไกล ทั้งนี้ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีการสร้างเรื่องราวความเชื่อมโยงในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเห็นความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับสภาพเส้นทางคมนาคมที่ยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ดังนั้น จึงส่งผลให้การเปรียบเทียบในประเด็นดังกล่าวมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาระดับความแตกต่าง สามารถเรียงลำดับของระดับความแตกต่างของความต้องการและความพร้อมในการให้บริการได้แก่ องค์ประกอบด้านที่พัก รองลงมาได้แก่ องค์ประกอบด้านกิจกรรม องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก องค์ประกอบด้านการบริการโปรแกรมการท่องเที่ยว องค์ประกอบด้านการบริการต่างๆ องค์ประกอบด้านการเข้าถึง องค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว และองค์ประกอบด้านทัศนคติของคนในท้องถิ่น ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. สถาบันการศึกษาและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดทำหลักสูตรระยะสั้นเพื่อพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

- หลักสูตรอบรมเพื่อเพิ่มทักษะการบริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้พิการและผู้สูงอายุ
- หลักสูตร Health care for handicapped
- หลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุหรือการปฐมพยาบาลเบื้องต้นสำหรับผู้สูงอายุ

- หลักสูตรอบรมภาษาต่างประเทศ ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่นสำหรับพนักงานโรงแรม ร้านอาหาร ประชาชนท้องถิ่นและพนักงานศูนย์ข้อมูลข่าวสารด้านการแพทย์ฉุกเฉิน (Emergency Medical Services: EMS)

2. ควรมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับภาคเอกชนของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุของจังหวัดอุบลราชธานีในแหล่งท่องเที่ยวและสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว

3. หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรเร่งศึกษา สรรหาและคัดเลือกกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้อย่างปลอดภัย โดยมีการจัดทำปฏิทินทางการท่องเที่ยวที่มีการระบุรายละเอียดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ที่เหมาะสมต่อการเข้าถึงข้อมูลของผู้พิการและผู้สูงอายุ

4. ควรมีการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา เพื่อการจัดทำฐานข้อมูลประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานการบริการแก่นักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุ โดยจัดทำฐานข้อมูลทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ สื่อออนไลน์และแอปพลิเคชันที่เหมาะสมต่อการเข้าถึงข้อมูลของผู้พิการและผู้สูงอายุ

บรรณานุกรม

- กวรรณ สักขรณ์ และคณะ. (2555). การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism ในภาคเหนือตอนบนที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวสูงอายุ. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- เกศรา สุกเพชร และวรัชต์ มัยมบุรุษ. (2555). “การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สำหรับนักท่องเที่ยว ผู้สูงอายุกรณีศึกษา พื้นที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแม่เมาะและชุมชนรอบจังหวัดลำปาง”. ใน proceeding การประชุมวิชาการ พยววิจัย ครั้งที่ 1, 162 – 163. วันที่ 12 – 13 มกราคม 2555. เข้าถึง

เมื่อ 29 พฤศจิกายน 2556. เข้าถึงได้จาก <http://tar.thailis.or.th/bittstream/123456789/561/1/%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%A2%2020.pdf>.

เกษวดี พุทธภูมิพิทักษ์. (2554). **“ประสบการณ์การท่องเที่ยวของผู้พิการในประเทศไทย.”**

รายงานวิจัย คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร. จามรี ชูศรีโหม ปุณยวีร์ ศรีรัตน์ และนิภาพร แซ่เจ๋น. (2558). “การศึกษาความพร้อมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษาอุทยานบ่อน้ำร้อน ตำบลวังหิน อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช.” **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร**. 35,3: 91-114 เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.journal.su.ac.th/index.php/suj/article/view/523/539>.

จารุณี ศรีบุรี. (2556). “แนวทางการจัดการทางอารยสถาปัตย์ของโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษ.” **วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ**. 9, 1 /2556: 68 – 83. เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2558. เข้าถึงได้จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jitt/article/view/31327/26925>.

จิตต์ปัสสร์ บัตรประโคน. (2553). “การท่องเที่ยว: พิธีกรรมแห่งการปลดปล่อย.” **น้อยก็หนึ่ง**. 15(ตุลาคม – ธันวาคม 2553): 8-10. เข้าถึงเมื่อ 13 มีนาคม 2558. เข้าถึงได้จาก http://www.healthyability.com/loadfile/JU_15.pdf.

จันทกานต์ ฉายะพงศ์. (2556). “ชีวิตอิสระ: การเดินทางของผู้พิการทางการเคลื่อนไหวที่สามารถไปด้วยตนเองในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา คนพิการที่ขับรถยนต์ส่วนบุคคล.” **วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**. 24, 4 (ตุลาคม – ธันวาคม): 51 – 64. เข้าถึงเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2557. เข้าถึงได้จาก <http://journal.oas.psu.ac.th/index.php/asj/article/view/6/5>.

ชุกกลิน อุนวิจิตร ญาณัท ศิริสาร และไพรัช โรงสะอาด. (2557). “แนวทางการพัฒนาการนันทนาการและการท่องเที่ยวเพื่อคนพิการในจังหวัดเชียงราย”. **วารสารวิทยาลัยราชสุดาเพื่อการวิจัยและพัฒนาคนพิการ**. 10, 13 (มกราคม – ธันวาคม 2557) : 36 - 50. เข้าถึงเมื่อ 1 เมษายน 2558. เข้าถึงได้จาก <http://www.rs.mahidol.ac.th/rs-journal/vol.10/vol.10-003.php>.

ดอน นาคทรพรพ. (2558). “ทิศทางอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อภาพรวมเศรษฐกิจของไทย โอกาสและอนาคตของธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ.” **เอกสารประกอบการเสวนา "มองภาพใหญ่ ท่องเที่ยวไทย 2558" วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2558 ณ โรงแรมอมารี วอเตอร์เกด กรุงเทพมหานคร**. เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2558. เข้าถึงได้จาก

<http://marketingdatabase.tat.or.th/download/article/TATIC/ธนาคารแห่งประเทศไทย.pdf>.

ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และคณะ. (2548). **มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ(มสช.) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เข้าถึงเมื่อ 18 กันยายน 2559. เข้าถึงจาก http://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG4730011.

พิทักษ์ ศิริวงศ์ และปัทมอร เสี่ยงแดง. (2554). “การท่องเที่ยวของผู้พิการทางการเคลื่อนไหวในสังคมไทย,” **Veridian Silapakorn University E-Journal**. 4, 2 (กันยายน – ธันวาคม 2554): 211-228. เข้าถึงเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2555. เข้าถึงได้จาก <http://www.ejournal.su.ac.th/journalinfo.php?id=289>.

มานิช พรหมปัญญา และคณะ (2556). แนวทางการเตรียมความพร้อมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. **วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย**. <http://www.tci-thaijo.org/index.php/tourismtaat/article/view/15420>.

ยุทพล ดำรงขึ้นสกุล. (2554). **คู่มือการท่องเที่ยวสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุจังหวัดเชียงใหม่ 11 อำเภอ 15 สถานที่ในโครงการปากันแอวกอย ดอยสร้างทางเดิยวเหลียวมาฮู้กัน (ปีกันเหมเตื่อ)**. เชียงใหม่ : ชมรมโกลบอลแคมปัสเชียงใหม่.

ราณี อธิชัยกุล. (2555). **การท่องเที่ยวที่ไร้ความเร่งรีบเพื่อสร้างการเรียนรู้ผ่านการสื่อความหมายสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวยุโรป**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. เข้าถึงเมื่อ 17 สิงหาคม 2557. เข้าถึงได้จาก http://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG5350049.

สาวตรี ศรีสกุลเดียว. (2557). **ศักยภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ และนักท่องเที่ยวกลุ่มพิการในประเทศไทย กรณีศึกษานักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุและนักท่องเที่ยวกลุ่มพิการที่เดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง 5 อันดับของกรุงเทพมหานคร**. มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด: บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.

Alén E., Domínguez T. และ Losada N. (2012). “New Opportunities for the Tourism Market: Senior Tourism and Accessible Tourism.” **Visions for Global Tourism Industry - Creating and Sustaining Competitive Strategies**: 139 – 166. เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2555. เข้าถึงได้จาก <http://www.intechopen>.

com/books/visions-for-global-tourism-industry-creating-and-sustaining-competitive-strategies/new-opportunities-for-the-tourism-market-senior-tourism-and-accessible-tourism.

Babaita C.M. (2012). “**Tourism Industry in Romania and the Needs of People with Disabilities.**” : 481-486. เข้าถึงเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2558. เข้าถึงได้จาก <http://steconomiceuoradea.ro/anale/volume/2012/n1/069.pdf>.

Darcy S. และ Pegg S. (2011). “Towards strategic intent: perceptions of disability service provision amongst hotel accommodation managers.” **International Journal of Hospitality Management** 30,2 (June): 466 – 476 เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0278431910001106>.

European Network for Accessible tourism (2007). **Services and Facilities for Accessible Tourism in Europe.** ENAT: the European Commission DG Employment. เข้าถึงเมื่อ 3 เมษายน 2560. เข้าถึงได้จาก http://www.accessibletourism.org/.../enat_study-2_services_and_facilities_en_2.pdf.

Lee B. K., Agarwal S., และ Kim H. J. (2012). “Influences of travel constraints on the people with disabilities’ intention to travel: An application of Seligman’s helplessness theory.” **Tourism Management.** 33, 3 (June): 569 – 579. เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2555. เข้าถึงจาก <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0261517711001221>.

Rhona J. Pelasol, Michelle Anne T. Tayoba, Elna Mondero, Khristy Jugado, Christopher Lahayhay. (2012). Igcabugao: a potential tourist destination in the southern part of Iloilo, Philippines. **JPAIR Multidisciplinary journal.** เข้าถึงจาก <https://ejournals.ph/article.php?id=7511>.

Shalini Sanmargaraja and Seow Ta Wee. (2014) “Challenges faced by the disabled and less mobile tourist: case study Inpulau Kukup, Tanjung Piai, Gunung Ledangandendau – Rompin.” **International Journal of Conceptions on Management and Social Sciences.** 2,1 (March) เข้าถึงเมื่อ 15 กันยายน 2559. เข้าถึงจาก <http://www.worldairco.org/IJCMSS/March2014Paper7.pdf>.

ขอขอบคุณภาพจาก <https://goo.gl/tMn1hf>

“MARK-KUB-KAB” in Isan Cultural Performing Arts

Noppon Chaiyason¹

E-mail : www.nnn-14_nop@hotmail.com

Khomkrich Karin²

Suangsuda Singkhornart³

¹ Student Master of Music, College of Music, Mahasarakham University

² Assistant Professor , Ph.D. at College of Music, Mahasarakham University

³ Ph.D. at College of Music, Mahasarakham University

Abstract

This study was conducted by means of the qualitative research methodology and ethnomusicology with the aims to 1) investigate the history of Mark-Kub-Kab, and 2) explore the roles of Mark-Kub-Kab in Isan cultural performing arts. The findings revealed the following:

1) “Mark-Kub-Kab” is a percussion instrument made of hardwood and featured in 2 varieties: short and long. Its history has not been evidently documented. The performance has no fixed pattern, depending more on occasions and the performers’ wits and improvisation. Mark-Kub-Kab is played in traditional local festivals and has been integrated into Isan cultural performing arts such as Mor Lam Klon, Nang Pramothai (Isan shadow play), Mor Lam Plern, and Pong Lang bands.

2) Mark-Kub-Kab features in 5 types of performances: 1) Local performances, 2) Mor Lam Klon performances, 3) Nang Pramothai performances, 4) Lam Plern performances, and 5) Pong Lang performances.

Keywords: Mark-Kub-Kab, folk performance

Introduction

Isan musical instruments can be divided into plucked string instruments, bowed string instruments, percussion instruments and woodwind instruments. These instruments are played for entertainment as well as in rituals according to the beliefs of the local people in different areas. Percussion instruments, in particular, have played a role that is closely connected to the lives of Isan people from the olden days. For example, an instrument in the shape of a wooden stick (Kroh) was drummed as a call for a meeting or a signal for news, and a drum was used as a military signal to call for an army before a battle, as a signal of a meeting, and as an announcement of news. (Surat Warangrat, 1986: 113) Percussion instruments consist of both melodic and rhythmic instruments. In Isan, percussion instruments feature different types of drums as well as wooden percussion instruments such as Kroh, Khor Lor, and Krub.

These instruments are related to rituals and livelihood, reflecting games and beliefs that show the ways of life and the fertility of the land in Isan society. (Pranee Wongthet, 1985: 224-324) Percussion and rhythm instruments are regarded as the world's oldest instruments. Asian percussion instruments can be categorized according to their shapes and characteristics into 11 types: chime, bell, gong, Kroh or Kho Lor, xylophone, stone bell, cymbal, Krub, and scraped instruments. In addition, Asian people often include leather percussion instruments in the category of percussion instruments. (Malm, 1977: 91-14)

Mark-Kub-Kab is a percussion instrument used as part of the rhythm section in performances in Isan. A preliminary survey has indicated that it is played to accompany Mor Lam performances called "Mor Lam Kub Kab" (Charoenchai Chonphairot, 1983), to accompany Nang Pramothai performances, to accompany a Pong Lang band, and to be part of Nang Hai performances. Mark-Kub-Kab is an ancient performance with no evident record of its history. At present, Mark-Kub-Kab can be performed locally on all occasions and in all places, generally in traditional festivals for merit making in Isan. Mark-Kub-Kab acts as a colorful rhythm section whose performers can be both male and female.

Although it was originated at a local level with no fixed performance pattern, Mark-Kub-Kab has started to play a more prominent role as an established performance, and its movements have recently been documented more clearly and systematically as a performing art. Nowadays, Mark-Kub-Kab is very popular in Isan folk bands, especially in Pong Lang bands where it is performed together with Nang Hai. In addition, it is performed in other types of performances as mentioned earlier, but the contexts and details of those performances are still unclear.

Due to its significance shown above, the researchers were interested in studying Mark-Kub-Kab in the Isan culture in terms of its history and roles in folk performances.

Objective of the Study

To study the history and roles of Mark-Kub-Kab in Isan cultural performing arts.

Research Methodology

This research is a qualitative study employing the research methodology of ethnomusicology and focusing on field data collection as the main source of research data. The research procedure is as follows:

1. The researchers selected the study area in Isan, focusing on Isan folk performances, conducted a preliminary field data collection and used the data to select the sample group with the advice from experts. The sample group of Isan folk performances included Mor Lam, Nang Pramothai and Pong Lang performances.

2. When the area and sample group had been specified, the researchers designed a questionnaire based on the objective of the study. After the questionnaire was checked and approved by experts, it was used as a tool for data collection.

3. The researchers planned the field data collection based on the objective of the study.

4. The researchers categorized and analyzed the data from the fieldwork and documentary study based on the objective of the study before having the data and the analysis checked by the personnel involved in the fieldwork and the experts.

5. The researchers corrected the data according to the suggestions of the experts and prepared the data for presentation.

Results of the Study

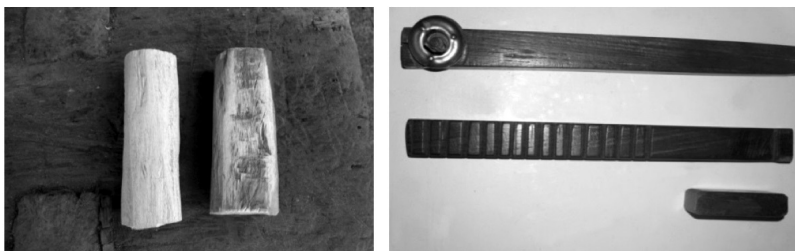
The results of the study reveal the following:

1. History of Mark-Kub-Kab

In the old days, Mark-Kub-Kab was not a main musical instrument and was regarded more as a common toy. Since the rural societies needed

entertainment, often in the form of singing, to relieve stress from work, Mark-Kub-Kab played an important part in this aspect of the local life since the ancient days. To make singing more fun, a percussion instrument was generally needed to keep the rhythm and to accompany the singing, since a melodic instrument would have required more musical skills from the players. Singing, however, could be performed from memory, the lyrics composed based on surrounding environments and expressed in words. Singing was a musical performance preceding the invention of any musical instruments and, therefore, was prevalent in a person's life since babyhood (e.g. in lullabies), requiring no special practice. Likewise, Mark-Kub-Kab, acting as a percussion instrument accompanying the singing, required no special training. Moreover, it could easily be made from local materials. In the past, when the people rested from farm work, they sang and kept the rhythm by hitting sticks together, having no other instrument. By doing this, the singing became more entertaining.

Isan people have known and made use of “Krub” since the old days. The instrument controls the rhythm of a song. In the past, it was made from local or recycled materials. It could be assumed that Mark-Kub-Kab was made in a similar way, possibly from “spokes of cartwheels” which featured a long shape like that of Mark-Kub-Kab and were made from hardwood suitable to produce the “Kub-Kab” sounds. Nevertheless, this was merely one of the possibilities since Isan people could easily make the instrument by cutting and sanding a piece of old wood into the desirable shape.

Picture 1: “Mark-Kub-Kab”. “Mai San” (Short) and “Mai Yao” (Long).

(Picture by Noppon Chaiyason, 2014).

Mark-Kub-Kab has been part of the Isan cultural performing arts since the old days, starting as a folk performance in festivals or traditional local merit-making events and gaining popularity in Mor Lam Klon performances. Although it is hardly performed nowadays in a Mor Lam Klon performance, its role was palpable during the time western instruments were adapted into the Mor Lam Klon performance to create the Lam Sing rhythm and make it more fun. Furthermore, Mark-Kub-Kab is found in Isan Pramothai performances, which, like Mor Lam Klon, adopted western instruments to enhance the entertainment for both the performers and the audiences.

Also, Mark-Kub-Kab features in Mor Lam Plern and Pong Lang performances. In the culture of Pong Lang performances, Mark-Kub-Kab is featured in 2 phases. The first phase is the Mark-Kub-Kab Lam Plern performance in the form of a Pong Lang performance (Roi Et College of Dramatic Arts) derived from the old concept of Mark-Kub-Kab in the Mor Lam Plern performance by Sao Noi Phet Ban Phaeng Group. The second phase is the latest development of Mark-Kub-Kab in a Pong Lang band featuring the performance of the instrument together with that of “Nang Hai”. This type of performance is the most popular Pong Lang performance of today’s time. Mark-Kub-Kab is rarely played with other instruments as part of a musical ensemble. Its main purpose now is to feature in a show.

2. The Roles of Mark-Kub-Kab in Performing Arts

It has been found that Mark-Kub-Kab has roles in Isan cultural performing arts as follows:

2.1. In local performances

This type of Mark-Kub-Kab performance is played in local festivals. In some places, a Mark-Kub-Kab band is formed and the instrument is played along with other Isan musical instruments in a band similar to Isan Klong Yao band with dancers and both male and female performers. Today, this type of performance is often seen in local festivals such as Boon Bang Fai festival in which the elderly play Mark-Kub-Kab in a parade and draw attention by making colorful movements.

Picture 2: “Mark-Kub-Kab”. In local performances (local). Ban Dong-Yang.

Ban Muang District. Sakonnakhon Province Thailand.

(Picture by Noppon Chaiyason, 2014).

2.2 In Mor Lam Klon performances

In Mor Lam Kub-Kab performances, Mark-Kub-Kab controls the rhythm of Mor Lam Klon using Klon Thang San, Klon Dern Dong and Klon Teuy rhythms. Mor Lam Klon also applies country songs and uses them in their repertoire, called “Applied Mor Lam Klon” (Mor Lam Klon Prayuk). The performers are dressed for comical effect and add “Kham Soi” from Mor Lam Klon to enhance the entertainment on stage.

Picture 3: Shows the “Mark-Kub-Kab” . In Mor Lam Klon. Ban Rong Kham.

Rong Kham district. Kalasin Province Thailand.

(Picture by Noppon Chaiyason, 2014).

2.3 In Nang Pramothai performances

Nang Pramothai is Isan's shadow play, a combination of Mor Lam and a shadow play. In it, Mark-Kub-Kab controls the musical rhythm. Mark-Kub-Kab is also played before Nang Pramothai is performed. Later, during the performance when music is played, Mark-Kub-Kab acts as a rhythm section behind the stage together with other instruments. However, Mark-Kub-Kab can also be played on stage in order to draw attention to the stage and to add charms to the uniqueness of the performance.

Picture 4: Shows the “ Mark-Kub-Kab ”.In Nang Pramothai (Thai Shadow Puppet).

Ban Nong - See - Mum. Somdet District. Roi - Et Province Thailand.

(Picture by Noppon Chaiyason, 2014).

2.4 In Mor Lam Plern performances

Mor Lam Plern was once the most popular form of Mor Lam performances thanks to its joyful rhythm and melodies similar to modern songs. Western musical instruments were introduced into the performances. Mark-Kub-Kab has been a rhythm instrument in a Mor Lam Plern band from the beginning. Since it encompasses stylish and beautiful movements and enables constant mobility, it is played to accompany performers or “dancers” bringing uniqueness into the show. At present, Mor Lam Plern performances no longer exist, with one exception of Sao Noi Phet Ban Phaeng Mor Lam Group in Mahasarakham province that has continued to perform Mark-Kub-Kab Lam Plern as the group's signature performance up to the present time.

Picture 5: Shows the “Mark-Kub-Kab”. In Mor Lam Plern. Sao Noi Phet Ban Phaeng. Kosum Phisai District. Mahasarakham Province Thailand.

(Picture by Noppon Chaiyason, 2015).

2.5 In Pong Lang performances

Mark-Kub-Kab has been part of the rhythm section of a Pong Lang band since the beginning. The development of Mark-Kub-Kab in Pong Lang bands can be divided into 3 phases: 1) As a rhythm instrument, 2) As part of the performance called Fon Mark-Kub-Kab Lam Plern, influenced by the concept of using Mark-Kub-Kab in Mor Lam Plern performances, and 3) As part of Mark-Kub-Kab Nang Hai performances, which constitutes the latest development of the role of Mark-Kub-Kab in a Pong Lang band, in which Mark-Kub-Kab is featured in tandem with “Nang Hai”. This latest development is the most popular performance of a Pong Lang band at present. The movements of Mark-Kub-Kab and Nang Hai are derived from the combination of the ancient Thai kickboxing and Ram Plern dance movements. Mark-Kub-Kab is knocked against the performer’s elbows, shoulders, feet and shins in imitation of Isan’s boxing movements.

Picture 6 : “Mark-Kub-Kab”. In Pong Lang bands. Kub-Kab Lam Plern Style Pong Lang bands. Kub Kab Nang Hai. (Picture by Noppon Chaiyason, 2014).

Conclusion

Mark-Kub-Kab has been a feature in Isan cultural performing arts originally as a rhythm instrument. The instrument has seen phases of continual development up until the present time. It was first put into a band in a village's merit-making tradition such as in a Bang Fai parade when different groups of people convened at an appointed location. The musicians from various groups or men enjoying drinks together brought along their instruments such as Phin, Khaen, drums and Mark-Kub-Kab. They took the opportunity to jam and exchange performance techniques, giving birth to spontaneous folk musical challenges and, consequently, musical bands. Mark-Kub-Kab has been part of the development all along as part of the rhythm section, and its performance has been continually enhanced as can be seen on stage in Isan societies nowadays.

As for its roles, Mark-Kub-Kab features in 5 types of Isan performances: 1) Local performances, 2) Mor Lam Klon performances, 3) Nang Pramothai performances, 4) Lam Plern performances, and 5) Pong Lang performances.

Mark-Kub-Kab has been part of the Isan cultural performing arts from the past up to the present time. It started as a folk performance generally seen in local festivals or traditional merit-making events before becoming more prominent on a Mor Lam Klon stage when western musical instruments were introduced into Mor Lam Klon performances to create the Lam Sing rhythm for a higher degree of excitement. Nowadays, however, it is hardly performed on a Mor Lam Klon stage. In addition, Mark-Kub-Kab is played in Nang Pramothai performances for the entertainment of both performers and audiences. In these performances, Mark-Kub-Kab is played to accompany the movements together with other musical instruments. It was once played behind the screen as part of the rhythm section before being moved to be played in front of the screen before the actual shadow play starts and during intermissions. In 1972, Mor Lam Plern was extremely popular in the Isan culture, and Mark-Kub-Kab which accompanied the music of Mor Lam Plern performances was brought onto the front of the stage where the Kub-Kab performers played the instruments

on the stage together with Mor Lam performers in joyful and comical movements and manners. Mark-Kub-Kab, therefore, has been played in Nang Pramothai and Mor Lam Plern performances and has recently been introduced into popular Pong Lang performances that feature a Mark-Kub-Kab performance in tandem with a Nang Hai performance.

Discussion of the Results

The study has revealed that Mark-Kub-Kab is an ancient performance whose history cannot be accurately and clearly pinpointed, as in other types of Isan performances such as Mor Lam, Khaen, Phin (Sung), Heun, etc. According to several elderly informants in various provinces, Mark-Kub-Kab is said to be performed in auspicious events such as weddings, Boon Kathin, Boon Phawet, Songkran festival, and especially Boon Bang Fai. Mark-Kub-Kab helps enhance the liveliness and fun of the celebrations. Unlike other types of performances such as Mor Lam, Mor Khaen, etc., it is not performed by professional musicians, but by participants in the celebrations who join in the performances casually for their own and others' entertainment without monetary remuneration. At present, Mark-Kub-Kab can be found in 5 types of Isan cultural performing arts: local merit-making festivals, Mor Lam Klon performances, Nang Pramothai performances, Mor Lam Plern performances and Pong Lang performances.

Although its history cannot be vouched for by concrete evidence, it could be assumed from word of mouth passed on from generation to generation that Mark-Kub-Kab has been played widely in Isan cultural performing arts possibly because it is convenient to carry around, cheap and easily made. The methods of playing depend on the performers' wits and techniques. This is in accordance with the cultural diffusion theory which states that social and cultural changes are caused by the diffusion of external cultural influences and that communications between societies bring about knowledge exchange. It also complies with the theory of aesthetics which indicates that man seeks for what he likes and what makes him happy.

Mark-Kub-Kab is played according to the players' feelings and

improvisation. At the beginning, it was played as a solo instrument to accompany singing; for example, as the rhythm section accompanying Maeng Tab Tao song. Later on, it was played in a group or in duets whose singers also played Mark-Kub-Kab. In the old days, musical technology was not well-known nor widespread, and, therefore, the performers' emotions were not as wild as they are nowadays. The Isan music of today is enhanced by audio equipment technology and influences of western music, rendering a variety of musical genres and melodies. As a result, the emotions of both performers and audiences heighten according to the rise of present-day music. The physical expressions, likewise, have become more pronounced. Together with the changes of time and musical technology, Mark-Kub-Kab performers have expressed themselves more and more in their joyful movements, wits and accompaniment of music. Mark-Kub-Kab performances can be described in phases as follows:

In Phase 1, Mark-Kub-Kab was an ancient performance. A performer played the instrument to accompany singing or other folk musical instruments. The performance followed one rhythmic pattern all through the song and one pattern of movement; for example, body movement according to the rhythm of the music.

In Phase 2, Mark-Kub-Kab was played mainly for fun. This is the period in which music technology such as speakers and electric musical instruments played a bigger role in the Isan area, hence taking the music market to another level of popularity. Many songs or Lam verses were created and became popular. Mor bands, such as Lam Klon, Lam Mu and Lam Plern, were popular groups. Mark-Kub-Kab, as a rhythm instrument, also played a role in this popular trend and was moved from backstage to be performed on stage for more impressive performances. A solo player played Mark-Kub-Kab while showing movements which expressed his/her cheerfulness. This could be seen in performances such as Mark-Kub-Kab Mor Lam Klon, Mark-Kub-Kab Nang Pramothai and Mark-Kub-Kab Lam Plern.

In Phase 3, educational institutes were involved in the collection of data related to Isan folk music, the creation of systematic works of performing

arts, and the widespread publicity of those works. Performances in this phase can be categorized into 3 periods: first, a solo performance with a Pong Lang folk band, second, a team performance, and finally, a solo performance.

In a solo performance with a Pong Lang folk band, Mark-Kub-Kab was played as a rhythm instrument together with other musical instruments backstage. Therefore, there was not much movement. This form of performance was an imitation of Phase 1 which featured a solo performance with no movement.

A team performance (with movements) was a performing art featuring Mark-Kub-Kab in a Mor Lam Plern band. The performance featured a Mark-Kub-Kab performer and a female Lam Plern dancer dressed in a short Isan sarong. Both performers expressed manners of courtship on stage. Educational institutes created the performance based on the form and concept of the performance in Phase 2 which featured a solo performer in a witty improvisation. The performance was called Fon Mark-Kub-Kab Lam Plern and presented as a team performance in which the movements of Mark-Kub-Kab were arranged into patterns and accompanied by Maeng Tab Tao music followed by Lam Plern music, with the latter expressing courtship.

A solo performance (Kub-Kab Nang Hai with movements) has become well-known and widely popular at present after Nang Hai was initiated into the show. Both Mark-Kub-Kab and Nang Hai are independent performances. In certain fun musical moments, Nang Hai comes out of the surrounding urns (Hai) and shows her dance movements. Mark-Kub-Kab, then, takes the chance to move along to play courtship with Nang Hai. Mark-Kub-Kab, consequently, is performed together with Nang Hai as an opening act. The performance features wild movements combining a Mark-Kub-Kab Lam Plern performance with ancient boxing dance steps. The performers are also dressed like ancient boxers with a head scarf, arm bands and decorating amulets.

In terms of musical characteristics, Mark-Kub-Kab controls the rhythm. The performer knocks on the instrument at the falling rhythm. There is no fixed movement. The performer is free to improvise relying on his own wits.

Nowadays, however, performers of Mark-Kub-Kab in Pong Lang bands, especially in their performances with Nang Hai, do not seem to know their roles and tend to overact, thus forgetting to knock on the instrument at the right moment. These performances are more for visual effects than for true music appreciation.

The forms of Mark-Kub-Kab performances as described above are in accordance with a theory of learning which states that learning is a process in which an individual tries to adjust his behavior in order to blend in with varying environments and situations until he achieves the goal he has set for himself. This is true for Mark-Kub-Kab whose development has been shown to be constant.

Recommendations for Further Studies

This study explored the history and roles of Mark-Kub-Kab in Isan culture. This type of rhythm instrument also exists in other cultures both in Thailand and abroad. Further studies are recommended to compare the forms, characteristics, playing techniques and physical structures of the instruments in order to gain invaluable music information.

References

- Charoenchai Chonphairot. (1983). **Isan Folk Music**. Mahasarakham: Srinakharinwirot University.
- Malm, William P. (1977). **Music Cultures of Pacific, The Near East, and Asia**. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall. Inc.
- Pranee Wongthet. (1985). **Beliefs**. Bangkok: Chao Phraya.
- Surat Warangrat. (1986). **Sakonnakorn Arts and Culture**. Arts and Culture Center, Sakonnakorn Teachers College.

ขอบคุณภาพจาก <https://goo.gl/jgmmHo>

การเคลื่อนย้ายของนักศึกษาจีนสู่อาเซียน : กรณีนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Mobility of Chinese Students to Southeast Asia :
A Case Study of Chinese Students in Chiang Mai University

นาริตา ชัยธิมำ¹

Narita Chaithima

E-mail : naritac6@gmail.com

¹ นักวิจัยอิสระ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การแผ่ขยายอิทธิพลจีนโดย “การเคลื่อนย้ายของชาวจีน” ออกนอกประเทศไม่เพียงเกิดขึ้นในกลุ่มนักลงทุน ผู้ประกอบการ แรงงานและข้าราชการเท่านั้น แต่ยังพบว่า กลุ่มนักศึกษาจีนรุ่นใหม่จำนวนมาก เป็นอีกกลุ่มที่น่าสนใจต่อประเด็น “การเคลื่อนย้าย” ไปศึกษาต่อในประเทศตะวันตก ในขณะที่จำนวนไม่น้อยมุ่งสู่การศึกษาระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในประเทศอาเซียน รวมถึงประเทศไทยที่ในแต่ละปีมีนักศึกษาจีนตัดสินใจเข้ามาศึกษาต่อเป็นจำนวนมาก

บทความชิ้นนี้ นำเสนอ “การเคลื่อนย้าย” นักศึกษาจีนเข้ามาในอาเซียน โดยศึกษากรณีนักศึกษาจีนที่เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจแนวโน้มการเข้ามาของชาวจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในรูปแบบนักศึกษา 2) วิเคราะห์เงื่อนไขปัจจัยการเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักศึกษาจีนในไทย ผู้ศึกษาใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรม การวิเคราะห์ผลทางสถิติและการสัมภาษณ์นักศึกษาจีนที่เข้ามาศึกษาต่อในระดับต่างๆ ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า มีนักศึกษาจีนเข้ามาศึกษาต่อในทุกระดับที่มหาวิทยาลัยเปิดสอน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในแต่ละปี เงื่อนไขสำคัญในการเข้ามาศึกษาต่อเป็นผลมาจาก 4 ประการหลัก ดังนี้ ประการแรก ปัญหาความตึงเครียดในการสอบเข้ามหาวิทยาลัยของจีน ประการที่สอง โอกาสทางการศึกษา ประการที่สาม ประสบการณ์ก่อนหน้าที่เคยมาประเทศไทย และประการที่สี่ ปัจจัยด้านอื่นๆ

คำสำคัญ: การเคลื่อนย้าย, นักศึกษาจีน, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, อาเซียน

Abstract

‘Mobility of Chinese people’ as resulted to the expansion of Chinese influence does not limit to those investors, entrepreneurs, labors, and state officials. There is also a movement of a large group of Chinese students travel to western countries for education; while some of them decide to earn the degree from colleges or universities in Southeast Asia. Thailand is considered as one of the preferable designated countries where Chinese students choose to come to study in each year.

The paper entitles, “the mobility” of Chinese students to Southeast Asia: a case study of Chinese students in Chiang Mai University” aims to 1) explore the mobility tendency of Chinese students to Southeast Asia countries, and 2) analyze factors affecting their decision to take higher education in the

universities in Thailand. Based upon the literature review, statistical analysis, and interview with Chinese students of Chiang Mai University, the researcher finds out that there have been an increasing number of Chinese students studying in the programs which are provided at University and have a greater tendency of Chinese students in each year. Results of the study also points out that the significant factors affecting their decision to study are 1) tension of entrance examination in China, 2) education opportunity, 3) former experience in traveling to Thailand, and 4) other factors.

Keywords: Mobility, Chinese students, Chiang Mai University, Southeast Asia

บทนำ

สาธารณรัฐประชาชนจีนมีจำนวนประชากรประมาณ 1,384 ล้านคน ซึ่งถือว่าเป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุดในโลก มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 9,300,000 ตารางกิโลเมตร (United Nations, 2015) มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจอย่างโดดเด่นมากที่สุดในโลกนับตั้งแต่มีการเปิดประเทศในปี ค.ศ.1987 เป็นต้นมา อันเนื่องมาจากการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องในช่วงสาม ทศวรรษที่ผ่านมา มีภาคการผลิตขนาดใหญ่เป็นอันดับสองของโลก และถือว่าเป็นผู้ส่งออกสินค้ารายใหญ่ที่สุดของโลก (ยุวดี, 2555)

การเจริญเติบโตทางด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว จนสามารถขยับเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจที่สำคัญของโลกได้นี้ รัฐบาลจีนให้ความสำคัญกับการลงทุนทั้งในและต่างประเทศ ผ่านนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างภาคพื้นในเวทีโลก หรือความสัมพันธ์ระดับประเทศในทวีปต่างๆ ก็ยังทำให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการสานสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านที่มีดินแดนติดกับจีน และประเทศเพื่อนบ้าน ผ่านการเจรจาต่อรองเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระดับภูมิภาค และการให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจผ่านการลงทุน ร่วมทุน และให้ความร่วมมือในรูปแบบต่างๆ ทั้งภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม เทคโนโลยี รวมทั้งการเผยแพร่อารยธรรมและการส่งออกบุคลากรจีนไปยังกลุ่มประเทศต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางด้านภาษาและวัฒนธรรม (ยศ, 2557)

นโยบายการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างจีนกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก รัฐบาลจีนจึงสนับสนุนให้ชาวจีนเช่น กลุ่มนักลงทุน ผู้ประกอบการ ข้าราชการในภาครัฐและเอกชน เคลื่อนย้ายออกนอกประเทศ เพื่อแสวงหาความมั่งคั่งและเป็นการเปิดทิศทางใหม่ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การลงทุน ในรูปแบบที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากกลุ่มชาว

จีนรุ่นใหม่ที่เคยย้ายออกนอกประเทศเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจแล้ว กลับพบว่าทางด้านการศึกษามีกลุ่มนักศึกษาจีนรุ่นใหม่จำนวนมากที่กำลังเดินทางไปศึกษาต่อยังต่างประเทศในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ประมาณ 459,800 คน ในปี พ.ศ.2557 และเพิ่มมากขึ้นเป็น 523,700 คน ในปี พ.ศ.2558 (Laiyun, 2016)

บทความนี้ ได้ให้ความสนใจกับปรากฏการณ์ที่กลุ่มนักศึกษาจีนรุ่นใหม่ที่เดินทางไปศึกษาต่อยังต่างประเทศในระดับอุดมศึกษาทุกระดับ โดยศึกษาเฉพาะกลุ่มนักศึกษาจีนที่เดินทางมาศึกษาในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วง พ.ศ.2551-2559 รวมถึงนักศึกษาจีนที่เข้ามาศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาของไทยในระดับต่างๆเป็นจำนวนมาก

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 1) สำรวจแนวโน้มการเข้ามาของชาวจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในรูปแบบนักศึกษา
- 2) วิเคราะห์เงื่อนไขปัจจัยการเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักศึกษาชาวจีนในไทย

วิธีการศึกษา

รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอพยพของชาวจีนในอดีตเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแนวโน้มการเคลื่อนย้ายของนักศึกษาจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกลุ่มนักศึกษาจีนที่เข้ามาศึกษาต่อในระดับต่างๆ ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 5 คน² ประกอบด้วย

1. ระดับปริญญาตรี จำนวน 2 คน คือ กรณีศึกษาที่หนึ่ง Dong เพศชาย อายุ 20 ปี มาจากมณฑลซานตง เมืองชิงเต่า เคยศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีชิงเต่า มาแล้วเป็นระยะเวลา 1 ปี หลังจากนั้นตัดสินใจลาออกและเดินทางมาศึกษาต่อคณะสังคมศาสตร์ (Dong, 2559) กรณีศึกษาที่สอง Mei เพศหญิง อายุ 19 ปี มาจากปักกิ่ง ทางตอนเหนือของประเทศจีน ปัจจุบันศึกษาอยู่คณะเศรษฐศาสตร์ (Mei, 2559)

2. ระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน คือ กรณีศึกษาที่สาม Ping เพศหญิง อายุ 24 ปี มาจากมณฑลยูนนาน เมืองคุนหมิง จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัย Yunnan Normal University สาขาวิชาภาษาไทย ปัจจุบันศึกษาอยู่คณะสังคมศาสตร์ (Ping, 2559)

²ข้อชี้แจง ข้อมูลการสัมภาษณ์นักศึกษาจีน จำนวน 5 คน จะใช้นามสมมติ

3. ระดับปริญญาเอก จำนวน 1 คน คือ กรณีศึกษาที่สี่ Xia เพศหญิง อายุ 38 ปี มาจากเขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาฟิสิกส์ และระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการศึกษา จากมหาวิทยาลัย Guangxi University ปัจจุบันศึกษาอยู่คณะสังคมศาสตร์ (Xia, 2559)

4. หลักสูตรระยะสั้นของสถาบันภาษา จำนวน 1 คน คือ กรณีศึกษาที่ห้า Lin เพศหญิง อายุ 20 ปี มาจากมณฑลยูนนาน เมืองคุนหมิง กำลังศึกษาอยู่มหาวิทยาลัย Yunnan Normal University สาขาวิชาภาษาไทยเข้ามาเรียน หลักสูตร 1 Year Certificate in Thai Language Program and Culture Level 1 ตามโครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย (Lin, 2559)

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาได้สำรวจข้อมูลทางสถิตินักศึกษาจีนที่ศึกษาในระดับต่างๆ ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี การศึกษา 2551–2559 จากข้อมูลสารสนเทศ จำแนกประเภท นักศึกษาจีน หน่วยงานด้านวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์แนวโน้มการเข้ามาของชาวจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในรูปแบบนักศึกษา

การอพยพของชาวจีนในอดีตเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การอพยพโยกย้ายของชาวจีนสู่ดินแดนต่าง ๆ ทั่วโลกนั้น ปรากฏตั้งแต่ยุคประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์หมิง (ค.ศ. 1368 – 1644) ชาวจีนหลายกลุ่มเดินทางไปค้าขายตามเส้นทางสายไหมทั้งทางบกและเส้นทางเดินเรือ ดังที่พบชุมชนชาวจีนปรากฏตามเมืองการค้าขายทะเล โดยเฉพาะในภูมิภาคอุษาคเนย์ เป็นต้นมา

ในสมัยราชวงศ์ชิง (ค.ศ. 1644 – 1912) ช่วงที่แมนจูครองอำนาจ พบว่า มีชาวจีนกลุ่มหนึ่งอพยพมายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเริ่มมีการอพยพมากขึ้นในช่วงกลางศตวรรษที่ 19 โดยเฉพาะภายหลังสงครามฝิ่น มีชาวจีนกลุ่มใหญ่อพยพไปเป็นแรงงานให้กับบรรดาหม้ออำนาจตะวันตก ซึ่งถือว่าเป็น “ช่วงการอพยพของกุลิชาวจีน” แรงงานเหล่านี้ จะทำงานในเมืองทอง เหมืองถ่านหิน แพลงเกษตร ไร่นาขนาดใหญ่ และโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ โดยเฉพาะเส้นทางรถไฟในดินแดนอาณานิคมทั้งในเอเชีย อเมริกาเหนือ และออสเตรเลีย ในปี ค.ศ. 1850 มีชาวจีนกลุ่มหนึ่งเดินทางอพยพไปที่สิงคโปร์และมาเลเซีย

ต่อมา เมื่อราชวงศ์ชิงสิ้นสุดอำนาจ (ค.ศ. 1911) เกิดความขัดแย้งและสงครามภายในประเทศ จนถึงหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง (ค.ศ. 1920 – 1930) มีการอพยพของชาวจีนไปเป็นแรงงานมากขึ้น อีกทั้ง พบว่าหญิงชาวจีนจำนวนมากได้อพยพเข้ามายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเข้ามาเป็นแรงงาน ครูสอนภาษาจีน และบางส่วนเข้ามาพร้อมกับครอบครัว ชาวจีนกลุ่มนี้ถูกเรียกว่าเป็น Huaqiao (หัวเฉียว) ส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษา มีความเป็นชาตินิยมสูง และมีความต้องการที่จะกลับไปประเทศเมื่อสถานการณ์ทางการเมืองคลี่คลาย (Salmela, 2008)

การอพยพของชาวจีนมากขึ้นเรื่อยๆ ในช่วงการปฏิวัติคอมมิวนิสต์ในจีน (ค.ศ. 1949 – 1950) มีจำนวนผู้อพยพชาวจีนเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น แต่ในช่วงปลาย ค.ศ. 1970 ทิศทางการเดินทางของชาวจีนบางกลุ่มได้หันไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ในทวีปอเมริกาเหนือและยุโรป และได้เริ่มกระจายไปอาศัยยังภูมิภาคอื่นๆ เช่น ทวีปอเมริกาใต้ ทวีปแอฟริกา และทวีปตะวันออกเฉียงกลาง ซึ่งมีรายงานว่า ในปี ค.ศ. 1975 มีชาวจีนอพยพอยู่ถึง 222,600 คน ซึ่งมากขึ้นหลายเท่าจากปี ค.ศ. 1970 และเรียกชาวจีนกลุ่มนี้ว่า xin yimin หรือ New Migrants

ต่อมา ช่วงการปฏิรูปเศรษฐกิจในจีน (ค.ศ. 1978 - ช่วงกลาง ค.ศ. 1980) พบว่ามี การย้ายถิ่นจากจีนมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง ซึ่งจะเดินทางมา ประเทศไทยและประเทศฟิลิปปินส์ในช่วงแรก เนื่องจากความสัมพันธ์ที่พัฒนาขึ้นระหว่าง ประเทศจีนมีนโยบายส่งออกคน-ทุนเงินออกนอกประเทศ (ช่วงปลาย ค.ศ. 1980) ซึ่งต่อเนื่อง กับนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจจีน รัฐบาลจีนต้องการพัฒนาประเทศตามโครงการสี่ทันสมัย ทาง ด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงมีการอำนวยความสะดวกในการเดินทางออกนอกประเทศมากขึ้น (อรัญญา, 2557)

รัฐบาลจีนส่งเสริมให้มีการเดินทาง เพื่อสร้างความสัมพันธ์และขยายฐานของความรู้และเศรษฐกิจ จึงปรากฏให้เห็นการเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนรุ่นใหม่ ในฐานะของนักศึกษา นักธุรกิจ นักลงทุน ไปยังพื้นที่ต่าง ๆ เกือบทุกประเทศ ขณะเดียวกัน กลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มเปิดประเทศ เช่น ค.ศ. 1989 สิงคโปร์ได้ดึงดูดชาวจีนจากฮ่องกงให้ สถานะเป็น Permanent Resident กับกลุ่มนักลงทุนและแรงงานวิชาชีพ และได้มีนโยบาย ดึงดูดนักศึกษาและปัญญาชนจีนให้มาศึกษาและทำงานในสิงคโปร์ มีการให้ทุนการศึกษา จำนวนมาก โดยมีเงื่อนไขในสัญญาว่าให้นักศึกษาจีนต้องทำงานในสิงคโปร์เป็นเวลา อย่าง น้อย 6 ปีภายหลังสำเร็จการศึกษา นอกจากนี้ ชาวจีนได้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในช่วงกลาง ค.ศ. 1990 โดยเฉพาะสิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย (สักรินทร์, 2555)

หลังจากที่จีนมีนโยบายก้าวออกไป ช่วงหลัง ค.ศ. 2000 ชาวจีนไปทำธุรกิจต่างๆ นอกประเทศจีนมากขึ้น และรัฐบาลได้ออกมาตรการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น การอุดหนุนทางการเงินแก่บริษัทต่างๆ ที่ลงทุนต่างประเทศ และเช่นเดียวกัน ในช่วงดังกล่าว กลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มพัฒนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการกับประเทศจีนมากขึ้น และให้ความสัมพันธ์ทางการค้า การลงทุน พื้นฟูเป็นความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจมาจนถึงปัจจุบัน (เกียรติชัย, 2559)

ในปัจจุบัน พบว่ามีกลุ่มชาวจีนเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในรูปแบบ ที่หลากหลายมากขึ้น อาทิเช่น กลุ่มนักลงทุน นักธุรกิจ นักศึกษา ข้าราชการทั้งภาครัฐและ

เอกชน ในปี พ.ศ.2558 มีรายงานว่าชาวจีนอาศัยอยู่ในสิงคโปร์ 2,571,000 คน (Singapore Government, 2015) ไทย 100,320 คน อินโดนีเซีย 70,319 คน ฟิลิปปินส์ 35,952 คน พม่า 33,656 คน มาเลเซีย 10,368 คน ลาว 3,114 คน เวียดนาม 3,005 คน บรูไน 2,055 คน กัมพูชา 1,518 คน (United Nations Population Division, 2015)

แนวโน้มการเคลื่อนย้ายของนักศึกษาจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

หลังการปฏิรูปเศรษฐกิจ ในปี ค.ศ.1978 ผู้นำคนสำคัญของจีน Deng Xiaoping ได้ตัดสินใจส่งนักศึกษาจีนจำนวนหนึ่งเดินทางไปศึกษาต่อต่างประเทศ (Coates, 2013) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศตะวันตก เพื่อนำความรู้กลับมาพัฒนาประเทศ ให้มีรากฐานที่มั่นคง (Salmela, 2008) จากรายงาน International Student Mobility in China ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521- 2553 พบว่า จำนวนนักศึกษาจีนที่ไปเรียนต่อต่างประเทศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่จำนวนนักศึกษาที่เดินทางกลับมีจำนวนใกล้เคียงกัน (Yue, 2013)

การเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาของประเทศจีน คือ การทำให้มีความเป็นสากลมากขึ้น และองค์ประกอบหลักที่สำคัญเพื่อเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาจีนในเศรษฐกิจระดับโลก คือ การสนับสนุนการศึกษาต่อต่างประเทศ โดยเฉพาะในด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ มีรายงานว่า ในปี พ.ศ. 2543 นักศึกษาจีนได้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยกว่า 100 ประเทศทั่วโลก และในสหรัฐอเมริกา มีนักศึกษาจีนเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด (เชนคาร์, 2549) จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของนักศึกษาจีนที่เดินทางไปศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในต่างประเทศ พบว่า จำนวนนักศึกษาจีนที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศในระดับต่างๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 มีจำนวน 413,900 คน ปี พ.ศ. 2557 มีจำนวน 459,800 คน และเพิ่มมากขึ้นเป็น 523,700 คน ในปี พ.ศ.2558 (Laiyun, 2016) จุดหมายปลายทาง 5 อันดับแรกของนักศึกษาจีนส่วนใหญ่ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น อังกฤษ และแคนาดา ตามลำดับ แนวโน้มการเคลื่อนย้ายของนักศึกษาจีนจากประเทศตะวันตกมาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เริ่มปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน จากผลการสำรวจการรับสมัครนักศึกษาในระดับต่างๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า จำนวนนักศึกษาจีนที่สมัครเข้ามาศึกษาต่อในอเมริกา มีจำนวนลดลงอย่างมากในปี พ.ศ. 2555 และ ลดลงถึง -2% ในปี พ.ศ. 2558 (Allum, 2015) ในปี พ.ศ. 2557 ปรากฏรายงานข้อมูลที่สำคัญว่า มีนักศึกษาจีนเข้ามาศึกษาต่อระดับต่างๆ ในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำนวนมาก ซึ่งประเทศไทยเป็นอันดับที่ 1 ที่มีนักศึกษาจีนมากที่สุดในภูมิภาคนี้ จำนวน 4,202 คน อันดับที่ 2 ประเทศมาเลเซีย จำนวน 3,259 คน และอันดับที่ 3 ประเทศเวียดนาม จำนวน 274 คน (UNESCO Institute for Statistics, 2014)

นอกจากนี้ จากรายงานจำนวนนักศึกษาต่างชาติทั้งหมด ปีการศึกษา 2557 - 2558 จำแนกตาม สัญชาติของนักศึกษา ประเภทสถาบัน / ชื่อสถาบัน / คณะ / สาขาวิชา / ระดับการศึกษา และ เพศ ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พบว่า ในปีการศึกษา 2557 มีนักศึกษาจีนเข้ามาศึกษาในระดับต่างๆของสถาบันและมหาวิทยาลัยในประเทศไทยจำนวน 4,543 คน และในปีการศึกษา 2558 มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 6,157 คน ในสถานศึกษาจำนวน 93 แห่งทั่วประเทศ (เป็นนักศึกษาเต็มเวลา ไม่รวมหลักสูตรระยะสั้นและโครงการแลกเปลี่ยน) ซึ่งนักศึกษาจีนจำนวนมากศึกษาอยู่ในภาคกลาง มหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ เป็นอันดับ 1 คือ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ จำนวน 873 คน อันดับ 2 คือ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต จำนวน 850 คน และอันดับ 3 คือ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ จำนวน 587 คน และในภาคเหนือเป็นลำดับรองลงมา คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จำนวน 273 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558) จากการวิเคราะห์สถิติการเข้ามาศึกษาต่อในระดับต่างๆของนักศึกษาจีนในประเทศไทยปัจจุบัน พบว่า แนวโน้มของจำนวนนักศึกษาจีนจะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

นักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ข้อมูลสถิติจำนวนนักศึกษาต่างชาติในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในปีการศึกษา 2558 มีจำนวน 2,569 คน ส่วนใหญ่มาจากทวีปเอเชีย จำนวน 1,834 คน เป็นนักศึกษาจีนทั้งหมด 766 คน ปีการศึกษา 2559 มีจำนวน 2,772 คน เป็นนักศึกษาจีนทั้งหมด 960 คน จากข้อมูลดังกล่าว พบว่า นักศึกษาจีนเป็นนักศึกษาต่างชาติกลุ่มใหญ่ที่มีจำนวนมากที่สุดในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สามารถจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

ระดับปริญญาตรี เริ่มมีนักศึกษาจีนเข้ามาศึกษาในวิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี เป็นคณะแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 จากข้อมูลสถิติในปี พ.ศ. 2559 มีนักศึกษาจีนศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 197 คน ซึ่งส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในคณะเศรษฐศาสตร์เป็นอันดับที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 53.81 อันดับที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 23.86 และอันดับที่ 3 วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 13.71

ระดับปริญญาโท มีนักศึกษาจีนศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ สาขาการสอนภาษาไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ซึ่งในปี พ.ศ. 2559 มีนักศึกษาจีนทั้งหมด 33 คน ศึกษาอยู่ในคณะพยาบาลศาสตร์ เป็นอันดับที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 39.39 อันดับที่ 2 คณะเศรษฐศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 33.33 และอันดับที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 12.12

ระดับปริญญาเอก มีนักศึกษาจีนศึกษาในคณะทันตแพทยศาสตร์ จำนวน 1 คน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา จากข้อมูลสถิติปี พ.ศ. 2559 ศึกษาในระดับปริญญาเอก จำนวน

ทั้งหมด 12 คน ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี สาขาการจัดการความรู้ คณะพยาบาลศาสตร์ และคณะเศรษฐศาสตร์ เป็นจำนวนเท่าๆกัน คิดเป็นร้อยละ 25.00

ระดับปริญญาตรี – โท (หลักสูตรต่อเนื่อง 5 ปี) มีนักศึกษาจีนศึกษาอยู่ในคณะเศรษฐศาสตร์ จำนวนทั้งหมด 16 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

นอกจากหลักสูตรในระดับต่างๆ ที่มหาวิทยาลัยเปิดสอนนั้น นักศึกษาจีนจำนวนมากเข้ามาสมัครเรียนในหลักสูตรระยะสั้นและโครงการต่างๆของสถาบันภาษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวนมากถึง 286 คน ในปี พ.ศ.2557 และเพิ่มจำนวนเป็น 2 เท่าในปี พ.ศ. 2558 ถึง 596 คน อีกทั้งเพิ่มขึ้นเป็น 702 คน ในปี พ.ศ. 2559 ซึ่งส่วนใหญ่เข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนระยะสั้นกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ และหลักสูตรระยะสั้น อาทิเช่น โครงการศึกษาภาษาไทย หลักสูตร 1 Year Certificate in Thai Language Program and Culture Level 1 เป็นต้น (ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการและการบริหาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2559)

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนนักศึกษาจีนที่ศึกษาในระดับต่างๆของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2551 – 2559

ปีการศึกษา	ระดับการศึกษา (จำนวนนักศึกษา)					
	ปริญญาตรี (หลักสูตร 4 -5 ปี)	ปริญญาโท (หลักสูตร 2 ปี)	ปริญญาเอก (หลักสูตร 3 ปี)	ปริญญาตรี – โท (หลักสูตรต่อเนื่อง 5 ปี)	หลักสูตรระยะสั้น และโครงการความร่วมมือของสถาบันภาษา	รวมจำนวนนักศึกษา
2551	-	-	1	-	-	1
2552	-	-	3	-	-	3
2553	2	4	3	-	-	9
2554	23	7	6	-	-	36
2555	25	10	6	-	-	41
2556	86	18	8	-	-	112
2557	91	24	9	9	286	419
2558	111	33	10	16	596	766
2559	197	33	12	16	702	960

ที่มา: ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการและการบริหาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2559).

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ สรุปได้ว่า แนวโน้มการเข้ามาของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี และอยู่ในระดับหลักสูตรที่หลากหลายมากขึ้น จากเดิมนักศึกษาจีนที่ศึกษาในระดับปริญญาเอกในปี พ.ศ. 2551 เพียง 1 คนเท่านั้น แต่ในปี พ.ศ. 2559 มีจำนวนนักศึกษาถึง 960 คน จากข้อมูลดังกล่าว แนวทางในการ

ยกระดับคุณภาพของมหาวิทยาลัยจะต้องสร้างมาตรฐานทางด้านการศึกษาของประเทศให้สามารถทัดเทียมกับประเทศอื่น ให้อยู่ในระดับสากล และรองรับแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของนักศึกษาต่างชาติด้วย

เงื่อนไขการเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักศึกษาชาวจีนในไทย กรณีศึกษานักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จากข้อมูลการสัมภาษณ์นักศึกษชาวจีน จำนวน 5 คน พบว่า กลุ่มนักศึกษาที่เข้ามาศึกษาต่อยังต่างประเทศ และมุ่งมายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น เป็นผลมาจากเงื่อนไขสำคัญอย่างน้อย 4 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง ปัญหาความตึงเครียดในการสอบเข้ามหาวิทยาลัยของจีน ระบบการสอบเข้ามหาวิทยาลัยของจีน หรือที่เรียกว่า “เกาเซา” จะมีการจัดสอบวันที่ 7 และ 8 เดือนมิถุนายนของแต่ละปี ซึ่งถือว่าเป็นการสอบคัดเลือกระดับประเทศที่สร้างความเครียดและความกดดันให้แก่ผู้สมัครสอบเป็นอย่างมาก กลุ่มนักศึกษชาวจีนจำนวนมากที่จบการศึกษาระดับมัธยมปลาย และเตรียมสอบเข้ามหาวิทยาลัยในประเทศจีน ต้องเผชิญหน้ากับการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ที่มีการแข่งขันสูง นักเรียนจากทั่วประเทศที่ต้องการศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของรัฐจะต้องเตรียมพร้อมตั้งแต่ในระดับมัธยมปลาย ในแต่ละปีมีผู้สมัครเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยต่างๆของจีนเป็นจำนวนมาก แต่อัตราการรับเข้าของผู้สอบผ่านมีจำนวนไม่มากนัก ทำให้เกิดการแข่งขันการเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยชั้นนำของจีน ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่ติดอันดับที่สำคัญของโลก

ต่อมารัฐบาลจีนได้มีนโยบายสนับสนุนให้นักเรียนนักศึกษามีโอกาสทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น จึงเปิดรับสมัครในแต่ละสถาบันมากยิ่งขึ้น แต่กลับพบว่า มีผู้สมัครสอบเข้ามหาวิทยาลัยลดน้อยลง แต่กลับหันไปศึกษาต่อต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากคุณภาพของสถาบันการศึกษาบางแห่งยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการและแนวโน้มในการทำงานของนักศึกษาในอนาคต (สถานีวิทยูซีอาร์ไอ, 2555)

ในขณะที่มีการแข่งขันสูงระหว่างนักเรียน นักศึกษชาวจีนเพื่อให้ได้เข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่รัฐบาลจีนกำหนดนั้น ก่อให้เกิดปัญหาความตึงเครียดในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาค่อนข้างมาก สาเหตุหลักมาจาก การกระจายการศึกษาอย่างไม่ทั่วถึง และมีความแตกต่างด้านคุณภาพระหว่างสถาบันทางด้านการศึกษา จึงทำให้มีนักศึกษชาวจีนจำนวนไม่น้อยในแต่ละปีที่เดินทางมาศึกษาต่อยังต่างประเทศ (วิทยากร, 2553)

ในช่วงแรก นักศึกษานิยมเดินทางไปเรียนต่อต่างประเทศในแถบยุโรปและประเทศทางฝั่งตะวันตก เนื่องจากมีคุณภาพการศึกษาที่ดีกว่าจากการจัดคุณภาพการศึกษาของโลก

และเชื่อว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่สามารถใช้ประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษาได้ แต่ในปัจจุบันกลับพบว่า นักศึกษาจีนกลุ่มใหญ่เดินทางมาศึกษาต่อในกลุ่มประเทศในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น เนื่องจากไม่ต้องแข่งขันทางด้านการศึกษามากนัก อีกทั้งคุณภาพ การศึกษาก็สามารถเทียบเท่าระดับโลกได้ พร้อมกับนโยบายของแต่ละประเทศที่เป็น แรงดึงดูดใจให้นักศึกษาจีนตัดสินใจเข้าไปศึกษาและทำงานในประเทศ (White, 2011)

ซึ่งสอดคล้องกับ กรณีของ Mei ที่สนใจทางด้านเศรษฐศาสตร์ การค้า การลงทุน ระหว่างประเทศจึงมุ่งมั่นที่จะศึกษาในประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากกว่าในจีน เนื่องจากตนเองมีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลางในระดับมัธยมปลาย และทราบดีว่าไม่สามารถเข้าโครงการการศึกษา³ เช่น โครงการ 211 ได้ไม่ต้องการที่จะสอบเข้ามหาวิทยาลัย ในประเทศที่มีการแข่งขันสูงและสร้างความผิดหวังให้แก่ครอบครัว จึงตัดสินใจหาข้อมูล สถาบันการศึกษาต่างประเทศและวางแผนการเดินทางล่วงหน้า เช่นเดียวกับ กรณีศึกษา Dong เคยศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยของจีนมาก่อนเป็นเวลา 1 ปี ในภาควิชาภาษาอังกฤษ แต่ตัดสินใจลาออก เนื่องจากตนเองไม่สามารถทนรับความกดดันและการแข่งขันในห้องเรียนได้ อีกทั้งเดิมตนเองมีความสนใจด้านสังคมศาสตร์ ครอบครัวจึงสนับสนุนให้มาเรียนที่ประเทศไทย ดังที่ Xia ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า การศึกษาในประเทศจีนจะค่อนข้างเข้มงวดกับนักเรียนมาก ตนเองเคยอ่านหนังสืออยู่ในหอพักจนถึงตอนเช้า เพื่อไปสอบในวันรุ่งขึ้น เมื่อคะแนนออกมาไม่ดี อาจารย์จะให้นักศึกษาไปทบทวนกับอาจารย์หลังจากเลิกชั้นเรียน ทำให้รู้สึกเครียดและ ต้องเปลี่ยนสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาโท

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น การสอบเข้าและการสอบในมหาวิทยาลัยของจีน ได้สร้างความกดดันและตึงเครียดแก่นักศึกษาบางกลุ่ม เนื่องจากการแข่งขันสูง จึงทำให้ ตัดสินใจเดินทางมาศึกษาต่อต่างประเทศ ประเด็นที่น่าสนใจ คือ จากการจัดอันดับการศึกษา ในกลุ่มมหาวิทยาลัยในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่า มีมหาวิทยาลัยหลายแห่ง ที่มีชื่อเสียงในด้านต่างๆระดับโลก จึงเป็นอีกทางเลือกที่นักศึกษาจีนจะมุ่งหน้ามาศึกษาที่อุษาคเนย์ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

³ โครงการทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่สำคัญของจีน คือ 1.โครงการ C9 ก่อตั้งขึ้นโดยรัฐบาลกลางจีน มีเป้าหมายเพื่อความก้าวหน้าด้านระบบ การศึกษาที่สูงขึ้นของจีน และมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำหน้าที่เป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัยที่ยอดเยี่ยม ในการปรับปรุงการศึกษาและการวิจัยในประเทศจีน เพื่อความเป็นเลิศระดับโลก 2. โครงการ 985 เป็นโครงการตาม นโยบายที่สำคัญของรัฐบาลจีน ซึ่งมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อการให้การสนับสนุนมหาวิทยาลัยหลักของประเทศ และศูนย์การวิจัยเพื่อพัฒนาวิทยาการสาขาสำคัญต่างๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและวางรากฐาน มหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศให้เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก 3. โครงการ 211 เป็นโครงการ ที่สร้างมหาวิทยาลัยชั้นนำและเปิดสาขา วิชาสำคัญ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพโดยรวมด้านการสอน การวิจัยและ มีกิจกรรมบุคลากรให้ โกลด์เคย์หรือที่ดัดเทียมมหาวิทยาลัยระดับโลก เพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจสังคมรวมทั้ง การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และความมั่นคงของชาติ (Chinese Abroad Study Center , 2559)

ประการที่สอง ฐานะทางเศรษฐกิจการเงิน ประเด็นนี้หมายถึง เป้าหมายและโอกาสทางการศึกษา ด้วยจำนวนประชากรจีนที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี ทำให้รัฐบาลจีนไม่สามารถควบคุมดูแลการศึกษาของประชากรได้ทุกพื้นที่ นักศึกษาจีนบางคนที่มีฐานะยากจนต้องเผชิญหน้ากับการสอบที่มีการแข่งขันสูง (วิทยากร, 2553) การให้ทุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาจีนมีน้อยในช่วงแรก ต่อมาสถาบันการศึกษาหลายแห่งได้ขยายการรับนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้นักศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยต่อไป แต่กลับพบว่า มีนักศึกษาจีนหลายคนต้องการเปิดโอกาสให้ตนเองได้เรียนรู้มากขึ้น จึงตัดสินใจเดินทางมาศึกษาต่อยังต่างประเทศ

นักศึกษาจีนที่ครอบครัวมีฐานะดีมักนิยมส่งลูกหลานไปศึกษาต่อในทวีปอเมริกาและทวีปยุโรป เพื่อให้มีความรู้ความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษ ได้เรียนในสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพดี เป็นที่ยอมรับของทั่วโลก สำหรับนักศึกษาจีนบางรายที่ครอบครัวมีฐานะปานกลางพร้อมที่จะสนับสนุนการศึกษาระดับสูงให้ลูกหลาน มักนิยมส่งลูกหลานมาศึกษาต่อที่ทวีปเอเชีย ในสถาบันการศึกษาที่ถูกจัดอันดับเทียบเท่ากับทวีปอเมริกาหรือยุโรป เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี เป็นต้น เพื่อให้ทัดเทียมกับมหาวิทยาลัยของจีน ประเด็นที่สำคัญ คือ มีนักศึกษาจีนกลุ่มใหญ่เดินทางมาศึกษาต่อในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพิ่มมากขึ้น จากรายงานการเข้ามาศึกษาต่อของนักศึกษาจีนในอุซาคเนย์ปี พ.ศ. 2557 ปรากฏรายงานข้อมูลที่สำคัญว่า ในประเทศไทยเป็นอันดับ 1 ที่มีนักศึกษาจีนมากถึง 4,202 คน รองลงมา คือ ประเทศมาเลเซีย และประเทศเวียดนาม (UNESCO Institute for Statistics, 2014) นอกจากนี้ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าธรรมเนียมการศึกษาถูกกว่า เท่ากัน หรือสูงกว่าไม่มากนักของมหาวิทยาลัยในอุซาคเนย์ เป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้นักศึกษาจีนตัดสินใจเดินทางเข้ามาศึกษาต่อ

กรณีศึกษา Ping มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลาง พ่อและแม่ทำงานอยู่ในบริษัทเอกชนในประเทศจีน แม่เป็นผู้สนับสนุนให้มาเรียนที่ประเทศไทย ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เนื่องจากค่าธรรมเนียมการศึกษาไม่สูงมาก การแข่งขันทางการศึกษามีน้อย และมีสาขาวิชาที่สามารถเข้าเรียนได้มากมาย อีกทั้งไม่ต้องปรับตัวด้านภาษามากนัก เพราะเคยเรียนสาขาวิชาภาษาไทยในระดับปริญญาตรีมาแล้ว Ping ให้ข้อมูลที่น่าสนใจว่า ในเชียงใหม่มีร้านอาหารจีนหลายแห่ง มีกลุ่มชาวจีนอาศัยอยู่มากมาย และมีชมรมเพื่อช่วยเหลือชาวจีนในด้านภาษาไทย ทำให้มั่นใจได้ว่า จะได้รับการดูแลจากเพื่อนชาวจีนด้วยกัน และคาดว่าจะเรียนต่อระดับปริญญาเอกทันที ถ้าสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทเรียบร้อยแล้ว

ในขณะนั้น Xia มาจากครอบครัวที่มีฐานะดี ครอบครัวประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวประเภทค้าขายและส่งออกผลิตภัณฑ์จีน ตัดสินใจมาเรียนที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ด้วยตนเอง

เนื่องจากเคยหาข้อมูลเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยในเรื่องของการจัดอันดับการศึกษา และมีความสนใจในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ อยากพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถหลายด้าน ทำให้สามารถเลือกสถาบันที่ตนเองสนใจและสมัครสอบเข้าไปได้ตามระดับความสามารถ อีกทั้งมีเป้าหมายว่า ถ้าสำเร็จการศึกษาจะสามารถทำงานที่หลากหลายได้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น เป้าหมายและโอกาสทางการศึกษาของนักศึกษาจีนส่วนใหญ่ ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจการเงินของครอบครัว ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าครองชีพ และค่าใช้จ่ายส่วนตัวต่างๆ ครอบครัวเป็นผู้สนับสนุนเป็นเบื้องต้น แต่ด้วยค่าเล่าเรียนในอุษาคเนย์ไม่สูงมากนัก ประกอบกับมีสถาบันการศึกษาที่น่าเชื่อถือ จึงเป็นอีกปัจจัยหลักในการตัดสินใจมาศึกษาต่อ

ประการสาม ประสบการณ์ก่อนหน้า นักศึกษาจีนบางคนเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับประเทศไทยก่อนที่จะเดินทางมาศึกษาต่อ ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น นักท่องเที่ยว นักธุรกิจ เป็นต้น

การเข้ามาท่องเที่ยวจึงเป็นประสบการณ์หนึ่งที่ทำให้ชาวจีนสนใจและตัดสินใจเข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทย เช่น กรณีศึกษา Mei เคยมาเที่ยวที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี 2014 กับครอบครัว เป็นเวลา 5 วัน ได้ท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ ทำให้เขาได้สัมผัสกับวัฒนธรรมวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนไทย อีกทั้งมีรุ่นพี่ชาวจีนที่เคยมาเรียนที่เชียงใหม่แนะนำให้มาเรียนที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จึงเป็นที่มาเบื้องต้นในการตัดสินใจสมัครเรียน

หรืออย่างกรณีของ Dong ไม่เคยเดินทางมาที่ประเทศไทย แต่เคยหาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดอันดับมหาวิทยาลัยชั้นนำแห่งเอเชีย และพบว่ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ติดอันดับด้วย จึงมีความสนใจเป็นพิเศษ ประกอบกับตนเองตัดสินใจที่จะไม่เรียนต่อที่ประเทศจีน จึงมองหาสาขาวิชาที่สนใจและสมัครเข้าเรียน

การตัดสินใจที่น่าสนใจของนักศึกษาจีน อย่าง Ping ที่กล่าวว่า ประเทศไทยมีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต ทำให้เขาตัดสินใจเรียนต่อ หลังจากที่มีประสบการณ์ตอนที่เรียนระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัย Yunnan Normal University เนื่องจากเป็นหลักสูตรร่วมกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่นักศึกษาจะต้องมาเรียนที่สถาบันภาษา ในช่วงปี 3 เป็นระยะเวลาประมาณ 1 ปี มีกิจกรรมที่ต้องทำในหลายสถานที่ ได้ไปหลายจังหวัด จึงเกิดความประทับใจ รู้สึกว่าเชียงใหม่มีความปลอดภัย และบรรยากาศดีกว่าที่อื่น จึงตัดสินใจมาเรียนต่อในระดับปริญญาโท

เช่นเดียวกัน ในกรณีศึกษา Xia เคยมาประเทศเชียงใหม่กับครอบครัว มากับกรุ๊ปทัวร์ เนื่องจากเห็นการโปรโมทของประเทศไทยที่งาน expo ที่จีนแล้วอยากมาเที่ยว หลังจาก

นั้น มาทำงานที่ประเทศไทย เคยเป็นเจ้าหน้าที่ประสานงานด้านการศึกษาจีน ของมหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงราย จึงรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษาในไทยหลายแห่ง และตัดสินใจสมัครมาเรียน ปริญญาเอก

แม้แต่ Lin ผู้ที่ไม่เคยมาประเทศไทยมาก่อน แต่รับรู้ว่าการประชาสัมพันธ์ของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผ่านอาจารย์และคนรู้จักที่เมืองจีน จึงมาเรียนภาษาไทยที่เชียงใหม่ เมื่อมาถึงบรรยากาศน่าอยู่ ผู้คนเป็นมิตร และยังมีวัฒนธรรมบางด้านที่คล้ายคลึงกัน อยาก มาเรียนภาษาไทยที่เมืองไทย เพราะจะได้เรียนพูด อ่าน เขียนกับอาจารย์คนไทย

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่า นักศึกษาจีนส่วนใหญ่เคย มาที่ประเทศไทยก่อนที่จะมาเรียนต่อในระดับต่างๆ ได้รับข้อมูลข่าวสารจากหลายแหล่ง เช่น คนรู้จัก การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ จึงเป็นทางเลือกให้มาศึกษาต่อ นอกจากนี้ ความสัมพันธ์อันดีของไทยและจีนทางด้านสังคม ความผูกพันทางด้านเชื้อชาติ ความคล้ายคลึงทาง ด้านวัฒนธรรม เป็นอีกข้อหลักที่ทำให้นักศึกษาจีนเลือกประเทศไทยเป็นอันดับต้นๆ ในการ เดินทางมาศึกษาต่อ

ประการที่สี่ เงื่อนไขแวดล้อมอื่นๆ เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม มีรายงานว่า ประเทศจีน มีปัญหาด้านมลพิษ มีโรงงานอุตสาหกรรมมากมาย ตามเมืองใหญ่และชนบท ความรุนแรง ของมลพิษของอากาศมลพิษทางน้ำมีการปนเปื้อนของสารพิษและการขาดแคลนน้ำ เนื่องจาก น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมและครัวเรือน สภาพการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศซึ่งส่งผล ต่อสุขภาพของประชาชนจีน (ยูดี, 2555) จึงทำให้นักศึกษาจีนเดินทางมาเรียนต่อต่างประเทศ เพื่อที่จะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี การคมนาคมสะดวก และสภาพการจราจรไม่ติดขัดมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับกรณีศึกษา Xia ให้ข้อมูลว่า ตนเองเคยไปทำงานที่เซี่ยงไฮ้ มีโรงงานมากมาย ทำให้แพ้อากาศบ่อยครั้ง สุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง จึงขอย้ายมาทำงานที่เชียงราย สุขภาพดีขึ้น ได้กินอาหารที่ดี อากาศดี จึงเป็นอีกเหตุผลที่ชอบเมืองไทย อีกทั้ง อย่างกรณี Lin ให้สัมภาษณ์ ว่า สภาพอากาศที่นี่ดีกว่ามาก ไม่มีฝุ่นละอองในอากาศเท่าประเทศจีน จึงอยากเรียนและ ทำงานที่เชียงใหม่ต่อไปในอนาคต

ประเด็นด้านภาษาไทย ถือว่าเป็นที่นิยมมากในกลุ่มนักศึกษาจีน เนื่องจากมีนักศึกษา จีนจำนวนหนึ่งสมัครเข้าเรียนในสาขาวิชาภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ คณะ มนุษยศาสตร์ อีกทั้งในประเทศจีนก็มีการสนับสนุนให้นักศึกษาได้เรียนรู้ภาษาไทยด้วย เพื่อ เป็นการวางรากฐานทางวัฒนธรรมที่มั่นคง รวมถึงการเชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ ในอนาคต ดังกรณีศึกษา Ping เคยเรียนภาษาไทยเป็นวิชาเอกในมหาวิทยาลัยที่ประเทศจีน จึงอยากมาเรียนที่ไทย เพื่อฝึกใช้ภาษาไทยให้คล่อง และวางแผนในอนาคตที่จะเป็นนักแปล ภาษาไทย-จีนให้กับหน่วยงานหนึ่ง ซึ่งเคยทำงาน part-time ระหว่างเรียนหนังสือ

นอกจากนี้ยังพบข้อมูลว่า นักศึกษาจีนบางราย สมัครเข้ามาเรียนในหลักสูตรระยะสั้นของสถาบันภาษา เพื่อต้องการเรียนภาษาไทย และทำกิจกรรมต่างๆที่ประเทศไทยในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หลังจากนั้นกลับมาสมัครเรียนเป็นนักศึกษาเต็มเวลากับมหาวิทยาลัย กรณีศึกษา Lin ให้ข้อมูลว่า เพื่อนของเขาสมัครมาเรียนภาษาไทยกับสถาบันภาษาในช่วงแรก เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารภาษาไทยเบื้องต้นได้ หลังจากนั้นเดินทางไปเที่ยวในที่ต่างๆในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อซื้อของฝากให้กับครอบครัวและคนรู้จัก และกลับมาสมัครเรียนปริญญาตรีอีกครั้งที่คณะมนุษยศาสตร์ เธอได้เข้าประเภทนักศึกษา และเริ่มทำธุรกิจขายสินค้าออนไลน์ผ่านโปรแกรม “WeChat” ทางอินเทอร์เน็ต สินค้าที่เป็นที่นิยม คือ เครื่องสำอาง หมอนยางพารา ผลิตภัณฑ์ถนอมผิวต่างๆ และเริ่มชักชวนเพื่อนอีกหลายคนลงทุนทำร่วมกัน จากการสัมภาษณ์สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การทำธุรกิจในขณะที่เป็นนักศึกษา การเป็นผู้ประกอบการรายย่อยเริ่มเป็นที่นิยมในกลุ่มนักศึกษาจีน ถือว่าเป็นการสร้างวัฒนธรรมทางเศรษฐกิจ ผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ โดยการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร นอกจากจะสร้างรายได้ในขณะที่เรียนแล้ว ยังเป็นการวางแผนระยะยาว เพื่อการลงทุนธุรกิจในอนาคตด้วย

ทิศทางการเคลื่อนย้ายในอนาคต

จากข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับอาชีพในอนาคตของนักศึกษาจีนส่วนใหญ่หลังจากสำเร็จการศึกษา คือ การเป็นล่าม แปลภาษาไทย-จีน หรือผู้ช่วย ผู้จัดการในธุรกิจประเภทต่างๆ อีกทั้งยังพบว่า นักศึกษาจีนจำนวนมากให้ความสำคัญและสนใจประเด็นด้านภาษา ซึ่งสอดคล้องกับสถิติของสถาบันภาษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีนักศึกษาจีนศึกษาหลักสูตรระยะสั้น เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย จำนวน 157 คน ในปี พ.ศ. 2557 และ เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 497 คน ในปี พ.ศ. 2558 (ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการและการบริหาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2559) ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต เนื่องจากในปัจจุบันบริษัทจีนที่มาลงทุนในไทยมีความหลากหลาย ทั้งการบิน การธนาคาร การท่องเที่ยว และในอุตสาหกรรมสายการผลิต เช่น การผลิตรถจักรยานยนต์ หรืออุตสาหกรรมเฉพาะ เช่น การแปรรูปยางพารา ธุรกิจที่จีนมาลงทุนในไทยนั้นมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และมีนักศึกษาจีนจำนวนมากต้องการทำงานต่อที่ประเทศไทยหลังจากสำเร็จการศึกษา สอดรับกับบริษัทจีนที่ต้องการบุคลากรจีนเป็นจำนวนมากในธุรกิจหลากหลายรูปแบบ

ทิศทางการเคลื่อนย้ายของชาวจีนในอนาคต มีทิศทางที่ดีอันเนื่องมาจาก ไทยและจีนมีความสัมพันธ์ที่ดี มีการค้าการลงทุนเพิ่มมากขึ้น มีบริษัทจีนมาลงทุนที่ไทย ซึ่งมีความต้องการบุคลากรที่สามารถใช้ทั้งภาษาไทยและจีน มีการทำข้อตกลงความร่วมมือหลายอย่างในการทำธุรกิจ สร้างความสนใจให้ชาวต่างชาติมาลงทุน ส่งเสริมการศึกษาให้ดีขึ้น รวมถึงการ

สอนภาษาไทย และการส่งเสริมการค้าจากภูมิภาค เพื่อการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติ หรือผลิตภัณฑ์ที่จำเป็นกับความต้องการของตลาด ตลอดระยะเวลา 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกัน นับตั้งแต่ระดับราชวงศ์ ระดับรัฐบาล ไปจนถึงระดับนักธุรกิจและประชาชนทั่วไปอย่างสม่ำเสมอ แม้ว่าสินค้าของไทยและจีนจะมีการแข่งขันกันสูงมากในตลาดการค้าโลก แต่ทั้งสองประเทศมีความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจที่ดีต่อกันในเวที WTO, APEC, ASEM, ASEAN เป็นต้น (อักษรศรี, 2554)

สรุป

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจแนวโน้มการเข้ามาของชาวจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในรูปแบบนักศึกษา และวิเคราะห์เงื่อนไขปัจจัยการเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักศึกษาชาวจีนในไทย โดยศึกษารณิณักศึกษาจีนที่เข้ามาศึกษาต่อในระดับต่างๆของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เมื่อดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์เงื่อนไขปัจจัยการเข้ามาศึกษาต่อของนักศึกษาจีน ได้ข้อสรุปที่น่าสนใจ 4 ประเด็น คือ 1) ปัญหาความตึงเครียดในการสอบเข้ามหาวิทยาลัยของจีน มีการแข่งขันสูงเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งมีระดับและมาตรฐานการศึกษาสูง ทำให้มีจำนวนนักศึกษาจีนที่สามารถสอบเข้าได้น้อย รวมถึงบรรยากาศในการแข่งขันในการสอบที่กดดัน เข้มข้น ทำให้นักศึกษาบางส่วนตัดสินใจเดินทางออกไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ 2) ฐานะทางเศรษฐกิจการเงินของครอบครัว ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักศึกษาจีนฐานะดีตัดสินใจออกไปศึกษาต่อในประเทศที่มีระดับคุณภาพการศึกษาสูง ในขณะที่นักศึกษาจีนบางส่วนเดินทางมาศึกษาต่อยังประเทศในภูมิภาคอุษาคเนย์ เนื่องจากค่าธรรมเนียมการศึกษาไม่สูงหรือเทียบเท่าสถาบันการศึกษาในจีน อีกทั้งคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับสากล และมีความน่าเชื่อถือ รวมถึงค่าครองชีพ และค่าใช้จ่ายส่วนตัวต่างๆไม่สูงมากนัก ถือเป็นโอกาสทางการศึกษาให้แก่ นักศึกษาจีนที่มีฐานะปานกลางเดินทางไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ 3) ประสบการณ์ก่อนหน้าที่เคยมาประเทศไทย พบว่า นักศึกษาจีนส่วนใหญ่มีเครือข่ายทางสังคมกับชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย บางคนได้รับข้อมูลจากการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ จากประสบการณ์จากการท่องเที่ยว การเรียนรู้วิถีชีวิต ความคล้ายคลึงทางด้านวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และมีความปลอดภัยสูง ด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ จึงตัดสินใจเดินทางมาศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาไทย 4) เงื่อนไขแวดล้อมอื่นๆ เช่น สิ่งแวดล้อม สาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เหมาะสมต่อการใช้ชีวิต การเดินทางและคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเมืองที่นักศึกษาจีนเดินทางมา นักศึกษาจีนบางคนมีความสนใจ

ด้านภาษา วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การลงทุนทางธุรกิจ รวมถึงโอกาสในการจ้างงานหลังจากสำเร็จการศึกษา

ทั้งนี้ สถานการณ์ทางการศึกษาของจีนในปัจจุบัน มีการลดหย่อนความเข้มงวดในการสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาของรัฐ โดยมีนโยบายเปิดรับนักศึกษาจีนมากขึ้น รวมถึงการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักศึกษาชาวจีนและนักศึกษาชาวต่างชาติ เพื่อกระตุ้นและดึงดูดให้นักศึกษาเรียนต่อในสถาบันการศึกษาของจีนมากขึ้น ในขณะเดียวกันทางรัฐบาลจีนยังสนับสนุนให้นักศึกษาจีนเดินทางไปศึกษาต่อในระดับต่างๆ ยังต่างประเทศทั่วโลก เพื่อพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ และนำความรู้ที่ได้รับกลับมาพัฒนาประเทศต่อไป อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสและช่องทางการทำงานในอนาคตแก่ผู้ที่ศึกษาต่อยังต่างประเทศ ได้สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าการทำงานในประเทศจีน อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การศึกษาของจีนดังกล่าวข้างต้น อาจไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ทำให้นักศึกษาจีนตัดสินใจเดินทางไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ แต่ยังพบว่า นักศึกษาจีนบางกลุ่มเดินทางออกนอกประเทศ เพื่อมองหาธุรกิจควบคู่ไปด้วย บางคนตั้งรกรากอยู่ต่างประเทศ และทำธุรกิจส่ง-ออกสินค้าให้แก่จีน ดังจะเห็นได้จากการขยายวงชุมชนชาวจีนในรูปแบบการรวมกลุ่ม การตั้งสมาคม รวมถึงการตั้งชุมชนออนไลน์ด้วย และส่งผลให้เกิดนักศึกษาในรูปแบบผู้ประกอบการ ทำให้มีแนวโน้มนักศึกษาจีนตัดสินใจเรียนต่อต่างประเทศมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ การเคลื่อนย้ายของนักศึกษาจีนสู่ภูมิภาคอุษาคเนย์ มีทิศทางและแนวโน้มเพิ่มขึ้นในแต่ละปี พบว่ามียอดนักศึกษาจีนหลังไหลเข้ามาอย่างต่อเนื่อง แม้ว่ารัฐบาลจีนจะมีการปรับปรุงระบบการรับเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาให้มีความสะดวก หลายช่องทาง และมีความทันสมัยมากขึ้น แต่ก็ยังมีนักศึกษาจีนจำนวนมากเดินทางเข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทย เนื่องจากไทยมีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพในระดับสากล มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มหาวิทยาลัยบางแห่งติดอันดับคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการวิจัยระดับโลก มีการเปิดหลักสูตรนานาชาติเพิ่มขึ้น เพื่อดึงดูดนักศึกษาต่างชาติ มีระบบติดตามดูแลนักศึกษาต่างชาติเป็นอย่างดี และมีการวางนโยบายระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่สามารถตรวจสอบ ติดตามผล และมีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต รวมถึงบุคลากรทางการศึกษาที่ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ นอกจากนี้ ภายหลังจากสำเร็จการศึกษา นักศึกษาจีนบางส่วนมีความต้องการที่จะทำงานในไทย ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น นักธุรกิจ ผู้ประกอบการ ล่ามแปลภาษา เป็นต้น

จากข้อค้นพบในบทความชิ้นนี้ ผู้ศึกษาได้ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป ในประเด็นการเคลื่อนย้ายนักศึกษาจีนสู่ภูมิภาคอุษาคเนย์ จากกรณีศึกษา

นักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า นักศึกษาจีนส่วนใหญ่เข้ามาศึกษาในหลักสูตรระยะสั้น โครงการความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา และหลักสูตรแลกเปลี่ยน เป็นระยะเวลาประมาณ 1 เดือน – 1 ปี ซึ่งเป็นหลักสูตรทางด้านภาษาและวัฒนธรรม หลังจากนั้น จึงตัดสินใจเข้ามาศึกษาต่อในหลักสูตรปกติ ข้อเสนอแนะดังกล่าวนี้ ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องแรงจูงใจในการเข้ามาศึกษาอย่างรอบด้าน ตลาดทางการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับนักศึกษาต่างชาติ เพื่อนำไปสู่การจัดนโยบายทางการศึกษาของประเทศ

บรรณานุกรม

- เกียรติชัย พงษ์พานิชย์. (2559). **อาเซียน-จีน ทั้งปีนเกลียว ทั้งเกี่ยวก้อย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- เชนคาร์ โอเต็ต. (2549). **The Chinese Century จีน...มหาอำนาจโลก?**. กรุงเทพฯ: บริษัทฐานการพิมพ์ จำกัด.
- ยศ สันตสมบัติ. (2557). **มังกรหลากสี การขยายอิทธิพลเหนือดินแดนและพันธกิจเผยแผ่อารยธรรมในอุษาคเนย์**. เชียงใหม่: วนิตาการพิมพ์.
- ยุวดี คาคการณ์ไกล. (2555). **เศรษฐกิจกับสิ่งแวดล้อมจีนสู่สมดุลใหม่แห่งการพัฒนา**. เชียงใหม่: ลีคอนติไชน์เวิร์ค.
- ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการและการบริหาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2559). **จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่ศึกษาในระดับต่างๆของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม, 2559, จาก <https://mis.cmu.ac.th/cmumis/>
- วิทยากร เชียงกูล. (2553). **การสังเคราะห์ผลการวิจัย ปฏิรูปการศึกษาของประเทศฟินแลนด์ นิวซีแลนด์ เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร จีน เวียดนาม และไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- สถานีวิทยุซีอาร์ไอ (CHINA RADIO INTERNATIONAL). (2555). **"เกาเช่า"ของประเทศจีน**. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม, 2559, จาก <http://thai.cri.cn/247/2012/07/12/225s200044.htm>
- สักกรินทร์ นิยมศิลป์. (2555). **คลื่นลูกที่สี่: เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับการย้ายถิ่นของชาวจีนยุคใหม่**. การประชุมสังคมวิทยาระดับชาติ ครั้งที่ 4 คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ร่วมกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 18-19 มิถุนายน 2555. กทม.

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558). รายงานจำนวนนักศึกษาต่างชาติทั้งหมด ปีการศึกษา 2557 - 2558 จำแนกตาม สัญชาติของนักศึกษา ประเภทสถาบัน/ ชื่อสถาบัน/ คณะ/ สาขาวิชา/ ระดับการศึกษา และ เพศ. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2559, จาก <http://www.info.mua.go.th/information/index.php>
- อรัญญา ศิริพล. (2557). ผู้ค้าจีนข้ามชาติในชายแดนลุ่มน้ำโขง. สังคมเปลี่ยนผ่าน/เปลี่ยนผ่านสังคม:รวมบทความวิชาการในวาระครบรอบ 50 ปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 395-407.
- อักษรศรี พานิชสาส์น. (2554). เศรษฐกิจจีนในมุมมองนักเศรษฐศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊กส์.
- Allum, Jeff. (2015). **2015 CGS International Graduate Admissions Survey Preliminary Applications**. Washington: Council of Graduate Schools.
- Chinese Abroad Study Center. (2559). โครงการทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่สำคัญของจีน. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม, 2559, from <http://123.lookood.com/>
- Coates, Jamie. (2013, February). Everyday mobility: the normalization of China-Japan Migrator Flows and their 'Everyday Practice'. **International Review of Social Research**. 3(1): 7-26.
- Dong (นามสมมติ). สัมภาษณ์วันที่ 18 และ 20 กรกฎาคม 2559.
- Laiyun, Sheng; et al. (2016). **China Statistical Yearbook 2016**. China: China Statistics Press. Retrieved April 17, 2017, from <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2016/indexeh.htm>
- Lin (นามสมมติ). สัมภาษณ์วันที่ 29 กรกฎาคม และ 10 สิงหาคม 2559.
- Mei (นามสมมติ). สัมภาษณ์วันที่ 13 และ 16 กรกฎาคม 2559.
- Ping (นามสมมติ). สัมภาษณ์วันที่ 29 มิถุนายน และ 8 สิงหาคม 2559.
- Salmela, Simo. (2008). **Chinese Student Mobility to Finland and the Students' Transnational Social Reality**. Finland: Univesity of Tampere.
- UNESCO Institute for Statistics. (2014). **UNESCO Institute for Statistics**. Retrieved August 10, 2016, from <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-student-flow-viz.aspx>

- United Nations Population Division. (2015). **China Population (Live)**. Retrieved October 31, 2016, from <http://www.worldometers.info/world-population/china-population/>
- White, Ann. (2011, February 1). **Chinese Students' International Study: Factors Feeding the Decision Process**. Retrieved August 5, 2016, from <http://wenr.wes.org/2011/02/wenr-januaryfebruary-feature>
- Xia (นามสมมติ). สัมภาษณ์วันที่ 4 กรกฎาคม และ 4 สิงหาคม 2559.
- Yue, Changjun. (2013). International Student Mobility: China. **The International Mobility of Students in Asia and the Pacific**: 18-28.

ขอบคุณภาพจาก <https://goo.gl/QBCHc7>

การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา : การวิจัย ทางมานุษยวิทยาที่มากกว่าการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์

Ethnographic Research: The Anthropological
investigation that is more than the study of ethnic groups

จรียา โกเมนต์¹

Jariya Koment

E-mail: hyimmykoment@gmail.com

เฉลิมชัย ปัญญาดี²

Chalermchai Panyadee

ปานแพร เชาวนประยูร³

Panprae Chaoprayoon

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาบริหารศาสตร์ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

² รองศาสตราจารย์ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

³ อาจารย์ คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic research) เป็นการวิจัยทางมานุษยวิทยาที่ได้รับอิทธิพลจากกระบวนทัศน์ปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology paradigm) มีพัฒนาการเริ่มต้นมาจากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มชนบางกลุ่มในสังคม จนพัฒนามาสู่การมุ่งทำความเข้าใจปัญหาเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งมากขึ้น แต่ยังคงอยู่บนพื้นฐานการใช้ประโยชน์จากมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมเพื่อใช้ในการอธิบายและตีความผลการศึกษา ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการหลักในการเก็บข้อมูล และให้ความสำคัญอย่างมากกับปัจจัยเชิงบริบท เพื่อทำความเข้าใจปัญหาที่ศึกษาอย่างเป็นองค์รวม และในปัจจุบันวิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณานี้ได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในหลากหลายสาขาวิชามากขึ้น

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์วรรณา, วัฒนธรรม, การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

Abstract

An ethnographic research is an anthropological investigation which is influenced by the phenomenology paradigm. It starts from a study of an ethnic group or a social group and is developed to understanding a particular problem more. Nevertheless, it is still based on an exploitation of a cultural concept in an attempt to explain and interpret the study findings, which is the crucial element of the ethnographic research. In collecting the data, the participatory observation is mainly used and the focus is on contextual factors in order to holistically understand problems under investigation. Nowadays, the ethnographic research methodology is increasingly applied to other fields.

Keywords: Ethnography, Culture, Participatory observation

บทนำ

กระบวนการโลกาภิวัตน์ (Globalization) ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมาก ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่จึงมีความซับซ้อน (Complexity) และมีความเป็นพลวัตสูง (Dynamic) การศึกษาวิจัยเพื่อทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ทางสังคมดังกล่าวจึงต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องจึงจะมีพลังในการอธิบาย การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic research) เป็นวิธีวิทยาการวิจัยหนึ่งที่ได้รับการกล่าวถึงและถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษา

ปรากฏการณ์ทางสังคม โดยเฉพาะกลุ่มวัฒนธรรมย่อย (Sub culture) ซึ่งมักเป็นกลุ่มชายขอบที่วิธีวิทยาการวิจัยเชิงจารีตที่มีอยู่เดิมถูกท้าทายว่าขาดพลังในการนำมาใช้ศึกษาและอธิบายความซับซ้อนของปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมย่อยร่วมสมัย บทความเรื่องนี้เป็นบทความวิชาการที่เขียนขึ้นจากการสังเคราะห์ความก้าวหน้าของการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา โดยมุ่งอธิบายและสรุปความรู้เรื่องการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการวิจัยได้อย่างถูกต้องและหลากหลาย บทความมีจุดมุ่งหมายที่จะแสดงสถานภาพในอดีตและพัฒนาการที่มีมาจนถึงปัจจุบันของผลงานวิจัยทางด้านชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic research) ที่เริ่มต้นจากการศึกษาที่ให้ความสนใจจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มชนในสังคมบรรพกาล เช่น กลุ่มชาติพันธุ์

ชนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มชนในสังคมที่ล้าหลัง ขยายความสนใจศึกษาไปยังกลุ่มทางสังคมวัฒนธรรมแบบอื่น รวมทั้งสถาบัน และองค์กรร่วมสมัยในทุกรูปแบบ แต่ลักษณะสำคัญยังคงเป็นการทำความเข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มคนเป็นหลัก โดยบทความนี้ผู้เขียนได้ทำการรวบรวมและสังเคราะห์เนื้อหาและความรู้จากเอกสารทางวิชาการ รวมไปถึงงานวิจัยที่มีการใช้วิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา และนำมาเสนอเป็นความเรียง ประกอบด้วยเนื้อหาประเด็นหลัก คือ จุดยืนทางกระบวนทัศน์มานุษยวิทยากับมโนทัศน์วัฒนธรรม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา ความหมายและขอบข่ายของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา ลักษณะสำคัญของ

การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา รูปแบบวิธีดำเนินการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา ข้อควรคำนึงถึงในการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา และการนำเอาการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาไปประยุกต์ใช้ ดังที่จะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

จุดยืนทางกระบวนทัศน์มานุษยวิทยากับมโนทัศน์วัฒนธรรม

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ตั้งอยู่บนจุดยืนทางกระบวนทัศน์ที่ว่า ความจริง (reality) ทางสังคมและทางพฤติกรรม เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่ใช่สิ่งที่มีเพียงหนึ่งเดียว แต่อาจมีได้หลายอย่าง ขึ้นอยู่กับบริบท และเงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรม และไม่จำเป็นต้องเป็นวัตถุวิสัย (objective) การเข้าถึงความจริงจึงอาจทำได้หลายวิธี แต่วิธีเข้าถึงความจริงที่ดีที่สุด คือ ผู้หาความจริง (นักวิจัย) กับผู้เป็นแหล่งของความจริง (กลุ่มตัวอย่างการวิจัย) ควรมีความสัมพันธ์แบบไว้วางใจต่อกันก่อน (ความสัมพันธ์ที่ดีมีส่วนสำคัญในความสำเร็จของการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ) ผู้วิจัยเป็นผู้เข้าไปใกล้ชิดกับสภาพการณ์หรือกลุ่มบุคคลหรือสังคมที่เขาศึกษา และค่อยๆ รื้อค้นข้อเท็จจริงต่างๆ ด้วยตนเองและด้วยประสบการณ์ตรง

และดำเนินการร่วมกับวิธีวิจัยอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สมบูรณ์

ในการศึกษาวิจัยในทุกสาขาวิชานั้น งามพิศ สัตย์สงวน (2547) กล่าวว่ามักจะมีระเบียบวิธีวิจัยแบบหนึ่งหรือหลายแบบเป็นของตัวเองมานุษยวิทยาซึ่งเป็นสาขาวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมหรือพฤติกรรมของมนุษย์นั้นก็เช่นเดียวกัน ที่มีการทำวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่อยู่ตลอดเวลาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่มีลักษณะเฉพาะและแตกต่างไปจากการวิจัยในสังคมศาสตร์สาขาอื่นๆ นักมานุษยวิทยาส่วนมากได้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์มาจากการวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา (Anthropological fieldwork) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการวิจัยทางมานุษยวิทยา และเป็นรากฐานที่จะเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมของเราและสังคมอื่นๆ ด้วย

มานุษยวิทยามุ่งศึกษาสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ชาติทุกหนทุกแห่งทั่วโลกมีอยู่ร่วมกันเป็นสากล เช่น ภาษา ระบบครอบครัวและเครือญาติ ระบบเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ศาสนา และอื่นๆ แต่ในเวลาเดียวกันก็ศึกษาลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มมีด้วย รวมถึงศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ทุกกาลเวลา ไม่ว่าในอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคต และศึกษามนุษย์ทุกสถานที่ โดยมุ่งตรวจสอบหรือสำรวจระบบความเชื่อและกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ได้ ระบบต่างๆ เหล่านั้น เช่น ความเชื่อทางศาสนา การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ กฎหมาย และอื่นๆ จะประกอบกันเป็นสิ่งที่เรียกว่า “วัฒนธรรม (Culture)” ของสังคมหนึ่งหรือของประชากรกลุ่มหนึ่ง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า วัฒนธรรม เป็นหัวใจสำคัญในการศึกษาในทางมานุษยวิทยาอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตาม “วัฒนธรรม” คือ หัวใจสำคัญของการศึกษาในทางมานุษยวิทยา แต่มีความหมายที่กว้างขวางจนยากที่จะใช้ให้มีประสิทธิภาพในการศึกษาวิจัยได้ ดังนั้นเพื่อจำกัดขอบเขตของแนวคิด จึงมีนักมานุษยวิทยาได้ให้ความหมายคำว่าวัฒนธรรมตามแนวคิดทางมานุษยวิทยาไว้หลากหลายแตกต่างกัน โดย Sir Edward Burnett Tylor (1871:1) ได้ให้นิยามของวัฒนธรรมหรืออารยธรรมว่า คือ องค์รวมที่ซับซ้อน ซึ่งรวมถึงความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลปกรรม กฎหมาย ประเพณี ความสามารถและลักษณะนิสัยอื่นๆ ที่คนได้รับมาในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม ซึ่งจะเห็นได้ว่าคำจำกัดความนี้ครอบคลุมหลายสิ่งหลายอย่างทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ รวมไปถึงความคิด ที่ครอบคลุมความหมายที่กว้าง

ในสังคมไทย คำว่า “วัฒนธรรม” มีการบัญญัติความหมายเป็นทางการในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ตราพระราชบัญญัติวัฒนธรรมเมื่อพุทธศักราช 2485 ว่า วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน ส่วนวัฒนธรรม ในความหมายทางวิทยาการหรือทางวิชาการ มีนัยถึงพฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่คณะผลิตหรือสร้าง

ขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกันและใช้อยู่ในหมู่ของพวกเขา (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, 2548: 2) ในทัศนะของผู้เขียน คำว่าวัฒนธรรมในนัยแรกมีความหมายค่อนข้างจำกัด เพราะหมายถึงแต่เฉพาะสิ่งที่ดีงาม มีความประณีต หมายถึงขนบธรรมเนียมประเพณีหรือมรดกที่สืบทอดกันมาของสังคมเท่านั้น แต่ความหมายของวัฒนธรรมตามนัยยะที่สอง หรือในทางวิชาการไม่ได้เจาะจงว่าวัฒนธรรมจะต้องเป็นความเจริญก้าวหน้า ความเป็นระเบียบเรียบร้อยหรือแสดงศีลธรรมอันดีเท่านั้น แต่ยังถือว่ามนุษย์ในทุกสังคม ถ้ามีการผลิตสิ่งใดนอกเหนือจากของที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และมีการใช้ร่วมกันตามความหมายและวิธีการที่กำหนดขึ้นร่วมกัน หรือเรียกได้ว่าเป็นแบบแผนที่มีร่วมกันแล้วนั้น ก็ถือว่าเป็นวัฒนธรรมด้วยกันทั้งสิ้น รวมกันเป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าในงานวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาส่วนใหญ่มองการศึกษาในมิติวัฒนธรรมตามนัยที่สอง ดังที่ งามพิศ สัตย์สงวน (2547) ที่ได้สรุปว่าส่วนมากนักมานุษยวิทยาเห็นพ้องต้องกันว่า วัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิต หรือชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ทุกด้าน ซึ่งมนุษย์ในทุกสังคมจะมีพฤติกรรมทางสังคมไปตามประเพณี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร การกินอยู่หลับนอน การล่าสัตว์ การแสดงออกซึ่งความรักในการเลี้ยงดูลูก การรักษาพยาบาลหรือการดูแลสุขภาพ ความตาย และเรื่องอื่นๆ โดยวัฒนธรรมถูกแสดงออกมาให้เห็นได้โดยแบบแผนพฤติกรรมต่างๆ เหล่านั้น ซึ่งแบบแผนพฤติกรรมเหล่านั้นจะสะท้อนให้เห็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่างๆ ที่กำหนดว่ามนุษย์ในสังคมต่างๆ จะมีพฤติกรรมทางสังคมอย่างไรบ้าง และแบบแผนทางวัฒนธรรมและกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่างๆ ที่อยู่เบื้องหลังเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ได้ และมีการส่งผ่านวัฒนธรรมไปสู่ลูกหลาน อีกทั้ง วัฒนธรรม คือ หนทาง หรือวิธีการต่างๆ ที่มนุษย์ในสังคมต่างๆ สร้างขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานเพื่อการมีชีวิตรอดของมนุษย์ ซึ่งกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมคือหนทางหรือวิธีการต่างๆ ที่มนุษย์ในสังคมต่างๆ สร้างขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานเพื่อการมีชีวิตรอดของมนุษย์ ทั้งการสร้างระบบเครือญาติ ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครองการขัดเลาทางสังคมและการศึกษา ศาสนาและความเชื่อ การแพทย์และสาธารณสุข การสื่อสาร ศิลปะและนันทนาการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือ “หัวใจ” ของวัฒนธรรม ดังนั้นการทำความเข้าใจกับความหมายของวัฒนธรรมแบบแผนทางวัฒนธรรม ความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรม และการทำความเข้าใจกับพัฒนาการทางวัฒนธรรมหรือการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เข้าใจชุมชนที่ศึกษาอย่างเป็นองค์ภาพรวม (Holistic) ซึ่งเป็นฐานสำคัญที่จะทำให้เข้าใจในพฤติกรรมของมนุษย์ในชุมชนนั้นๆ ได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

ในภาพรวมจากการศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมต่างๆ ทั่วโลก นักมานุษยวิทยาได้สรุปลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมเป็นความคิดร่วม (Shared ideas) และค่านิยมทางสังคมซึ่งเป็นตัวกำหนดมาตรฐานของพฤติกรรม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์

เรียนรู้ (Culture is learned) ที่ละเล็กทีละน้อยจากการเกิดและเติบโตมาในสังคมแห่งหนึ่ง วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) ชีวิตประจำวันของเราเกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งสัญลักษณ์ที่สำคัญที่มนุษย์ใช้ก็คือ ภาษา ซึ่งเป็นเครื่องมือสื่อความหมายระหว่างกันและกัน นอกจากนั้น วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญา ซึ่งเป็นตัววางกฎเกณฑ์ให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนเพื่อให้สังคมทำงานไปได้อย่างมีระบบ วัฒนธรรมคือกระบวนการที่มนุษย์กำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตและสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว และที่สำคัญคือ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงปรับตัวอยู่ตลอดเวลา (ยศ สันตสมบัติ, 2548: 11-12)

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า ในการศึกษาวัฒนธรรมนั้น มีความหมายที่กว้าง ครอบคลุมพฤติกรรมมนุษย์ในทุกแง่มุม แต่เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ผู้เขียนขอสรุปความหมายของวัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตของมนุษย์หรือแบบแผนพฤติกรรมของมนุษย์ ที่จะมีความแตกต่างกันไปตามประเพณี ซึ่งจะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์ในแต่ละสังคมเรียนรู้ความรู้ต่างๆ มาได้อย่างไร เก็บรักษาไว้ได้อย่างไร และนำออกมาใช้ได้อย่างไร และมีการส่งผ่านวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ดังนั้นการทำความเข้าใจวัฒนธรรมจึงควรมองอย่างเป็นพลวัต (dynamic) ที่มีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่อาจจำกัดได้ในช่วงของเวลา และสถานที่ ของวัฒนธรรมนั้นๆ

อย่างไรก็ตามในการทำการศึกษแบบแผนทางวัฒนธรรม นักวิจัยควรจะต้องสังเกตประชากรและชุมชนที่ศึกษาในสภาพธรรมชาติ (Natural setting) คือทำการศึกษาในสถานที่ที่คนอยู่อาศัยและใช้ชีวิตประจำวันและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ในแง่มุมต่างๆ ซึ่งนักวิจัยอาจต้องใช้ระยะเวลาเป็นเดือนๆ หรือเป็นปีๆ ในสนามวิจัยเพื่อสังเกตและมีการกระทำทางสังคมกับชาวบ้าน มีการจดบันทึกงานสนาม (Field notes) อย่างละเอียดและระมัดระวัง จากนั้นจึงทำการเขียนรายงานวิจัย โดยการพรรณนาวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่เลือกศึกษาอย่างละเอียด รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมคนในชุมชนที่เลือกศึกษา ซึ่งวิธีการวิจัยเหล่านี้นั้นเรียกว่า “การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic research)”

ความหมายและขอบข่ายของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา

อะไรคือการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา

การวิจัยชาติพันธุ์วรรณา เมื่อได้อ่านหรือได้ยินชื่อ คนบางส่วนอาจตีความหรือเข้าใจตามความหมายของคำว่าเป็นการศึกษาวิจัยถึงลักษณะ วิถีชีวิต ของกลุ่มชาติพันธุ์ หรือ

ชนกลุ่มน้อยในสังคม ซึ่งความเข้าใจไม่ได้ถือว่าผิด แต่เป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องอย่างครบถ้วนครอบคลุม ซึ่งในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะทำการอธิบายความหมายของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้มากขึ้น

คำว่า Ethnoi เป็นภาษากรีก แปลว่า “ชนชาติอื่น” หรือ “ชนป่าเถื่อน” ซึ่งไม่ใช่ชาวกรีกนั่นเอง (นิศา ชูโต, 2551) “Ethnography” หรือ “ชาติพันธุ์วรรณา” เป็นสาขาของมานุษยวิทยาวัฒนธรรม ที่มุ่งพินิจศึกษาวัฒนธรรมเชิงพรรณนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมของชนในชุมชนดั้งเดิม หรือชนก่อนที่มีตัวหนังสือ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2524: 135) หรือเป็นวิธีที่สาขาวิชามานุษยวิทยาใช้ในการศึกษาโดยมีเป้าหมายหลัก คือ วัฒนธรรมของชนกลุ่มนี้เป็นอย่างไรมาก่อนที่จะนำเอาวิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาไปใช้ในการศึกษาวิจัย ควรทำความเข้าใจกับความหมายให้ถ่องแท้ ซึ่งได้มีนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศได้ให้คำนิยามและความหมายของชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) ไว้หลากหลาย ดังนี้

ชาย โพธิ์สิตา(2548: 34) ให้ความหมายของชาติพันธุ์วรรณาไว้ว่า ชาติพันธุ์วรรณาหมายถึง กระบวนการสังเกตพฤติกรรม และวิถีชีวิตของกลุ่มทางสังคม และวัฒนธรรมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แล้วรายงานโดยละเอียดถึงพฤติกรรมความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคติ ตลอดจนค่านิยม อันเป็นผลมาจากพฤติกรรมของคนในกลุ่มนั้นๆ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ ชาติพันธุ์วรรณาเป็นการพรรณนาถึงวิถีชีวิต หรือวัฒนธรรมของคนในสังคมใดสังคมหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ อลิศรา ศิริเกิด (2541: 20) ที่ได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Research) ว่าเป็นการศึกษาวัฒนธรรม โดยวัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะของการดำเนินชีวิตของบุคคล หรือของกลุ่มบุคคลในสังคมหนึ่งๆ หรือชุมชนหนึ่งๆ ตามความเชื่อ ทักษะคติ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา และภาษา

นอกจากนี้ ชัยนต์ วรรณะภุติ (2544: 239) ยังได้ให้ความหมายการวิจัยชาติพันธุ์วรรณาว่า หมายถึง วิธีการศึกษากลุ่มคนโดยใช้วิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของคนกลุ่มนั้นในชีวิตประจำวัน เพื่อได้ข้อมูลเชิงพฤติกรรมอย่างละเอียด และเข้าใจความหมายจากมุมมองของคนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่ง ศุภกิจ วงศ์วิวัฒนกิจ (2550: 90-91) ได้มีการให้การนิยามที่สอดคล้อง โดยกล่าวว่า ชาติพันธุ์วรรณา เป็นการศึกษาทางชนชาติวิทยา และการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาเป็นแนวทางหนึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งอธิบาย และตีความข้อมูลทางสังคม เจตคติ ความเชื่อ ความรู้สึก วัฒนธรรม และพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีการกล่าวเสริมว่าการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณามีวิธีการเก็บข้อมูลหลายๆ วิธีในทุกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นักวิจัยต้องแฝงตัวเองเข้าไปคลุกคลีอยู่กับประชาชนในชุมชนหรือท้องถิ่นที่ต้องการศึกษา เพื่อได้ข้อมูลเกี่ยวข้อง

กับวัฒนธรรมและวิธีการดำเนินชีวิตที่เป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดการแสดงออกของความรู้สึก และพฤติกรรมต่างๆ ของประชากรจนได้ข้อมูลเพียงพอที่จะนำไปวิเคราะห์ แปลผล สรุปผล หรือสร้างทฤษฎีเพื่อใช้อธิบายพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของประชากรได้

ในส่วนของนักวิชาการต่างประเทศ ได้มีการศึกษาและให้ความหมายกับชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) ดังนี้

ชาติพันธุ์วรรณาเป็นวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ที่อาศัยความใกล้ชิด ประสบการณ์ส่วนตัวและการมีส่วนร่วม ไม่ใช่แค่การสังเกตโดยนักวิจัยที่ได้รับการฝึกฝนในด้านศิลปะชาติพันธุ์วิทยาเท่านั้น จุดเน้นของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณานจะรวมถึงการศึกษาทำความเข้าใจภาษาอย่างเข้มข้น และการเรียนรู้วัฒนธรรมอย่างเข้มข้น การศึกษาบริบทพื้นที่อย่างเข้มข้น รวมไปถึงการผสมผสานการศึกษาประวัติศาสตร์ การสังเกตการณ์และวิธีการสัมภาษณ์ โดยการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาโดยทั่วไปมีการเก็บข้อมูล 3 แบบ คือ การสัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษาจากเอกสาร (Hammersley, 1990) ผู้ปฏิบัติงานหรือนักวิจัยในปัจจุบันนำวิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาไปใช้ในองค์กรและชุมชนต่างๆ ทุกประเภท ทั้งการศึกษาทางชาติพันธุ์วิทยา สาธารณสุข การพัฒนาชนบทและเมือง ผู้บริโภคและสินค้าอุปโภคบริโภค และหลายๆ อย่างเกี่ยวกับมนุษย์ นอกจากนี้ ชาติพันธุ์วรรณายังนำมาซึ่งความหลากหลายของวิธีการวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ย้ายจาก "การเรียนรู้" ไปเป็น "การทดสอบ" (Agar, 1996) การยกระดับการเรียนรู้ไปสู่การทดสอบ ผู้เขียนมองว่าเป็นอีกประเด็นที่น่าสนใจของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา เนื่องจากการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณานั้นการสังเกตการณ์ทั้งอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ดังนั้นการใช้การสังเกตจากตัวนักวิจัยเองที่เข้าไปแฝงตัวเอง หรือเข้าไปคลุกคลีอยู่กับกลุ่มคนที่ต้องการศึกษา จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็ความจริงที่ได้มาจากการเรียนรู้ และทำการทดสอบหรือพิสูจน์ข้อเท็จจริงโดยการสังเกตและบันทึกจากตัวนักวิจัยเอง ซึ่งเป็นการศึกษางานวิจัยทางมานุษยวิทยา โดยนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นการลดจุดอ่อนของการวิจัยเชิงคุณภาพ และทำให้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ขึ้นอยู่กับความสามารถในการสังเกตและวินัยในการจดบันทึกของนักวิจัยด้วย เพราะหากนักวิจัยไม่มีทักษะในการสังเกตและเชื่อมโยงกับบริบท และไม่มีวินัยในการจดบันทึก และไม่สามารถแยกแยะสิ่งที่เรียกว่าความจริง กับสิ่งที่เป็อารมณ์ความรู้สึกได้ ก็อาจจะทำให้ผลการวิจัยที่ได้คาดเคลื่อนและขาดความน่าเชื่อถือได้เช่นกัน

Van Maanen John (1996) ได้กล่าวถึงงานวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาว่า หมายถึงงานภาคสนาม ดำเนินการโดยผู้สังเกตการณ์คนเดียว ที่มีชีวิตอยู่และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับกลุ่มคนนั้น ซึ่งโดยปกติจะทำการศึกษานานปีหรือมากกว่า นอกจากนี้ Marvin Harris and Orna

Johnson (2000) ได้อธิบายความหมายของชาติพันธุ์วรรณาว่า หมายถึง “ภาพของผู้คน” เป็นคำอธิบายที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องวัฒนธรรม ความเชื่อและพฤติกรรมของผู้คน โดยอธิบายบนพื้นฐานของข้อมูลที่เกิดรวบรวมผ่านการลงพื้นที่ภาคสนาม ซึ่งสอดคล้องกับการให้ความหมายของ David M. Fetterman (1998) ที่กล่าวว่า ชาติพันธุ์วรรณาเป็นศาสตร์และศิลป์ของการอธิบายกลุ่มหรือวัฒนธรรม การอธิบายอาจจะ เป็นของกลุ่มชนเผ่าเล็กๆ ในดินแดนแปลกใหม่ หรือในชั้นเรียนของกลุ่มชนชั้นกลางในบริเวณ นอกเมืองก็ได้ จากการให้ความหมายดังกล่าว ผู้เขียนสรุปให้เห็นว่า การวิจัยเชิง ชาติพันธุ์วรรณา เป็นการอธิบายเชิงพรรณนาอย่างละเอียดถึงกลุ่มคนที่ทำการศึกษา ซึ่ง เปรียบเทียบเหมือนกับเป็นศาสตร์และศิลป์ของนักวิจัยที่จะอธิบายกลุ่มคนนั้นๆ ผ่านมิติทาง สังคมและวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง โดยเลือกใช้วิธีการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ การศึกษา เอกสาร การจดบันทึกพฤติกรรม และรายละเอียดต่างๆ ของกลุ่มคนนั้น เพื่อจะเป็นประโยชน์ ในการนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ในประเด็นที่สนใจต่อไป

นอกจากนี้ LeCompte and Schensul (1999: 1) ยังเห็นสอดคล้องว่า ชาติพันธุ์วรรณาเป็นวิธีการศึกษาชีวิตทางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชน แต่ได้มีการให้ ความหมายเพิ่มเติมถึงสถาบัน รวมถึงกลุ่มหรือองค์กรในรูปแบบอื่นๆ ด้วย โดยวิธีการนี้มี ลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ เป็นการค้นคว้าหาข้อเท็จจริง ใช้ตัวนักวิจัยเป็นเครื่องมือหลักใน การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่เคร่งครัดเพื่อหลีกเลี่ยงอคติ และเพื่อให้ได้ข้อมูล ที่ถูกต้อง ให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของประชาชนผู้ให้ข้อมูล ใช้วิธีดำเนินการวิจัยแบบ อุนัย สร้างทฤษฎีขึ้นมาจากท้องถิ่นที่ศึกษาเพื่อทำการทดสอบและปรับใช้ภายในท้องถิ่นและ กับที่อื่น ซึ่งการนิยามความหมายของ LeCompte and Schensul นี้ เป็นการขยายฐานการ ศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณาออกมาให้เกิดความหลากหลายมากขึ้น ไม่ใช่เป็นเพียงการศึกษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตของกลุ่มคนในระดับชุมชน หรือกลุ่มชาติพันธุ์ เท่านั้น แต่ยังสามารถขยายการศึกษาไปถึงกลุ่มหรือองค์กรในรูปแบบอื่นๆ ด้วย

จากที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นว่านักวิชาการส่วนใหญ่จะให้ความหมายของการวิจัย ชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) โดยเน้นว่าเป็นการศึกษา “กลุ่มคน” เพื่อเรียนรู้และ สังเกตถึง “แบบแผน” พฤติกรรม “วิถีชีวิต” และ “วัฒนธรรม” ของคนในสังคมนั้น โดยจะ ให้ความสำคัญอย่างมากกับ “บริบท” เพราะจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้นักวิจัยเข้าใจความ หมายของพฤติกรรมและวัฒนธรรม จากมุมมองของคนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม ไม่ใช่จากการ ตีความของนักวิจัยเอง ซึ่งการศึกษาแบบแผนพฤติกรรมหรือวัฒนธรรมได้นั้น วิธีการสำคัญ ที่นักวิจัยจะต้องทำคือการลงพื้นที่วิจัยภาคสนาม (Field research) โดยการเข้าไปอาศัยอยู่ กับประชากรหรือกลุ่มคนที่ต้องการศึกษา พยายามมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

ในสภาพธรรมชาติ คือทำการศึกษาในสถานที่ที่คนอยู่อาศัยและใช้ชีวิตประจำวัน และเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ในแง่มุมต่างๆ เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจการให้ความหมายของประสบการณ์ (meaning of experience) ของกลุ่มคนที่เราสนใจ และวิธีการสร้างความหมายให้แก่ประสบการณ์ของคนกลุ่มนั้น

กล่าวโดยสรุป คือ ชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) เป็นการศึกษาทางชนชาติวิทยา และการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาเป็นแนวทางหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การศึกษาภาคสนามอย่างลึกซึ้งจริงจัง เพื่อมุ่งอธิบายและตีความข้อมูลทางสังคม เจตคติ ความเชื่อ ความรู้สึก วัฒนธรรม ภาษา และพฤติกรรมของมนุษย์วิถีชีวิตของกลุ่มคนในสังคม โดยใช้วิธีค้นคว้าหาข้อเท็จจริงที่มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลเน้นการพรรณนา เพื่อได้ข้อมูลเชิงพฤติกรรมอย่างละเอียดและการวิเคราะห์ที่เน้นปัจจัยทางวัฒนธรรมและสังคมเป็นตัวแปรสำคัญ ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงการศึกษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตของกลุ่มคนในระดับชุมชน ชนบท หรือกลุ่มชาติพันธุ์เท่านั้น แต่การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณายังสามารถขยายการศึกษาไปถึงกลุ่มชุมชนในเมือง พฤติกรรมของกลุ่มชนที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น เกย์ เลสเบียน กลุ่มแฟนคลับ หรือปรากฏการณ์ทางสังคมในระดับชีวิตประจำวันในบริบทของชีวิตสมัยใหม่ในสังคมไทยหรือขยายสู่การศึกษาองค์กรในรูปแบบอื่นๆ ได้อีกด้วย

การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาต้องศึกษาเพียงกลุ่มชาติพันธุ์หรือไม่

การศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Studies) เป็นวิธีการศึกษาของสาขาวิชามานุษยวิทยา (Anthropological Method) ต่อมานักวิจัยและนักวิชาการในสาขาอื่นๆ เช่น ด้านสังคมศาสตร์ และด้านการศึกษาได้นำวิธีการนี้มาใช้ในศาสตร์ของตน รากศัพท์ของคำว่า Ethnoi เป็นภาษากรีก แปลว่า “ชนชาติอื่น” หรือ “ชนป่าเถื่อน” หรือไม่ใช่ชาวกรีกนั่นเอง (นิสา ชูโต, 2551: 37) ดังนั้นการศึกษาชาติพันธุ์วรรณาในยุคแรกๆ ความสนใจจึงจำกัดอยู่เฉพาะการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มชน บางกลุ่มในสังคม เช่น กลุ่มชนที่ล่าหลัง ชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาวนา กลุ่มชนในชนบท ต่อมาเริ่มขยายวงกว้างมากขึ้น ขยายความสนใจศึกษาไปยังกลุ่มทางสังคม วัฒนธรรม สถาบัน และองค์กรร่วมสมัยทุกรูปแบบ เช่น สังคมเกษตรกรรม กลุ่มกรรมมาชีพ กลุ่มสตรี พระสงฆ์ ชุมชนในเมือง เป็นต้น โดยได้ทำการศึกษาวัฒนธรรม ความคิด ความเป็นอยู่ของคนกลุ่มนั้นๆ อย่างลึกซึ้ง แต่การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ เรื่อง ความไม่เข้มงวดของระเบียบวิจัย ทั้งประเด็นการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล แต่โดยภาพรวมแล้ววิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาก็ยังคงเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (ชาย โพธิ์สิตา, 2559: 143)

เมื่อกล่าวถึงพัฒนาการของการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนา อลิศรา ศิริศรี (2541: 249) กล่าวว่า ในช่วงแรกชาวตะวันตกเป็นผู้ริเริ่มศึกษา เนื่องจากมีวัตถุประสงค์ที่จะมีความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชนกลุ่มอื่น เพื่อประโยชน์ในการติดต่อและเปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ นิศา ชูโต (2551: 38) ที่กล่าวว่าในระยะแรกของการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนามีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มชนหรือสังคมว่าเป็นอย่างไร เป็นการศึกษาถึงวัฒนธรรมชนบทธรรมเนียมประเพณี ความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต ความเชื่อของกลุ่มชนหนึ่งๆ อย่างละเอียด แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันวัตถุประสงค์ของการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนา มีแนวโน้มที่มุ่งทำความเข้าใจปัญหาเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง (problem-oriented) มากขึ้น แทนที่จะเป็นการศึกษาเพื่อพรรณนาหรือทำความเข้าใจชีวิตทางสังคม และวัฒนธรรมของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยรวมๆ ประเด็นเจาะจงที่ศึกษาอาจมีหลากหลาย ดังเช่นงานวิจัยของ สมบัติ บุญคำเยื้อง (2540) ที่ได้ทำการศึกษาปัญหาการนิยามความหมายของป่า และการอ้างสิทธิเหนือพื้นที่: กรณีศึกษาชาวลาหู่ ซึ่งเป็นการใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาในการเก็บรวบรวมข้อมูลของชาวลาหู่และหมู่บ้านที่ศึกษา เช่น ข้อมูลทางชาติพันธุ์วรรณนา ลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพ ประวัติการตั้งถิ่นฐาน ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ระหว่างชุมชนกับสังคมภายนอก ระเบียบกฎเกณฑ์ในการบริหารจัดการป่าที่ปรากฏอยู่ในแผนการดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้าน วิถีชีวิตประจำวัน แบบแผนทางการผลิต ตำนาน พิธีกรรม และคำบอกเล่า โดยทำการศึกษาโดยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์พูดคุย และทำการวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมกันไปในสนาม นอกจากนี้ ในงานวิจัยของ ดาวรุวรรณ ฤวิการ (2552) ยังนำการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาไปใช้ในการศึกษาวัฒนธรรมองค์การในโรงเรียนรางวัลพระราชทาน เพื่อศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของวัฒนธรรมองค์การ การสร้าง การเปลี่ยนแปลง และการสืบทอดวัฒนธรรมองค์การ และงานวิจัยของบุญเลิศ วิเศษปรีชา (2552) ที่ทำการศึกษากลุ่มคนไร้บ้าน เพื่อที่จะทำความเข้าใจวิถีชีวิตของคนที่ย้ายที่สาธารณะเป็นที่หลับนอนหรือที่เรียกกันว่าคนไร้บ้าน เพื่อทำความเข้าใจปัญหาจากตัวกลุ่มคนไร้บ้านและเสนอแนวทางในการแก้ไขได้ตรงจุด

นอกจากนี้งานวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาได้มีการนำมาศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมของกลุ่มคนที่มีลักษณะพฤติกรรมและวัฒนธรรมเฉพาะของกลุ่มมากขึ้น เช่น งานวิจัยของวสันต์ ปัญญาแก้ว (2559) นักมานุษยวิทยาที่ทำการศึกษาวัยรุ่น “ฟุตบอลไทยพรีเมียร์ลีก: ความเป็นชาย วัยรุ่น และวัฒนธรรมบริโภคนิยม” โดยได้นำวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนามาศึกษาปรากฏการณ์ “พนันบอล” ในฐานะส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมแฟนบอลซึ่งเป็นกิจกรรมระดับชีวิตประจำวันในบริบทของชีวิตสมัยใหม่ในสังคมไทย เพื่อให้เห็นถึงระบบความสัมพันธ์และอำนาจการเมืองในสังคมสมัยใหม่ สร้างความเข้าใจที่มีต่อกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

สัมพันธ์ไปกับวัฒนธรรมแพน การบริโภคสื่อและฟุตบอล ตลอดจนเส้นทางเข้าสู่วงการพนัน ของเยาวชนและผู้เล่นเกมผู้ชายวัยทำงาน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาติดตามศึกษา ชีวิตของกลุ่มแพนบอลสโมสรการทำเรือ เอฟซี สนามแพตสเตเดียม และรวมทั้งแพนบอลใน สนามอื่นๆ ของกรุงเทพฯและปริมณฑล ซึ่งเป็นอีกมิติหนึ่งของการนำการวิจัยเชิง ชาติพันธุ์วรรณนาใช้ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมในรูปแบบใหม่ได้อย่างน่าสนใจ

จากตัวอย่างงานวิจัยข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของรูปแบบการนำ เอาการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาไปประยุกต์ใช้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการและประโยชน์ ของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาที่เริ่มเปลี่ยนจากการศึกษาแค่เพียงกลุ่มชาติพันธุ์ หรือกลุ่ม ชนที่ล้าหลัง ไปสู่การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมในรูปแบบที่หลากหลาย และสามารถนำ ไปประยุกต์ใช้ในการทำการวิจัยเพื่อหาทางแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งมากขึ้น แต่ลักษณะสำคัญ ของการเป็นชาติพันธุ์วรรณนาก็ยังเป็นเรื่องของการมุ่งทำความเข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มชน ไม่ใช่ของบุคคล และการวิเคราะห์เชิงชาติพันธุ์วรรณนานั้นก็ยังเน้นการให้ความสำคัญกับ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนา ถึงแม้ พัฒนาการของการศึกษาจะเปลี่ยนแปลงก็ตาม

ลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนา

การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนามีจุดเด่นที่แตกต่างจากการวิจัยแบบอื่น โดยชาย โพธิ์สีตา (2559: 143-145) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของวิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนา ที่ ต่างจากวิธีการเชิงคุณภาพแบบอื่น หรืออาจเรียกว่าลักษณะพิเศษของชาติพันธุ์วรรณนา ดังนี้

1) ใช้ประโยชน์จากมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมเป็นแนวคิดหลักในการอธิบายและการ ตีความผลการศึกษา หรืออาจกล่าวได้ว่า มโนทัศน์ทางวัฒนธรรมเป็นหัวใจของการวิจัยเชิง ชาติพันธุ์วรรณนา และเป็นเครื่องมือทางแนวคิดสำหรับตีความพฤติกรรมและความเชื่อของ มนุษย์

“ถ้าปราศจากมโนทัศน์วัฒนธรรม แม้จะมีคุณสมบัติอย่างอื่นก็ไม่จัดว่าเป็น ชาติพันธุ์วรรณนา” (Wolcott, 1987, อ้างใน LeCompet and Schensul, 1999: 21)

2) ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการหลักในการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยอยู่ใกล้ ชิดกับกลุ่มชนที่ตนศึกษาเป็นเวลานาน เพื่อซึมซับทำความเข้าใจในวิถีชีวิต ตลอดจนความคิด เห็นของกลุ่มชนนั้น เสมือนว่าตนเป็นสมาชิกของกลุ่มชนที่ตนศึกษา หมายความว่านักวิจัย เล่นบทบาททั้งในฐานะของ “คนนอก” (Outsider) และในฐานะของ “คนใน” (Insider) ผู้เป็นสมาชิกของชนกลุ่มนั้น

3) เน้นการทำความเข้าใจแบบองค์รวม มี 2 นัย คือ

3.1) นัยแรก คือ การถือว่าบุคคล สังคม วัฒนธรรม อันใดอันหนึ่งเป็นหน่วยบูรณาการ (Integrated whole) ที่ประกอบด้วยหลายส่วน มีหลายมิติ และแต่ละส่วนแต่ละมิติมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเป็นหนึ่งเดียว

3.2) นัยที่สอง เป็นนัยต่อปฏิบัติการวิจัย คือ การทำความเข้าใจสิ่งที่ตนศึกษา ไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคล ชุมชน สังคม หรือวัฒนธรรม ต้องเข้าใจแบบองค์รวม ไม่เลือกมองดูเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น และการอธิบายใช้ทั้งความกว้างและความลึกของประเด็น โดยนัยแล้วคือนักวิจัยต้องเก็บข้อมูลหลากหลายชนิด และอธิบายประเด็นที่ศึกษาจากมุมมองของแนวคิดหลายแบบ

4) ให้ความสำคัญกับบริบท ชาติพันธุ์วรรณาถือว่าบริบท คือ ปัจจัยที่เป็นสภาพแวดล้อมหรือภูมิหลัง ไม่ว่าจะเป็นบุคคล เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม รวมถึงโครงสร้างของระบบสังคมวัฒนธรรม เพื่อใช้ในการทำความเข้าใจประเด็นที่ศึกษาเพราะพฤติกรรมของบุคคล กลุ่มคน จะมีความหมายภายใต้บริบทเฉพาะแห่งเท่านั้น

5) ใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายแบบและใช้ข้อมูลหลายชนิด เนื่องจากนักชาติพันธุ์วรรณาต้องเฝ้าสังเกตและเก็บข้อมูลอยู่ในชุมชนเป็นเวลานาน ซึ่งเป็นโอกาสดีที่จะได้รวบรวมข้อมูลทุกประเภทที่เข้าข่าย จากทุกแหล่งที่เป็นไปได้และใช้ทุกวิธีที่จำเป็น ข้อมูลอาจมาจากแหล่งบุคคล การสังเกต และจากเอกสาร หรือข้อมูลจากประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าของผู้รู้ และเมื่อได้มีวิธีการเก็บข้อมูลหลายแบบ นักวิจัยชาติพันธุ์วรรณาต้องมีทักษะในการเก็บข้อมูลและจัดการข้อมูลได้หลายๆ ประเภท

นอกจากนี้ ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณามีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่ง คือ ขั้นตอนการวิจัยเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและอาจเกิดขึ้นพร้อมกันได้ โดย อลิศรา ศิริศรี (2541: 254) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลว่า ผู้วิจัยไม่จำเป็นต้องรอให้การเก็บข้อมูลเสร็จ จึงเริ่มวิเคราะห์ข้อมูล เพราะการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถทำได้ตั้งแต่เริ่มกระบวนการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาสามารถทำเหมือนการวิจัยเชิงคุณภาพทั่วไป คือ การนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดเก็บให้เป็นระบบระเบียบ การนำเสนอข้อมูล และตีความ และการหาข้อสรุป

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาคือการให้ความสำคัญกับโนทัศน์ทางวัฒนธรรมในการเป็นกรอบแนวคิดหลักในทุกขั้นตอนกระบวนการวิจัย โดยเฉพาะในการอธิบายและการตีความผลการศึกษาที่อธิบายและตีความภายใต้บริบท สภาพแวดล้อมหรือภูมิหลัง เพื่อทำความเข้าใจประเด็นที่ศึกษาได้อย่างเป็นองค์รวม

รูปแบบวิธีดำเนินการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา: วิธีการเก็บข้อมูลของนักมานุษยวิทยา

การดำเนินการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา เป็นวิธีการหลักในการเก็บข้อมูลของนักมานุษยวิทยา ที่สนใจศึกษามนุษย์ในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะนักมานุษยวิทยาสังคมหรือวัฒนธรรมที่สนใจชีวิตมนุษย์ปัจจุบัน โดยศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมที่ปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวัน ขั้นตอนในการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา อลิศรา ศิริศรี (2541: 251-252) ได้เสนอแนวทางการทำวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) การเข้าสู่สนามและการกำหนดบทบาทผู้วิจัย (Entry to the field & establishing the role) โดยในการเข้าสู่สนาม ผู้วิจัยต้องทำตนเองให้คุ้นเคยกับสถานที่ สถานการณ์ สภาพการณ์ สิ่งแวดล้อมที่ต้องการศึกษาโดยคร่าวๆ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสถานที่และสภาพการณ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องกำหนดบทบาทของตนเองในสภาพการณ์นั้นให้แน่ชัดว่าตนเองเป็นใครและจะทำอะไรในสังคมนั้น (จะเข้าไปในฐานะคนในหรือคนนอก) ซึ่งหากกำหนดบทบาทในฐานะคนในจะเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม บางครั้งอาจร่วมกิจกรรมกับชุมชนทุกกิจกรรม บางครั้งมีส่วนร่วมกับชุมชนเป็นบางกิจกรรม ส่วนบทบาทในฐานะเป็นคนนอก เป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมกับชุมชน ส่วนใหญ่ให้ความสนใจศึกษาประเด็นต่างๆ เช่น สภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสื่อสารของคนในชุมชน นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องชี้แจงและแนะนำตนเองกับสมาชิกหรือบุคคลในสังกัดนั้นที่ตัวเองจะต้องเกี่ยวข้อง และผู้วิจัยต้องแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับที่ได้ชี้แจงไว้

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล (Collecting Data) โดยในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล กระบวนการศึกษาวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา จะมีลักษณะการดำเนินงานที่ต่อเนื่องและมีลักษณะที่เหลื่อมล้ำ เช่น การเก็บข้อมูลนี้จะเริ่มตั้งแต่ผู้วิจัยได้ย่างก้าวเข้าสู่สภาพการณ์นั้น ตั้งแต่การเก็บข้อมูลเบื้องต้นง่าย ๆ จนสังเกตลักษณะของบุคคลโดยเทคนิคการเก็บข้อมูลของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา ควรมีวิธีการหลักอย่างน้อย 3 วิธี คือ

2.1) การสังเกต (Observation) การสังเกตมีหลายรูปแบบ แต่ที่เป็นหัวใจของการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา คือ การเข้าไปอยู่ในสังคมหรือสนามที่ศึกษาเพื่อทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยผู้วิจัย เข้าไปใช้ชีวิต ฝึมองอย่างสังเกต ฟัง และเรียนรู้ วิถีชีวิตของชาวบ้าน (live, look, listen, and learn) ในการศึกษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเป็นอยู่ความเชื่อ การดำเนินชีวิตต่างๆ อย่างละเอียด ผู้วิจัยต้องทำตนเป็นกลางไม่เข้ากลุ่มกับสมาชิกย่อยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

- 2.2) การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ลักษณะของการสัมภาษณ์นั้นควรแบ่งออกมาในลักษณะของการสนทนา (Conversation) มากกว่าที่จะเป็นการสัมภาษณ์ตามรูปแบบ แต่เป็นการแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูล ประสพการณ์ระหว่างผู้วิจัย กับสมาชิกของสังคม ลักษณะของคำถามจะเปลี่ยนไปตามเหตุการณ์ และบุคคล
- 2.3) การศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) เอกสารต่างๆ ที่ จะใช้ในการวิเคราะห์นั้นมียู่หลายรูปแบบ นับตั้งแต่หนังสือพิมพ์ ทะเบียนประวัติ จดหมาย บันทึกข้อความจดหมายเหตุนับที่ประจำวัน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นกิจวัตรประจำวัน ความคิดพื้นฐานของสังคม การดำเนินชีวิตของกลุ่มสังคม ได้อีกลักษณะหนึ่ง และยังเป็น การยืนยันข้อมูลที่ได้มาโดย 2 วิธีแรก

3) การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนามีรูปแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลในหลายลักษณะ หลายวิธี และระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแตกต่างกัน การศึกษาวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนามีลักษณะ พิเศษอย่างหนึ่ง คือ ขั้นตอนการวิจัยเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและอาจเกิดขึ้นพร้อมกันได้ ผู้วิจัยไม่จำเป็นต้องรอให้การเก็บข้อมูลเสร็จ จึงเริ่มวิเคราะห์ข้อมูล เพราะการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถทำได้ตั้งแต่เริ่มกระบวนการเก็บข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเชิง ชาติพันธุ์วรรณา สามารถทำเหมือนการวิจัยเชิงคุณภาพทั่วไป คือ การนำข้อมูลที่เก็บรวบรวม ได้มาจัดเก็บให้เป็นระบบระเบียบ การนำเสนอข้อมูล และตีความ และการหาข้อสรุป แต่ก่อน ที่จะวิเคราะห์ข้อมูล ควรมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อน ซึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเทคนิคหนึ่งที่ได้รับการนิยมนำมาใช้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล คือ เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) คือ ต่างวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Method triangulation) เป็นการใช้หลายๆ วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล ต่างแหล่งข้อมูล (Data sources triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งที่ต่างกันนั้นด้วยวิธีการเก็บข้อมูลเหมือนกัน หรือ ใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเดียวกันแต่ต่าง เวลา สถานที่ และบุคคล แล้วนำข้อมูลมาตรวจสอบ ยืนยันกัน ต่างนักวิจัย (investigator triangulation) เป็นการใช้นักวิจัยที่มาจากต่างสาขา หรือต่างประสบการณ์ หรือต่างภูมิหลังมาเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล แล้ว นำผลการวิจัยมาตรวจสอบยืนยันกัน และสุดท้ายคือต่างทฤษฎีหรือแนวคิด (Theory triangulation) เป็นการใช้ทฤษฎีหลายๆ ทฤษฎีมาเป็นแนวทางในการอภิปรายข้อค้นพบที่ ได้จากการวิจัย ซึ่งอาจสอดคล้องหรือขัดแย้งกันก็ได้ (ศุภกิจ วงศ์วิวัฒนกิจ. 2550: 276)

อย่างไรก็ตามในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการใช้การตรวจสอบความต่างของทฤษฎีหรือแนวคิดนั้น นักวิจัยจะต้องระมัดระวัง เพราะการใช้ทฤษฎีหรือแนวคิดที่ต่างกันมาศึกษาปรากฏการณ์เดียวกัน ผลที่ออกมาย่อมแตกต่างกัน

4) การเสนอผลสรุปของการวิจัย (Presenting the study) การที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ หรือการวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยต้องใช้เวลานานในการเก็บรวบรวมข้อมูลเหล่านี้ ข้อมูลที่ได้จะมีลักษณะเป็นเชิงพรรณนา มีข้อมูลจำนวนมาก การที่จะนำมาวิเคราะห์ทั้งหมดก็จะเป็นการเพิ่มปริมาณผลการศึกษามากขึ้น ดังนั้น จึงจำเป็นจะต้องมีวิธีการและรูปแบบของการเสนอรายงานผลการวิจัยโดยต้องคำนึงถึงประเด็นสำคัญ และลักษณะของกลุ่มผู้อ่าน หรือผู้ที่รับฟังเป็นหลัก

การดำเนินการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา ถึงแม้ในข้างต้นผู้เขียนจะกล่าวว่า เป็นวิธีการหลักที่ใช้ในการเก็บข้อมูลของนักมานุษยวิทยา ที่สนใจศึกษามนุษย์ในหลากหลายมิติ แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาไม่ได้จำกัดขอบเขตเพียงงานวิจัยทางมานุษยวิทยาเท่านั้น แต่เป็นวิธีการที่สามารถนำไปใช้ในงานวิจัยได้ในหลากหลายสาขาทั้งในทาง เช่น การวิจัยทางสาธารณสุข การวิจัยทางธุรกิจ เพราะมีการนำเอาวิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่ใช้การสังเกต โดยเฉพาะการเข้าไปอยู่ในสังคมหรือสนามที่ศึกษาเพื่อทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) การสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งเป็นหัวใจของการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา รวมไปถึงประยุกต์ใช้วิธีการอื่นๆ ไปใช้ในการศึกษาพฤติกรรมคนไข้และพฤติกรรมของคนในองค์กร ซึ่งวิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาจะทำให้ได้ข้อมูลภาคสนามอย่างละเอียดลึกซึ้ง ได้ข้อมูลเชิงพฤติกรรมและปัจจัยบริบททางวัฒนธรรม และสังคมของมนุษย์หรือกลุ่มคนที่ศึกษาอย่างละเอียด ซึ่งข้อมูลนี้จะช่วยในการทำความเข้าใจในเรื่องราวที่ซับซ้อน และช่วยให้ได้ข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์แก้ไขประเด็นที่สนใจศึกษาได้สอดคล้องกับตัวบริบทและวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่ศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อไรควรใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา

วิธีการวิจัยไม่ว่าจะเป็นแบบใดก็ตาม ไม่ได้เหมาะที่จะใช้ได้กับหัวข้อและเงื่อนไขการวิจัยทุกชนิด วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาก็เช่นเดียวกัน เงื่อนไขและสถานการณ์บางอย่างเท่านั้นที่เหมาะสมสำหรับวิธีการนี้ (ชาย โพธิ์สีตา, 2559: 148-150) ดังนั้นการทำความเข้าใจว่าวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเหมาะที่จะใช้ในสถานการณ์และเพื่อวัตถุประสงค์อะไรบ้างสามารถสรุปข้อเสนอแนะที่ควรทราบ ดังนี้

- 1) ใช้เมื่อต้องการหาความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชน องค์กร หรือปรากฏการณ์ที่เรายังไม่

เคยมีความรู้มาก่อนโดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรม หรือเกี่ยวกับ ประเด็นเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งการใช้แบบนี้ตรงตามวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของ ชาติพันธุ์วรรณา

2) ใช้เมื่อต้องการค้นหาหรือแสวงหาประเด็นใหม่ๆ ของเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ยังไม่มี การเปิดเผยมาก่อนซึ่งในบางครั้งเราอาจจะพอรู้เกี่ยวกับปัญหาคืออะไร แต่ไม่สามารถกำหนดได้ ว่าปัญหานั้นซับซ้อนเพียงใด และเกี่ยวข้องกับอย่างไรกับระบบอื่นๆ เราก็อาจจะใช้วิธีการ ชาติพันธุ์วรรณาในลักษณะเป็นการศึกษาเชิงพรรณนา

3) ใช้เมื่อต้องการหาคำอธิบายสำหรับพฤติกรรม เหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ที่ เรายังไม่เข้าใจ หรือเมื่อคำอธิบายที่มีอยู่ไม่เป็นที่พอใจ การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เจาะจง ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งจัดอยู่ในประเภทนี้ ซึ่งการใช้ในกรณีนี้มักจะต้องการการวิเคราะห์ข้อมูล ที่เข้มงวด เพื่อทำความเข้าใจและสร้างกรอบการอธิบายที่ชัดเจน

4) ใช้ประเมินผลโครงการ โดยใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา (รวมถึงวิธีการเชิง คุณภาพแบบอื่น) เพื่อประเมินผลโครงการ/กิจกรรมต่าง ซึ่งมีการตั้งข้อสงสัยกันว่าเหมาะสม เพียงใด แต่ในประเด็นนี้ Patton (1987) ได้ชี้ให้เห็นว่า วิธีการเชิงคุณภาพสามารถใช้ในการ ประเมินผลโครงการได้เช่นเดียวกับวิธีการเชิงปริมาณ ขึ้นอยู่กับคำถามที่ต้องการทราบจาก การประเมินผล และลักษณะของโครงการหรือกิจกรรมที่จะประเมิน โดยคำถามมักจะเป็น คำถามที่ต้องการเข้าใจกระบวนการและเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จหรือความล้มเหลว ของโครงการ/กิจกรรม

5) ใช้ร่วมกับวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยจะใช้ก่อนที่จะเริ่มทำการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อหาประเด็นที่จะตั้งคำถามและสมมติฐานที่เหมาะสม หรือเพื่อหาความรู้เบื้องต้นสำหรับ สร้างแบบสอบถาม หรือใช้หลังจากการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่ออธิบายข้อค้นพบเชิงสถิติบาง ประเด็นที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ หรือใช้ควบคู่ไปกับการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อทำความเข้าใจประเด็นใดประเด็นหนึ่งในระดับลึกก็ได้เช่นเดียวกัน

จากเงื่อนไขและสถานการณ์ในการใช้วิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาในการวิจัย ดังกล่าวข้างต้นเป็นเพียงข้อเสนอแนะเท่านั้น แต่ในการศึกษาวิจัย ประเด็นที่สนใจศึกษา โจทย์ การวิจัยหรือวัตถุประสงค์การวิจัย หน่วยในการศึกษาวิเคราะห์ พื้นที่และบริบทจะเป็นตัว กำหนดวิธีการในการวิจัย ซึ่งวิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาสามารถนำไปใช้ในการศึกษา กลุ่มคน องค์กร หรือปรากฏการณ์ทางสังคมในเชิงลึกอย่างเป็นองค์รวมเพื่อตอบปัญหาการ วิจัยได้อย่างรอบด้าน หรืออาจจะนำไปเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยในบางประเด็นที่ไม่สามารถ อธิบายได้ด้วยข้อมูลเชิงปริมาณก็ได้

ข้อควรคำนึงถึงในการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา

การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาถึงแม้จะเป็นการศึกษาที่ครอบคลุมในมิติทางสังคมและมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มคน ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและรอบด้าน แต่อย่างไรก็ตาม การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาก็ยังมีจุดอ่อนหรือประเด็นที่ถูกท้าทาย โดยเฉพาะในเรื่องของความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยที่ถูกประเมินจากการจำแนกแยกแยะและวิเคราะห์ข้อมูลและความซื่อตรงของนักวิจัยในการถ่ายทอดหรือพรรณนาข้อมูล การถูกกลืนและอคติ (Bias) ที่เกิดขึ้นระหว่างการลงพื้นที่ภาคสนาม ดังนั้นเพื่อปิดจุดอ่อนและสร้างจุดแข็งให้กับงานวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา และให้ผลการศึกษาที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด นักวิจัยที่นำวิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาไปประยุกต์ใช้กับการวิจัย ควรคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1) การเลือกประเด็น มักได้แก่ พฤติกรรมการสื่อสารของบุคคลกลุ่มต่างๆ ในสังคม โดยเฉพาะด้านรูปแบบ วิธีการ เทคนิค และวัฒนธรรม การสื่อสาร โดยเลือกศึกษาในบริบทใดบริบทหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง หรือมีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม

2) การเลือกตัวอย่าง โดยทั่วไปใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง คือ นักวิจัยสรรหาตัวอย่างที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับเรื่องที่จะทำการศึกษา เป็นตัวอย่างที่สามารถให้ข้อมูลได้หลากหลาย ซึ่งเอื้อต่อการวิเคราะห์และทำความเข้าใจในประเด็นการวิจัยอย่างดีที่สุด โดยมีข้อควรคำนึงถึงในการเลือกตัวอย่าง คือ คำถามในการวิจัยที่นักวิจัยต้องการหาคำตอบ จุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของการวิจัย และกรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัย (ชาย โพธิสิตา, 2559: 146)

3) การลงพื้นที่ นักวิจัยจำเป็นต้องหาข้อมูลทั่วไปจากประชากรกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในข่ายจะถูกเลือกเป็นตัวอย่างในการศึกษา และลงไปฝังตัวอยู่กับสมาชิกในกลุ่มเป้าหมาย ทำตัวให้คุ้นเคยกับสถานที่ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกเหล่านั้น ขั้นตอนนี้มีความจำเป็นมาก เพราะถ้าปราศจากข้อมูลเบื้องต้นที่เพียงพอเกี่ยวกับประชากรเป้าหมายของการศึกษาแล้ว การเลือกตัวอย่างก็แทบไม่มีความหมายอะไร (ชาย โพธิสิตา, 2559: 147)

4) การกำหนดบทบาทของนักวิจัย ได้แก่ บทบาทในฐานะคนใน และบทบาทในฐานะคนนอก โดยบทบาทในฐานะเป็นคนใน เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ที่นักวิจัยเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มคนที่ถูกศึกษา มีการร่วมกระทำกิจกรรมด้วยกัน และพยายามให้คนในชุมชนนั้นยอมรับว่าผู้สังเกตหรือผู้วิจัยมีสถานภาพบทบาทเช่นเดียวกับตน (สุภางค์ จันทวนิช, 2557: 46) และบทบาทในฐานะเป็นคนนอก เป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมกับชุมชน ส่วนใหญ่ให้ความสนใจศึกษาประเด็นต่างๆ เช่น สภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสื่อสารของคนในชุมชน ซึ่งในการกำหนดและจัดวางบทบาทที่ชัดเจนและเหมาะสมของนักวิจัยจะสัมพันธ์กับวิธีการที่ได้มาซึ่งข้อมูล และผลการวิจัยด้วย

ดังนั้นจึงเป็นข้อคำนึงที่นักวิจัยต้องพิจารณาก่อนที่จะลงพื้นที่เก็บข้อมูลและจัดวางบทบาทของตนเองให้ชัดเจน

5) ข้อควรระวังในการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ “ข้อมูล” เพราะเมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว

สิ่งที่นักวิจัยจะต้องคำนึงก็คือ การจำแนกแยกแยะระหว่าง “ข้อเท็จจริง (fact)” กับ ข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นและอารมณ์ความรู้สึกของผู้วิจัย (opinion) ซึ่งข้อเท็จจริง คือ สิ่งที่ผู้วิจัยได้รับจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งเราเรียกว่า “ข้อมูลภาคสนาม” ส่วนความคิดเห็นและอารมณ์ความรู้สึก เป็นความคิด และท่าที ที่ผู้วิจัยมีต่อข้อมูลเหล่านั้น ผู้วิจัยต้องระมัดระวังในการจำแนกแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นให้ดี

6) การเก็บข้อมูลภาคสนามที่ต้องใช้เวลานาน ตั้งแต่ 6 เดือน ถึงหนึ่งปี หรือมากกว่านั้น ซึ่งการอยู่กับชุมชนหรือพื้นที่ศึกษาในฐานะผู้สังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นเวลานานนั้น นักวิจัยมีโอกาที่จะ “ถูกกลืน” เข้าไปในชุมชนหรือกลุ่มสังคมนั้น ในรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง จนทำให้การวิจัยไม่สำเร็จ หรืออาจทำให้คุณภาพของการวิจัยหย่อนกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งเป็นสิ่งที่นักวิจัยต้องตั้งมั่นในบทบาทและวัตถุประสงค์ของตนเองให้ชัดเจน

7) การทำความเข้าใจความหมายของพฤติกรรม ต้องทำความเข้าใจจากมุมมองของคนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมไม่ใช่จากมุมมองของผู้วิจัย

8) ความน่าเชื่อถือของงานวิจัย (trustworthiness) คือความถูกต้อง เทียบตรงของข้อมูลนำไปสู่ความน่าเชื่อถือของงานวิจัย ในงานวิจัยภาคสนามหรืองานวิจัยเชิงคุณภาพโดยทั่วไป มักให้ความสำคัญแก่ (1) ความสามารถในการยืนยัน (confirm ability) ว่าข้อมูลได้รับการตรวจสอบ และยืนยันความถูกต้องจากหลายแหล่งข้อมูล (2) ความถูกต้องเที่ยงตรง (dependability) หมายถึงว่า เราศึกษา หรือ เพ่งพินิจในสิ่งที่ต้องการศึกษาจริง และการตีความหมายหรือหาความหมายของเรา มีความเที่ยงตรง จากข้อเท็จจริงที่พบ ไม่ใช่ประดิษฐ์ข้อค้นพบ โดยเหตุนี้นักเอาหรือใช้อารมณ์ความรู้สึก และ (3) ความน่าเชื่อถือ (credibility) หมายถึง แหล่งข้อมูลที่ได้รับความน่าเชื่อถือ สามารถตรวจสอบ ตรวจสอบทานที่มาที่ไปได้ และมีหลักฐานมารองรับ

นอกจากข้อควรคำนึงดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา ใช้มนทัศน์ทางวัฒนธรรมเป็นหลักในการวิเคราะห์อย่างมาก ดังนั้นนักวิจัยหรือผู้ที่นำเอาวิธีวิทยาการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาไปใช้ ควรมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับมานุษยวิทยาวัฒนธรรมหรือแนวคิดทางวัฒนธรรม เพื่อจะให้นักวิจัยเข้าใจและมองถึงประเด็นการวิจัยที่ศึกษาผ่านมิติทางสังคมวัฒนธรรมได้อย่างรอบด้าน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของวิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา ซึ่งความรู้เกี่ยวกับมานุษยวิทยาวัฒนธรรมหรือแนวคิดทางวัฒนธรรมเป็น

สิ่งที่สามารถศึกษาได้จากการอ่านและค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง อีกทั้ง ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา ทั้งจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และการค้นคว้าเรื่องราวจากเอกสาร จะทำให้ข้อมูลของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณามักจะมีหลากหลาย ทั้งในด้านปริมาณและชนิดของข้อมูล จึงทำให้การวิเคราะห์เป็นงานที่ยาก สำหรับนักวิจัยที่มีประสบการณ์น้อย ดังนั้น นักวิจัยจะต้องให้ความสำคัญอย่างมากกับการจัดบันทึกผลการวิจัย โดยเฉพาะการจัดบันทึกในระดับชีวิตประจำวัน และในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยไม่จำเป็นต้องรอให้การเก็บข้อมูลเสร็จ จึงเริ่มวิเคราะห์ข้อมูล แต่ควรทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและวิเคราะห์ตั้งแต่เริ่มกระบวนการเก็บข้อมูล เพื่อที่จะทำให้นักวิจัยทำความเข้าใจพื้นที่ กลุ่มคน และประเด็นที่ตนเองต้องการศึกษาไปพร้อมๆ กัน ซึ่งจะช่วยให้แก่นักวิจัยที่ยังมีประสบการณ์น้อยสามารถเรียนรู้การลงพื้นที่ภาคสนาม การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กับการลงพื้นที่ภาคสนามจริง

การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณากับการนำไปประยุกต์ใช้

การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่ในยุคเริ่มแรกนั้นมุ่งความสนใจอยู่เฉพาะการศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มชน บางกลุ่มในสังคม ถึงวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต ความเชื่อ ของกลุ่มชนหนึ่งๆ อย่างละเอียด ต่อมาเมื่อพัฒนาการสู่การมุ่งทำความเข้าใจปัญหาเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งมากขึ้น แทนที่จะเป็นการศึกษาเพื่อพรรณนาหรือทำความเข้าใจชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยรวมๆ และพัฒนามาสู่การนำเอาวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาด้านอื่นๆ ดังที่การวิจัยเชิงคุณภาพที่พัฒนามาจากวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา เป็นการศึกษาวัฒนธรรมโดยใช้วิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการวิจัยเชิงคุณภาพในหลากหลายสาขาวิชา เช่น ทางการศึกษา (วัฒนธรรมโรงเรียน) ทางรัฐศาสตร์ (วัฒนธรรมราชการ วัฒนธรรมองค์กร) ทางการเมือง การปกครอง (วัฒนธรรมการเมือง วัฒนธรรมการเลือกตั้ง) ทางอุตสาหกรรม (วัฒนธรรมโรงงาน) ทางธุรกิจการค้า (วัฒนธรรมทางธุรกิจ วัฒนธรรมสำนักงาน) การวิจัยประเมินโครงการ (ในบริบทของโครงการ) เป็นต้น (นิศา ชูโต, 2551: 38) โดยในบทความนี้จะขอยกตัวอย่างการนำการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาในหลากหลายรูปแบบ ดังนี้

เฉลิมศักดิ์ ชัดติยะ (2541) ได้ทำการศึกษากาเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตด้านการเกษตรของชุมชนกะเหรี่ยง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของชุมชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงและศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชนกะเหรี่ยงอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในวิถีการผลิต มุ่งศึกษากา

ของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านแม่ยางห้า ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยภาคสนาม โดยการเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปทำงานร่วมกับชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่ยางห้า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 ในฐานะผู้ประสานงานการส่งเสริมงานพัฒนาอาชีพด้านการเกษตร จากหน่วยงานสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ และผู้วิจัยใช้เวลาในการเข้าไปศึกษาภายในหมู่บ้านตั้งแต่อำเภอ กุมภวาปี-ตุลาคม พ.ศ. 2540 ทำให้ผู้วิจัยมีความคุ้นเคยสนิทสนมกับชุมชนและได้รับความไว้วางใจเป็นอย่างดี ซึ่งจุดนี้เป็นอีกประเด็นสำคัญในการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา ที่กลุ่มคนที่ทำการศึกษากับนักวิจัยจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและพยายามให้ชาวบ้านนับว่าผู้วิจัยเป็นพวกเดียวกับชาวบ้าน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเข้าไปคลุกคลีและพักอาศัยอยู่ในชุมชนกับชาวบ้าน โดยผลัดเปลี่ยนพักตามบ้านชาวบ้านบ้าน เข้าร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและยอมรับได้ง่ายยิ่งขึ้น และยังช่วยให้ผู้วิจัยมีโอกาสดูแลเรียนรู้แบบแผนการดำรงชีวิตของชาวบ้านได้อีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้การสังเกตร่วมกับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้นำทั้งผู้นำที่เป็นทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่เกษตร และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เช่น ประธานผู้ปลูกสตอเบอร์รี่ นายทุน นอกจากนี้ยังทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ปลูกสตอเบอร์รี่บ้านแม่ยางห้า ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นธรรมชาติ และสะท้อนวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านแม่ยางห้า ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะในประเด็นการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชนกะเหรี่ยงอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในวิถีการผลิตให้ได้รับด้านและลึกซึ้งมากที่สุด

ปานแพร เชาวันประยูร (2550) ได้ทำการศึกษาบทบาทของพุทธศาสนาต่อกระบวนการผลิตข้าทางอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเน้นถึงบทบาทของพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าทางอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ และเพื่อศึกษาถึงสาเหตุที่ชาวไทใหญ่เลือกใช้พุทธศาสนาเพื่อการผลิตข้าอัตลักษณ์ของตนและผลกระทบต่อชาวไทใหญ่ ซึ่งการทำความเข้าใจถึงกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะบทบาทของพุทธศาสนา นักวิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเน้นพื้นที่ของวัดที่ชาวไทใหญ่เข้าไปเกี่ยวข้อง ได้แก่ วัดป่าเป้า และวัดกู่เต้า ซึ่งทั้งสองวัดตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

นักวิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field research) จากการลงพื้นที่เพื่อทำการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยการเข้าไปสังเกตการณ์ในชุมชนป่าเป้าและชุมชนกู่เต้า เพื่อทำความเข้าใจในบริบทของชุมชนที่กลุ่มชาวไทใหญ่อาศัย ทั้ง

บริบททางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการประดิษฐ์ประเพณีต่างๆ (Invention of tradition) ทั้งประเพณีที่เลือกสรรมาจากมรดกทางวัฒนธรรมและประเพณีที่สร้างขึ้นใหม่ รวมไปถึงทำการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของวัดที่ทำการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและในส่วนของกลุ่มชาวไทใหญ่เองที่ได้ทำการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้ได้ข้อมูลประวัติความเป็นมาของชาวไทใหญ่ การอพยพโยกย้ายเข้ามาทำงานในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ตลอดจนเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่นอกจากนี้ ยังเข้าไปสังเกตการณ์ที่วัดทั้งในช่วงที่มีงานประเพณีและไม่มีการจัดงาน เพื่อศึกษาถึงบทบาทของพุทธศาสนาที่มีผลต่อการผลิตซ้ำทางอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ ทั้งบทบาททางด้านเป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นที่พึ่ง บทบาททางด้านการเรียนการสอนภาษาไทยและภาษาไทย บทบาทในการเป็นสถานที่จัดงานประเพณีสำคัญต่างๆ ทางศาสนา บทบาททางด้านการเป็นทิวเขาริมของภิกษุ สามเณร ชาวไทใหญ่ และบทบาทในการรื้อฟื้นขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมของชาวไทใหญ่และการผลิตสัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อแสดงความเป็นไทใหญ่เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ และแนวคิดเรื่องคนพลัดถิ่น รวมไปถึงวิเคราะห์ภายใต้มโนทัศน์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และบริบทสิ่งแวดล้อมของชาวไทใหญ่ที่อาศัยในอำเภอเมืองเชียงใหม่ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและนำมาซึ่งการวิเคราะห์และตีความได้อย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น

บุญเลิศ วิเศษปรีชา (2552) จากหนังสือโลกของคนไร้บ้าน ที่ปรับปรุงมาจากงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท เรื่อง “เปิดพรมแดน โลกของคนไร้บ้าน” (บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2546) โดยงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำความเข้าใจวิถีชีวิตของคนที่ย้ายถิ่นที่อาศัยที่สาธารณะเป็นที่หลบซ่อน เพื่อจะค้นหาคำตอบที่ยังยากซับซ้อน ว่าพวกเขาเป็นใครมาจากไหน ทำไมจึงต้องมานอนข้างถนน พวกเขาใช้ชีวิตรอดกันอย่างไร เป็นคนนำหาวดระแวงกันทุกคนหรือไม่ และอนาคตของพวกเขาในฐานะเพื่อนมนุษย์ร่วมสังคมเมืองกับเราจะเป็นอย่างไร

จากวัตถุประสงค์ข้างต้น นักวิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาในการศึกษา กลุ่มคนที่มีลักษณะเฉพาะที่เรียกว่าคนเร่ร่อน หรือคนไร้บ้าน โดยใช้วิธีการเฉพาะของสาขามานุษยวิทยาที่เรียกว่า “การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม” ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการไปใช้ชีวิตคลุกคลีร่วมกับคนเร่ร่อน ไปร่วมทำงาน ร่วมเดิน เทียว กิน นอน นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสนทนาพูดคุยกับพวกเขาอย่างเป็น “ธรรมชาติ” ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดบทบาทตนเอง โดยการแนะนำตัวกับกลุ่มคนเป้าหมายอย่างชัดเจนว่าเป็นนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตั้งใจมาศึกษาคนไร้บ้าน และใช้เวลาในการเรียนรู้ชีวิตของพวกเขาว่าหนึ่งปีเพื่อที่จะทำความเข้าใจวิถีชีวิตพวกเขาอย่างที่เขา “เป็น” ไม่ได้มองเขาเป็นปัญหา บนพื้นฐานของความเคารพความเท่าเทียมกันในฐานะเพื่อนมนุษย์ ไม่ได้มองเห็น “เขา” ด้วย

กว่า “เรา” ทั้งหมดนี้เพื่อทลายเส้นแบ่งความเป็นมนุษย์ และผู้วิจัยเรียกคนเร่ร่อนใหม่ว่า “คนไร้บ้าน” ซึ่งผลการวิจัยชิ้นนี้สามารถนำผลการศึกษาไปช่วยตอบโจทย์ในการแก้ไขปัญหาคนไร้บ้าน เพราะการแก้ปัญหาที่ถูกจุดจำเป็นที่จะต้องศึกษาและเข้าใจความแตกต่างหลากหลายของพวกเขา เพราะการรู้จักและเข้าใจในความซับซ้อนหลากหลายจะสามารถจัดการให้ความช่วยเหลือพวกเขาได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ ขนิษฐา นันทบุตร และคณะ (2556) ยังได้มีการนำเอาการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาไปประยุกต์ใช้ในการทำวิจัยชุมชน โดยมีฐานคิดที่ว่า การวิจัยชุมชนเมื่อดำเนินการโดยชุมชน ถือเป็นเครื่องมือที่เป็นรูปธรรมของกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เนื่องจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทำให้เกิดกิจกรรมการวิจัยชุมชนสามารถสร้างความเข้าใจสถานการณ์ของชุมชน การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในสถานการณ์ของคนในชุมชน คนสำคัญในการจัดการให้สถานการณ์ดังกล่าวเอื้อประโยชน์ต่อคนในชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้แนวทางการจัดการสถานการณ์ต่างๆ จนนำไปสู่การหาทางออกหรือเพิ่มแนวทางใหม่ๆ เพื่อจัดการกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงต่อเนื่องได้

องค์ประกอบที่จำเป็นของการวิจัยชุมชนโดยชุมชน คือ คนและข้อมูล ซึ่ง “คน” (บุคลากร) ควรมาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานในพื้นที่ แกนนำกลุ่มทางสังคม และองค์กรชุมชน ผู้ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมและงานพัฒนาในพื้นที่ ตลอดจนผู้สนับสนุนการเสริมความเข้มแข็งให้กับทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในมิติต่างๆ ส่วน “ข้อมูล” คือส่วนที่มาจากการสรุปบทเรียนจากประสบการณ์ การตีความประสบการณ์ทางตรงและประสบการณ์ทางอ้อมในการจัดการสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากการเป็นผู้กระทำ ผู้เกี่ยวข้องอยู่ร่วมสถานการณ์และผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำ อันจะทำให้ข้อมูลที่ได้นั้นใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงมากที่สุด ทำให้การวิจัยชุมชนสามารถสรุปข้อมูลและความรู้ที่มาจากปฏิบัติจริงของผู้ที่เกี่ยวข้องได้มากที่สุดด้วย

การวิจัยชุมชนทำได้ด้วยหลายกรอบวิทยาการ การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาแบบเร่งด่วน (Rapid Ethnographic Community Assessment Process - RECAP) เป็นหนึ่งในวิทยาการวิจัยทางมานุษยวิทยาที่ทำให้คน (บุคลากร) หรือนักวิจัย ซึ่งวิธีการนี้ได้เข้าถึงข้อมูลที่เป็นการสรุปและตีความประสบการณ์ของคนจากสถานการณ์ที่เป็นบริบททางสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และสภาวะของชุมชนท้องถิ่น ได้ใกล้เคียงจากสถานการณ์จริงมากที่สุด โดยการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาแบบเร่งด่วน (RECAP) ให้ความสำคัญกับการให้ความหมายและการตีความสถานการณ์จากผู้ที่อยู่ร่วมโดยตรงและโดยอ้อมในสถานการณ์นั้นๆ ภายใต้อผลกระทบของบริบทของชุมชนท้องถิ่นดังกล่าว ทำให้เห็นภาพรวมของผู้เกี่ยวข้องต่อสถานการณ์นั้นๆ เมื่อสรุปการวิจัยชุมชนจะทำให้เห็นมุมมองของคนในชุมชนชัดเจน หากต้องการ

ข้อมูลที่แสดงทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนและการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นแล้ว การเปิดโอกาสให้คนในชุมชน ทั้งที่อาจเป็นทุนทางสังคมและองค์ประกอบอื่นของศักยภาพของชุมชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมการวิจัยชุมชนด้วย จะทำให้การเข้าถึงข้อมูลมีมากขึ้นและในทางกลับกันยังสามารถให้กระบวนการวิจัยชุมชนนี้สร้างกระบวนการเรียนรู้ข้อมูลในคนกลุ่มต่างๆ ที่เป็นทุนทางสังคมของชุมชนได้ด้วย

จากตัวอย่างงานวิจัยข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าการนำเอาการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาไปประยุกต์ใช้ในหลากหลายสาขา โดย ปานแพร เขาวนัประยูร (2550) มุ่งเน้นศึกษากลุ่มชาวไทยใหญ่ที่อพยพเข้ามาเป็นแรงงานข้ามชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอาจมาจากหลากหลายพื้นที่ของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (ประเทศพม่า) แต่อาศัยการมีวัฒนธรรมร่วมของชาวไทยใหญ่ จึงเกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อการสร้างและธำรงอยู่ของอัตลักษณ์กลุ่ม โดยใช้วัดเป็นพื้นที่ทางสังคม (Social space) ในการพบปะและแสดงออกทางอัตลักษณ์ของตนโดยอาศัยบทบาทของพุทธศาสนาในการสะท้อนและคงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาวไทยใหญ่ รวมถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมไทยที่มีวัฒนธรรมเฉพาะแตกต่างจากวัฒนธรรมถิ่นเดิมของประเทศพม่า ในขณะที่ บุญเลิศ วิเศษปรีชา (2552) ศึกษาคนไร้บ้าน ซึ่งคนไร้บ้านนี้ อีกนัยยะหนึ่ง คือ คนเร่ร่อน ซึ่งมาจากที่ต่างๆ ของประเทศ จึงมีภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม แตกต่างกันไป อยู่อาศัย ใช้แบบแผนวิถีชีวิตคล้ายคลึงกัน เป็นกลุ่มวัฒนธรรมย่อย (Sub culture) จะเห็นได้ว่างานของ ปานแพร เขาวนัประยูร (2550) และ บุญเลิศ วิเศษปรีชา (2552) มุ่งศึกษาการปรับตัวเข้ากับบริบททางสังคมวัฒนธรรมใหม่ที่แยกจากวัฒนธรรมเดิมของตน ส่วน ขนิษฐา นันทบุตร และคณะ (2556) มุ่งใช้การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเป็นเครื่องมือให้คนในชุมชนทำกิจกรรมการวิจัยร่วมกัน ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมเข้าใจลักษณะปัญหาของชุมชน เกิดความตระหนักร่วมกันในการพัฒนาชุมชนของตน ซึ่งในมิตินี้ การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอีกนัยยะหนึ่ง อย่างไรก็ตามในมิติของวิธีวิทยาการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนามิ่ว่าเวลาจะเปลี่ยนผ่านสู่สังคมสมัยใหม่ก็ยังมีนิยามใช้วิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาที่เน้นการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมจากการศึกษากลุ่มคน โดยให้ความสำคัญกับมิติทางสังคมวัฒนธรรมและบริบทแวดล้อมของกลุ่มคนนั้นมาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมในปัจจุบัน เพราะนอกจากจะทำให้เข้าใจในประเด็นต่างๆ โดยเฉพาะในมิติของวัฒนธรรม และบริบทของพื้นที่หรือกลุ่มที่ศึกษาอย่างรอบด้านแล้ว ยังทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหาอย่างลึกซึ้ง และสามารถหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบต่างๆ เพื่อขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ราบรื่น และสอดคล้องกับวัฒนธรรมนั้นๆ

บทสรุป

การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา เป็นการวิจัยทางมานุษยวิทยาที่พัฒนาจากวิธีการศึกษาของนักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม ซึ่งมีพัฒนาการมาตั้งแต่ยุคแรกที่ยังทำการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มชน บางกลุ่มในสังคม พัฒนามาสู่การมุ่งทำความเข้าใจปัญหาเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง (problem-oriented) มากขึ้น แต่ยังคงยืนอยู่บนพื้นฐานการใช้ประโยชน์จากมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมในการอธิบายและตีความผลการศึกษา และใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการหลักในการเก็บข้อมูล เพื่อทำความเข้าใจปัญหาที่ศึกษาอย่างเป็นองค์รวม และให้ความสำคัญกับปัจจัยเชิงบริบท ซึ่งปัจจุบันวิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณานี้ได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในหลากหลายสาขาวิชามากขึ้น อย่างไรก็ตามวิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณายังมีข้อจำกัดตรงที่ต้องใช้เวลาในการศึกษาเป็นระยะเวลานาน เนื่องจากต้องเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนหรือพื้นที่ศึกษา รวมทั้งใช้เทคนิคในการเก็บข้อมูลหลายแบบ และรวบรวมข้อมูลหลายชนิด ทำให้มีข้อมูลจำนวนมาก ซึ่งถึงแม้ว่าจะเป็นประโยชน์ในการทำทำความเข้าใจปัญหาที่ทำการศึกษาอย่างรอบด้านเป็นองค์รวม แต่ก็ยากในการที่จะวิเคราะห์และตีความ โดยเฉพาะถ้านักวิจัยยังไม่มีความรู้และทักษะในการจัดการกับข้อมูลเชิงคุณภาพอย่างเพียงพอ อีกทั้ง การอยู่กับชุมชนหรือพื้นที่ศึกษาในฐานะผู้สังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นเวลานานนั้น นักวิจัยมีโอกาที่จะ “ถูกกลืน” เข้าไปในชุมชนหรือกลุ่มสังคมนั้น ในรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง จนทำให้การวิจัยไม่สำเร็จ หรืออาจทำให้คุณภาพของการวิจัยหย่อนกว่าที่ควรจะเป็น ดังนั้นผู้วิจัยต้องรู้ระลึกข้อจำกัดของตนเอง และจัดวางบทบาทของตนเองให้เหมาะสม เพื่อลดอคติและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับงานวิจัย อย่างไรก็ตามเรื่องท้าทายของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา คือ การมองเห็นพลวัตของชีวิตและความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นกับชีวิตมนุษย์ นักวิจัยต้องไม่ใช่ผู้ที่ติดอยู่กับอดีตหรือมองชีวิตมนุษย์เป็นแค่ความลงตัวในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง แต่จะต้องมองหาประเด็นที่จะเปิดประตูหรือเปิดโลกทัศน์ไปสู่ความเข้าใจชีวิตมนุษย์ที่ซับซ้อน และปรากฏการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งจะทำให้แก่นักวิจัย โดยเฉพาะนักชาติพันธุ์วรรณาไม่ติดกับการศึกษาที่เป็นคนเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์หรือชนกลุ่มน้อยแบบเดิมๆ และนำเอาการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาไปศึกษาสังคมในรูปแบบใหม่ได้ในอีกในหลากหลายมิติ เพื่อตอกย้ำความคิดของผู้เขียนที่ว่า “การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา เป็นการวิจัยทางมานุษยวิทยาที่มากกว่าการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์” อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา นันทบุตร และคณะ. (2556). คู่มือการพัฒนาทักษะการวิจัยชุมชนด้วยการวิจัยเชิง
ชาติพันธุ์วรรณนาแบบเร่งด่วน (Rapid Ethnographic Community
Assessment Process: RECAP). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
สร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2547). งานวิจัยเชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลิมศักดิ์ ชัดติยะ. (2541). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลง
วิธีการผลิตด้านการเกษตรของชุมชนกะเหรี่ยง. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การศึกษา
นอกระบบ). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ชยันต์ วรรธนะภูติ. (2544). การวิจัยทางมานุษยวิทยา: ทักษะทางทฤษฎีวิธีการวิจัยและการ
สะท้อนความจริง. วารสารวิธีวิทยาการวิจัย. 14(3), 231-257.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2548). การวิจัยเชิงคุณภาพ: ข้อพิจารณาทางทฤษฎี. ใน ตำราประกอบการ
สอนและการวิจัยการศึกษาเชิงคุณภาพ เทคนิคการวิจัยภาคสนาม. พิมพ์ครั้งที่
6. กรุงเทพมหานคร. โครงการเผยแพร่ข่าวสารและการศึกษาด้านประชากร
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2559). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ:
อมรินทร์พริ้นติ้งฯ.
- ดาวรรุวรรณ ถวิลการ. (2552). วัฒนธรรมองค์กรในโรงเรียนรางวัลพระราชทาน: การวิจัย
เชิงชาติพันธุ์วรรณนา. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิตา ชูโต. (2551). การวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: บริษัท พรินต์โพร จำกัด.
- บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2552). โลกของคนไร้บ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยา
สิรินธร (องค์การมหาชน).
- ปานแพร เขาวนประยูร. (2550). บทบาทของพุทธศาสนาต่อกระบวนการผลิตซ้ำทางอัต
ลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(ภูมิภาควิทยา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ยศ สันตสมบัติ. (2548). มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2524). พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ -ไทย ฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

- วสันต์ ปัญญาแก้ว อาจินต์ ทองอยู่คง พงศกร สงวนศักดิ์ และปลายฟ้า นามไพร. (2559). **ฟุตบอลไทยพรีเมียร์ลีก: ความเป็นชาย วัยรุ่น และวัฒนธรรมบริโภคนิยม.** ศูนย์วิจัยและบริการวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศุภกิจ วงศ์วิวัฒนกิจ. (2550). **พจนานุกรมศัพท์การวิจัยและสถิติ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ บุญคำเยื้อง. (2540). **ปัญหาการนิยามความหมายของป่า และการอ้างสิทธิเหนือพื้นที่: กรณีศึกษาชาวลาหู่.** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2557). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2548). **วัฒนธรรมในสังคมไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อลิศรา ศิริศรี. (2541). การนำวิธีวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณมาใช้ในการวิจัยทางการศึกษา. ใน **เอกสารรวมบทความทางวิธีวิทยาการวิจัย เล่ม 1 ชุดรวมบทความเล่มที่ 16.** พิมพ์ครั้งที่ 1. หน้า 249-257. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Agar, M. (1996). **Professional Stranger: An Informal Introduction To Ethnography,** (2nd ed.). Academic Press.
- David M. Fetterman. (1998). **Ethnography.** 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Hammersley, M. (1990). **Reading Ethnographic Research: A Critical Guide.** London: Longman.
- LeCompte, M. D. and Schensul, J. J. (1999). **Designing & Conducting Ethnographic Research** (Ethnographer's Toolkit Vol. 1). Walnut Creek, CA: Altamira Press.
- Marvin H. and Orna J. (2000). **Cultural Anthropology.** 5th ed. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Sir Edward Burnett Tylor (1871). **Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom.** London: J.Murray.
- Van Maanen, J. (1996). **Ethnography.** In: A. Kuper and J. Kuper (eds.) *The Social Science Encyclopedia*, 2nd ed. pages 263-265. London: Routledge.

ขอบคุณภาพจาก <https://goo.gl/VD372P>

มโนทัศน์ “ความเป็นไทย” ในวิชาสังคมศึกษา: การเปลี่ยนผ่านบนพื้นที่ เชิงอำนาจในสังคมยุคหลังสมัยใหม่

The Concept of Thainess in Social Studies Subjects :
Decentralization of Power in the Age of Postmodernity

อภัยชนม์ สัจจะพัฒนกุล¹

Apaichon Sajjaphatanakul

E-mail: apaichon.s@gmail.com

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ทบทวนและวิพากษ์มโนทัศน์ความเป็นไทยที่อยู่ในกระบวนการทัศน์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2560 - 2564 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองผ่านหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ศึกษาธิการ, กระทรวง, 2551) ในรายวิชาสังคมศึกษา 2) อภิปรายถึง “ความเป็นไทย” ในฐานะเครื่องมือทางการเมืองที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในยุคหลังสมัยใหม่ และ 3) นำเสนอถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อเตรียมพลเมืองไทยในยุคหลังสมัยใหม่ ซึ่งข้อสรุปสำคัญในบทความนี้คือ “ความเป็นไทย” ตามแบบจารีตดั้งเดิมนั้นเป็นอุปสรรคหนึ่งในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง เนื่องจากกระบวนการทัศน์หรือมโนทัศน์ “ความเป็นไทย” แบบจารีตนั้นถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในการหล่อหลอมกล่อมเกล้าพลเมืองตามแบบจารีตที่สยบยอมกับค่านิยมจารีตดั้งเดิมของสังคมไทยซึ่งไม่สามารถตอบสนองต่อสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนได้ ดังนั้นการสอนสังคมศึกษาในโลกยุคหลังสมัยใหม่ต้องเปิดพื้นที่เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักรู้ในความเป็นมนุษย์ของตนเองและผู้อื่น สามารถนิยาม “ความเป็นไทย” ได้ด้วยตนเอง ตลอดจนแบ่งปันคุณค่า “ความเป็นไทย” ต่อผู้อื่นอย่างมีความหมายและส่งเสริมชุดคุณค่าสากลแห่งพลเมืองโลกในยุคหลังสมัยใหม่

คำสำคัญ: ความเป็นไทย, สังคมศึกษา, การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง, ยุคหลังสมัยใหม่

Abstract

This article aims to 1) review and critique the concept Thainess in Thailand's BE 2542 National Education Act, the BE 2560 - 2564 Education Development Plan, and the provision of education for civil development in the BE 2551 Basic Education Curriculum, especially as related to the subjects of social studies, 2) discuss the political discourse regarding to Thainess which affects the education for civil development in Thailand, and 3) suggest a good teaching method for teaching social studies subjects to inculcate citizens for the age of postmodernity. The article concludes that the traditional Thainess is an obstacle to civil development in the age of postmodernity because it is used as a tool of conservative politics. In addition, it does not open an area

for people to define their own Thainess. As a result, the teaching of social studies subjects should open up students' awareness of who they are and what capacity they have so that they can share the meaning of Thainess appropriate for the age of postmodernity.

Keywords: Thainess, Social Studies, Education for Citizenship, Postmodern

บทนำ

มนโฑน “ความเป็นไทย” ยึดโยงกับเป้าหมายการจัดการศึกษาของประเทศไทย อย่างกลมกลืนจนเหมือนกับว่าความเป็นไทยนี้เป็นคุณลักษณะหนึ่งที่จะขาดเสียไม่ได้ของพลเมืองที่อาศัยอยู่ในชุมชนจินตนาการที่เรียกว่า “ประเทศไทย” ในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80 (3) ระบุว่า “ให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยจัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของ ความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” จากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า “ความเป็นไทย” คือเป้าหมายที่สำคัญหนึ่งที่ “การศึกษา” ต้องทำหน้าที่ปลูกฝังให้กับผู้เรียนในทุกกระดับและทุกรูปแบบ อย่างไรก็ตามเรากลับพบว่ามนโฑนที่เรียกว่า “ความเป็นไทย” นี้กลับถูกละเลยที่จะได้รับการทำความเข้าใจอย่างแท้จริงจากนักการศึกษาหรือครู การมองภาพความเป็นไทยอย่างง่ายในลักษณะของภาพที่หยุดนิ่ง ปราศจากพลวัต ขาดการทำความเข้าใจแบบสืบสาวหาที่มาที่ไปและวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงของความเป็นไทย จึงเป็นการสร้างปัญหาให้กับการศึกษาตั้งแต่ระดับปรัชญา โครงสร้าง มาจนถึงในระดับการจัดการเรียนรู้ผู้เรียน โดยเฉพาะหากพิจารณาในพื้นที่ประเทศไทยจะพบว่ามิได้มีผู้คนที่เรียกตนเองว่าไทยนั้นแท้จริงผสมกลมกลืนอยู่ร่วมกันอย่างหลากหลายและทุกคนต่างเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนสังคมไทยให้ก้าวไปข้างหน้า การขับเคลื่อน “ความเป็นไทย” ผ่านการศึกษา จึงเป็นประเด็นที่มีความเปราะบางและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนสังคมไทยสู่อนาคต โดยเฉพาะภายในบริบทหลังยุคหลังสมัยใหม่ที่สังคมโลกได้ก้าวเข้าสู่ความหลากหลายและซับซ้อนอันเป็นผลมาจากกระบวนการโลกาภิวัตน์ที่เชื่อมผู้คนหลากหลายมิติทั้งเชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ วิถีคิด ฯลฯ ให้ต้องมาปะทะสังสรรค์รวมกัน สังคมไทยในปัจจุบันและอนาคตจึงตั้งอยู่บนความเปราะบางบนฐานความเข้าใจระหว่างกันของคนในสังคม ดังที่สายชล สัตยานุรักษ์

(2558) ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความคับแคบของความเป็นไทย ไว้ว่า “นับตั้งแต่ทศวรรษ 2510 เป็นต้นมา โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทยเปลี่ยนแปลงอย่างมากและรวดเร็ว จน “ความเป็นไทย” กระแสหลักมีความหมายคับแคบเกินกว่าจะรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่งผลให้คนไทยยากที่จะปรับตัวได้ในขณะที่เกิดปัญหาอันหลากหลายและซับซ้อนขึ้นมาก ใน “ความเป็นไทย” ได้รับการนิยามเพื่อจรรโลงโครงสร้างสังคมที่มีลำดับชั้น ซึ่งเน้นการ “รู้ที่ต่ำที่สูง” ทั้งมารยาทไทย ภาษาไทย ศิลธรรมไทย ฯลฯ ...ส่วนปัญหาเกี่ยวกับชาติพันธุ์นั้น “ความเป็นไทย” ก็แคบเกินไปเช่นกัน ถึงแม้ว่าจะไม่ยึดติดอยู่กับคติเชื้อชาตินิยมแบบเดิม แต่ก็มีได้ยอมรับความหลากหลายทางเชื้อชาติ กลับพยายามกดดันให้คนชาติพันธุ์อื่น ๆ ต้อง “กลายเป็นไทย” หรือมีความเป็นไทยในแบบที่พึงจะเป็น” จะเห็นได้ว่า “ความเป็นไทย” ตั้งอยู่บนการนิยามความหมายจากผู้มีอำนาจทางการเมืองแบบอนุรักษ์นิยม ซึ่งเป็นชนชั้นปกครองที่มุ่งหมายให้ความเป็นไทยนี้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในเชิงวัฒนธรรมที่เน้น “การรู้ที่ต่ำที่สูง” “เชื่อฟังผู้ปกครองและผู้อาวุโส” “การเกื้อกูลอุปถัมภ์ของผู้ฐานะสูงกับผู้ที่มิฐานะต่ำ” ซึ่งเป็นการจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมอย่างมีชั้นชั้น “ความเป็นไทย” จึงขาดพื้นที่ให้กับความหลากหลายในทางความคิดและทางปฏิบัติ และสุดท้ายเมื่อมองในมิติของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง “ความเป็นไทยแบบจารีต” ในช่วงต้น คืออุปสรรคหนึ่งที่ทำให้ลายความเป็นพลเมืองและความเป็นมนุษย์ของผู้เรียน และสุดท้ายอาจกลายเป็นรากแห่งความขัดแย้งทางสังคมได้ ดังนั้นครูสังคมศึกษาที่สำคัญเกี่ยวข้องโดยตรงกับ “การสร้างพลเมือง” จึงต้องหันกลับมาทบทวนมโนทัศน์ว่าด้วย “ความเป็นไทย” และปฏิวิติมโนทัศน์นี้ผ่านเข้าไปในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาและวิชาหน้าที่พลเมืองที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ “ความเป็นไทย” กลายเป็นวาทกรรม (Discourse) ที่เชื่อมร้อยคนในสังคมที่อยู่ในประเทศไทยทุกคนเข้าด้วยกันอย่างเข้าใจบนพื้นฐานของปัจเจกชนที่มีความหลากหลาย ไม่ใช่บังคับหรือใช้อำนาจทางวัฒนธรรมส่งเสริมให้ “ความเป็นไทย” กลายเป็นพื้นที่จองจำแห่งตัวตนที่จำกัดและมุ่งเพียงการจัดระเบียบและความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม หากแต่ความเป็นไทยควรเป็นสิทธิของปัจเจกชนที่จะเห็นคุณค่าและเลือกอัตลักษณ์ดังกล่าวเพื่อสะท้อนความเป็นมนุษย์ของตนได้อย่างเสรี

จากแนวคิดของผู้เขียนดังได้กล่าวมาข้างต้น บทความชิ้นนี้จึงตั้งอยู่บนฐานคิดความหลากหลาย (Diversity) ของผู้คนในสังคม และเชื่อว่ามนุษย์ปัจเจกบุคคลนั้นมีหลากหลายอัตลักษณ์ (Multiple Identities) ในงานเขียนของโสฬส ศิริไสย์ (2550) ได้เน้นย้ำถึงการเลือกสรรตัวตน “ความเป็นไทย” ว่าแท้จริงแล้วความเป็นไทยก็เหมือนเสื้อผ้าอาภรณ์ที่ปัจเจกชนสามารถเลือกมาสวมใส่เพื่อแสดงตัวตน “ความเป็นไทย” มีให้คุณสมบัติทางกายภาพที่ฝังอยู่อย่างถาวรในสายเลือดของปัจเจกพลเมือง และมีได้เป็นคุณลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม

(cultural traits) ที่ทำให้คนที่เรียกตัวเองว่า “คนไทย” แตกต่างจากคนอื่น แต่หากเป็นจินตภาพร่วมแห่งความเป็นตัวตน (collective self-imagination) หรือเป็น “สัญญาะ” ทางภาษาที่ถูกสร้างขึ้นและถูกนำมาใช้เป็นอุปกรณ์ในการปรุงแต่งอัตลักษณ์ของตัวเอง (self-identity) ของคนในสังคมภายใต้บริบทของการปฏิสัมพันธ์บางอย่างเท่านั้น และด้วยพลังอำนาจการกระทำทางภาษาที่กำกับระเบียบและโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม การเมืองของสังคมอย่างเหนียวแน่น ทำให้จินตภาพแห่งความเป็นตัวตนดังกล่าว กลายเป็นความจริงและมีอิทธิพลต่อการมองเห็นตนเองของพลเมืองยุคปัจจุบัน ดังนั้นหากพิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคปัจจุบันที่อยู่ในยุคหลังสมัยใหม่หรือโพลโมเดิร์นที่สังคมมีความเป็นพหุวัฒนธรรม การมองความเป็นไทยในมุมมองแห่งความหลากหลายและเปิดกว้างให้ผู้คนทั้งหลาย ไม่จำกัดเพศ วัย สัญชาติ เชื้อชาติ สามารถเลือกใช้ “ความเป็นไทย” ได้อย่างมีคุณค่า ตามแต่ละปัจเจกจะเลือกสรร และต่อให้ไม่เลือกใช้ก็ไม่ได้หมายความว่าความเป็นมนุษย์ของคนผู้นั้นจะเป็นคนอื่นกับเราในสังคม บทความชิ้นนี้จึงอยากจะชักชวนนักการศึกษาโดยเฉพาะครูสังคมศึกษา ซึ่งเป็นครูที่ทำหน้าที่โดยตรงต่อการส่งผ่านความเป็นไทยได้เกิดพื้นที่ในการคิดทบทวน “มโนทัศน์ความเป็นไทย” เพื่อร่วมกันขบคิดถึงสถานการณ์ในปัจจุบันและมองไปถึงแนวทางในการสร้างพลเมืองของประเทศไทยในอนาคตได้อย่างเข้าใจยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง

“ความเป็นไทย” ในกระบวนทัศน์การศึกษาที่ส่งผลต่อวิธีการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของไทยในปัจจุบัน

มโนทัศน์ความเป็นไทย ไม่ได้เกิดขึ้นมาอย่างไร้ที่มาที่ไป แต่ “ความเป็นไทย” แบบกระแสหลักนี้ได้รับการนิยามอย่างจริงจังโดยปัญญาชนสำคัญ ๆ ของไทยนับตั้งแต่รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา โดยมีการปรับเปลี่ยนจุดเน้นและความหมายของ “ความเป็นไทย” เป็นระยะ ๆ เพื่อตอบสนองบริบททางการเมืองที่เปลี่ยนไป ความเป็นไทยจึงเป็นเครื่องมือทางการเมืองอย่างหนึ่งที่ใช้ครอบงำวิธีคิดของผู้คนให้เชื่อในโครงสร้างทางการเมืองแบบรวมศูนย์อำนาจและโครงสร้างสังคมที่แบ่งคนออกเป็นลำดับชั้น (สายชล สัตยานุรักษ์, 2550) อย่างไรก็ตามในบทความนี้ผู้เขียนอยากชักชวนให้ผู้อ่านย้อนคิดว่า “ความเป็นไทย” แบบเดิมนั้นถูกเก็บรักษาและถูกส่งต่อได้อย่างไร นอกจากวัฒนธรรม ประเพณี สื่อสารมวลชน แล้ว “การศึกษา” จะเป็นผู้ที่เก็บงำและถ่ายทอด “ความเป็นไทย” ในแบบจารีตได้อย่างทรงพลังและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80 (3) ที่ผู้เขียนได้อ้างอิงไว้ข้างต้นแล้วเป็นมาตราหลักในการจัดการศึกษาของประเทศ ซึ่งประโยคสำคัญที่ระบุไว้ว่า “...รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึก

ของ ความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (ราชกิจจานุเบกษา, 2550) เมื่อความเป็นไทยคือเป้าหมายของการศึกษาไทย ดังนั้นจึงกลับมาที่คำถามว่า “ความเป็นไทย” แบบไหนที่ครูเลือกสอนและถ่ายทอดให้กับนักเรียน และเมื่อเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษาอยู่ในการเตรียมพลเมือง ความเป็นไทยแบบไหนที่จะช่วยส่งเสริมความเป็นพลเมืองในปัจจุบันและอนาคต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายทางการศึกษาโดยเฉพาะฉบับแรกของไทย ในหมวดที่ 1 บททั่วไป ที่เป็นบัญญัติว่าด้วยความมุ่งหมาย และหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้สะท้อนเป้าหมายของกระบวนการเรียนรู้ในมาตรา 7 (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) ซึ่งระบุว่า

“ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึก ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ และการเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง”

ดังนั้นเมื่อพิจารณาทั้งในส่วนของบทบัญญัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงพบประเด็นที่น่าสนใจที่เกี่ยวกับการส่งต่อ “ความเป็นไทย” ผ่านระบบการจัดการเรียนการสอนของประเทศ อย่างไรก็ตาม “ความเป็นไทย” ที่ระบุไว้ในกฎหมายทั้งสองฉบับนั้นก็ความเป็นไทยในมิติที่ยังคงยึดโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ตลอดจนภูมิปัญญา รวมถึงรูปแบบการเมืองการปกครอง จึงตกย้ำให้เห็นว่าเราให้ความสำคัญกับการสร้างผู้เรียนให้มี “ความเป็นไทย” ก็เพื่อให้ความเป็นไทยหลอมสร้างความคิดและจิตวิญญาณให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งความเป็นไทยนี้ล้วนได้รับการประกอบสร้างและสถาปนาให้เกิดขึ้นจากผู้มีอำนาจ (Power) ในสังคมไทย และถูกใช้อย่างต่อเนื่องในฐานะกลไกหนึ่งของการจัดระเบียบทางสังคมและความเป็นไทยนี้เองจะกลายเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังและตกย้ำว่า “การศึกษา” คือเครื่องมือทางการเมืองอย่างหนึ่ง

เมื่อพิจารณาในส่วนของแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 พุทธศักราช 2560 – 2564 ซึ่งเป็นแผนพัฒนาการศึกษาที่กระทรวงศึกษาจัดทำขึ้นสำหรับเป็นเครื่องมือในการกำกับทิศทางการปฏิบัติงานของหน่วยงานการศึกษาของกระทรวง ซึ่งแผนดังกล่าวนี้ก็จัดทำขึ้นท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทั้งในส่วนของสถานการณ์โลกและการเปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบายของรัฐทั้งยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 และนโยบาย Thailand 4.0 เพื่อให้สังคมไทยก้าวสู่ยุคดิจิทัลด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามกลับพบว่าแม้ในแผนการศึกษาฉบับนี้จะพยายามก้าวไปสู่อนาคตแต่มุมมองที่ใช่มองผู้เรียนนั้นกลับเป็นมุมมองเชิงจารีต เช่น ในส่วนของเหตุผลจำเป็นในการจัดทำแผนซึ่งเป็นการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ได้ให้เหตุผลเกี่ยวกับสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนไทยว่า “ความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรมของเยาวชนและคนในสังคม อาทิ การให้คุณค่าและความนิยมกับความสนุกสนานและความพึงเพื่อ การละเลยเรื่องระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ ขาดความเคารพเกรงใจ ต่อผู้อาวุโสกว่า ดิดการสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่านทางสังคมออนไลน์ ดิดเกมส์อินเทอร์เน็ต และมีการใช้ภาษาไทยที่ไม่เหมาะสม” (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งก็จะพบว่าเป็นการวิเคราะห์เด็กและเยาวชนอย่างตื้นเขิน และใช้ความเป็นไทยแบบจารีตเป็นเกณฑ์ในการอธิบายและตัดสินคุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น การขาดความเคารพเกรงใจต่อผู้อาวุโสกว่า หรือมุมมองที่มีต่อการสร้างตัวตน การใช้ภาษา ทำให้เห็นว่าการศึกษาของประเทศไทยนั้นให้ความสำคัญกับการปลูกฝัง “ความเป็นไทย” ว่าจะต้องให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนทุกคน ภายใต้มาตรฐานหนึ่งเดียวที่ใช้หล่อหลอมผู้เรียนที่มีความหลากหลาย “ความเป็นไทย” กลับถูกใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการวัดผลผลิตพลเมือง ซึ่งเราสามารถพิจารณาได้จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเฉพาะในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นวิชาที่มีเป้าหมายในการเตรียมพลเมืองให้กับรัฐ คำถามสำคัญในย่อหน้านั้นก็คือ “ใครเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์และมาตรฐานทางศีลธรรมในสังคมไทย และสุดท้ายเกณฑ์ความเป็นไทยที่สร้างขึ้นนี้แท้จริงแล้วมีประโยชน์กับผู้เรียนจริงหรือไม่ หรือเป็นความเป็นไทยที่เอื้อประโยชน์ให้กับผู้มีอำนาจในสังคม”

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standard-based Curriculum) ที่ต้องการสร้างผู้เรียนให้มีมาตรฐานตามหลักสูตร ซึ่งหากพิจารณาในส่วนของหลักการสำคัญของหลักสูตรในข้อที่ 1 ระบุไว้ว่า “เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล” (ศึกษาธิการ, กระทรวง, 2551: 2) จากหลักการที่กำหนด

ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับนี้ช่วยต่อยอดและสะท้อนภาพในการจัดการศึกษาของประเทศไทยได้เป็นอย่างดีว่า “ความเป็นไทย” เป็นสิ่งที่ต้องมีและต้องเกิดขึ้นให้ได้กับตัวผู้เรียน

ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ศึกษาธิการ, กระทรวง, 2551) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้ระบุถึงมาตรฐานการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยไว้อย่างชัดเจนมากที่สุดในสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ (ส่วนในสาระอื่นๆ ก็ได้แฝงความเป็นไทยไว้ในสาระการเรียนรู้เช่นกัน) โดยเฉพาะในมาตรฐานที่ ส 4.3 “เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย” โดยจะมีการจัดลำดับเนื้อหาให้ผู้เรียนปลูกฝังความเป็นไทย ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 ไปจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยในที่นี่จะขอยกตัวอย่างตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. อธิบายความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทยและปฏิบัติได้ถูกต้อง	● ความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์ที่สำคัญของชาติไทยที่เป็นความภาคภูมิใจและการมีส่วนร่วมที่จะอนุรักษ์ไว้ได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ธงชาติ เพลงชาติ พระพุทธรูป พระบรมฉายาลักษณ์ ภาษาไทย อักษรไทย) ● การเคารพธงชาติ การร้องเพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมี การเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ การเคารพศาสนวัตถุ ศาสนสถาน ● เอกลักษณ์อื่นๆ เช่น ศาสนา การแต่งกาย วัฒนธรรม ประเพณีไทย เงินตรา แผนที่ประเทศไทย อาหารไทย (อาหารไทยที่ต่างชาติดำรงอยู่ เช่น ต้มยำกุ้ง ผัดไทย)

แผนภาพที่ 1 ภาพแสดงตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางที่เกี่ยวข้องกับ “ความเป็นไทย”

ที่มา: ศึกษาธิการ, กระทรวง (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, หน้า 108.

จากแผนภาพดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า “ความเป็นไทย” ถูกหลอมสร้างลงสู่ตัวผู้เรียนโดยผ่านการจัดการศึกษาโดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา โดยการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนไปสู่มาตรฐานเดียวกันเหมือนสินค้าในโรงงานนั้น ดังจะเห็นได้ว่า

กระบวนการกล่อมเกล่า บ่มเพาะและปลูกฝังให้เชื่อและปฏิบัติเชิงสัญลักษณ์เกี่ยวกับความเป็นไทยในระบบการศึกษาเรานั้นเริ่มตั้งแต่เด็กวัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นแห่งการเรียนรู้ของเด็กๆ และหากพิจารณาถึงพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กวัยประถมศึกษาคือการพัฒนาความรู้ที่ว่า “ฉันสามารถทำได้” “ฉันมีคุณค่า” โลกของเขากว้างขึ้น วัฒนธรรมและสังคมเข้ามามีอิทธิพลต่อความคิดความเชื่อของเขามากขึ้น การให้เหตุผลและฝึกให้เขาใช้เหตุผลจึงมีความสำคัญมากกับเด็กในวัยนี้ (สมพงษ์ จิตระดับ และ อัญญณิ บุญชื้อ, 2551) แต่จากการรอบคอบคิดของหลักสูตรดังกล่าวสะท้อนได้ว่ารัฐไทยมอง “พลเมือง” ในระดับที่เป็นผู้ได้ปกครอง (Subjects) เพราะเพียงแค่นี้ในระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่ยกตัวอย่างมานี้ก็สะท้อนน้ำหนักในการจัดการสอนที่เน้นการสร้างการเชื่อและการครอบงำเพื่อให้เด็กๆ จำได้หมายรู้ในความเป็นไทยเชิงสัญลักษณ์มากกว่าการเสริมสร้างให้พวกเขาเห็นคุณค่าของตนเอง

ดังนั้นจากกฎหมายรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ 2560 - 2564 จนกระทั่งถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 เราจะพบอิทธิพลทางอำนาจ (Power) ของกลุ่มอำนาจทางการเมืองการปกครองที่มีต่อการนิยามความเป็นไทย และอำนาจนั้นได้ส่งผลที่มีต่อกระบวนการทัศน์การสอนสังคมศึกษาของประเทศไทยในประเด็นเรื่อง “ความเป็นไทย” ซึ่งภาพดังกล่าวชัดเจนมากขึ้นภายหลังจากการทำให้รัฐประหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (National Council for Peace and Order) ซึ่งเมื่อเข้าทำการควบคุมอำนาจในการบริหารประเทศแล้วได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาผนวกค่านิยมหลัก 12 ประการในการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ รวมถึงเพิ่มเติมรายวิชาหน้าที่พลเมือง (ศร. 04010/ว1324) ซึ่งค่านิยมหลัก 12 ประการ ได้แก่

1. รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงาม-เพื่อส่วนรวม
3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียน
5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม
6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน
7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
ที่ถูกต้อง
8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่
9. มีสติ ใฝ่รู้ คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ ตามพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
10. รู้จักดำรงตนอยู่ โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มี

ความละเอียดรอบคอบการปฏิบัติตามหลักของศาสนา

12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและต่อชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

จะเห็นได้ว่าค่านิยม 12 ประการนี้เป็นค่านิยมที่ชนชั้นปกครองพยายามปลูกฝังกลุ่มเกล่าให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยในพระคัมภีร์ของผู้ปกครอง ได้แก่ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งได้กล่าวในรายการ "คืนความสุขให้กับคนในชาติ" เมื่อคืนวันที่ 11 กรกฎาคม 2557 ความตอนหนึ่งว่า "สิ่งที่คนไทย ประเทศไทยยังเป็นปัญหา และต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน ต้องมีความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในทุกระดับชั้นทุกเพศทุกวัย เรื่องที่หนึ่ง อยากรจะเรียนว่า เราน่าจะกำหนดค่านิยมหลักของคนไทยขึ้นมาให้ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อเราจะสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็งจากนโยบาย" ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดย ดร.กมล รอดคล้าย เลขาธิการ ได้ขานรับแนวคิดดังกล่าวด้วยการนำค่านิยม 12 ประการ ขยายสู่สถานศึกษาโดยผ่านการเรียนการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ และวิชาหน้าที่พลเมือง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมถึงจัดการเผยแพร่ค่านิยมดังกล่าวผ่านสื่อต่างๆ ในวงกว้าง (ศึกษาธิการ, กระทรวง, 2557) จะเห็นว่าในพระคัมภีร์ของผู้ปกครองนั้นมองว่าเด็กและเยาวชน รวมถึงประชาชนในสังคมไทยนั้นมีปัญหาในด้านค่านิยม และเป็นเรื่องที่รัฐ โดยเฉพาะในส่วนของการศึกษาต้องสร้างคนให้มีค่านิยมในแบบที่รัฐพึงประสงค์เพื่อให้ประชาชนเป็นราษฎรที่วุ่นนอนสอนง่าย มากกว่าพลเมืองที่มีอำนาจในการจัดการตนเอง และท่าทีของกระทรวงศึกษาธิการที่สะท้อนว่าเป็นหน่วยงานของผู้ถืออำนาจรัฐมากกว่าหน่วยงานของประชาชนก็คือ ปรากฏการณ์การท่องอาขยานค่านิยม 12 ประการ การเต้นประกอบเพลงค่านิยม 12 ประการ รวมถึงป้ายแสดงค่านิยม 12 ประการ ติดหน้าสถานศึกษาและสถานที่ด้านการศึกษามากมายในประเทศไทย ซึ่ง นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2558) ได้วิพากษ์กระบวนการนี้ไว้อย่างน่าสนใจว่า “ค่านิยมเป็นเรื่องของความคิดจิตใจ ไม่ใช่พฤติกรรมทางกาย อำนาจจึงเข้าไม่ถึง บังคับไปก็ได้แต่การท่องจำ และตอบข้อสอบอันเป็นพฤติกรรมทางกายที่ไม่เกี่ยวข้องกับความคิดจิตใจเลย ค่านิยมในโลกปัจจุบันเกิดได้จากการใช้สติปัญญาคิด ถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กัน แต่สิ่งที่กระทรวงศึกษาฯรับเอาค่านิยมนี้ไปคือการพยายามสถาปนาค่านิยมนี้ให้เป็นของสังคมด้วยการให้นักเรียนท่องอาขยาน ลงทุนติดป้ายค่านิยม 12 ประการทั่วทุกโรงเรียนในราชอาณาจักร และบังคับให้นักเรียนท่องบ่นให้ขึ้นใจ” กระบวนการเหล่านี้ล้วนสะท้อนกระบวนการทัศน์ของผู้ปกครองและผู้มีอำนาจทางการศึกษาที่มีต่อ “ความเป็นไทย” และ “คนไทย”

แม้การพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตขึ้นเป็นพลเมืองดีของชาติ จะเป็นเป้าหมายของการศึกษามาแทบจะทุกยุคทุกสมัย แต่คำว่า “ความเป็นไทย” ซึ่งเป็นมโนทัศน์สำคัญที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรสาระวิชาหน้าที่พลเมือง นั้นไม่เคยเปลี่ยนไปจากเดิมสักเท่าไร โดยผู้อ่านสามารถวิเคราะห์ได้ในส่วนของคำอธิบายคำหลักในจุดเน้นและขอบข่ายของวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง

ที่กระทรวงศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งเน้นว่าครูผู้สอนทุกคนจะต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนัก ความเข้าใจที่ถูกต้อง คิดอย่างมีวิจารณญาณ และนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยในที่นี้จะขอยกตัวอย่าง 2 คำอธิบายที่เกี่ยวข้องกับ “ความเป็นไทย” ได้แก่ คำว่า “ความเป็นไทย” และคำว่า “ความรักชาติ” ซึ่งปรากฏอยู่ในเอกสาร ดังนี้

คำหลัก	คำอธิบาย
ความเป็นไทย	- หมายถึง สิ่งที่ยังบอกถึงลักษณะของคนไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีของไทย - ผู้ที่รักความเป็นไทย คือ ผู้ที่มีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ชื่นชม อนุรักษ์ ด้วยการปฏิบัติตน สืบทอด และเผยแพร่คุณลักษณะของคนไทย ตลอดจนศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีที่ดั่งงามของไทยให้คงอยู่สืบไป

แผนภาพที่ 2 การอธิบายความหมายของ “ความเป็นไทย” ในหลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมือง
ที่มา: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2557). แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง เอกสารประกอบการอบรมวิทยากรแกนนำในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ และหน้าที่พลเมือง. หน้า 49 เข้าถึงใน <https://www.curriculum51.net/p/184> สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559

คำหลัก	คำอธิบาย
ความรักชาติ	ความรักชาติ การแสดงออกถึงความรักชาติ มีดังนี้ ๑. การแสดงความเคารพ และปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ต่อสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับชาติ เช่น ร้องเพลงชาติ ยืนตรงเคารพธงชาติ ประดับธงชาติถูกต้องตามระเบียบที่ราชการกำหนด ๒. การเป็นพลเมืองดี และธำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย เช่น เสียภาษี เคารพกฎหมาย บำรุงรักษาและไม่ทำลายสาธารณสมบัติ ใช้สิทธิเลือกตั้ง สอดส่องการกระทำที่จะทำลายความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยของชาติบ้านเมืองหรือ

แผนภาพที่ 3 การอธิบายความหมายของ “ความรักชาติ” ในหลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมือง
ที่มา: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2557). แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง เอกสารประกอบการอบรมวิทยากรแกนนำในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ และหน้าที่พลเมือง. หน้า 51 เข้าถึงใน <https://www.curriculum51.net/p/184> สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559

จากคำอธิบาย “ความเป็นไทย” และ “ความรักชาติ” ของหลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมือง ที่ทางคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ผลักดันให้เกิดขึ้นสะท้อนภาพตามแนวคิดอำนาจ (Power) กับความรู้ (Knowledge) ของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ซึ่งมีอิทธิพลมากต่อการศึกษาตามแนวคิดหลังทันสมัยนิยม (Post - Modernism) หลังโครงสร้างนิยม (Post - Modernism) และแนวคิดหลังอาณานิคม (Post - Colonialism) ซึ่งฟูโกต์ (ธีรยุทธ บุญมี, 2557: 21) ช่วยสะท้อนให้เห็นว่า “อำนาจเป็นความสัมพันธ์หรือรูปแบบที่ทำให้คนอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ดังกล่าว” ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ผ่านตัวหลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมืองและการสร้างค่านิยม 12 ประการ พบว่าการปลูกฝังค่านิยมโดยการบังคับให้เด็กเป็นในแบบที่ผู้ใหญ่ต้องการ มีลักษณะเช่นเดียวกันกับกรณีของหลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช 2551 ซึ่งได้มีการระบุมาตรฐาน ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ของส่วนกลางที่เข้มแข็ง กล่าวคือ เป็นการจ้องใจที่จะใช้อำนาจในการประกอบสร้างความเป็นพลเมืองผ่านความเป็นไทยแบบที่ชนชั้นปกครองต้องการ การผูกขาดศีลธรรมในการตีค่าความเป็นไทยและกีดกันพื้นที่อำนาจย่อยๆ ทางสังคม (Microphysics of Power) เช่น กลุ่มชนชาติพันธุ์ กลุ่มคนรักร่วมเพศ กลุ่มคนอพยพ และกลุ่มคนชายขอบทั้งหลาย ล้วนถูกละเลยจากนิยามความหมายดังกล่าว มโนทัศน์ความเป็นไทยจึงกลายเป็นกระบวนการสร้างสภาวะจำยอมต่อการนิยามคุณค่าและความหมายของตัวเด็กนักเรียน และสร้างภาวะจำยอมให้ครูต้องสอนเพื่อตอบสนองต่อนโยบายทางการเมืองมากกว่าเป้าหมายทางการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ กระบวนการสอน “ความเป็นไทย” จึงกลายเป็นการปลูกฝังหล่อหลอมให้คนคิด เชื่อ และศรัทธาในสิ่งเดียวกัน โดยยึดโยงความเป็นไทยไว้กับสัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นภาพแทนความทรงจำร่วม (Collective Memory) ของสังคมไทย เช่น ธงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา อาหารการกิน ตลอดจนวิถีชีวิตตามขนบจารีตในอดีต ทำให้การสอน “ความเป็นไทย” และรวมถึง “ความรักชาติ” ของการศึกษาไทยเป็นไปในทิศทางของการปลูกฝังกล่อมเกล้าให้เชื่อและศรัทธามากกว่าสร้างการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจและตื่นรู้ว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นไทยอย่างไร และแก่นแท้ของความเป็นไทยที่หลากหลายภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมเป็นอย่างไร เมื่อรอบคอบเหล่านี้นักนำไปใช้สอนโดยขาดการคิดเชิงวิพากษ์และขามิติในการเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้นิยามความหมายของชีวิตด้วยตนเอง การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของเราจึงไม่สามารถนำพาให้ผู้เรียนเรียนรู้และอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกที่ซับซ้อน ตรงข้ามแนวคิดที่สอนกันในแบบดั้งเดิมนั้นสอดคล้องกับแนวคิดเผด็จการอำนาจนิยมซึ่งบั่นทอนให้ผู้เรียนกลายเป็นพลเมืองวุ่นนอนสอนง่ายและมุ่งปฏิบัติตามสิ่งที่ผู้มีอำนาจรัฐต้องการมากกว่า และ “ความเป็นไทย” คือฐานคิดหนึ่งที่อันตราย หากเรามองในด้านเดียว ความเป็นไทยจะกลายเป็นตัวฉุดรั้งการพัฒนาของ

สังคม ในทางตรงกันข้ามหากเราสร้าง “ความเป็นไทย” ที่ยอมรับในความหลากหลายและเปิดพื้นที่ให้ผู้คนได้นิยามความเป็นไทยในแบบที่ตนเองเป็นหรือเลือกที่จะเป็น ความเป็นไทย ก็จะเป็นปัจจัยสำคัญให้สังคมของเราพัฒนาต่อไป (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548) (อรรถจักร สัตยานุรักษ์, 2553)

มโนทัศน์ “ความเป็นไทย” กับความลักลั่นบนพื้นที่อำนาจในโลกหลังยุคสมัยใหม่ที่สัมพันธ์กับการสอนสังคมศึกษาในประเทศไทย

สังคมยุคหลังสมัยใหม่หรือยุคโพลีโมเดิร์น เป็นสังคมที่เกิดจากการพยายามที่จะเข้าใจสังคมของโลกหลังยุคอุตสาหกรรม (Industrialization) หรือภายหลังกระบวนการทำให้ทันสมัย (Modernization) อันเกิดจากการหลอมรวมผ่านกระบวนการโลกาภิวัตน์ (Globalization) และความก้าวหน้าของการคมนาคมและเทคโนโลยีด้านการสื่อสารที่ทำให้คนค้นหาอัตลักษณ์ของตนเองผ่านการประกอบสร้างจากสังคมภายนอกมากขึ้น ผู้คนหลากหลายอัตลักษณ์และหลากหลายเช่นนี้ย่อมส่งผลให้สังคมมีลักษณะความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น คำว่า “หลังสมัยใหม่” ถูกใช้ครั้งแรกโดย ฌ็อง-ฟร็องซัว เลียวโอดาร์ด (Jean-François Lyotard) ซึ่งได้ตีพิมพ์หนังสือ “สภาวะหลังสมัยใหม่ : รายงานว่าด้วยความรู้ (The Postmodern Condition : A Report on Knowledge)” ในปี ค.ศ. 1979 ซึ่งเลียวโอดาร์ดกล่าวไว้ในทาง “หาความรู้” ในแนวทางแบบหลังสมัยใหม่นั้นหากจะบอกเวลาที่แน่ชัดที่สุดหรือในทศวรรษที่ 1950 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยุโรปเริ่มปรับเปลี่ยนและรื้อสร้าง (reconstruct) ทางความคิดในเรื่องต่างๆ ทั้งในเรื่องมนุษย์, สังคม และวัฒนธรรม และเรียกร้องให้มนุษย์ปฏิเสธเรื่องเล่าหลัก หรือทฤษฎีต่างๆ ที่อ้างความเป็นสากลของวัฒนธรรมตะวันตกที่ใช้ครอบงำเล่าอาณานิคม (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2553) (ซัฟพันธุ์ ยัมอ่อน, 2556) (สุภางค์ จันทวานิช, 2557)

ในขณะที่สังคมโลกยุคหลังสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับการรื้อสร้าง (reconstruct) และตั้งคำถามกับสิ่งต่างๆ เพื่อสะท้อนความเป็นมนุษย์ที่มีเสรีภาพ ที่สามารถเข้าใจตนเองและเข้าใจสังคมผ่านอัตลักษณ์ที่หลากหลายและเท่าเทียม แต่ “ความเป็นไทย” แบบจารีตที่ผู้มีอำนาจในสังคมไทยใช้เป็นกรอบคิดสำเร็จรูปสำหรับปลูกฝังให้กับพลเมืองนั้น ล้วนแล้วแต่สร้างมายาคติและความภาคภูมิใจที่คับแคบ การละเลยคุณค่าร่วมของผู้คนที่หลากหลายและได้อาศัยที่แบ่งปันทรัพยากรและผานวัฒนธรรมระหว่างกัน (Shared Culture) การที่บรรพบุรุษของเรานั้นได้เลือกรับ ประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพภูมิสังคมและภูมินิเวศ ย่อมเห็นได้ว่าแท้จริงแล้วความเป็นไทยแต่เดิมนั้นใจกว้างและยอมรับในความหลากหลาย ในขณะที่ความเป็นไทยแบบจารีตที่เราสอนในโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นวัฒนธรรมที่ประดิษฐ์ขึ้นมาตั้งแต่

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (ที่มีพื้นฐานมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งมีการชำระและสร้างประวัติศาสตร์ที่จะมีผลสืบเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน) โดยในสมัยรัชกาลที่ 6 แนวพระราชดำริเรื่อง “ชาติไทย” เป็นสาระสำคัญเบื้องหลังพระราชกรณียกิจต่างๆ เช่น การวางกรอบพฤติกรรมและค่านิยมของพลเมืองไปในทางที่ยังประโยชน์ให้แก่ชาติ การประดิษฐ์ธงชาติไทยภายใต้องค์ประกอบพื้นฐานสามประการ คือ ชาติ – ศาสนา – พระมหากษัตริย์ การก่อกำเนิดกิจการลูกเสือ ไปจนถึงการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ล้วนเป็นการวางรากฐานความคิดเกี่ยวกับชาติในสังคมไทย และเข้มข้นที่สุดเมื่อเข้าสู่ยุคของผู้นำที่ชื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม ภายหลังการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม เข้ามามีอำนาจนโยบายสำคัญอย่างหนึ่งก็คือการให้ความหมายอัตลักษณ์ไทยใหม่ ซึ่งนำความเป็นตะวันตกมาผสมกับความเป็นไทย รัฐบาลจึงออกประกาศรัฐนิยม 12 ประการระหว่าง พ.ศ. 2482 – 2485 นโยบายสำคัญ เช่น การปรับปรุงดินตามแบบตะวันตก ใช้วันที่ 1 มกราคม แทนวันที่ 1 เมษายน การให้ชาวไทยเคารพธงชาติ และให้มีเพลงชาติ ให้ใช้ภาษาแห่งชาติที่เป็นไทยภาคกลางและต่อต้านการใช้ภาษาท้องถิ่น แต่งกายด้วยแฟชั่นใหม่ ผู้ชายสวมเสื้อสูท เสื้อเชิ้ต ผูกเน็คไท นุ่งกางเกงขายาว สวมหมวก ผู้หญิงต้องใส่กระโปรง เสื้อเชิ้ตแขนยาว ทุกคนต้องใส่รองเท้า ทั้งหมดนี้เพื่อยกระดับจิตวิญญาณและศีลธรรมของชาติ และแทรกความก้าวหน้าและวิถีชีวิตแบบใหม่ให้คนไทย และให้คนไทยเป็นกลมเกลียวเป็นปึกแผ่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน² (เดวิด เค. ้วยอาจ, 2556) และในสมัยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งดำรงตำแหน่งในช่วงปี พ.ศ. 2502 – 2506 นอกจากจะเป็นยุคแห่งการพัฒนาประเทศด้วยอุตสาหกรรมแล้ว ยังรื้อฟื้นวิถีคิดแบบอนุรักษนิยมและจัดวางความสัมพันธ์เชิงอำนาจตามโครงสร้างทางสังคมแบบจารีตให้ทรงพลัง และทำให้วัฒนธรรมอำนาจนิยมแอบแฝงปรากฏมาจวบจนปัจจุบัน (ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์, 2558) จะเห็นได้ว่าความเป็นชาติไทย และความรักชาตินั้นเป็นวัฒนธรรมที่ยึดโยงกับอำนาจทางการเมือง ซึ่งอาจจะจำเป็นในยุคสมัยดังกล่าว แต่เป็นอุปสรรคในสมัยต่อมา ในขณะที่สังคมก้าวไปพร้อมกับความซับซ้อนและความย้อนแย้งที่มากมายของปัจเจกบุคคล การเลือกนำอาภรณ์ “ความเป็นไทย” มาห่อหุ้มหรือมาใช้จะทำได้อย่างไร หากการจัดการเรียนการสอน “ความเป็นไทย” ยังทำในมิติของพิธีกรรมเชิงสัญลักษณ์ หากแต่ไม่เคยก้าวอย่างเข้าไปสู่ความจริงที่ว่า “ความเป็นไทย” คืออะไร และก่อนที่จะเราจะเป็น “ไทย” หรือถูกทำให้เป็น “ไทย” นั้นเราเคยเป็นอะไรกันมาก่อน

²อ่านเพิ่มเติม เดวิด เค. ้วยอาจ ใน ประวัติศาสตร์ไทย ฉบับสังเขป ในบทที่ 8 กำเนิดลัทธิชาตินิยมชนชั้นนำ และบทที่

9 อำนาจทหาร พ.ศ. 2475 – 2500. หน้า 392 – 483.

สายชล สัตยานุรักษ์ (2558) ได้ศึกษา “ความเป็นไทย” และระบุว่า “ความหมายของความเป็นไทยที่ดำรงอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของคนส่วนใหญ่ในปัจจุบัน เป็นผลมาจากการนิยามของปัญญาชนตั้งแต่รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา โดยมีการใช้สื่อนานาชนิดในการปลูกฝังความหมายของความเป็นไทยอย่างจริงจัง จนฝังลงไปไปในความรู้สึกนึกคิดของคนในประเทศ กลายเป็นระบอบแห่งสัจจะ (Regime of the truth) ที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อวิถีคิดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทย สืบมาจนปัจจุบัน” นอกจากนี้ยังระบุถึงประเด็นสำคัญที่ว่าสาเหตุที่ “ความเป็นไทยกระแสหลัก” ยังคงดำรงอยู่นั้นเป็นผลมาจากอำนาจทางการปกครองแบบรวมศูนย์ (Centralization) ที่มีมาตั้งแต่รัชกาลที่ 5 จนกระทั่งปัจจุบัน และแม้ความเป็นไทยแบบจารีตหรือความเป็นไทยกระแสหลักจะมีเป็นความรู้ที่มาจากอำนาจ และความเป็นไทยก็กลายเป็นความรู้ที่ทรงอำนาจ แต่จากสถานการณ์ภายใต้บริบทยุคโศโมเดิร์นหรือยุคหลังสมัยใหม่ “ความเป็นไทยแบบจารีตหรือความเป็นไทยแบบกระแสหลัก” กำลังถูกท้าทายจากสังคมที่อยากจะนิยามตัวเองใหม่ ความเป็นไทยแบบเดิมจึงเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับโลกโลกาภิวัตน์ และที่สำคัญที่สุดจะอย่างไรที่จะทำให้ “ความเป็นไทย” ไม่ได้กลายไปเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่ใช้เพื่อลดทอนคุณค่าของมนุษย์ของคนที่แตกต่างกันจากผู้ถือครองอำนาจรัฐ หรือใช้ความเป็นไทยเพื่อกีดกันและเบียดขับคนเชื้อชาติอื่นๆ ที่ถือกำเนิดและอาศัยอยู่ในประเทศนี้เช่นเดียวกัน

ในสังคมโศโมเดิร์น หรือโลกยุคหลังสมัยใหม่ที่สังคมมีความสลับซับซ้อนอันเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีและการคมนาคมได้เร่งให้กระบวนการโลกาภิวัตน์หลอมรวมวัฒนธรรมความเป็นมนุษย์เข้าด้วยกันผ่านเทคโนโลยีและสารสนเทศทางการสื่อสารที่ทันสมัย (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2543) การขยายตัวของแนวคิดเสรีนิยมใหม่ (Neoliberal) ได้ทำให้มนุษย์มีทางเลือกในความเป็นปัจเจกชนของตนเองทั้งในคุณค่าและความฝัน เกิดอาชีพใหม่ๆ วิถีชีวิตใหม่ๆ เมื่อโลกยุคหลังสมัยใหม่เป็นโลกที่มนุษย์ทุกคนมีอำนาจในความเป็นมนุษย์ของตน บรรทัดฐานทางสังคมแบบเดิมไม่สามารถกักขังความคิดของมวลมนุษย์ได้ และนั่นเป็นสาเหตุให้การศึกษาจึงต้องเปิดพื้นที่มากขึ้น โดยเฉพาะวิชาสังคมศึกษาซึ่งเป็นวิชาที่มีเป้าหมายในการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมือง ต้องสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาให้ผู้เรียนเท่าทันกับความเปลี่ยนแปลง และเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่สามารถจัดการกับวิถีคิดตัวเองและสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์สังคมไทย ซึ่งจะเกิดขึ้นได้การจัดการเรียนรู้อาจต้องเปิดพื้นที่ความคิด สร้างห้องเรียนที่เป็นประชาธิปไตย คือเปิดพื้นที่ให้กับความหลากหลายในสังคม ที่สำคัญนักเรียนควรได้เรียนรู้ที่จะนิยามชีวิตด้วยตัวของเขาเอง

แนวทางการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อเตรียมพลเมืองไทยในโลกยุคหลังสมัยใหม่

วิชาสังคมศึกษา (Social Studies) เป็นวิชาที่มีเนื้อหาบูรณาการ (Integrated) ศาสตร์ทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จึงจัดให้มีการนำองค์ความรู้ต่างๆ จากมานุษยวิทยา โบราณคดี เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ กฎหมาย ปรัชญา รัฐศาสตร์ จิตวิทยา ศาสนา และสังคมวิทยา เช่นเดียวกับสาระจากมานุษยวิทยา คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ มาบูรณาการอย่างเป็นระบบเพื่อนำสู่การจัดการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยความมุ่งหมายเบื้องต้นของวิชาสังคมศึกษาก็คือ การช่วยให้เยาวชนพัฒนาความสามารถที่จะตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลความรู้ และการใช้เหตุผลเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ในฐานะพลเมืองดีของสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเป็นประชาธิปไตยในโลกเสรี (National Council for Social Studies ,1992) ดังนั้นการเรียนการสอนสังคมศึกษาจึงต้องเรียนรู้ในเชิงบูรณาการ กล่าวคือในแง่ของตัวเนื้อหาหานั้นต้องเป็น “องค์ความรู้” (bodies of knowledge) ที่ผสมผสานและบูรณาการองค์ความรู้ของศาสตร์ต่างๆ ในรูปแบบของความคิดรวบยอด (Generalization) โดยให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจผ่านการเรียนรู้เชิงกระบวนการ เช่น การเรียนรู้ผ่านการทำโรงงาน การเรียนรู้ผ่านการวิเคราะห์กรณีศึกษา การเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเป็นฐาน การเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาจึงยังต้องอาศัยการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมและสลายพรมแดนของศาสตร์บริสุทธิ์ทั้งด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ฯลฯ โดยคัดสรรเฉพาะমনโนทัศน์ องค์ความรู้ และประเด็นที่สำคัญ ของศาสตร์เฉพาะ และมุ่งสู่แนวทางการเรียนรู้เชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาสมรรถนะความเป็นพลเมืองให้เท่าทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง

ปัจจุบันวิชาสังคมศึกษา (Social Studies) ในประเทศไทยนั้นได้รับอิทธิพลทางแนวคิดมาจากหลากหลายประเทศ หนึ่งในนั้น คือ ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ให้ความสำคัญในการสร้างพลเมืองในวิถีแห่งประชาธิปไตย ซึ่งองค์กรหนึ่งที่สำคัญคือ สภาสังคมศึกษาแห่งชาติ (National Council for the Social Studies,1992) ได้กล่าวถึงธรรมชาติของวิชาสังคมศึกษาว่ามีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

1. วิชาสังคมศึกษามีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองให้กับนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (เป็นวิชาแห่งการเตรียมพลเมือง)
2. วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาบูรณาการ (Integrated)
3. วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะ ค่านิยม และการแสดงออกทางสังคม การเรียนรู้สังคมศึกษาจึงเป็นการเรียนรู้เชิงกระบวนการ

4. วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของความรู้ การสร้างความรู้ใหม่ และการบูรณาการขั้นสูงเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ของมนุษยชาติ จะเห็นได้ว่าธรรมชาติของวิชาสังคมศึกษานั้นเป็นวิชาที่มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การเตรียมพลเมือง และเนื่องจากวิชาสังคมศึกษานั้นเป็นวิชาที่บูรณาการศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับมนุษย์โดยเฉพาะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทำให้พรมแดนความรู้ของวิชาสังคมศึกษานั้นกว้างขวาง เมื่อเนื้อหากว้าง ธรรมชาติของวิชาสังคมศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้เชิงกระบวนการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ เจตคติ และการแสดงออกทางสังคม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเผชิญหน้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและสามารถแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของตน รวมถึงสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้กับสังคม เป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาของสังคม ซึ่งทั้งหมดก็คือการพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ คณิตศาสตร์, วิทยาศาสตร์, ภาษาไทย, ศิลปะ, การงานอาชีพและเทคโนโลยี, ภาษาต่างประเทศ, สุขศึกษาและพลศึกษา และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เมื่อพิจารณาจากภาพรวมกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 ล้วนมีบทบาทในการเสริมสร้างคุณลักษณะของเยาวชนไทยให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่เมื่อพิจารณาในส่วนของการละเอียดขององค์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมทั้งเป้าหมายเฉพาะของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างพลเมืองโดยตรง คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม อันประกอบไปด้วยสาระการเรียนรู้ทั้ง 5 อันได้แก่ สาระการเรียนรู้ศาสนา ศิลธรรมและจริยธรรม, สาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต, สาระการเรียนรู้เศรษฐกิจศาสตร์, สาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ ซึ่งสาระการเรียนรู้ทั้ง 5 ต่างมีองค์ประกอบของเนื้อหาและทักษะที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะของพลเมือง (ศึกษาธิการ, กระทรวง, 2551: 1,2) ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนถึงเป้าหมายของการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ว่า

“กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมช่วย
ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะ
ปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพ
แวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการ
พัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ

เกิดความเข้าใจในตัวเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับ
ในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ใน
การดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก”

นอกจากยังได้อธิบายถึงขอบเขตการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้ทั้ง 5 ดังนี้

ก. ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม
จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไป
ปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่
ดีงาม พัฒนาค่านิยมของตนเอง รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

ข. หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครอง
ในสังคมปัจจุบัน การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
ลักษณะและความสำคัญการเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม
ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ
หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

ค. เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การ
บริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ
และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ง. ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์
พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์
ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการ
เปลี่ยนแปลงต่างๆในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่ง
อารยธรรมที่สำคัญของโลก

จ. ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร
และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทาง
ภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพ
แวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

โดยทั้ง 5 สาระการเรียนรู้นี้เชื่อมโยงต่อการสร้าง “ความเป็นไทย” ที่ต้องการให้
เกิดขึ้นกับผู้เรียน ความคาดหวังในหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาข้างต้นจึงเป็นความคาดหวังต่อ
พลเมืองไทยที่ต้องเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม รู้จักหน้าที่ เชื่อมั่นการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักความเป็นมาของชาติ ภาควิชาใน
ภูมิปัญญา รู้ภูมิถิ่นที่อยู่แห่งตน หากวิเคราะห์จากเป้าหมายและขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้

ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สะท้อนลักษณะสำคัญของวิชาสังคมศึกษามีได้มุ่งเสริมสร้างผู้เรียนเฉพาะในเรื่องขององค์ความรู้เท่านั้น หากแต่ยังส่งเสริมในเรื่องของทักษะ เจตคติ และการแสดงออกทางสังคม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและเสริมสร้างศักยภาพของเยาวชนให้พร้อมที่จะเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดีเพื่อท้องถิ่น ประเทศชาติ และสังคมโลก และจากเป้าหมายนี้เองที่สะท้อนให้เห็นว่าแท้จริงแล้ววิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ควรได้รับความสำคัญและควรทำความเข้าใจใหม่ จากวิชาที่มีเนื้อหากว้าง ยาก ท่องจำ มาเป็นวิชาแห่งการบูรณาการ อยู่ในวิถีชีวิต และเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ ผู้เขียนใคร่ขอนำเสนอหลักการสำคัญในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในยุคหลังสมัยใหม่จากการวิเคราะห์เป้าหมายในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พุทธศักราช 2551 ดังนี้

- 1) เป้าหมายของวิชาสังคมศึกษาควรเน้นการสร้างความเป็นพลเมืองที่มีความเป็นมนุษย์ กล่าวคือเป็นพลเมืองที่เคารพในความแตกต่างหลากหลาย มุ่งสร้างความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice) มองเพื่อนมนุษย์ทุกคนอย่างมีคุณค่า ไม่ลดทอนความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น เชื่อมมั่นในมนุษย์ที่มีความคิดและหาทางออกด้วยสันติภาพ
- 2) บ่มเพาะศักยภาพการเรียนรู้ตามความหลากหลายของผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้วิถีที่จะเรียนรู้ และรักในการเรียนรู้เพื่อที่จะเติบโตขึ้นเป็นมนุษย์ที่มีคุณค่าในแบบที่ตัวเองจะสามารถเป็นได้
- 3) สร้างเครือข่ายในการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกคน เป็นการเรียนรู้ที่เปิดพื้นที่ให้ผู้คนในสังคมได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขยายพรมแดนห้องเรียนในโรงเรียนกับสังคมที่ผู้เรียนอาศัยให้กลายเป็นเนื้อเดียวกัน
- 4) เป็นการเรียนรู้อย่างบูรณาการสัมพันธ์กับชีวิต และเป็นการเรียนรู้เชิงกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนได้สร้างนวัตกรรมหรือโครงการที่ผู้เรียนสนใจ
- 5) การเป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างสังคมประชาธิปไตยที่มนุษย์ทุกคนมีคุณค่าเท่าเทียม เสมอภาค และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาเพื่อเตรียมพลเมืองในยุคหลังสมัยใหม่ จึงต้องเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจความเป็นตนเอง และในฐานะพลเมืองไทย การศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจ “ความเป็นไทยในยุคหลังสมัยใหม่” ซึ่งต่างไปจาก “ความเป็นไทย

แบบจารีต” จึงมีความสำคัญ แน่แน่นอนว่าความเป็นไทยในยุคหลังสมัยใหม่นั้นเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของเทคโนโลยีโทรคมนาคม คอมพิวเตอร์และสื่อ ซึ่งก่อให้เกิดกระบวนการโลกาภิวัตน์เข้มข้น และการเคลื่อนตัวของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมแบบเสรีนิยมใหม่ (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฬาร, 2553) (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2559) การตั้งคำถามเกี่ยวกับ “ความเป็นไทย” ในวิชาสังคมศึกษาจึงเป็นจุดเริ่มต้นในการตั้งคำถามต่อสิ่งอื่นๆ รอบตัว การตั้งคำถามและการคิดเชิงวิพากษ์จะนำมาซึ่งความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคม ซึ่งสิ่งนี้เองเป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมืองที่จะสามารถเท่าทันความเปลี่ยนแปลงในโลกหลังสมัยใหม่หรือโลกในยุคโลกาภิวัตน์

ดังนั้นแนวทางสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อ “ความเป็นไทย” ในยุคหลังสมัยใหม่ภายใต้กระบวนการวิชาสังคมศึกษา จึงต้องเริ่มตั้งแต่การยกระดับกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ครูผู้สอนสังคมศึกษาให้เป็นนักจัดการองค์ความรู้และเรียนรู้อย่างบูรณาการ เนื่องจากความรู้ในยุคหลังสมัยใหม่นั้นจะมีลักษณะเป็นสัมพัทธ์ (Relative) พรหมแดนความเป็นศาสตร์แต่ละศาสตร์จะเปิดกว้างเชื่อมร้อยกัน เนื่องจากกระบวนการโลกาภิวัตน์เรียกร้องความรู้ที่เป็นองค์รวม (Holistic) และผสมผสาน (Hybrid) ครูต้องเคารพในความหลากหลายของผู้เรียน และเน้นให้ผู้เรียนหาคำตอบด้วยตนเอง (กิตติศักดิ์ ลักษณะนา, 2548) เปลี่ยนการสอนแบบเก่าที่มีลักษณะบอกเล่าท่องจำ เป็นการเปิดพื้นที่ให้นักเรียนได้คิดวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นที่เกี่ยวกับความเป็นไทย และหาคุณค่าของความเป็นไทยด้วยตัวเอง จึงจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการเรียนรู้เรื่อง “ความเป็นไทย” และความรักชาติในฐานะที่ทุกคนในสังคมเสมอภาคเท่าเทียมกัน แน่แน่นอนว่าพื้นฐาน “ความเป็นไทย” นั้นเริ่มต้นจากการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ทำอย่างไรประวัติศาสตร์แห่งชาติไทยจะถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นเรื่องราวร่วมกันของความเป็นมาของชาวไทยทุกคนในฐานะที่เป็นพลเมืองชาติในโลก มิได้จำกัดอยู่แค่ประวัติศาสตร์ของรัฐบาลสมัยใด ในลุ่มเจ้าพระยาตอนล่าง (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2549) เมื่อเราได้ชวนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองไทยในสังคมโลกที่เชื่อมต่อสัมพันธ์กัน เห็นคุณค่าและพัฒนาการของมนุษย์ จากนั้นจึงบูรณาการแนวคิดสำคัญ เช่น แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) การบูรณาการเรื่องสันติศึกษา (Peace Education) หรือแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for sustainable Development) หรือแนวคิดโลกศึกษา (Global Education) รวมถึงความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (Democratic Citizenship Education) ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญที่สุด เข้ามาช่วยเสริมให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดและแนวทางของการเป็นพลเมือง โดยเฉพาะในประเด็นของมุมมอง (Perspective) ให้ผู้เรียนได้มีคุณค่าสากล มองเห็นความเป็นไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลก การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการทำโครงการ (Project based

learning) การเรียนรู้ผ่านประเด็น (Issue based learning) จึงสำคัญมากที่สุดต่อการสร้างความ เป็นพลเมืองในสังคมยุคหลังสมัยใหม่ เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าประชาธิปไตยในห้องเรียน นั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง และจะจำเป็นมากขึ้นในโลกหลังสมัยใหม่ที่มีความแตกต่างหลากหลาย เพราะกระบวนการประชาธิปไตยนั้นเปิดพื้นที่ให้กับผู้คนที่มีความหลากหลาย อย่างเท่าเทียม และเสมอภาค ในหนังสือ Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education ของนักการศึกษาคนสำคัญของโลก จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1916 นับเป็นเวลา 100 ปีที่ข้อคิดสำคัญของหนังสือเล่มนี้ได้เน้นย้ำว่าการศึกษาคือการสร้างสรรค์สังคมประชาธิปไตย โรงเรียนในความหมายของดิวอี้จึงเป็นแหล่งบ่มเพาะประชาธิปไตยเพื่อให้เด็กๆ ได้เรียนรู้ที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคมมนุษย์ให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นธรรม เป็นพลเมืองจึงควรเป็นพื้นที่ที่ความเป็นมนุษย์จะเติบโตได้อย่างงดงาม และเมื่อมองไปในอนาคตที่สังคมโลกเรียกร้องในแนวทางของการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development) ที่มุ่งหวังในการสร้างความ เป็นพลเมืองโลกที่มีค่านิยมแบบใหม่ที่ใส่ใจในระบอบนิเวศ ความเป็นธรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนคาดหวังสังคมที่สันติและอยู่ร่วมกันในระบอบประชาธิปไตย (EARTH CHARTER INTERNATIONAL, 2000) (UNESCO, 2009) วิชา สังคมศึกษาในประเทศไทยจึงต้องเริ่มปรับตัวอย่างจริงจังมากกว่าที่ผ่านมาและการจัดการ เรียนรู้สังคมศึกษาต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจและเห็นคุณค่าของ ตนเอง เห็นคุณค่าของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลชีวิตของเรา และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้ กับระบบนิเวศแห่งชีวิตนี้ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

บทสรุป

มโนทัศน์ “ความเป็นไทย” ในโลกยุคหลังสมัยใหม่หรือยุคโพสโมเดิร์นที่สังคมมีความซับซ้อน หลากหลาย และโลกาภิวัตน์ที่เข้มข้น ความเป็นไทยภายใต้บริบทนี้จำเป็นต้องเปิดกว้างเพื่อที่จะสามารถเชื่อมโยงมนุษยชนที่อยู่ทั้งในประเทศไทยหรือในต่างประเทศ สามารถเลือกสรรหยิบยกไปใช้ได้อย่างเป็นสากล “ความเป็นไทย” จึงควรเป็นเครื่องมือในการสานสร้างมิตรภาพ ตลอดจนเปิดกว้างให้คนในสังคมได้เชื่อมร้อยกับวิถีความเป็นปัจเจก ของตนเอง ความเป็นไทยแบบจารีตที่เน้นการรักษาและอนุรักษ์เอกลักษณ์ที่เชื่อว่าเป็นหนึ่ง เดียวดีที่สุดในโลก ความเป็นไทยแบบจารีตนี้ส่อเสี่ยงต่อการกลายร่างเป็นเครื่องมือทางการเมืองของผู้ถืออำนาจรัฐหรือชนชั้นนาที่ใช้ความเป็นไทยในการรักษาสถานะที่ได้เปรียบในสังคม ไว้ ในโลกที่ผันแปรจำเป็นอย่างยิ่งที่การศึกษา และโดยเฉพาะวิชาสังคมจะได้ชวนให้ผู้เรียน ได้ย้อนทวนและเรียนรู้ในมโนทัศน์ “ความเป็นไทย” ครูสังคมศึกษาจึงต้องไม่ใช่เป็นเพียงแค่

ข้าราชการที่เป็นเครื่องมือของรัฐ แต่ต้องปรับเปลี่ยนตัวเองให้เป็นนักการศึกษาสังคม ออกแบบ และจัดการเรียนรู้เพื่อพาให้นักเรียนได้ออกแบบสังคมไทยที่เขาจะอยู่ และใช้ความเป็นไทย เพื่อเติมคุณค่าความเป็นมนุษย์ท่ามกลางยุคหลังสมัยใหม่ที่สลับซับซ้อน และท้ายที่สุดครู สังคมศึกษาต้องตระหนักว่าเป้าหมายการเรียนรู้ของวิชาสังคมศึกษาคือ “การสร้างพลเมือง” การให้ผู้เรียนรู้อย่างบูรณาการ ได้เห็นคุณค่าของชีวิตและสังคมที่เขาอยู่อย่างเป็นองค์รวม เห็นวิถีชีวิตของมนุษย์แต่ละคนที่มีอยู่ต่างกันแต่ก็สัมพันธ์กัน เข้าใจและวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สามารถออกแบบอนาคตชีวิตของตนเองและสังคมที่เขาอยากอยู่ การสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงต้องก้าวไปให้พ้นจากกรอบคิดเดิมๆ โดยเฉพาะ “ความเป็นไทย” ที่เรียนนั้นหากเป็นการเรียนเพื่อให้โตขึ้นเพื่อเข้าใจและยอมรับ สถานะว่าตนคือราษฎรผู้ด้อยอำนาจในสังคม ควรเชื่อฟังรัฐ เป็นประชาชนที่ว่อนอนสอนง่าย ใช้ความเชื่อและอารมณ์นำหน้าปัญญาและเหตุผล วิชาสังคมศึกษาย่อมไร้ความหมาย เพราะไม่สามารถผลักดันให้ผู้เรียนมีพลังอำนาจในตนเอง การทำให้ผู้เรียนนิยามความเป็นไทยของตนเองได้ จึงเป็นเป้าหมายสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนได้เห็นตัวตนของตัวเอง เห็นคุณค่าของเพื่อนมนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เห็นความเป็นไทยในยุคหลังสมัยใหม่ที่สามารถเชื่อมร้อย ผู้คนให้เรียนรู้ที่จะอยู่ด้วยกันอย่างเคารพในความเป็นมนุษย์ และอยู่บนพื้นฐานของการสร้าง สังคมประชาธิปไตย เมื่อนั้นวิชาสังคมศึกษาจึงจะมีความหมายและเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ ทรงพลังต่อสังคม

บรรณานุกรม

- กิตติศักดิ์ ลักษณะ. (2548). **แนวคิดหลังสมัยใหม่ในวิชาสังคมศึกษา**. วารสารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 29(1), 11-23.
- เดวิด เค. วัยอาจ. (2556). **ประวัติศาสตร์ไทย ฉบับสังเขป**. แปลโดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และสังคมศาสตร์
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2558). **จุดอ่อนของเผด็จการ**. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2559, จาก <https://prachatai.com/journal/2014/11/56531>
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2549). **ประวัติศาสตร์แห่งชาติ “ซ่อม” ฉบับเก่า “สร้าง” ฉบับใหม่**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2559). **อุดมคติวิทยา: หลักสูตรสังคมศึกษาเพื่อปวงชน**. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ ไดมอนด์ กราฟิก กรุป.
- ชัชพันธุ์ ยิ้มอ่อน. (2556, กรกฎาคม – ธันวาคม). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมในยุคหลังสมัยใหม่. **วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์**. 3(1): 145 – 158.

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2553). รัฐ-ชาติกับ (ความรู้) ระเบียบโลกชุดใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2543). วาทกรรมการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2557). Michel Foucault. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. (2542, 19 สิงหาคม). **ราชกิจจานุเบกษา** เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2559, จาก <http://www.moe.go.th/main2/plan/p-r-b42-01.htm>
- ภิญญพันธ์ พจนะลาวัณย์. (2558). **กำเนิดประเทศไทยภายใต้เผด็จการ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. (24 สิงหาคม 2550). **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก. สืบค้น เมื่อ วันที่ 1 ธันวาคม 2559, จาก <http://www.mua.go.th/users/he-commission/doc/law/Constitution2550.pdf>
- ศธ 04010/ว1325. เรื่อง แนวปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการสู่การปฏิบัติ. ลงวันที่ 29 กันยายน 2557. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2559 จาก <https://education.kapook.com/view102082.html>.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.curriculum51.net/viewpage.php?t_id=64 [1 สิงหาคม 2557].
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2557). **เดินหน้าประเทศไทยกับการสร้างค่านิยม 12 ประการ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=37848&Key=hotnews>. [1 มีนาคม 2560].
- สมพงษ์ จิตระดับ และ อัญญณีน บุญเชื้อ. (2551). **หลักสูตรสิทธิเด็กและการวางแผนท้องถิ่นเพื่อเด็กและเยาวชน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส.
- สายชล สัตยานุรักษ์.(2550). การสร้าง “ความเป็นไทย” กระแสหลักและ “ความจริง” ที่ “ความเป็นไทย” สร้าง. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://www.fringier.org/wp-content/writings/thainess.pdf>.

- สายชล สัตยานุรักษ์. (2548). ประวัติศาสตร์ความคิด “ชาติไทย” กระแสหลัก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2550). “ประวัติศาสตร์วิจิตรเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมของปัญญาชน พ.ศ. 2435 – 2535”, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2558). ประวัติศาสตร์รัฐไทยและสังคมไทย ครอบคลุม ชุมชน ชีวิต สามัญชน ความทรงจำ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2557). ทฤษฎีสังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสฬส ศิริไสย์. (2550). อำนาจทางภาษา กับการเลือกสรรจินตภาพแห่งตัวตนของคนตัวเล็กตัวน้อยในชีวิตประจำวัน. สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/Thaidialogue/2007/12/27/entry-1/comment>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2560). ร่าง กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2574. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://backoffice.onec.go.th/uploaded/Outstand/2016-EdPlan60-74.pdf>.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.(2557). แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง เอกสาร ประกอบการอบรมวิทยากรแกนนำในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมือง [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.cvk.ac.th/download//Civil-final.pdf>. [1 สิงหาคม 2559].
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2553). จะรักกันอย่างไร ในเมื่อเรายังไม่เข้าใจกัน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Oh My God.
- EARTH CHARTER INTERNATIONAL. (2000). The Earth Charter. [Online] Available from: <http://earthcharter.org/discover/the-earth-charter/>[2016, November 30].

- National Council for the Social Studies. (1992). **National Curriculum Standards for Social Studies: Executive Summary**. [Online] Available from: <http://www.socialstudies.org/standards/Execsummary>. [2016, November 29].
- UNESCO. (2009). **Education for Sustainable Development**. [Online] Available from: <http://www.unescobkk.org/education/education-for-sustainable-development/esd-home/esd-in-thai/>. [2016, November 27].

ระเบียบการเสนอบทความ

Instructions for the Preparation of Manuscripts

1. วัตถุประสงค์ของการจัดพิมพ์วารสาร

1.1 เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านอารยธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง-สาละวิน

1.2 เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดด้านศิลปวัฒนธรรม และอารยธรรมศึกษาในมิติต่าง ๆ ของคนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง-สาละวิน

1.3 เพื่อส่งเสริมให้อาจารย์ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป มีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิชาการ

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน

2.1 บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบและมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีลักษณะเป็นเอกสารที่มีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนดปัญหาที่ชัดเจนสมเหตุผล โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่เด่นชัดแน่นอน มีการรวบรวมข้อมูล พิจารณาวิเคราะห์ตีความและสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

2.2 บทความวิชาการ (Academic Article) งานเขียนทางวิชาการซึ่งมีการกำหนดประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์อย่างชัดเจน ทั้งนี้มีการวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวตามหลักวิชาการจนสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นได้ อาจเป็นการนำความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาประมวลร้อยเรียงเพื่อวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยผู้เขียนแสดงทัศนะทางวิชาการของตนไว้อย่างชัดเจนด้วย (ก.พ.อ., ๒๕๕๐)

3. ข้อตกลงเบื้องต้น

3.1 บทความทุกบทความจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) ที่ตรงตามสาขาวิชา โดยทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อยบทความละ 2 ท่าน การพิจารณารับบทความเพื่อลงตีพิมพ์หรือไม่ตีพิมพ์อยู่ที่ดุลยพินิจของบรรณาธิการถือเป็นอันสิ้นสุด

3.2 บทความ ข้อความ ภาพประกอบ และตารางใด ๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน เป็นความ คิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป และไม่ใช่ว่าความรับผิดชอบของสถานอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว

3.3 บทความจะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น หาก ตรวจสอบพบว่ามีการตีพิมพ์ซ้ำซ้อน ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว และจะไม่ได้รับการพิจารณาให้ลงตีพิมพ์ในวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน อีกต่อไป

3.4 ผู้เขียนต้องปฏิบัติตามระเบียบและนโยบายของวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน อย่างเคร่งครัด หากไม่ยินยอมแก้ไขหรือไม่ดำเนินการตามนโยบาย วารสารฯ มีสิทธิ์ที่จะไม่รับตีพิมพ์อีกต่อไป

3.5 บทความที่ส่งถึงกองบรรณาธิการ ขอสงวนสิทธิ์จะไม่ส่งคืน

4. การพิจารณาบทความ

4.1 กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้ส่งบทความทราบเมื่อได้รับบทความเรียบร้อยแล้ว สมบูรณ์โดยทางระบบ ThaiJO2

4.2 กองบรรณาธิการจะตรวจสอบหัวข้อและเนื้อหาของบทความถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสารฯ รวมถึงรูปแบบการจัดพิมพ์ การอ้างอิง และไบเบิล

4.3 ในกรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาเห็นควรรับไว้พิจารณาตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะดำเนินการส่งบทความเพื่อทำการกลั่นกรองต่อไป โดยจะส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบคุณภาพของบทความว่าอยู่ในระดับที่เหมาะสมจะลงตีพิมพ์หรือไม่ โดยในกระบวนการพิจารณาการกลั่นกรองนี้เป็นการประเมินบทความแบบสองทาง (Double-blind Review) กล่าวคือ จะไม่เปิดเผยทั้งชื่อผู้ส่งบทความและชื่อผู้ทรงคุณวุฒิให้บุคคลอื่นทราบด้วยเช่นกัน

4.4 เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาการกลั่นกรองบทความแล้ว กองบรรณาธิการจะตัดสินใจโดยอิงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิว่าบทความนั้น ๆ ควรนำลงตีพิมพ์ หรือควรที่จะส่งผู้ส่งบทความกลับไปแก้ไขก่อน ส่งกลับมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง หรือปฏิเสธการลงพิมพ์

5. การจัดเตรียมต้นฉบับ

บทความวิจัยและบทความวิชาการที่เสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น พิมพ์ผลงานด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรม Microsoft Word ความยาวของบทความไม่เกิน 15 หน้า กระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว (นับรวมรูปภาพ ตาราง และเอกสารอ้างอิง) รูปแบบตัวอักษรให้จัดพิมพ์ด้วยแบบตัวอักษร TH SarabunPSK เท่านั้น ในบทความที่เขียนจะต้องประกอบด้วยส่วนต่างๆตามลำดับ ดังต่อไปนี้

5.1 บทความวิจัย (โปรดดูรายละเอียดและขนาดอักษรในข้อ 5.3)

5.1.1 ชื่อเรื่อง ชื่อ-นามสกุล สังกัด (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) และอีเมลของผู้เขียน

5.1.2 บทคัดย่อและคำสำคัญ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) บทคัดย่อความยาว 200-250 คำ คำสำคัญไม่ควรเกิน 5 คำ

5.1.3 บทนำ

5.1.4 วัตถุประสงค์การวิจัย

5.1.5 วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย

5.1.6 สรุปและอภิปรายผล

5.1.7 ข้อเสนอแนะการวิจัย

5.1.8 เอกสารอ้างอิง (อ้างอิงในเนื้อเรื่อง และในบัญชีเอกสารอ้างอิง)

5.2 บทความวิชาการ (โปรดดูรายละเอียดและขนาดตัวอักษรในข้อ 5.3)

5.2.1 ชื่อเรื่อง ชื่อ-นามสกุล สังกัด (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) และอีเมลของผู้เขียน

5.2.2 บทคัดย่อและคำสำคัญ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) บทคัดย่อความยาว 200-250 คำ , คำสำคัญไม่ควรเกิน 5 คำ

5.2.3 บทนำ

5.2.4 เนื้อหา (สามารถแบ่งเป็นหัวข้อตามที่ท่านต้องการนำเสนอ) ควรมีการวางแผนจัดโครงสร้างของเนื้อหาสาระที่จะนำเสนอ และจัดลำดับเนื้อหาสาระให้เหมาะสมตามธรรมชาติของเนื้อหาสาระนั้น การนำเสนอเนื้อหาสาระควรมีความต่อเนื่องกัน เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจสาระนั้นได้โดยง่าย

5.2.5 บทสรุป

5.2.6 เอกสารอ้างอิง

5.3 ข้อกำหนดในการเตรียมต้นฉบับบทความ

ผู้เขียนสามารถจัดเตรียมต้นฉบับโดยดาวน์โหลด Template แบบฟอร์มได้จาก www.nuac.nu.th โดยมีรายละเอียดข้อกำหนดในการจัดเตรียมต้นฉบับ ดังนี้

5.3.1 ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว A4

5.3.2 ตั้งค่าน้ำกระดาษโดยเว้นขอบบน 1.25 นิ้ว ขอบล่าง 1.0 นิ้ว ขอบซ้าย 1.25 นิ้ว ขอบขวา 1.0 นิ้ว

5.3.3 ระยะห่างระหว่างบรรทัด หนึ่งช่วงบรรทัดของเครื่องคอมพิวเตอร์

5.3.4 การจัดวางหัวข้อให้เป็นไปตามระดับความสำคัญของหัวข้อ ดังนี้

1) การลำดับหัวข้อให้ใช้ระบบตัวเลขกำกับ ต่อด้วยมหัพภาคหลังตัวเลข และเว้น 2 ช่วงตัวอักษร ก่อนเริ่มคำหรือข้อความต่อไป

2) การจัดวางหัวข้อให้เป็นไปตามระดับความสำคัญของหัวข้อ ดังนี้
หัวข้อใหญ่ ให้วางชิดขอบหน้า หัวข้อใหญ่นี้ไม่นิยมใส่ตัวเลขกำกับ คำอธิบายของหัวข้อใหญ่ให้ขึ้นบรรทัดใหม่ย่อหน้า 1.50 ซม. โดยเว้นบรรทัดปกติ

หัวข้อรอง ให้เริ่มอักษรตัวแรกของหัวข้อใหญ่หรือเลขกำกับหัวข้อโดยเว้นจากขอบหน้า 1.50 ซม. คำอธิบายของหัวข้อรองอาจอยู่ในบรรทัดเดียวกัน หรือขึ้นย่อหน้าใหม่ ตามความเหมาะสมแก่บริบท กรณีหัวข้อรองไม่มีเลขกำกับหัวข้อ ให้เริ่มหัวข้อย่อยหรือเลขกำกับหัวข้อย่อยโดยให้อักษรตัวแรกตรงกับหัวข้อรอง

หัวข้อย่อย ในกรณีที่หัวข้อรองมีเลขกำกับหัวข้อ หัวข้อย่อยให้เริ่มหัวข้อหรือเลขกำกับหัวข้อที่ตัวอักษรตัวแรกของหัวข้อรอง ดังนี้ (เครื่องหมาย √ แทนการเว้น 1 ช่วงตัวอักษร)

1. √ √

1.1 √ √

1.1.1 √ √

ถ้ามีหัวข้อย่อย ๆ อีก ให้ใช้การย่อหน้าระบบเดียวกัน ทั้งนี้ ไม่ควรมีหัวข้อย่อยมากเกินไป ส่วนคำอธิบายในหัวข้อย่อย โดยทั่วไปควรอยู่ในบรรทัดเดียวกัน โดยเขียนหัวข้อ 1).....

5.3.5 คำอธิบายในแต่ละหัวข้อ ถ้าขึ้นย่อหน้าใหม่ให้ย่อหน้าตรงกับอักษรตัวแรกของหัวข้อนั้น ๆ ส่วนข้อความในบรรทัดต่อมาให้ชิดขอบหน้าตามปกติ

5.3.6 การใช้เครื่องหมายวรรคตอน มีข้อพึงระวังดังนี้

1) การใช้เครื่องหมายจุลภาค (,) ทวิภาค (:) และอัฒภาค (;) ให้พิมพ์ต่อเนื่องกับอักษรตัวหน้า และเว้น 1 ช่วงตัวอักษรก่อนข้อความต่อไป เช่น

(โกวิท พวงงาม, 2548: 190)

(ธีรยุทธ สุขมี, 2551; โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า, 2553, 2554)

5.3.7 หมายเลขหน้า ให้ใส่ไว้ตำแหน่งด้านบนขวาตั้งแต่ต้นจนจบบทความ

5.3.8 รายละเอียดในต้นฉบับพิมพ์ตามข้อกำหนด ดังนี้

1) ชื่อเรื่อง (Title)

- ภาษาไทย ขนาด 18 point, กึ่งกลางหน้ากระดาษ, (ตัวหนา)

- ภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่) ขนาด 18 point, กึ่งกลางหน้ากระดาษ, (ตัวหนา)

2) ชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียน (ทุกคน)

- ชื่อผู้เขียน ภาษาไทย (ตัวหนา) / ภาษาอังกฤษ (ตัวบาง) ขนาด 14 point, กำหนดขีดขวา

- ระบุตำแหน่งทางวิชาการ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ มหาวิทยาลัย หรือรายละเอียดหน่วยงานที่สังกัด (ของผู้เขียนทุกคน) โดยให้ระบุหมายเลขที่ชื่อ-นามสกุล และกำหนดไว้ท้ายเชิงอรรถในหน้านั้น ๆ ขนาด 12 point, (ตัวธรรมดา)

- อีเมลของผู้เขียนบทความ 1 คน ที่เป็นคนติดต่อกับกองบรรณาธิการ วารสารฯ, ขนาด 14 point กำหนดขีดขวา, (ตัวธรรมดา)

3) บทคัดย่อ

- ชื่อ “บทคัดย่อ” และ “Abstract” ขนาด 16 point, กึ่งกลาง, (ตัวหนา)

- ข้อความบทคัดย่อภาษาไทย ขนาด 14 point, กำหนดขีดซ้าย ย่อหน้า 0.5 นิ้ว, (ตัวธรรมดา)

- ข้อความบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point, กำหนดขีดซ้าย ย่อหน้า 0.5 นิ้ว, (ตัวธรรมดา)

4) คำสำคัญ (keyword)

- ให้พิมพ์ต่อจากส่วนของบทคัดย่อ (Abstract) ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ประมาณ 4.5 คำ ใช้ตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point

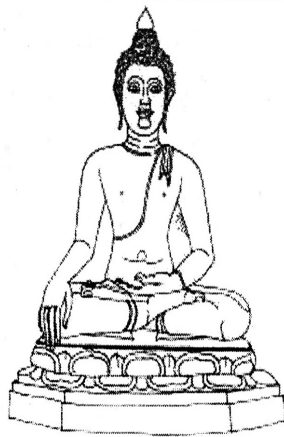
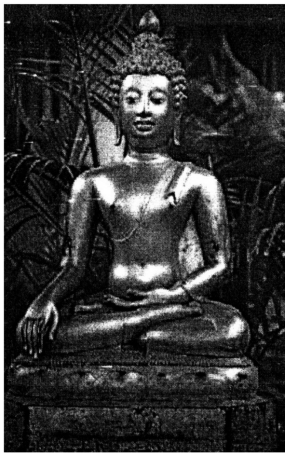
5) รายละเอียดบทความ

- หัวข้อใหญ่ ขนาด 16 point, กำหนดขีดซ้าย, (ตัวหนา)
- หัวข้อรอง ขนาด 14 point, กำหนดขีดซ้าย ย่อหน้า 0.5 นิ้ว, (ตัวหนา)
- ตัวอักษร ขนาด 14 point, กำหนดขีดซ้าย ย่อหน้า 0.5 นิ้ว, (ตัวธรรมดา)

6) คำศัพท์ ให้ใช้คำศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถาน

7) ภาพและตาราง กรณีมีภาพและตารางประกอบ ชื่อภาพให้ระบุ

คำว่า ภาพที่ ไว้ได้ภาพประกอบ และจัดข้อความบรรยายได้ภาพให้อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ ชื่อตารางให้ระบุคำว่า ตารางที่ พร้อมทั้งข้อความบรรยายตาราง หัวตารางให้จัดขีดซ้ายของหน้ากระดาษ และได้ภาพประกอบหรือตารางให้บอกแหล่งที่มา โดยพิมพ์ห่างจากชื่อภาพประกอบหรือเส้นค้นได้ตาราง 1 บรรทัด ใช้ตัวอักษรขนาด 14 point, (ตัวธรรมดา)

ภาพที่ 6 พระพุทธรูปแบบพระสิงห์ วัดพระสิงห์ จ.เชียงใหม่ และลายเส้นพระสิงห์ พ.ศ.2013

วัดพระเจ้าเม็งราย จ.เชียงใหม่

ที่มา : ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2554). ศิลปะเมืองเชียงใหม่ : วิเคราะห์งานศิลปกรรม ร่วมกับหลักฐานทาง

โบราณคดี และเอกสารทางประวัติศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ (ถ้ามี). กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, หน้า 208.

หากเป็นภาพที่ถ่ายด้วยตนเอง ให้อ้างว่า ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย/ผู้เขียน ชื่อ-สกุล

ตัวอย่าง ตารางที่นำมาอ้างอิงและการบอกแหล่งอ้างอิง

น้ำหนักพืชตัวอย่างต่อ ปริมาณสารละลาย (กรัม/มิลลิเมตร)	ค่าการดูดกลืนแสงที่วัดได้ตามระยะเวลาที่ทำการสกัด				
	30 นาที	1 ชม.	2 ชม.	3 ชม.	1 วัน
5:10	0.528	1.427	2.468	1.864	4.316
5:20	0.695	0.949	1.036	1.459	2.495
5:30	0.406	0.583	0.481	0.704	1.251
5:40	0.197	0.549	0.417	0.682	1.017
5:50	0.149	0.382	0.406	0.319	0.816

ที่มา : พรพิมล ม่วงไทยและสุจิตรา ศรีสังข์. (2553). การเตรียมผงสีจากพืชตามภูมิปัญญาไทย.

ใน 9 ภูมิปัญญาไทย. วิชาวิ อนุพันธุศึกษา,บรรณาธิการ. หน้า 207.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

8) การเขียนเอกสารอ้างอิง ให้ใช้รูปแบบการเขียนอ้างอิงตามระบบ APA ให้รวบรวมรายการเอกสารที่ใช้อ้างอิงไว้ท้ายบทความ โดยเนื้อหาเอกสารอ้างอิงแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ภาษาไทย ให้ใส่ทุกรายการของเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย

ส่วนที่ 2 ภาษาอังกฤษ ให้ใส่ทุกรายการของเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาอังกฤษ และทุกรายการของเอกสารอ้างอิงภาษาไทยที่แปลเป็นภาษาอังกฤษ โดยให้ผู้เขียนเป็นผู้แปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยทุกรายการเป็นภาษาอังกฤษ ผู้เขียนเรียงลำดับรายการอ้างอิงส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษทุกรายการตามลำดับตัวอักษร

การอ้างอิงส่วนของเนื้อหา

ก) การเขียนอ้างอิงในเนื้อหาที่เป็นภาษาไทยให้แก้เป็นภาษาอังกฤษ

- ใช้เฉพาะชื่อ-สกุลเต็มเท่านั้น
- ใช้ปี ค.ศ. แทน พ.ศ.
- ระบุเลขหน้า

ตัวอย่าง

(มนตรี พิริยะกุล, 2530. 2-4) เขียนเป็น (Piriyakul, 1987, 2-4)

ข) ชื่อผู้แต่งถ้าไม่เกิน 9 คน ให้เขียนชื่อทุกคน แต่ถ้าเกิน 3 คน ให้ใช้ และคณะ/ ,et al.

การอ้างอิงส่วนของบรรณานุกรม

ก) บรรณานุกรมภาษาไทยทั้งหมดต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษ ตัวอย่างดังนี้
มนตรี พิริยะกุล. (2530). Panel data analysis. วารสารรามคำแหง
สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 30(2), 41-54.

Piriyakul, M. (1987). Panel data analysis. Ramkhamhaeng
research journal science and Technology, 30(2), 41-54.

9) การพิมพ์อ้างอิงที่แทรกในเนื้อหาของบทความ ใช้การอ้างอิงระบบนาม-ปี
โดยระบุ ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้า

ตัวอย่างที่ 1 การอ้างอิงที่กล่าวรวมไปในเนื้อหาของบทความ

ในหนังสือการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาภาคสนาม: ภาคกลาง (2554: 84) กล่าวถึง ตลาดสามชุกว่าเป็นตลาดสำคัญในการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าในอดีตเมื่อ 100 กว่าปีก่อน...

ตัวอย่างที่ 2 การอ้างอิงท้ายข้อความที่กล่าวถึง

“สามชุก มาจากคำว่า กระชุก คือเครื่องจักรสานทรงคล้ายฟักเขียวผ่านครึ่งใช้ใส่ของแห้งต่างๆ เป็นที่มาของคำว่า สามชุก สี่ชุก หรือ กระชุก” (สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 2554: 88)

10) การพิมพ์เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

ก) เอกสารอ้างอิงทุกลำดับจะต้องเรียงตามตัวอักษร ก-ฮ , A-Z

ข) เอกสารอ้างอิงเรียงลำดับโดยให้รายการที่เป็นภาษาไทยขึ้นก่อน ก-ฮ ตามด้วยรายการอ้างอิงที่เป็นภาษาอังกฤษ A-Z

ค) รายการเอกสารอ้างอิงให้พิมพ์ขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ถ้ารายละเอียดของเอกสารอ้างอิงมีความยาวมากกว่าหนึ่งบรรทัด ให้พิมพ์ต่อบรรทัดถัดไปโดยย่อหน้า (โดยเว้นระยะ 7 ช่วงตัวอักษร หรือเริ่มพิมพ์ช่วงตัวอักษรที่ 8)

11) การจัดพิมพ์เอกสารอ้างอิงท้ายบทความจะแตกต่างกันตามชนิดของเอกสารที่นำมาอ้างอิง ให้จัดพิมพ์ตามข้อแนะนำ ดังนี้

ก) อ้างอิงจากหนังสือ ใช้รูปแบบดังนี้

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// ครั้งที่พิมพ์. (ถ้ามี).// เมืองที่พิมพ์.//
สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ไพจิตร ยิ่งศิริวัฒน์. (2541). เนื่อดินเชรามิกส์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

Kotler, P. & Gary, A. (2003). **Principles of Marketing**. 9th Ed.
Boston: McGraw-Hill.

ตัวอย่างภาษาไทย

เกียรติศักดิ์ จันทร์แดง. (2549). **การบริหารการผลิตและการปฏิบัติการ**.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิวัฒน์กรู๊ป.

แปลเป็นภาษาอังกฤษ

Jundaeng, K. (2006). **Production and operations management**.
Bangkok: Witty Group.

ข) อ้างอิงจากวารสาร ใช้รูปแบบดังนี้

ชื่อ/ชื่อสกุลผู้เขียนบทความ.// (ปี,/วัน/เดือน).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//
ปีที่(ฉบับที่):/หน้าที่อ้าง.

ตัวอย่าง

ชัยรัตน์ นิรันดร์ตัน. (2553, มกราคม-มิถุนายน). นอนกรน..การหายใจติดขัด
ขณะหลับ. **วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. 16(1): 39-42.

Doran, K. (1996, January). Unified Disparity: Theory and Practice
of Union Listing. **Computer in Libraries**. 16(1): 39-42.

ตัวอย่างภาษาไทย

พิมลพรรณ จันทร์เจริญ และกิตติมา ชาญวิชัย. (2559). กลยุทธ์การสื่อสาร
การตลาดแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมการตลาดของสถาบันแนะแนวการ
ศึกษาต่อต่างประเทศในจังหวัดเชียงใหม่. **วารสารบริหารธุรกิจ
เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร**. 11(พิเศษ). 73-86.

แปลเป็นภาษาอังกฤษ

Chancharoen, P. and Chanvichai, K. (2016). An integrated marketing
communication strategies for marketing promotion in
international education agencies in Chiang Mai province.
Journal of Business, Economics and Communications,
11(Special). 73-86

ค) อ้างอิงจากเอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ/หนังสือรวมบทความ วิชาการ ใช้รูปแบบดังนี้

ชื่อผู้เขียน.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความหรือชื่อตอน.// ใน// ชื่อหนังสือ.//
ชื่อบรรณาธิการหรือชื่อผู้รวบรวม (ถ้ามี).// หน้าที่ตีพิมพ์บทความหรือ
ตอนนั้น.// ครั้งที่พิมพ์.// สถานที่พิมพ์: ชื่อสำนักพิมพ์หรือผู้จัดพิมพ์.

ตัวอย่าง

แมนมาส ขวลิขิต, คุณหญิง. (2526). การก้าวเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ของ
ห้องสมุด. ใน เอกสารการ สัมมนาทางวิชาการเรื่อง ก้าวแรกของการ
ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ของห้องสมุด. หน้า 1-7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.

Tichner, F. J. (1981). Apprenticeship and and Employee Training.
In *The New Encyclopedia Britannica, Macropedia*. V.1. pp.
1018-1023. Chicago: Encyclopedia Britannica.

- ง) อ้างอิงจากปฏิญญานิพนธ์หรือวิทยานิพนธ์หรือสารนิพนธ์ ใช้รูปแบบดังนี้
ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// ชื่อปริญญา(สาขาหรือวิชาเอก).// เมืองที่
พิมพ์./หน่วยงาน./ถ่ายเอกสาร.

ตัวอย่าง

สิริสุมาลย์ ชนธมา. (2548). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ผ่านเครือข่าย
อินเทอร์เน็ต วิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.
ปฏิญญานิพนธ์ กศ.ด. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

Yenbamrung, P. (1992). *The Emerging Electronic University:
A Study of Student Cost-Effectiveness*. Dissertation, Ph.D.
(Library and Information Science). Austin: Graduate School
The University of Texas at Austin. Photocopied.

ตัวอย่างภาษาไทย

ณัฏฐ์วัฒน์ อังคศิริบุญ. (2556). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรม
ผ้า เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ
หัตถกรรมผ้า “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” จังหวัดเชียงใหม่.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

แปลเป็นภาษาอังกฤษ

Angkasiribul, N. (2013). **Guidelines to develop textitile products for supporting capacity to competition of otop entrepreneur in Chiang Mai province.** Master Thesis, M.Ed., Silpakorn University, Nakhon Pathom.

จ) อ้างอิงจากแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ ใช้รูปแบบดังนี้

ข้อมูลจากหนังสือออนไลน์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์หรือปีที่สืบค้น).// ชื่อเรื่อง.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.// สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี (หรือ Retrieved/เดือน/วัน/ปี),/จาก(from)/ ชื่อเว็บไซต์

ตัวอย่าง

ทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). **กรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับอุดมศึกษา.** สืบค้น เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2544, จาก http://www.qa.mua.go.th/Thai/seminar_document.htm

Davies, J. E.; Wisdom, S.; & Creaser, C. (2000). **Out of sight but Not Out of Mind: Visually Impaired People's Perspectives of Library and Information Services.** Loughborough: LISU. Retrieved September 20, 2003, from www.lboro.ac.uk/departments/dils/lisu/public.html

ข้อมูลที่เป็นบทความจากวารสารออนไลน์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์,วันเดือนของวารสารหรือปีที่สืบค้น).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.//ปีที่(ฉบับที่):หน้า (ถ้ามี).//สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี (หรือ Retrieved/เดือน/วัน/ปี),/จาก(from)/ชื่อเว็บไซต์

ตัวอย่าง

พิษณุ กล้ากรณา. (2545, พฤษภาคม-มิถุนายน). เตรียมรับมือกับภาวะโลกร้อน. **หมออนามัย.** 11(6). สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2546, จาก <http://moph.go.th/ops/doctor/backreport.htm> Bearman, David. (2000, December). Intellectual Property Conservancies. **D-Lib Magazine.** 6(12). Retrieved June 30,2020, from <http://www.dlib.org/dlib/december/bearman/12bearman.html>

ฉ) อ้างอิงบทสัมภาษณ์ ใช้รูปแบบดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์.//ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์.//สังกัดของผู้ให้สัมภาษณ์.//วันเดือนปีที่ให้สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ,รองศาสตราจารย์. คณบดีวิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สัมภาษณ์วันที่ 7 กันยายน 2553.

Anissa, F., Assoc.Pro. Chairman of the Departmental Learning and Teaching Committee in the Department of Cultural and Creative Arts, Hong Kong Institute of Education. Interviewed on August 10, 2012.

6. การส่งบทความ

1) ให้ท่านจัดพิมพ์ต้นฉบับบทความด้วยโปรแกรม Microsoft word ตามแบบฟอร์มที่วารสารกำหนด จำนวน 1 ชุด พร้อมด้วยใบสมัครขอส่งบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน จำนวน 1 ชุด

2) ให้ท่านเข้ามาลงทะเบียนสมัครสมาชิกเพื่อส่งบทความลงตีพิมพ์ในระบบวารสารออนไลน์ โดยเข้าไปที่ วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jnuks/login> และทำตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในระบบ

3) การจัดส่งบทความให้ส่งผ่านระบบวารสารออนไลน์ (ThaiJO) สำหรับการจัดส่งใบสมัครฯ ให้ส่งผ่านทาง E-mail: Mekong_salween@nu.ac.th กรณีมีข้อสงสัยในการสมัคร ติดต่อสอบถามได้ที่ คุณจรินทร์ เสโตบล, คุณพิเชษฐ สิงห์เดช และคุณสุกมาศ อำทอง โทร. 055-961204-5 โทรสาร 055-961148 ทั้งนี้ เมื่อบทความได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนบทความจะได้รับวารสารฉบับที่บทความนั้นตีพิมพ์ จำนวน 2 เล่ม สำหรับผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดบทความฟรีได้ที่ www.nuac.nu.ac.th

*** เปิดรับบทความตลอดปี ***

ใบสมัครขอส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน

Mekong-Salween Civilization Studies Journal

(กรุณากรอกแบบฟอร์มด้วยตัวบรรจง หรือด้วยวิธีการพิมพ์)

.....

เรียน บรรณาธิการวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน

1. ข้าพเจ้า

ชื่อ - สกุล ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว.....
☐ ดร.

2. สถานภาพ

● กรณีเป็นอาจารย์ (โปรดระบุ)

☐ ศาสตราจารย์ ☐ รองศาสตราจารย์ ☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ☐ อาจารย์
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

● กรณีเป็นนักศึกษา (โปรดระบุ)

☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัยที่สังกัด

ภาควิชา..... คณะ.....

มหาวิทยาลัยที่สังกัด.....

อื่น ๆ

3. หน่วยงาน

● สถานที่ทำงาน.....

โทรศัพท์..... โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร..... E-mail address.....

● ที่อยู่ติดต่อได้สะดวก.....

โทรศัพท์..... โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร..... E-mail address.....

4. ชื่อบทความ

(ภาษาไทย).....

.....

(ภาษาอังกฤษ).....

.....

ประเภทของบทความ

- ☐ บทความวิชาการ ☐ บทความวิจัย
☐ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

บทความที่ท่านส่งมาพิจารณา มีเนื้อหาตรงกับสาขาใด

☐ อักษรศาสตร์ / ภาษา-วรรณกรรม	☐ ศิลปกรรม-สถาปัตยกรรม
☐ รัฐศาสตร์ / รัฐประศาสนศาสตร์	☐ ครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์
☐ มานุษยวิทยา / จิตวิทยา	☐ นิเทศศาสตร์ / สารสนเทศ-การสื่อสาร
☐ ประชากรศาสตร์	☐ นิติศาสตร์
☐ ศิลปศาสตร์ / ปรัชญา-ศาสนา	
☐ สังคมวิทยา / ประวัติศาสตร์-ชาติพันธุ์-โบราณคดี	
☐ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า บทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น ยินดีให้กองบรรณาธิการวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน เลือกสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาต้นฉบับของข้าพเจ้าโดยอิสระ และให้กองบรรณาธิการฯ สามารถตรวจแก้ไขต้นฉบับดังกล่าวได้ตามสมควร และยินยอมว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารนี้ ถือเป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

ลงชื่อ.....เจ้าของบทความ

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ติดต่อได้ที่ กองบรรณาธิการวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน (MSCSJ)

งานวิจัย สร้างสรรค์และเผยแพร่ กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยนเรศวร ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

โทรศัพท์ : 0-5596-1204-5 โทรสาร : 0-5596-1148

หรือ E-mail: mekong_salween@nu.ac.th

-ตัวอย่างแบบฟอร์มบทความวิจัย-
ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK

(ชื่อเรื่องภาษาไทย).....(ขนาดอักษร 18 กึ่งกลาง).....
(ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ / Title).....(ขนาดอักษร 18 กึ่งกลาง)

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนบทความ)¹.....(ขนาดอักษร 14 ขีดขวา เอียง)

NAME – SURNAME(ขนาดอักษร 14 ขีดขวา เอียง)

E-mail :.....(ขนาดอักษร 14 ชิดขวา เอียง)

ชื่อ-นามสกุล (ผู้ร่วมโครงการ)²(ขนาดอักษร 14 ขีดขวา เอียง)

NAME – SURNAME(ขนาดอักษร 14 ขีดขวา เอียง)

บทคัดย่อ (ขนาดอักษร 16 กึ่งกลาง)

(ขนาดอักษร14).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: (ขนาดอักษร14),,,,

¹ ระบุสถานภาพหรือตำแหน่งทางวิชาการ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ มหาวิทยาลัย หรือรายละเอียดหน่วยงานที่สังกัด (ขนาดอักษร 12 ชิดซ้าย)

2 ระบุสถานภาพตำแหน่งทางวิชาการ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ มหาวิทยาลัย หรือรายละเอียดหน่วยงานที่สังกัด (ขนาดอักษร 12 ซิตซ้าย)

Abstract (ขนาดอักษร 16 กึ่งกลาง)

(ขนาดอักษร14).....

[illegible]

Keywords: (ขนาดอักษร14),,,,

บทนำ (Introduction) (ขนาดอักษร 16)

(ขนาดอักษร14).....

.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective) (ขนาดอักษร 16)

(ขนาดอักษร14).....

วิธีดำเนินการวิจัย (Method) (ขนาดอักษร 16)

(ขนาดอักษร14).....

.....

ผลการวิจัย (Research Results) (ขนาดอักษร 16)

(ขนาดอักษร14).....

.....

สรุปผลและอภิปรายผล (Conclusion and Discussion) (ขนาดอักษร 16)

(ขนาดอักษร14).....

.....

ข้อเสนอแนะการวิจัย (ขนาดอักษร 16)

(ขนาดอักษร14).....

.....

เอกสารอ้างอิง (References) (ขนาดอักษร 16) กรุณาอ้างอิงตามระเบียบการเสนอ บทความ

(ขนาดอักษร14).....

.....

บรรทัดแรกให้ขีดขอบด้านซ้าย เรียงตามลำดับตัวอักษร A-Z (กรณีเป็นภาษาไทยให้แปลเป็น
ภาษาอังกฤษ) ถ้าเนื้อหายังไม่จบบรรทัดถัดไปให้ย่อหน้าเข้ามา 1 เคาะ จำนวนรายการที่
อ้างอิงต้องตรงกันและเท่ากันกับที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ

****สามารถดาวน์โหลด Template แบบฟอร์มนี้ได้ที่นี่****

<http://www.nuks.nu.ac.th>

-ตัวอย่างแบบฟอร์มบทความวิชาการ-
ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK

(ชื่อเรื่องภาษาไทย).....(ขนาดอักษร 18 กึ่งกลาง).....
(ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ / Title).....(ขนาดอักษร 18 กึ่งกลาง)

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนบทความ)¹(ขนาดอักษร 14 จิตขวา เอียง)
NAME – SURNAME(ขนาดอักษร 14 จิตขวา เอียง)
E-mail :.....(ขนาดอักษร 14 จิตขวา เอียง)
ชื่อ-นามสกุล (ผู้ร่วมโครงการ)²(ขนาดอักษร 14 จิตขวา เอียง)
NAME – SURNAME(ขนาดอักษร 14 จิตขวา เอียง)

บทคัดย่อ (ขนาดอักษร 16 กึ่งกลาง)
(ขนาดอักษร14).....

[illegible]

คำสำคัญ: (ขนาดอักษร14),,,,

¹ ระบุสถานภาพหรือตำแหน่งทางวิชาการ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ มหาวิทยาลัย หรือรายละเอียดหน่วยงานที่สังกัด (ขนาดอักษร 12 ชิดซ้าย)

2 ระบุสถานภาพตำแหน่งทางวิชาการ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ มหาวิทยาลัย หรือรายละเอียดหน่วยงานที่สังกัด
(ขนาดอักษร 12 ชิดซ้าย)

Abstract (ขนาดอักษร16 กึ่งกลาง)

(ขนาดอักษร14).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (ขนาดอักษร14),,,,

บทนำ (ขนาดอักษร 16)

(ขนาดอักษร14).....

.....

เนื้อหา (ขนาดอักษร 16)

(ขนาดอักษร14).....

.....

บทสรุป (ขนาดอักษร 16)

(ขนาดอักษร14).....

.....

**เอกสารอ้างอิง (References) (ขนาดอักษร 16) กรุณาอ้างอิงตามระเบียบการเสนอ
บทความ**

(ขนาดอักษร14).....

.....

บรรทัดแรกให้ชิดขอบด้านซ้าย เรียงตามลำดับตัวอักษร A-Z (กรณีเป็นภาษาไทยให้แปลเป็น
ภาษาอังกฤษ) ถ้าเนื้อหายังไม่จบบรรทัดถัดไปให้ย่อหน้าเข้ามา 1 เคาะ จำนวนรายการที่
อ้างอิงต้องตรงกันและเท่ากับที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ

****สามารถดาวน์โหลดแบบฟอร์มนี้ได้ที่นี่****

<http://www.nuks.nu.ac.th>

